

TÚZOK

6. évfolyam 2001/1. szám

Ragadozómadár-jelentés, 2000

Kislilik-határozás

Biharugrai-halastavak

Feltöltődött szikes tavak rekonstrukciója

Főszerkesztő: Tőgye János

Szerkesztőbizottság: Bagyura János, dr. Hadarics Tibor, Kókay Szabolcs, dr. Magyar Gábor, ifj. Oláh János, Vasas András

Határozási tanácsadók: Ecsedi Zoltán, Schmidt András, Zalai Tamás

Szerkesztőség: Túzok, MME, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon & fax: (1) 275-6276 · E-mail: tuzok@mme.hu

Levelezés: A cikkeket és más írásokat a szerkesztőségbe kérjük küldeni. A faunisztikai megfigyeléseket dr. Hadarics Tibor [9400 Sopron, Ív u. 14. · Telefon: (99) 325-079 · E-mail: sitke@mail.mata.vu.hu]

Hirdetésfelvétel: Tőgye János [telefon: (30) 9679-085]

Előfizetés: Megrendelhető a szerkesztőség címén. Az éves előfizetési díj 2001-re az MME tagjainak 2800 Ft, egyébként 3500 Ft, külföldre 5000 Ft

A *Túzok* a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) lapja, amely évente négyszer jelenik meg. A lap elsősorban a Magyarországon előforduló madarak terepi megfigyelésével és vizsgálatával kapcsolatos cikkeket és rövid közleményeket közöl, de szélesebb érdeklődésre számot tartó írásokat a madártan más területeiről is szívesen fogad.

Örömmel fogadunk fényképeket és rajzokat, amelyeket eredeti állapotában juttatunk vissza a tulajdonosnak. Kéziratok megőrzését és visszaküldését nem vállaljuk.

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

Az MME a BirdLife International képviselő-szervezete Magyarországon.

Elnök: Kállay György

Alelnök: Haraszthy László

Ügyvezető igazgató: Fidlóczky József [telefon: (1) 275-6267]

Titkárság: 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon & fax: (1) 275-6267 · E-mail: mme@mme.hu

© Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 2001

Nyomdai előkészítés: Oriolus, Debrecen (30) 363-0538 · **Nyomás:** Favorit, Debrecen

TÚZOK

From 1977–1995 published as *Madártani Tájékoztató*

Chief Editor: János Tőgye

Editorial Board: János Bagyura, Dr. Tibor Hadarics, Szabolcs Kókay, Dr. Gábor Magyar, Jr. János Oláh, András Vasas

Identification Consultants: Zoltán Ecsedi, András Schmidt, Tamás Zalai

Editorial Office: MME, Költő u. 21., H-1121, Hungary · Phone & fax: +36-1-275-6267 · E-mail: tuzok@mme.hu

Subscriptions: Contact: MME Office. Annual subscription for 2001 is: 2800 HUF for MME members, 3500 HUF non-members in Hungary, 5000 HUF for subscribers outside Hungary

Túzok is issued quarterly by BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME). *Túzok* welcomes original papers and notes on Hungarian birds, as well as occasional reviews and articles on all aspects of ornithology. Photographs and drawings are also welcomed.

BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME)

President: György Kállay

Vice-President: László Haraszthy

Director: József Fidlóczky (Telephone: +36-1-275-6267)

Address: MME, Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary, Telephone & fax: +36-1-275-6267 · E-mail: mme@mme.hu

Címlapfotó/Front cover: Kék vércse (*Falco vespertinus*). Red-footed Falcon. ADRI HOOGENDIJK

A kis lilik (*Anser erythropus*) előfordulása és terepi határozása Magyarországon

TAR JÁNOS ÉS ECSI ZOLTÁN

Elterjedés és állomány nagyság

A kis liliknek három elkülönült populációja él a világon: Skandináviában, a nyugat-szibériai (Jamal- és Tajmir-félsziget) és a kelet-szibériai tundrán. A skandináviai állomány telelőhelyei Görögországban az Evrosz-deltánál és a Kerkini-tavon vannak. Enyhébb teleken viszont Bulgáriában, Romániában, esetleg hazánkban is átteleznek. A nyugat-szibériai populáció ezzel szemben a Kaszpi- és a Fekete-tenger térségében, a kelet-szibériai madarak pedig Kínában, főleg a Poyangitavon telelnek. A kis lilik globálisan veszélyeztetett lúdfaj, világállománya alig éri el a 22 000 példányt. Európai állományát a 60-as években

még tízezerre becsülték, amely azonban 1998-ban már 50 fészkelő párra csökkent. Optimális becslések szerint a kis lilik európai állománya a nem fészkelőkkel együtt ma 200–300 példány. A faj az elmúlt évtizedekben még nagy tömegben vonult át hazánk keleti felén tavasszal és ősszel, különösen a Hortobágyon.

Mára már bebizonyosodott, hogy a hazánkon keresztülvonuló kis lilikek a skandináv populációból származnak. Ezt bizonyítják a színes lábgyűrűvel, illetve rádióadóval ellátott egyedek hazai előfordulásai. Ezeket a madarakat a norvégiai Valdak-mocsárnál jelölik. Hazánk – különösen Hortobágy és Bihar – egy állandó pihenőhely a fészkelő- és a telelőhelyek között.

1. Kislilik (*Anser erythropus*)-pár az észak-norvégiai Valdak-mocsárnál. 1995. május. A fehér hóka magasan felnyúlik a fejtetőre, és ott hegyesen végződik. Fej kerek, meredeken felfutó homlokkal. Az élénk citromsárga szemgyűrű pedig kifejezett (*Ingvar Jostein Øien*) – *Adult Lesser White-fronted Geese*

Általános megjelenés, összbnyomás és faji bélyegek

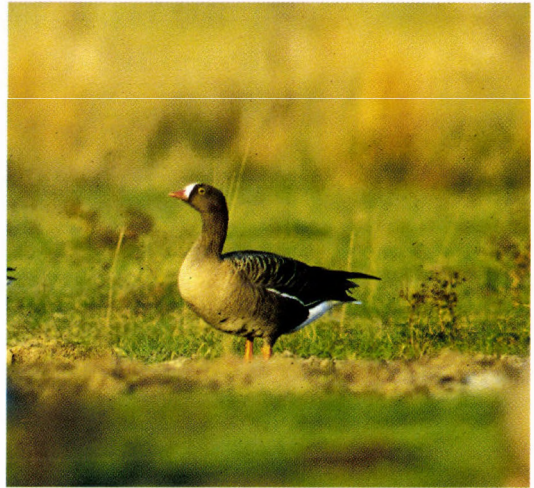
Terepi megfigyelés során a kis liliket a nagy liliktől (*Anser albifrons*) elég bonyolult elkülöníteni. Hasonló színezete, fehér homlokfoltja, viselkedése és a két faj egymással történő elvegyülése a

2. Öreg kis lilikek (*Anser erythropus*) a hortobágyi Dinnyés-lapason. 2000. szeptember 26. A bal oldali madár összcucukott szárnya jól láthatóan túlér a farkon (ifj. Oláh János és Tar János) – *Adult Lesser White-fronted Geese*

megkülönböztetést tovább nehezíti. A két faj határozását nagyban befolyásolják a látási viszonyok, a madaraktól való távolság és a megfigyeléshez használt eszközök minősége.

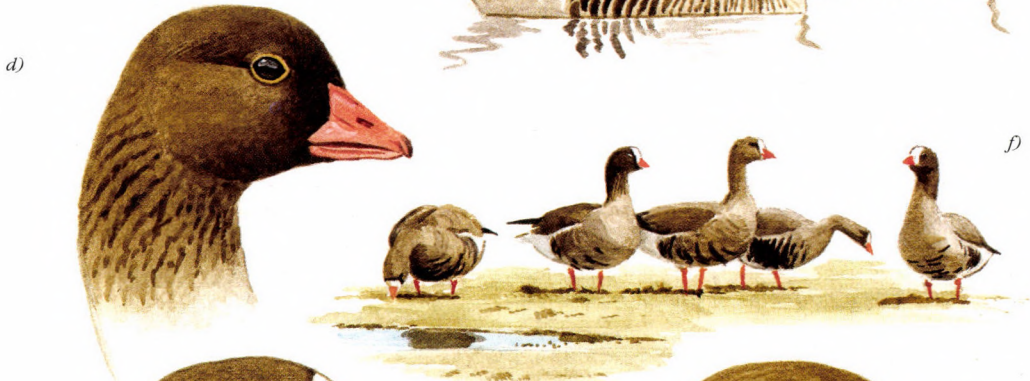
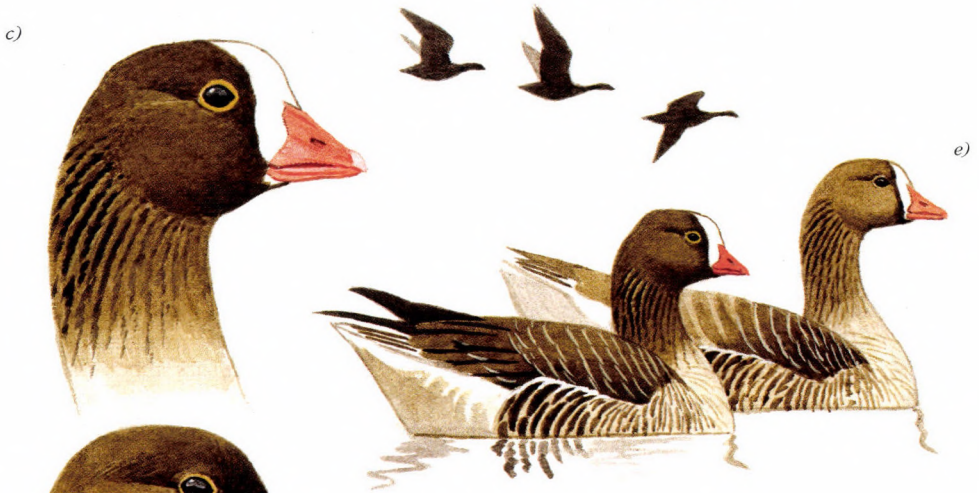
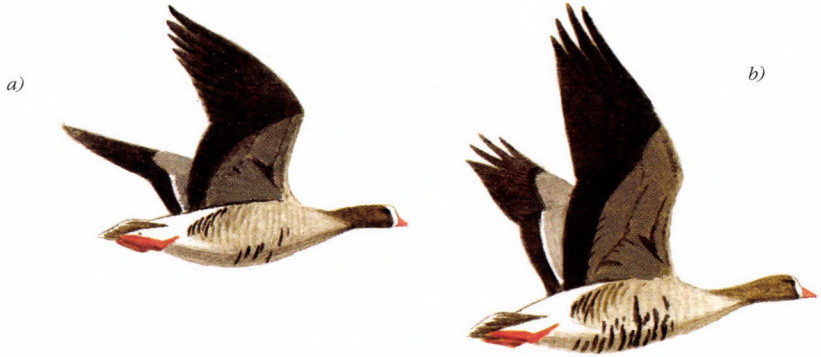
A kis lilik csőrészíne élénk rózsaszín, a csőrvégen csontsínű ponttal. A csőr minden esetben rövid és vaskos, hossza a fej átmérőjének legfeljebb fele. A fej kerek, meredek homlokkal. A kis lilik fehér hókája magasan felnyúlik a fejtetőre, és ott csúcsosan végződik. A fehér hóka oldalról nézve a szem vonaláig nyúlik fel egyenes vonalban, majd megtörik a szem irányába, ahogyan fel-

3. Öreg hím kis lilik (*Anser erythropus*) a hortobágyi Dinnyés-lapason. 2000. szeptember 26. Nagyobb távolságról határozva is használható bélyeg a rövid csőr és nyak. A fekete hasmintázat nem húzódik fel az oldalra (ifj. Oláh János és Tar János) – *Adult male Lesser White-fronted Goose*

fut a fejtetőre (a nagy liliknél ez mindig egy hajlás nélküli, egyenes vonal). A hóka a sötét fej és az élénk csőrészíni miatt még kifejezettebb. Szeme sötét, körülötte élénk citromsárga szemgyűrű, ami által a madár arányaiban nagy szeműnek tűnik. A nyak rövid, a középső részétől lágy gesztenyebarnás árnyalattal, mely a fej alsó részéig tart. Testszíne barnás, az alsótestén világosabb árnyalattal. A fedőtollak végei világosan szegettek, amely kissé sávzottá teszi a madarat. Az öreg madarak hasán szabálytalan fekete foltok találhatók, melyek a testoldalra nem futnak föl. Ezek a fekete foltok akár egyedi azonosításra is alkalmasak, mivel nincs két egyforma hasmintázatú példány. A testoldal és a szárnyél határán szabályos, nagyon vékony fehér vonal található, mely élénken elüt a

1. ábra. (jobbra) a) Repülő öreg kis lilik. Csőr és nyak rövid. Fej kicsi. Nyak és fej elütően sötét tónusú a testhez képest. Hasfolt ritka és alig kiterjedt. – *Adult Lesser White-fronted Goose*. b) Repülő öreg nagy lilik. Csőr és nyak hosszú. Fej kissé bunkós. A nyak, fej és test tónusa között nincs éles kontraszt. Hasfolt sűrű és kiterjedt. – *Adult White-fronted Goose*. c) Öreg kis lilik. Csőr rövid és pisze. Fehér hóka felfut a fejtetőre. Homlok meredeken felfutó. Élénk citromsárga szemgyűrű. Szem nagynak tűnik. Fej apró és kerek. – *Adult Lesser White-fronted Goose*. d) Fiatal kis lilik. Csőr rövid és pisze. Fehér hóka hiányzik. Homlok meredeken felfutó. Halvány, citromsárga szemgyűrű. Fej apró és kerek. – *Juvenile Lesser White-fronted Goose*. e) Úszó öreg kis lilik és nagy lilik. Kis lilik apróbb termetű és rövidebb nyakú, mint a nagy lilik. Szárnya jóval túlér a farkon, amely a nagy liliknél egyenlő hosszúságú vagy csak kissé nyúlik túl. Alapjában sötétebb tónusú, mint a nagy lilik. – *Adult Lesser White-fronted Goose and White-fronted Goose*. f) Vegyes kis-lilik és nagylilik-csapat. Nagyobb távolságból a leghasználhatóbb bélyeg a csőr és nyak hosszúsága a két faj biztos elkülönítéséhez. – *Mixed flock of Lesser White-fronted Goose and White-fronted Goose*. g) Öreg nagy lilik. Csőr hosszú és vaskos. Fehér hóka egyenes vonalban fut fel a homlokra. Homlok laposan felfutó. Fej lapos és nagy. Szemgyűrű teljesen hiányzik vagy nagyon halvány. – *Adult White-fronted Goose*. h) Fiatal nagy lilik. Csőr hosszú és vaskos. Homlok laposan felfutó. Fej lapos és nagy. Fehér hóka és szemgyűrű teljesen hiányzik. – *Juvenile White-fronted Goose*

4. Kisliliek (*Anser erythropus*)-csapat az észak-norvégiai fészkelőhelyek közelében fekvő Valdak-mocsárnál. 1995. május. A kép bal és jobb oldalán egy-egy vetési lúd is látható (*Ingar Jostein Øien*) – Adult Lesser White-fronted Geese

viszonylag sötét testoldaltól. Az összecukott szárnyak jól láthatóan túlérnek a farkon, azonban itt egyedi változatosságok is lehetnek. A vedlési időszakban, vagy egyéb okból történő tollváltás esetén ez a bélyeg megtévesztő lehet. A lábak rövidek, élénk narancsvörösek.

A hím és tojó között csekély eltérés van. A hímek rendszerint kicsit zömökebbek, nyakuk vastagabb, színezetük élénkebb, hókájuk nagyobb kiterjedésű. Ivari elkülönítésre rendszerint csak párban mozgó vagy összetartó családok esetében van lehetőség.

A fiatal madarak (első téli tollazatúak) alkatukban, nagyságukban megegyeznek az öreg mada-

rákéval. Hasfoltjuk és hókájuk még nincs, szemgyűrűjük kevésbé élénk sárga és alapszínezetük is mosottabb. Fehér homlokfoltjuk késő ősszel, télen kezd előtűnni, amikor még a fiatalok összetartanak az öregekkel.

5. Kisliliek (*Anser erythropus*)-pár az észak-norvégiai Valdak-mocsárnál. 1995. május. A hím (a képen balra) kissé zömökebb, nyaka vastagabb, mint a tojóé, hókája is kifejezettebb és nagyobb kiterjedésű (*Ingar Jostein Øien*) – Adult Lesser White-fronted Geese

Tavasszal az első nyaras madarakat a még át nem vedlett fedőtollak kopottsága alapján lehet elkülöníteni, de hazánkban ritkán adódnak olyan megfigyelési viszonyok, hogy ezt tanulmányozhassuk a madarakon.

Röptében a már említett bélyegek zöme nem látható, ilyenkor csak a nyak és csőr rövidege,

6. Kis liliek (*Anser erythropus*) és nyári lúd (*Anser anser*) vegyes csapata a hortobágyi Dinyés-lapason. 2000. szeptember 26. A kis liliek fehér hókája oldalról nézve a szem vonaláig egyenes vonalban nyúlik fel, majd megtörik a fejtető felé. A hason található szabálytalan alakú fekete foltok nem futnak fel a testoldalra (ifj. Oláh János és Tar János) – Mixed flock of Greylag Goose and Lesser White-fronted Goose

apróbb termete és magasan szóló „lilik” hangja alapján határozható meg teljes biztonsággal. Szárnyai minden korban sokkal kékesebb, kissé fémesebb színűek. Hazai viszonyokat figyelembe véve a repülő madáron a sárga szemgyűrű csak extrém esetekben (kitűnő fényviszonyok és rendkívül közletről történő megfigyelés) látható. Ta-

7. Nagylilik (*Anser albifrons*)-családdal repülő öreg kis lilik (*Anser erythropus*) (alsó sor jobb oldalán levő utolsó madár). Jól látható a nagy lilikektől kisebb méret és rövidebb nyak. A többi bélyeg ilyenkor gyakorlatilag használhatatlan (Ingar Jostein Øien) – *White-fronted Geese and Lesser White-fronted Goose*

pasztalataink alapján a vizuális bélyegek nagyon szubjektívek, és csak gyakorlott megfigyelők mernek vállalkozni a repülő kis lilik elkülönítésére. Röptében a legfontosabb bélyege a jellegzetesen magas hangfekvésű hangja, mely nem összetévesztendő egy-egy szokásosnál magasabban szóló nagy lilikkal. A röptében történő határozással óvatosan kell bánni, mert például egy *fabalis* alfajhoz tartozó vetésilúd-csapatban (*Anser fabalis*) a nagy lilik is meglepően apró termetűnek tűnik, és a nagy lilikek között is gyakori a méretbeli különbség.

Elkülönítése a nagy liliktől

A nagy lilik esetében a csőr mindig hosszabb, mint a fej átmérőjének a fele. A nagy lilik csőre fakóbb színű. Nyaka $\frac{1}{3}$ -dal hosszabb. Szárnya nem nyúlik túl a farkon, ez a bélyeg azonban odafigyelést igényel, különösen, ha a madár nem kihúzott testtartásban áll, vagy esetleg a farktollak erősen kopottak, illetve hiányosak az evezőtollak. Szintén gondos odafigyelést kíván a szemgyűrű bélyeg

is, mert számos nagy liliknek részben vagy teljesen körbeérő sárga szemgyűrűje van. A nagy lilikek 20%-a rendelkezik ilyen sárga szemgyűrűvel, természetesen ez valamivel vékonyabb és halványabb, mint a kis lilik esetében. (Ogilvie & Wallace, 1980). Személyes megfigyeléseink alapján ez az arány hazánkban jóval alacsonyabb. Előfordulhat, hogy a nagy lilik hókája is felfut a fejtetőre, bár ez nem túlságosan gyakori. Az utóbbi két kislilik-bélyeg együtt is előfordulhat nagy lilikeken, ilyenkor a rövid csőr, meredek homlok és a nyak hossza alapján érdemes a határozást elvégezni. Nagyobb távolság esetén az alvó nagy lilikek is úgy tűnnek, mintha szemgyűrűjük lenne. A hasfolt a nagy lilik esetében mindig kiterjedt, és felfut a testoldalra. A teljesen sötét, szinte fekete hasú madarak biztos, hogy nem kis lilikek. Általánosan elmondható, hogy a kis liliket rendkívül nehéz megtalálni egy sűrűn elhelyezkedő vízimadár-csapatban, mivel gyakran egyesével, vagy néhány példány szétszórta helyezkedik el a gyakran többzetes libacsapatban, ahol a kis termetű kis lilikeket a nagy lilikek, de még a tőkés récék (*Anas platyrhynchos*) is könnyedén eltakarják.

A kis lilik sárga szemgyűrűjének 200–300 m-en belül mindenféle időjárási viszonyok között látszania kell. Nagyon jó minőségű teleszkóppal és jó fényviszonyok mellett ez a távolság több mint kétszeresére is növekedhet. Mivel nehéz elkülöníteni a nagy liliktől, és a nagy lilik is mutathat

8. Öreg nagy lilikek a hortobágyi Nyári járáson. 2001. február. Jól látszik a hosszú csőr és nyak, és a szemgyűrű hiánya. A has fekete sávozása intenzív, és felfut a testoldalra. Szárnyvége nem ér túl a farkon (Szilágyi Átila) – *Adult White-fronted Geese*

kis lilikes bélyegeket, ezért fontos, hogy minden terepi bélyeget lássunk a madáron, mielőtt biztosan meghatároznánk. A kerek fej, meredek homlok, a rövid csőr és nyak, és a kis termet, amik talán minden esetben jellemzőek, ugyanakkor az élénksárga szemgyűrű és a fejtetőre csúcsosan fel-futó hóka megléte is szükséges, de önmagában egy-egy bélyeg felismerése nem elegendő a kis lilikek pontos meghatározásához.

Hazai megjelenése

Napjainkra 40–50 példány jelenléte ismert őszi vonuláskor a kevert libacsapatokban, szinte csak a Hortobágyon. Az utóbbi években kis számban ritkán feltűnt még a Biharugrai- és Begécsi-halastavakon, a Dunántúlon pedig a Fertő tó környékén és a Sárréten. Régen azonban jelentős átvonulóhelynek számított a szegedi Fehér-tó és Kardoskút is.

Hortobágyi előfordulásuk

A Hortobágy térségében ősszel tartózkodó kis lilikek rendszeres megfigyelése néhány éve kezdődött a Hortobágy Természetvédelmi Egyesület tagjai által. Tradicionális gyülekezőhelyük a Hor-

tobágyi- és a Virágoskúti-halastó, illetve ezek 10–15 kilométeres szikes pusztai és mezőgazdasági vonzaskörzete. 2000-ben azonban előfordult a Hortobágy térségében található más halastavakon (Ohati-, Bivalyhalmi-halastó), illetve nyár végi, őszi árasztásokon (Zám) is. Az 1999-ben a Hortobágy Természetvédelmi Egyesület által, a kis lilikek védelme érdekében létesített 100 hektáros Dinnyés-lapos élőhely-rehabilitáció is rendszeresen megjelennek a madarak.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondunk Ingar Jostein Øiennak és Oláh Jánosnak fotóik felhasználásáért, valamint a Hortobágy Természetvédelmi Egyesület tagságának a gyakorlati védelmi munkában való részvételért és adataik átadásáért.

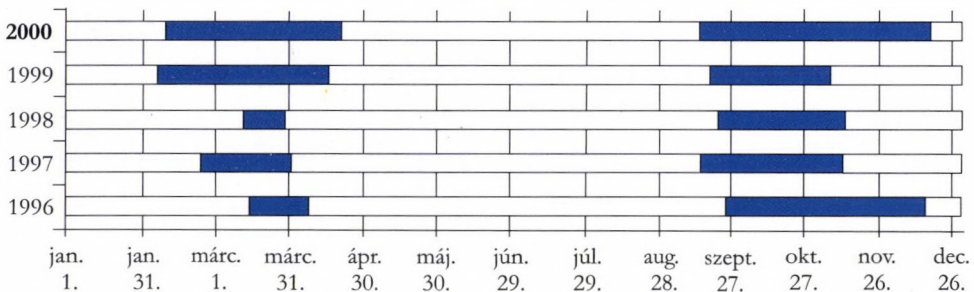
Summary: Occurrence and field identification of Lesser White-fronted Goose (*Anser erythropus*) in Hungary

In the first part of the article, the authors briefly summarise the field identification features of the Lesser White-fronted Goose. To do this, they used both the latest identification guides and articles

1. táblázat. A kis lilik (*Anser erythropus*) tavaszi és őszi tartózkodási időintervalluma a Hortobágy térségében

Év	Tavaszi		Őszi			
	Első adat	Utolsó adat	Első adat	Példány	Utolsó adat	Példány
1996	márc. 17.	ápr. 9.	szept. 27.	18	dec. 16.	7
1997	febr. 25.	ápr. 2.	szept. 16.	6	nov. 12.	4
1998	márc. 15.	márc. 31.	szept. 24.	41	nov. 13.	4
1999	febr. 7.	ápr. 17.	szept. 20.	10	nov. 7.	1
2000	febr. 10.	ápr. 22.	szept. 16.	7	dec. 18.	11

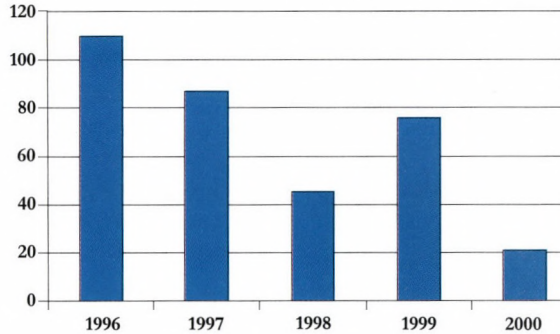
2. ábra. A kis lilik (*Anser erythropus*) tavaszi és őszi tartózkodási intervalluma a Hortobágy térségében

2. táblázat. A kis lilik (*Anser erythropus*) maximális példányszáma a Hortobágy térségében 1996. és 2000. között

Év	Dátum	Max. példány	Hely
1996	okt. 22.	110	Hortobágyi-halastó
1997	okt. 6.	87	Hortobágyi-halastó
1998	szept. 30.–okt. 9.	45	Hortobágyi-halastó
1999	okt. 20.	76	Hortobágyi-halastó
2000	szept. 25.–okt. 16.	21	Hortobágyi-halastó

3. ábra. A kis lilik (*Anser erythropus*) maximális példányszáma a Hortobágy térségében 1996 és 2000 között

enlisted in the bibliography, as well as their own personal experience. They analysed in details the differentiation method in practice, too.

In small numbers, Lesser White-fronted Geese occur in Bihar and around Lake Fertő, but only in Hortobágy is it possible to observe this species regularly and in great numbers. The traditional gathering places of Lesser White-fronted Geese are the Hortobágy- and Virágoskút fish-ponds, as well as the puszta and agricultural habitat surrounding them with a radius of about 10–15 kilometres. However, Lesser White-fronted Geese have already been observed on some of the other fish-ponds in the region of Hortobágy (Ohat, Bivalyhalom), and on the late-summer and autumn inundations (Zám), too. Since its restoration, which was carried out by the Hortobágy Environmental Association in 1999 in favour of the protection of Lesser White-fronted Geese, the Dinnyés-lapos wetland habitat has served as a regular resting and feeding place of this species.

In spring, they linger in Hortobágy usually from the middle of February until the very end of April, in autumn they stay from about 20th September until the beginning of December. Although in

1996 we counted a maximum of 110 birds, in 1997 this number dropped to 87, in 1998 it further decreased to 45, in 1999 76 birds were observed, and in 2000 only 21 individuals were recorded. In the spring of 2001, we observed a flock of 38 individuals on Dinnyés-lapos.

Since 70–90% of the European population of Lesser White-fronted Goose spends four months in Hortobágy a year, Hungary plays a very significant role in the protection of this species.

Irodalom

- Madge, S. & Burn, H. (1988): Wildfowl. An identification guide to the ducks, geese and swans of the world. Christopher Helm, London.
- Ogilvie, M. A. & Wallace, D. I. M. (1980): Field identification of grey geese. In: Sharrock, J. T. R. (ed.): The frontiers of bird identification. A British guide to some difficult species. Macmillan, London. p. 183–192.
- Öien, I. J., Tolvanen, P., Aarvak, T. & Markkola, J. (1999): Occurrence and identification of Lesser White-fronted Goose. Alula Extra. 5. 2b/99. 6. p.

Ecsedi Zoltán
4032 Debrecen, Jerikó u. 15. I. 7.
Tar János
4060 Balmazújváros, Böszörményi út 12.

Feltöltődött szikes tavak rekonstrukciója és a szikes mocsári vegetáció kezelése a kiskunsági szikes tavaknál

BOROS EMIL ÉS PIGNICZKI CSABA

Bevezetés

A vizes élőhelyek természetes feltöltődési folyamatai során a nyílt víz és a kopár partvonal helyén megjelenő dús mocsári vegetáció az életközösség

9. Eredeti állapotú lekaszált zsiókás (*Bolboschoenus maritimus*) felszín. Fülöpszállás, Fehér-szék (Boros Emil)

összetételének megváltozását okozza. A jellegzetesen oligotróf, nyílt vegetációban szegény szikes tavak számos partimadárfa (*Charadriiformes*) jellemző hazai fészkelő-, táplálkozó- és vonulóhelye a Kárpát-medencében. A természetes feltöltődés – tápanyag-felhalmozódás – során a jellemző sziki emergens mocsári asszociáció a Kis-

kunságban a *Bolboschoeno-Phragmitetum*. A szikes tavak nyílt parti zónája fontos fészkelőhelye a partimadaraknak (Molnár, 1986; Boros, 1993). A part menti szikes mocsári vegetáció előretörése rendszerint a jellegzetes sziki fészkelő madárközösség tagjainak, mint például a gulipánnak (*Recurvirostra avosetta*), a széki lilének (*Charadrius alexandrinus*) és a piros lábú cankónak (*Tringa totanus*) az állománycsökkenéséhez vezetnek (Boros, 1998/a), de a tömeges vonuló állományok is visszaszorulnak, átalakulnak (Boros, 1994). Magyarország legjellegzetesebb kopár, meszes-szódás szikes tavai a Duna–Tisza között találhatók (Kiss, 1976). Jelentős részük a Kiskunsági Nemzeti Park (KNP) területét képezi, ill. kisebb természetvédelmi területként az Igazgatóság kezelésében van. Ezért a KNP Igazgatóság (KNP Ig.) egyik jelentős természetvédelmi feladata a karakterisztikus nyílt vízű meszes-szódás szikes tavak megőrzése, fenntartása. Ennek az igen összetett kezelési feladatnak néhány tapasztalatát próbáljuk bemutatni a Fehér-szék rekonstrukciójának példáján.

A szikes mocsár ökológiája

A kiskunsági szikes mocsári vegetáció két fő alkotó faja a zsióka (*Bolboschoenus maritimus*) és a nád (*Phragmites communis*). A szikes mocsári vegetáció előretörése során kezdetben csak a partvonalban jelenik meg, majd folyamatosan halad a meder közepe felé – szélsőséges esetben a nyílt víztér teljesen záródhat. A partvonalban megtelepedő dús vegetációban fokozódik a széllel szállított homok és por kiülepedése, ami tovább segíti a feltöltődést. A mocsári vegetáció kiterjedését erősen befolyásolja a vízviszonyok alakulása, átlagosan alacsonyabb vízállás esetén a zsiókadominanciájú előretörés figyelhető meg.

10. Kotrás önjáró szkréperládás munkagéppel. Fülöpszállás, Fehér-szék (Boros Emil)

Például az 1950-es években a még teljesen nyílt szabadszállási Kis-rét vízfelülete szinte teljesen el-tűnt a nyolcvanas-kilencvenes évek tartós aszályá-nak időszakában. Magasabb vízálláskor a zsióka inkább visszaszorul a mederből és náddominan-ciójú előretörés tapasztalható, mint azt az elmúlt években láttuk. A változások mértéke évről évre

11. A teljes kialakított rekonstrukciós terület. Fülöpszállás, Fehér-szék (Boros Emil)

igen jelentős lehet. Tartósan magas, kiegyenlítet-tebb vízviszonyok esetén – ami az intenzív sófel-halmazódás elmaradásával jár – mindenképpen a mocsári vegetáció, főként a nádas megerősö-déséhez vezet. Jó példa erre, hogy a Duna-völgy középső részének mai legszikesebb nyílt területei (Szabadszállás, Fülöpszállás, Dunatétlen, Akasz-tó, Harta) a Duna-völgy ármentesítése előtt idő-zsakosan árvíz borította területek voltak. A mai kopár szikes tavak medrében a folyami tápanyag-ban gazdag üledéknek köszönhetően jórészt szikes mocsarak területek el, mivel a talajvíz sótar-talma akkor is jelentős volt. Az egész Duna–Tisza

12. A zsióka (*Bolboschoenus maritimus*) ismételt elszárt megie-lenése. Fülöpszállás, Fehér-szék (Boros Emil)

közére jellemző jóval magasabb talajvízszint az intenzív szikesedési folyamatokat elsősorban a Homokhátság homokbuckaközi tömedreiben tette lehetővé (Boros & Biró, 2000).

A feltöltődési folyamatot rendszerint gyorsítja, ha a víztér közvetlen környezetében szántóföl-dek vannak. Az osztrák fertőzégi szikes tavak esetében Metz és Forró (1989) kimutatták, hogy megfelelő védőzóna hiányában a tápanyag-be-mosódás igen intenzív lehet. Ezt alátámasztó mé-resek a KNP II. számú területén is történtek.

A zsiókás vegetációval borított partvonalak fészkelő állománya általában szegényes. A homo-gén állományokban kialakulhat fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*)-telep, elszórtan szárcsa (*Fu-lica atra*), úszórécék (*Anas* sp.), bölömbika (*Bo-taurus stellaris*), míg a ritkásabb zombékoló széleken gólyatöcsök (*Himantopus himantopus*) fészkelhetnek. A kopár szigeteken költő gulipá-nok és jellemző társfészkelő fajok a kűszvágó

13. A zsióka (*Bolboschoenus maritimus*) állománysűrűsége tovább növekedett. Fülöpszállás, Fehér-szék (Boros Emil)

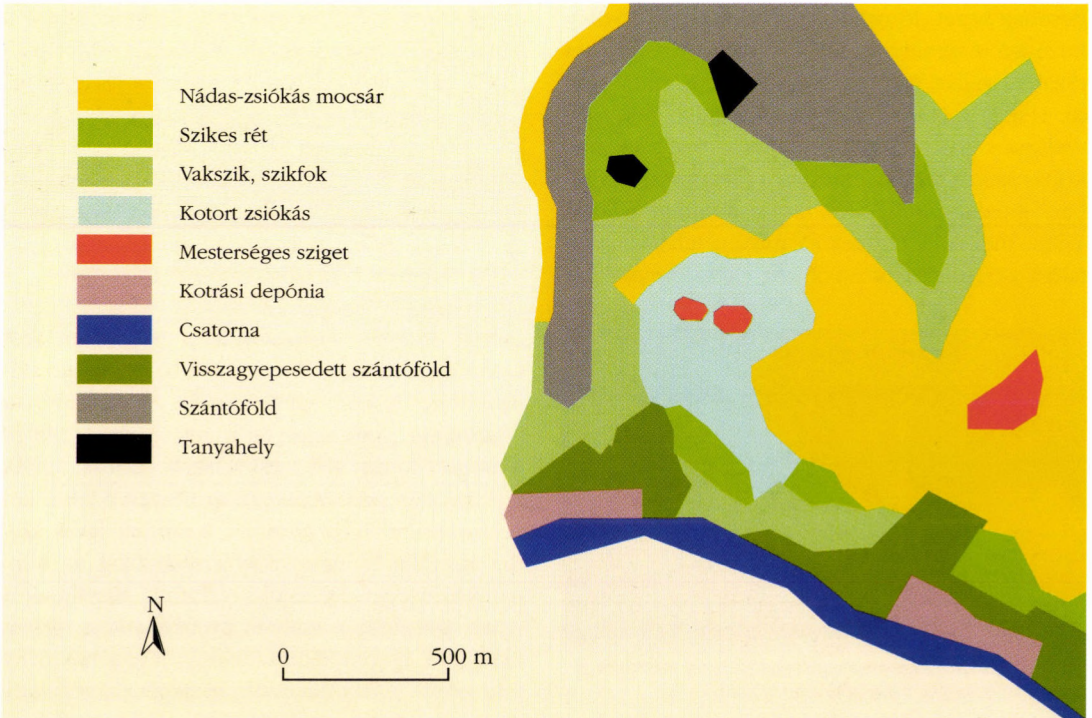
csérek (*Sterna hirundo*) is a bezsiókásodást követően eltűnnek (Boros, 1998/b). A vonuló víz-imadarak közül szinte csak a sárszalonka (*Gallinago gallinago*) és a réti cankó (*Tringa glareola*) fordul elő a zsiókásban (Boros, 1994).

A zsiókás partszakaszok természetvédelmi ke-zelése rendkívül problémás. A tapasztalatok sze-rint kaszálással nem lehet szabályozni az állo-mánysűrűséget. A zsióka felszíni, mechanikus irtása, gyérítése rendkívül problematikus, tekin-tettel arra, hogy rizómás növényről van szó, mely föld alatti indás hajtások tömegével vegetatív

úton telepeket képez. Elfekvő magjai többezres nagyságrendben található az aljzatban, melyek kedvező körülmények között (pl. alacsonyabb vízállás) szintén hajtsnak indulnak. A mechanikai hatásra feldarabolódott rizómákból megsokszorozódik a felszíni hajtsok tömege, ha ezek nem kerülnek eltávolításra a mederből. A rizsföldeken kikísérletezett ismeretek szerint maradéktalanul csak vegyszeres irtással távolítható el, de ez védett területen, vizes élőhelyeken veszélyes lehet, ill. etikailag kifogásolható. Korábban vegyszeres irtási, ritkítási kísérletek történtek a KNP egyes szikes tavain (pl. fülöpházi Kondor-tó) glialkával, de ez is csak ideiglenes eredményt hozott, néhány éven belül ismét záródott a zsióka és a nád állománya. A záródott nádas irtásának, nyílt vízfelületek kialakítására, kedvező tapasztalatok vannak a nád víz alatt történő tavaszi vágásával. A vágást minél mélyebben kell végezni a víz alatt. Az elvágott üreges szárba a víz behatol a rizómaig. Többszöri ismétlésre a rizóma befutad, a hajtsok eltűnnek, ill. jelentősen ritkulnak

(Vajda 1998). A módszert nádaratás utáni gépi taposással kombinálva még hatékonyabbá tehető az állományszabályozás. A zsióka eltávolítása már sokkal nehezebb. Az állomány teljes záródásának megakadályozása jól szabályozható mangalicák legeltetésével, ugyanis a mangalicák a hajdánában az időszakos vízjárta területeken jellemző nomád kondás tartási körülményeknek megfelelően kifejezetten kedvelik a zsióka rizómáját, melyet a talajból kitérve fogyasztanak el. Kedvező tapasztalatok vannak a mangalicákkal történő mocsári vegetáció szabályozására a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő Jusztus-mocsár területéről, de ez a kezelés nagyobb összefüggő területek esetén szervezési és technikai akadályokba ütközik. Ha a zsióka jelentős mértékű eltávolítása feltétlenül szükséges, pillanatnyilag csak a mechanikus gépi mederkotrás módszere jöhet számításba, melynek kísérleti eredményeit foglaljuk össze példaként a Fehér-szék rekonstrukciós területéről.

4. ábra. A fehér-széki élőhely-rekonstrukciós terület térképe

Élőhely-rekonstrukció kialakítása a fülöpszállási Fehér-széken

A Fehér-szék a KNP II. számú szikes tavak terület-egységének egyik elmcasarasodott szikes tava, az oldott huminanyagok hatására jellegzetes barna színű, ún. fekete vizű vizes élőhelye. A 147 ha-os tómeder kb. 60%-át nádas, 30%-át zsiókás borította az elmúlt évtizedekben. A III. Katonai Térképezés szelvénye szerint a mederben már a század elején jelentős volt a parti mocsaras részek aránya, majd a védetté nyilvánításakor 1975-ben a nyílt vízfelület szinte teljesen eltűnt. A nyolcvanas években kezdődött intenzív kiszáradás ellensúlyozására 1990–1997 közötti időszakban a KNP Igazgatósága vizes élőhely-rekonstrukciós céllal az őszi–kora tavaszi időszakokban a Kiskunsági-főcsatornából a Dunából érkező öntözővíz felhasználásával vízpótló árasztásokat végzett. Ez tovább fokozta a szervesüledék-képződést és a nádasdominanciájú mocsári vegetáció elöretörését. Ez a folyamat egyébként megfelel a korábbi, rendszeres dunai elöntés hatásával.

A KNP Ig. szakemberei mérlegelve a távlati kezelés lehetőségeit a zsiókával teljesen benőtt mederben 1997 szeptemberében, a tárgyév legszárazabb időszakában a Központi Környezetvédelmi Alap (KKA) támogatásával kísérleti rekonstrukciót végzett egy 10 ha-os összefüggő, part menti zsiókás zóna sekély kotrásával, nyílt vízfelület kialakítása céljából. A kotrási munkát a homogén zsiókás lekasználása és betakarítása előzte meg a kiszáradt mederben. Az eredeti állapotú lekaszált zsiókás felszínt az 9. kép mutatja be. A kotrást 3 önjáró szkréperládás munkagép végezte (10. kép). A kotrás során a felhalmozódott szerves törmelék és a homogén zsiókaállomány rizómái kerültek eltávolításra átlag 10 cm-es rétegvastagságban a vízzáró karbonát mészsziparéteg felszínéig. Mélyebb kotrás nem volt lehetséges az alsóbb agyagréteg víztelítettsége, ill. a helyenként sekély vízzáró réteg miatt, ezért a mélyebb elhelyezkedésű zsiókarizómák egy része érintetlen maradt, ill. jelentős volt a szétvágódott rizómatörmelék a visszahagyott felületen. A kikerülő meddő anyag két korábbi anyag-

nyerő hely kubikgödrében került elterítésre és tömörítésre az eredeti terepszint magasságáig. A munkaterület közepén két mesterséges sziget került kialakításra, enyhe rézsúvel a kikutort anyagból. A rekonstrukciót ősszel kismértékű vízfeltöltés követte, majd később nem történt számottevő árasztás a szerves üledékképződés fékezése érdekében, mivel elegendő csapadék- és talajvíz-utánpótlást kapott a tó. A teljes kialakított rekonstrukciós területet a 11. képen látható panorámafelvétel mutatja be 1998. évi tavaszi állapotában a nyílt vízfelület közepén jól láthatók a kialakított mesterséges szigetek. A rekonstrukciót megelőző években rendszeres vízimadárállomány-felmérések voltak a területen (Boros, 1996), melyek adatai jó referenciát nyújtanak a rekonstrukció eredményének értékeléséhez.

Az élőhely-rekonstrukció eredménye

Növényzet

1998 tavaszán a kikutort területen a felszínre került karbonátos vízzáró agyagréteg közvetlenül érintkezett az összegyűlt vizekkel, ami a jellegzetes fehér nyílt vizű állapotot mutatta (11. kép). Már az első évben a vegetációs periódus közepén a zsióka ismételt elszórt megjelenése volt tapasztalható (12. kép). 1999-re az állománysűrűség tovább növekedett (13. kép), de még így is lényegesen kisebb a borítási százalék, mint korábban. 2000-ben már nem tapasztaltuk, hogy a zsióka állománya tovább sűrűsödött volna.

Gerinctelen fauna

A növényzet vizsgálata mellett a területen zajló komplex természeti állapotfelmérés részeként lehetőség nyílt a gerinctelen élővilág felmérésére is a rekonstrukció után. A zooplankton a rekonstrukciót követő állapotban még kis egyed- és fajszámokban jelent meg, azonban sikerült kimutatni a nagyobb testű *Brachinecta orientalis* tócsarakot is. A zoobenthos a szikesekre jellemző fajok képviselték a rekonstrukciós területen, de a kisebb sótartalom következtében közel duplája volt az egyedsűrűség, mint a környező legszikesebb vizekben. A makroszkopikus vízigerinctelen-közös-

ség az átmeneti jellegű sótartalom miatt a környező tavakhoz képest különálló élőhelycsoportot képvisel. Jellemző a sziki és a generalista fajcsoportok egyidejű változatos megjelenése. A rekonstrukciós területen végzett beavatkozás eredményeképpen a felületen keletkezett taposási nyomok mikrodomborzata változatos élőhelyet teremt, ami például a diverz szitakötő-faunában is megnyilvánul. Külön említést érdemel az orvosi pióca (*Hirudo medicinalis*) igen jelentős populációja a vízben (ez a faj nyilván a beavatkozás előtti szikes mocsárban is élt), ami igen tiszta, jó vízminőségre utal.

Madarak

A beavatkozás látványos eredménye már 1998 tavaszán megmutatkozott; a kialakított mesterséges szigeteken számos telepesen költő vízimadár faj telepedett meg. Kialakult egy nagyobb, kb. 100 páros dankasirály (*Larus ridibundus*)-telep, és 6 pár szerecsensirály (*Larus melanocephalus*) is fészkelésbe kezdett. A dankasirályoktól elkülönülve a sziget szélén 25 pár küszvágó csér fészkel. Szintén elkülönült kolóniában költöttek a gulipánok, állományuk 45 pár volt. A szigeteken fészkelő madarak költése azonban nagyrészt megghiúsult, mivel sajnálatos módon a 20–30 cm-es vízborítás ellenére egy borz (*Meles meles*) rendszeresen belátogatott a telepre, és elpusztította a fészkelőket. A rekonstrukciót körülvevő szikes réteken a korábbi évekhez hasonlóan fészkel a bíbic (*Vanellus vanellus*), a piros lábú cankó (*Tringa totanus*) és a nagy goda (*Limosa limosa*).

1999 februárjában az elgyomosodott szigeteket letakarítottuk, hogy költésre minél alkalmasabbak legyenek. A dankasirálytelep ebben az évben már 150 páros lett a két szigeten, és ismét megjelent 6 pár szerecsensirály. Bár területvédő magatartásukat és párzásukat is megfigyeltük, mégsem költöttek. 1999-ben csak 1 pár küszvágó csér telepedett meg a szigeteken, mert a dankasirályok nagyobb telepe miatt kiszorultak a csérek az alkalmas élőhelyekről. Ez a jelenség a Kelemen-széken korábban kialakított mesterséges stégszigeteken is tapasztalható volt (Boros, 1998/b). A szigeteken 35 pár gulipán fészkel, és megjelent 1 pár gólyatölcs is. A borz a jelentős vízborítás ellenére 1999-ben is beúszott a szigetre, és a fészkelőket nagy részét ismét elpusztította. A zsióka elszórt terhodításával hozható összefüggésbe, hogy 1 pár feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*) és 1 pár fattyúszerkő (*Chlidonias hybridus*) is fészkelésbe kezdett, de a fészkelés megghiúsult. A parti szikes réteken továbbra is jelen voltak az 1998-nál már említett koegzisztens fészkelő partimadarak.

2000-ben magasabb vízállás volt, mint a korábbi években, ennek következtében a szigetek szabad felülete csökkent. Magán a rekonstrukciós területen jelentősen változott a fészkelő madarak faji és egyedszámbeli összetétele. A két kisebb szigeten 2000-ben 250 pár dankasirály fészkel. Ez a sűrűség a magas vízállás miatt lecsökkent területű szigeteket teljesen birtokba vette, más fajok költését lehetetlenné téve. A nagyobb vízállásnak köszönhetően újabb fajként megjelent 2 pár búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*),

3. táblázat. A Fehér-széken fészkelő madárfajok állománya

Fészkelő fajok	1992	1995	1996	1998	1999	2000
Búbos vöcsök (<i>Podiceps cristatus</i>)					2	
Feketenyakú vöcsök (<i>Podiceps nigricollis</i>)					1	11
Bíbic (<i>Vanellus vanellus</i>)	3	2	4	2	4	2
Gólyatölcs (<i>Himantopus himantopus</i>)					1	
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)				45	35	
Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	0	1	1	1	1	
Piros lábú cankó (<i>Tringa totanus</i>)	1	1	1	1	1	
Dankasirály (<i>Larus ridibundus</i>)				100	150	250
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)				6	6	
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)				25	1	
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)					1	102

(A számadatok a fészkelő párok számát jelentik)

11 párra emelkedett a feketenyakú vöcskők és 102 párra a fattyúszerkők állománya. A parti zónában ebben az évben csak a bíbic fészkel, mert a magas vízállás miatt a szikes rétek kiterjedése is erősen lecsökkent.

A környező nádasban fészkelő madarak is rendszeresen megjelentek az élőhely-rekonstrukción, például nyári ludak (*Anser anser*), szárcsák. A fehér-széki rekonstrukció melletti nádasban 3–4 párban fészkelő kis vöcskők (*Tachybaptus ruficollis*) és 1–2 párban költő cigányrécék (*Aythya nyroca*) gyakran tartózkodtak a kotort területtel határos nádszegélyben, vagy a zsiókásban. A fészkelési időben a rekonstrukciós terület fontos táplálkozóterülete a gémeeknek és a kanalgémeknek (*Platalea leucorodia*) is. Ezen fajok nagyrészt a légvonalban kb. 15 km-re fekvő izsáki Kolon-tó gémtelepéről jártak ide táplálkozni. A rekonstrukciót megelőzően is, illetve 1999-ben és 2000-ben is volt egy nagy kócsagokból (*Egretta alba*) és vörös gémekből (*Ardea purpurea*) álló kisebb gémtelep a rekonstrukcióval határos nádasban.

A Fehér-széken kivitelezett élőhely-rekonstrukció a vonulásban is érezte pozitív hatását. Különösen 1998-ban tapasztaltunk jó partimadarvonulást az alacsony vízállás miatt, majd 1999-ben és 2000-ben már inkább a ludak és a récék voltak jelen jelentősebb mennyiségben, főleg tavasszal, a magasabb vízállás következtében. A ludakra és a récékre rendszeresen rétisások (*Haliaeetus albicilla*) vadásztak a területen.

Értékelés

A homogén zsiókás helyén mesterséges meder-kostrással kialakított nyílt vízfelület robbanás-szerűen vonzotta a nyílt vízhez kötődő vízimadarak megtelepedését (gulipán, sirályok, csérek, vöcskők), ill. mint táplálkozó és pihenőhely is több vízimadárnak biztosított kedvező feltételeket. Az érintetlenül visszahagyott part menti szikes réti vegetáció lehetővé tette a korábbi fészkelő partimadár-közösség fennmaradását is (bíbic, piroszlábú cankó, nagy goda). Összességében a be-

avatkozás jelentősen megnövelte a terület madár világának sokszínűségét, bár a folyamatokat befolyásolta a korábbi referenciaévekhez képest lényegesen csapadékosabb, nedvesebb esztendő eljövetele a beavatkozás után. A fészkelésben a legjelentősebb vonzerővel a munkaterület közepén kialakított, vízzel körülvett két kopár sziget rendelkezett. A dankasirályok a rekonstrukció második évétől gyakorlatilag teljesen kiszorították a prioritást élvező gulipánokat és a küszvágó cséreket. Problémát jelentett az is, hogy a fészkelő dankasirályok támadóan léptek fel a gulipánfiókákkal, néhányat agyon is vertek (Lengyel, 1999). Az ismert kedvezőtlen folyamat csak a dankasirályok szelektív kontrolljával fékezhető meg, a csérekkel kapcsolatos korábbi tapasztalatok alapján (Boros, 1998).

A vízzel körülvett szigetek látszólagos védettsége ellenére a borzok több esetben megsemmisítették a fészkeléseket. A korábban is tapasztalt jelentős kártételek – a borz védettségének ellenére – felhívja a figyelmet arra, hogy a vizes élőhelyeken tömegesen költő vízimadarak védelme érdekében a természetvédelmi kezelés részeként gyéríteni kell az egyébként rohamosan terjeszkedő borzok állományát.

A kostrás területén három év alatt a zsióka jelentős visszatelepülése tapasztalható. A visszatelepülés elsődleges oka a 10 cm-es sekély kostrás során feldarabolódott zsiókarizómák ismételt kolonizációs folyamata, ennek ellenére a borítottság mértéke még jelentősen alulmúlja az eredeti állapotot. Ez a kb. 50%-os borítottságú zsiókaállomány a fattyúszerkők megtelepedésére alkalmas. Mindezek alapján a hasonló zsiókások kostrása során a minimum 20 cm-es mélység javasolható, azonban ez nagymértékben függ a talajadottságtól és a vízzáró réteg vastagságától. A kostrás után a visszatelepülés, ill. a bennmaradt rizómák terjedésének fékezésére hatékony módszer lehet a mangalica sertésekkel történő megjárás a fészkelési időszak után, amennyiben jelentősen csökken a vízborítás. Sekélyebb vízben a hajtások gyérítésére a magyar szürkemarha is javasolható.

Summary: Habitat reconstruction of charged sodic lakes and the maintain of the sodic marshland vegetation at the Kiskunságian sodic lakes

The Kiskunságian sodic lakes are the most important habitats for the shorebirds. The natural succession of the lakes by *Bolboschoenus maritimus* and *Phragmites communis* cause disappearing of some important nesting bird species, like Pied Avocet, Kentish Plover and Redshank. The Directorate of the Kiskunság National Park made a habitat reconstruction at that area, to create an open water surface with three islands. The marshland plant species were removed by scrapers. The results of the work were very spectacular, because some new breeder bird-species started nesting in the islands and next to the habitat reconstruction area (Table 1.). The marshland plant species have colonised again, and nowadays 80% of the reconstruction area is covered by them, and it cause some new, marshland breeder bird species immigration to breed, and some breeder species disappeared from the area because of the larger colony of the Black-headed Gulls

Irodalom

- Boros E. (1993): Fészkelő partimadaraink élőhelyválasztásának vizsgálata. *Partimadár*. 1993/2., 4–8.
- Boros E. (1994): Vonuló és fészkelő partimadár-populációk ökológiai értékelése a kiskunsági szikes tavakon 1994-ben. *Partimadár*. 1994/4., 19–24.
- Boros E. (1996): Koevizsztens fészkelő partimadarak monitoringjának eredményei 1992–1995 között. *Partimadár*. 5. évf., 1–9.
- Boros E. (1998/a): Partimadár költőhabitatok térbeli makrominutázatának vizsgálata két szikes tavon. *Ornis Hungarica*, 8. Suppl. 1: 59–68. 1998.
- Boros E. (1998): Kűszvágó csér (*Sterna hirundo*) fészkelőhelyek kialakítása a Kiskunsági Nemzeti Parkban. *Partimadár*. 6–7. (1997–1998): 1–8.
- Boros E. & Biró Cs. (1999): A Duna–Tisza közti meszes-szódás szikes tavak ökológiai állapotváltozásai a XVIII–XX. századok időszakában. *Acta Biol. Debr. Oecol. Hung.* 9: 81–105, 1999.
- Kiss I. (1976): Magyarország szikes tavainak áttekintése szikes tájcsoportok szerint. *Hidrológiai Tájékoztató*. 1976, 18–26.
- Lengyel Sz. (1999): A gulipán (*Recurvirostra avosetta*) költésbiológiája és a fióka-örökbefogadási viselkedése. *Tűzok* 4(3): 57–63.
- Metz, H. & Forró L. (1989): Contributions to the knowledge of the chemistry and crustacea zooplankton of sodic waters: the Seewinkel pans revisited. *Biologische Station Neusiedler See*. BFB – Bericht 70. Illmitz 1989. 1–73.
- Molnár Gy. (1986): Adatok a gölyatöcs (*Himantopus himantopus*) és koevizsztens fészkelő fajok környezeti igényének és preferenciájának ismeretéhez. MME II. Tudományos Ülése, Szeged. 195–208.
- Vajda Z. (1998): Hungary's heron haven. *English Nature – Enact*, special supplement reedbed management. 12–14.

Boros Emil, Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
6000 Kecskemét, Liszt F. u. 19.

Pigniczki Csaba, Kiskunsági Madárvédelmi Egyesület
6000 Kecskemét, Mátyás király kert. 56.

Milyen Madár Ez?

SZÁMONKÉNTI REJTVÉNY 2001/1.

Támogatja: a Magyar Madártani
és Természetvédelmi Egyesület

Számonkénti Milyen Madár Ez? 2001/1. A képen látható nyugat-palearktikus madarat kell meghatározni, és a megfejtést a *Tűzok* szerkesztőjéhez eljuttatni levélben. A megfejtéseknek postai bélyegző szerint 2001. június 10-éig van a beküldési határideje.

A megfejtéseket az alábbi címre kérjük:

Milyen Madár Ez? 2001/1.

Ifj. Oláh János

4032 Debrecen, Tarján u. 6.

A győztest mindig a helyes megfejtők közül soroljuk ki, és nyerevénye az MME által felajánlott éves *Tűzok*-előfizetés. A versenyben csak a *Tűzok*-előfizetők vehetnek részt. A megfejtést és a győztes nevét mindig a következő számban ismertetjük. Kérjük a szabályok pontos elolvasását!

14. Számonkénti Milyen madár ez? 2001/1.

15. Évfolyamonkénti Milyen Madár Ez? 2001 4/1. (A rejtvény az elől álló madár meghatározása)

ÉVFOLYAMONKÉNTI REJTVÉNY 2001 4/1.

Támogatja: a Sakertour Utazási Iroda

Évfolyamonkénti Milyen Madár Ez? 2001 4/1

A képen látható nyugat-palearktikus madarat kell meghatározni mind a 4 egymást követő számban, és a megfejtést a *Tűzok* szerkesztőjéhez eljuttatni levélben. A sorozat első képének a megfejtési határideje postai bélyegző szerint 2001. június 10. A megfejtéseket az alábbi címre kérjük:

Milyen Madár Ez? 2001 4/1.

Ifj. Oláh János

4032 Debrecen, Tarján u. 6.

A győztest mindig a legtöbb helyes megfejtést küldők közül sorsoljuk ki, és nyereménye a Sakertour által felajánlott madártani könyv. 2001-ben *A világ rigói* című (Peter Clement, Ren Hathway, Jan Wilczur és Clive Byers) Helm-monográfia a nyeremény. A versenyben csak a *Tűzok*-előfizetők vehetnek részt. A megfejtéseket mindig a következő számban ismertetjük. A győztest a következő évfolyam első számában nevezzük meg. Kérjük a szabályok pontos elolvasását.

Milyen Madár Ez? Szabályok

1. Csak az érvényes **Tűzok**-előfizetéssel rendelkezők megfejtéseit vesszük figyelembe. A fényképek beküldői az adott játékban vagy játéksorozatban nem vehetnek részt.
2. Megfejtéseket csak levélben küldve fogadunk el. A két játék megfejtéseit egy levélben beküldve is elfogadjuk, ha megfelelően indikálva van, hogy melyik megfejtés melyik versenyre vonatkozik.
3. Számonként és játékonként egy megfejtést fogadunk el előfizetőnként.
4. A megadott határidőig beérkezett megfejtések vesznek részt a versenyben.
5. A posta hibájából elveszett megfejtésekért a szerkesztőség nem vállal felelősséget.
6. Ha a meghatározandó madár faji hovatartozása kapcsán vita merül fel, mindig a szerkesztőbizottság végső állásfoglalása a mérvadó. Az újságban ezzel kapcsolatos írásos vitára nem kerül sor.
7. A megfejtéseket és a győztesek nevét a **Tűzok**-ban jelentetjük meg.

A Biharugrai-halastavak

TÖGYE JÁNOS ÉS VASAS ANDRÁS

A Biharugrai-halastórendszer Békés megye északkeleti sarkában elhelyezkedő, mesterségesen kialakított törendszer, mely területileg két, jól elkülöníthető – biharugrai és begécsi – egységből áll. A tavak 1927 hektáros területükkel Magyarország második legnagyobb halastórendszerét alkotják, és elsősorban madártani értékei miatt természetvédelmi oltalom alatt állnak, egy részük fokozottan védett.

16. A Begécsi-halastavak Nagy-Sziki tava (Vasas András) – Begécs fishponds

Kialakítás

A múlt században még szabályozatlan Sebes-Körös árterületén a Kis-Sárrét egybefüggő vizenyős laposokkal borított mocsárvilága terült el. A tavak területét valamikor a Sebes-Körös ágai és sok jelentős vízhozamú ér hálózta be, ezek közül az Ináncsi-csatorna, a Csíkos-ér és a Korhány ma is aktív vízfolyás.

A múlt századi folyószabályozások jelentősen megváltoztatták a terület arculatát.

A lecsapolt Sárrét legmélyebb fekvésű területén lápos, mocsaras ingoványok, középmeder fekvésű részein szikes legelők jöttek létre. A lecsapolások nyomán létrejött jobb minőségű földeket feltörték, felszántották.

A területet haltenyésztéssel akarták hasznosítani, így megkezdték a mesterséges körgátas halastavak építését. Az első halastavakat 1910–13 között a biharugrai rendszeren építették (Cigány, Csík, Bodor, Szilas, Ludas), melyek 1939–44 között újabb két tóval (Zöldhalmi, Emlék) bővültek, és a begécsi rendszeren is megépült az első halastó (Nagy-Sziki). 1951-ben az Új-tóval bővülnek a Begécsi-tavak. 1959-re elkészül az ugrai rendszer újabb tava, a Gazdák.

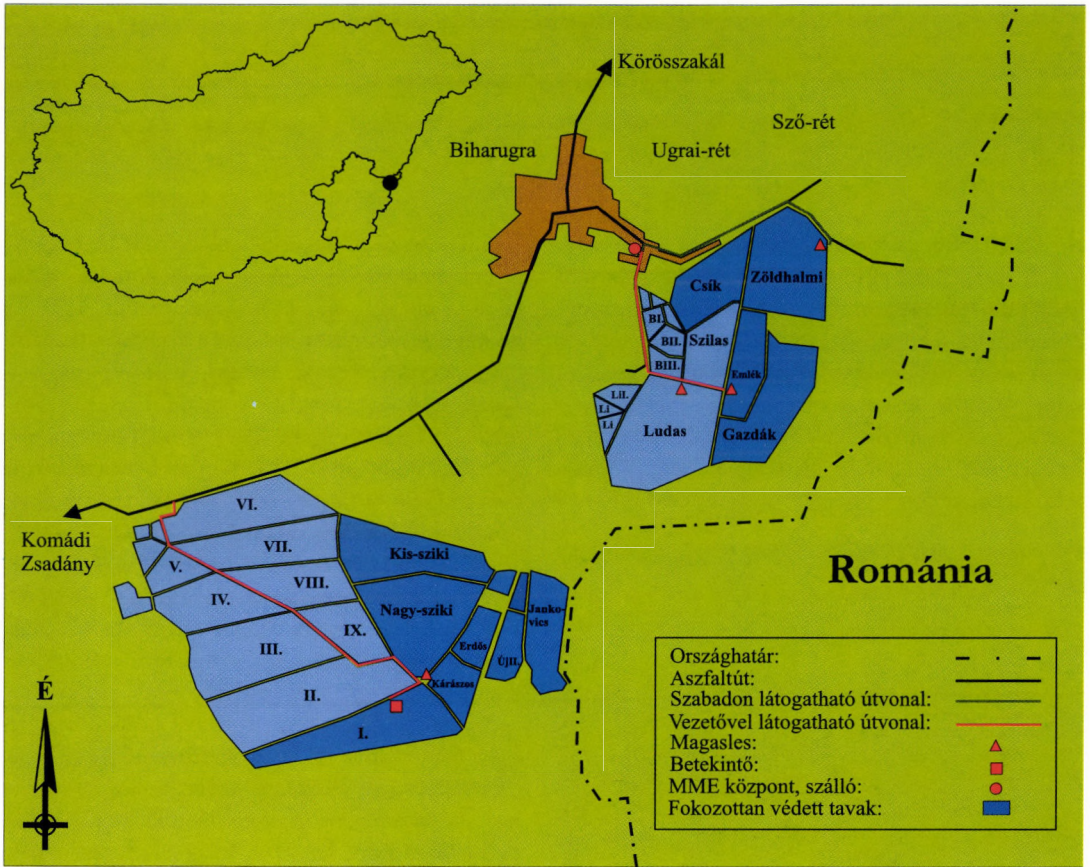
1962–67 között a begécsi rendszer új, számozott tavainak létrehozásával kialakult a Begécsi-víztároló, a Zsadányi Állami Gazdaság és Geszt község állami tartalék földjeinek területén befejeződött a halastavak építése.

Ebben az időszakban építették a tavak egy részén megtalálható betonszigeteket is, mely a pecsenyekacsa-tenyésztésre szolgált. Az itt tartott kacsák élő trágyaszóró szerepét töltötték be a halgazdálkodásban, ma ezek adják az alapját a dankasirály (*Larus ridibundus*) és küszvágó csér (*Sterna hirundo*)-költőtelepeknek.

A tavakat a Sebes-Körösből szivattyúkkal át-emelt vízből táplálják. A víz 4 km-es betoncsatornában érkezik a területre, ahol ásott csatorna-rendszeren folyik tovább, lehetővé téve a tavak feltöltését. A lecsapolás a Holt-Sebes-Körösön és a Toprongyos-Korhány-csatornán történik.

Működés

Azokat a tavakat, amelyek természetvédelmi szempontból értékesebbek, az MME tulajdonában lévő kft. bérlő, a többi egy gazdálkodó szervezet. A tavak többségén jelenleg is a halgazdálkodás folyik, bár ez az öregebb, feltöltődött, növényzettel erősebben benőtt tavakon egyre nehezebben megoldható, pedig a tavak állapotának hosszú távú fenntartásához bizonyos szintű halgazdálkodás szükséges.

5. ábra. A Biharugrai- és Begécsi-halastavak térképe

A tavak és környékük

A halastavak létesítésük elhúzódása miatt különböző életkorúak. A század elején épültekben már jelentős feltöltődés tapasztalható, és a növényzet is egyre nagyobb területet foglal el. Ez látható az ugrai: Csík, Zöldhalmi, Szilas, Emlék, Gazdák tavakon, valamint Begécsen: az ún. Sziki-tavaknál: Jankovics, Kárászos, Erdős, Új-I., Új-II., Kis-Sziki, Nagy-Sziki és I-es tavon. A háborút követően épített Begécs II.–IX. számú tavaknál nagyrészt csak a part menti 1-2 m-es sávban van növényzet, míg a tavak többi része nyílt vízfelület.

A mesterségesen kialakított halastórendszer legkiterjedtebb növénytársulása a nádas (*Scirpo-*

Phragmitetum). Néhány tómederben terjedőben vannak a gyékényesek. Az előregedett, sekélyebb tavak lebegő hínár (*Lemnetea*) társulása rencebékalencse hínár (*Lemno-Utricularietum*), és egyre nagyobb területet foglal el a rögzült hínártársulás (*Potametea*) a sulymos (*Trapaetum natan-tis*) is.

A tápláló és lecsapoló csatornák hínártársulásai (*Lemnetea*) is igen változatosak.

Cséfa

A két tórendszerhez a határ romániai oldalán a Cséfai-halastavak csatlakoznak. Ezek mindössze 4-5 km-re épültek, így jelentős a madarak átmozgása a két terület között, illetve az ottani tavak mellett lévő Radványi-erdőben egy jelentős gém-

telep található. Az ott költő gémekek és kócsagok táplálkoznak az itteni halastavakra járnak.

Sző-rét, Ugrai-rét

Az Biharugrai-halastavak szomszédságában azoktól északra a sárréti vízivilág két utolsó hírmondója maradt fenn. Az Ugrai-rétet zömmel nádas (*Scirpo-Phragmitetum*) borítja, de a mélyebb részektől kifelé haladva a többi jellegzetes mocsári társulás harmatkásás (*Glycerietum maximae*), szikikákás (*Bolboschoenetum maritimi*), magassásos (*Caricetum acutiformis-ripariae*) is megtalálható. A Sző-réten inkább gyékény (*Typha* sp.) és az időszakosan vízzel borított terü-

17. Nagy kócsag (*Egretta alba*) és kanalasgém (*Platalea leucorodia*)-telep az Ugrai-réten (Vasas András) – Great White Egret and Spoonbill

letek növényzete az uralkodó. Az állandóan vízzel borított területeken értékes hínártársulásokat találunk meg. Az Ugrai-réten nagy kiterjedésű kolokános (*Hydrochari-Stratiotetum*) társulás is előfordul (Bíró, 1997). Ezek a területek biztosítanak fészkelőhelyet a kanalasgémeknek (*Platalea leucorodia*), a nagy kócsagoknak (*Egretta alba*), a nyári ludaknak (*Anser anser*) és sok más vízmadárnak.

Vátyon

A ma is élő vízfolyás, a Korhány kanyargó medrét kitevő ligetes vidék a vátyoni erdők. Néhány maradványfolttól eltekintve valamennyi erdő telepített, állományaik kora 50–60 év.

Fő fafaja a kocsánytalan tölgy (*Quercus*

petraea) elegyfajként a magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*) és cser (*Quercus cerris*) említhető meg (Bíró, 1997).

Védettség

A vízi és a környező szárazföldi területek egy részét 1949. augusztus 1-jétől rezervátummá nyilvánították, és ekként kezelték egészen 1955. január 31-ig, amikor is a védettséget megszüntetve a területet a halastavak kivételével felosztották négy község vadásztársaságai között. A mocsarat és a víztározót azonban 1956. augusztus 1-jétől Békés megye vadászati felügyelője a vadásztársaságoktól visszavéve, a Madártani Intézetnek adta oda tudományos gyűjtésre és vizsgálatokra így a terület részbeni védettséget nyert (Nagy, 1962).

Főként madártani értékei miatt egy tájvédelmi körzet kialakítása már a 70-es években felvetődött, a védetté nyilvánításra azonban csak 1990. március 31-én kerülhetett sor. A terület 1997 óta a 7991 hektáron elterülő Kis-Sárrét törzsterületen a Körös-Maros Nemzeti Park része. A halastavak egy része fokozottan védett terület. 1997. áprilisa óta a „Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékében”, közismert nevén a Ramsari egyezményben is szerepel.

Kiemelkedő jelentőségű IBA-terület.

A környék évtizedek óta a vízimadarak tradicionális pihenő- és gyülekezőhelye volt. A vadászat egészen a hetvenes évekig leginkább a darvak (*Grus grus*) számára okozott problémát. A hetvenes évek közepétől azonban a hazai, belföldi vadászatokat felváltotta a külföldi bér vadászatok kifejezetten nyereségérdekelt üzletága, ami sok esetben kíméletlen, sportszerűtlen keretek között folyt, s a réce- és lúdlétszámot is a tizedére csökkentette. Különösen érintette ez a zavarás a darvak számát, hiszen a valamikor híres darumennyiség a töredékére apadt, illetve néhány kisebb létszámú átvonuló csapatot kivéve eltűnt a területről.

Az egyre kedvezőtlenebb helyzetet az 1993-ban bevezetett általános vízivadászati tilalom oldotta meg. Hatása már a következő években érzé-

kelhető volt, bár a darvak nagyobb számban a mai napig sem tértek vissza a területre, a récék és libák száma azonban megsokszorozódott.

Madarak

A halastavak és a tavaktól északra található mocsárrétmadárvidékek változatos és nagyszámú madárvilága már az 1950-es években is ámulatba ejtette az erre járókat. Ahogy Nagy László „A volt Bihari Sárrét jelenlegi madárvilága” című cikkében ír 1958-ban: „A madárvilág képe fajokban és létszámban változó. Például liba, kacsza szempontjából az 1950., 1951., 1952. és 1953. évek voltak a legjobbak. Százazezrekről kell szólnom.” (Nagy L. 1958.)

Azóta persze kisebb madártömegek jelennek meg a halastavakon és környékükön.

A tavakon fészkelő madarak esetében a „Ritka és telepeseen költő madarak felmérése” program irányelveit követve történtek a felmérések. Az énekesmadarak felmérését az első években a „Dán rendszerű pontszámolás” program keretén belül végezték el. Utána pedig néhány faj kivételével a költőállományt csak becsülték. 1999-ben és 2000-ben a „Mindennapi madarak monitoringja” felmérés során a halastavakon és kör-

nyékükön 10 darab 2,5×2,5 km-es UTM négyzet lett felmérve. A 4. táblázatban nem szerepelnek a területen fészkelő énekesmadarak, ill. az alkalmi költőfajok. A két halastórendszeren az elmúlt 7 évben (1994–2000) 74 faj költését bizonyították. A halastavak környékén található területeken pedig további 43 faj költött.

A halastavak nádasaiban csak alkalmi fészkelő a kanalasgém. Az Ugrai-réten jelentős gémtelep található. 1999-ben és 2000-ben sárkányrepülőőről történt a telepen költő madarak felmérése. A felmért területen 80 pár kanalasgém és 110 pár nagy kócsag fészkel.

A partimadarak halastavakon való fészkelése általában kétes kimenetelű. Változó számban de rendszeresen fészkel a tavaszi lecsapolások után a tómederben a gulipán (*Recurvirostra avosetta*), alkalmi fészkelők voltak a következő fajok: gólyatölcs (*Himantopus himantopus*), bíbic (*Vanellus vanellus*), kis lile (*Charadrius dubius*), nagy goda (*Limosa limosa*), piroslábú cankó (*Tringa totanus*).

A régen kacsatenyésztésre használt beton-szigetek közül néhányat a dankasirályok és küszvágó csérek foglaltak el, ahol előszeretettel költenek. Az 1990-es évek elején dankasirálytelep alakult ki a Kis-Sziki-tó keleti részén ta-

4. táblázat. 1994–2000 között a Bihargrai-halastavakra jellemző fészkelő madarak állománya

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kis vöcsök (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	59	70	48	55	55	33	39
Bübos vöcsök (<i>Podiceps cristatus</i>)	309	138	97	148	148	67	81
Bölgömbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	17	17	18	17	14	14	17
Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	39	64	56	62	68	48	51
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)		7		9	4		
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	21	32	35	29	23	14	8
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	13	21	22	17	22	17	20
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	38	39	32	42	53	49	52
Kendermagos réce (<i>Anas strepera</i>)	2	1	1	1			
Tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	86	80	82	91	78	78	79
Barátréce (<i>Aythya ferina</i>)	55	85	81	88	91	93	81
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	29	11	17	18	17	22	31
Kontyos réce (<i>Aythya fuligula</i>)	1	2	1				
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	19	14	16	19	16	20	20
Héja (<i>Accipiter gentilis</i>)	?	1	1	1		1	1
Guvat (<i>Rallus aquaticus</i>)	18	31	38	26	18	26	30
Vizityúk (<i>Gallinula chloropus</i>)	82	63	58	58	44	32	45
Szárcsa (<i>Fulica atra</i>)	181	114	99	97	71	64	58
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	11	25	14	2	6		25
Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	1	1	1	1		1	5
Dankasirály (<i>Larus ridibundus</i>)	258	249	209	208	85	110	115
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	127	77	83	133	227	207	210

lálható gyékényesen, ahol kb. 120–130 pár fészkel. De 1994-től csak a betonszigeteken költ ez a faj. A Szilas-tó betonszigetén lévő danka-sirálytelepen minden évben költött egy-egy pár szerezcsensirály (*Larus melanocephalus*). A Békés megyei Helyi Csoport a küszvágó csérek fészkelését elősegítette azzal, hogy négy betonsziget felületét szórta le sóderral és kerítette be. Az így kialakult fészkelőhelyeken a küszvágó csér állománya 200 pár fölé emelkedett.

Fülemülesítke (*Acrocephalus melanopogon*) nem fészkel a tavakon, és csak alkalmi költőfaj az Ugri-rétben (1999-ben 5–10 pár). Kékbegy (*Luscinia svecica*) csak a Begécsi-halastavak ún.

Sziki-tavainak nádasaiban fészkel, de csak kis számban (2–4 pár).

1996 óta folytat rétisas (*Haliaeetus albicilla*) etetést az MME Békés megyei Helyi Csoportja a téli időszakban (december–február) a Begécsi-halastavak befagyott tavain és Kisvátyoni pusztán. Az etetés hatására a téli hónapokban a környéken telelő rétisasok száma megemelkedett. 1999. február 7-én 103 példányt számoltak a vátyoni éjszakai helyen. A tavaszi és nyári hónapokban csak elvétve lehet találkozni egy-egy kóborló egyeddel. Számuk októbertől kezd nőni, és a legnagyobb mennyiségben február második harmadában figyelhetők meg. Ezt követően számuk csökkenni kezd, és április végére általában el is vonul-

5. táblázat. A Biharugrai- és a Begécsi-halastavakon rendszeresen és nagy számban átvonuló madarak éves maximumai 1992–2000 között

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Búbos vöcsök (<i>Podiceps cristatus</i>)	393	406	690	632	785	825	430	470	310
Nagy kárókatona (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	552	1 215	2 082	2 297	1 050	1 365	1 550	1 200	1 510
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	128	129	214	435	166	322	337	410	322
Szürke gém (<i>Ardea cinerea</i>)	209	301	422	381	215	465	377	270	440
Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	129	229	519	600	141	400	275	253	650
Vetési lúd (<i>Anser fabalis</i>)	900	60	99	180	9	92	225	680	605
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	3 950	6 368	10 000	9 800	8 310	21 250	21 900	29 300	21 000
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	628	639	1 259	1 190	570	1 675	1 550	1 350	2 050
Fütyülő réce (<i>Anas penelope</i>)	244	306	730	1 120	795	1 575	793	1 530	1 040
Kendermagos réce (<i>Anas strepera</i>)	20	45	78	166	173	430	350	460	330
Csörgő réce (<i>Anas crecca</i>)	534	1 044	2 995	2 845	5 335	5 110	8 300	4 500	5 780
Tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	7 915	58 230	33 994	53 962	41 020	64 000	109 300	114 000	45 500
Nyílfarkú réce (<i>Anas acuta</i>)	108	59	110	129	81	322	215	509	270
Bőjtő réce (<i>Anas querquedula</i>)	274	269	390	225	435	2 780	322	257	720
Kanalásréce (<i>Anas clypeata</i>)	364	871	1 088	2 315	1 770	3 950	2 300	940	2 440
Barátréce (<i>Aythya ferina</i>)	1 370	972	1 260	905	3 970	2 810	1 409	2 350	770
Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	101	66	97	126	135	96	529	538	368
Kontyos réce (<i>Aythya fuligula</i>)	217	85	148	165	63	335	166	300	200
Kerceréce (<i>Bucephala clangula</i>)	136	98	111	325	92	450	291	338	341
Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>)	74	49	95	422	197	339	232	276	357
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	6	19	15	16	34	25	54	103	66
Szárcsa (<i>Fulica atra</i>)	2 317	3 373	4 090	2 113	5 500	3 461	7 433	2 639	4 560
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	73	79	103	190	90	211	249	197	329
Bíbic (<i>Vanellus vanellus</i>)	1 127	2 380	3 490	8 285	2 405	1 498	4 010	6 400	1 950
Havasi partfutó (<i>Calidris alpina</i>)	546	640	414	342	315	346	699	476	228
Pajzsoscsankó (<i>Philomachus pugnax</i>)	3 214	1 057	1 165	2 600	1 690	605	1 022	57	340
Sárszalonna (<i>Galinago galinago</i>)	62	9	179	340	19	120	115	75	140
Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	1 900	4 975	1 048	7 800	1 730	3 220	6 606	137	1 150
Nagy póling (<i>Numenius arquata</i>)	135	609	776	880	702	197	415	296	220
Füstös cankó (<i>Tringa erythropus</i>)	614	2 926	1 640	2 180	480	925	1 870	1 520	2 100
Dankasirály (<i>Larus ridibundus</i>)	5 660	24 980	12 100	39 950	10 600	11 600	10 273	12 700	7 142
Viharsirály (<i>Larus canus</i>)	173	197	80	328	422	660	429	780	650
Sárgalábú sirály (<i>Larus cachinnans</i>)	204	441	309	1 394	692	2 460	2 388	1 470	1 185
Küszvágó csér (<i>Sterna hirsundo</i>)	226	270	252	293	320	443	398	350	320
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	31	111	175	35	42	300	95	110	125
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	197	107	296	240	55	415	160	179	155

nak a halastavakról és környékükről. A nagyszámú teelés ellenére a halastavakon és környékükön nem fészkel rétisas. 1993-ban az ún. Murok-erdőben, 1999-ben Vátyonban volt költési

18. Öreg rétisas (*Haliaeetus albicilla*); (Bodnár Mihály) – Adult White-tailed Eagle

kísérlete, de sajnos a költés mindkét esetben megghiúsult.

1992–2000 között nagyobb egyedszámban és a Biharugrai-halastavakra jellemző átvonuló madárfajokat és mennyiségeik maximumait a 5. táblázat mutatja. A 8/1993 FM-rendelet alapján a Biharugrai- és a Begécsi-halastavakon tilos a vízivad vadászat. A vadászat megszűnésének hatására már az első évben is nagyobb példányszámban vonultak át a halastavakon a vízimadarak.

A vadludak legnagyobb tavaszi, illetve őszi csapatai február végén és március elején, valamint

19. Cigányréce (*Aythya nyroca*) hím (Bodnár Mihály) – Male Ferruginous Duck

novemberben figyelhető meg. Az úszórécék és bukórécék a tavaszi vonulás során általában nagyobb mennyiségben vonulnak át a halastavakon, mint ősszel.

Az őszi vonulás során októberben figyelhető meg a legnagyobb egyedszámban a cigányréce (*Aythya nyroca*). Az elmúlt évek megfigyelései alapján kijelenthetjük, hogy a Begécsi-halastavakon nagyobb számban vonulnak át a ludak és récék, mint a Biharugrai-halastavakon.

1994. augusztus 20–28-án egy nyugalmi ruhás (Kern R. és társai. In: Magyar, 1996), 1999 decemberében két nyugalmi ruhás füles vöcsköt (*Podiceps auritus*) figyeltek meg a Begécsi, illetve a Biharugrai-halastavakon. Az elmúlt öt évben főként tavasszal (március–április), néha ősszel is (november) egyre nagyobb számban megjelenik a tavakon néhány példány kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*). 1997. július 8. és október 15. között egy immatur borzas gödény (*Pelecanus crispus*) tartózkodott a Biharugrai- és a Begécsi-halastavakon (Magyar *et al.*, 1998). 1964. augusztus 5-én egy nászruhás tojó zátonykócsagot (*Egretta gularis*) lőttek a Biharugrai halastavakon (Fábián & Sterbetz, 1966). Az őszi és tavaszi vadlúdvonulás alkalmával 1995-től váltakozó mennyiségben, de egyre rendszeresebben vonul át a halastavakon a kis lilik (*Anser erythropus*) (max. 12 pld.) és a vörösnakú lúd (*Branta ruficollis*) (max. 25 pld.). Az elmúlt négy évben az őszi vadlúdcapatokban novemberben megfigyelhető volt 1 (2) példány örvös lúd (*Branta bernicla*) is. 1998. november 9-én a Biharugrai-halastavak ún. Ludas-tava felett repült át hat példány vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) (Zalai T., Vasas A. In: MME NB, 1999). Az elmúlt nyolc évből néhány adata van a jegesrécének (*Clangula hyemalis*), a fekete récének (*Melanitta nigra*) és a füstös récének (*Melanitta fusca*). Ősz végén alkalmi vendég az örvös bukó (*Mergus serrator*) és valamivel rendszeresebben és nagyobb számban jelenik meg a nagy bukó (*Mergus merganser*). Főként őszi (augusztus, szeptember) kóborló ragadozó madár, a fakó rétihéja (*Circus macrourus*) inkább a halastavak környéki legelőkön jelenik meg. 1997 decem-

berétől összesen nyolc fekete sast (*Aquila clanga*) figyeltek meg a Biharugrai-halastavakon, október vége és március közepe között főként a Zöldhalmi–Emlék közötti, ill. a Csík–Szilas közötti gátakon lévő fasorokon. A Begécsi-halastavak ún. Begécs II. tavának leeresztett medrében 1998. szeptember 22–23. között egy fiatal vándorpartfutó (*Calidris melanotos*) tartózkodott (Zalai és Vasas, 1999a). Egy fiatal laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*) mutatkozott a Begécsi-halastavak ún. Begécs VI. tavának csapolásán 1999. szeptember 9-én. A szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*) egy sötét változat fiatal példányát figyeltek meg 1999. október 7–17. között a Biharugrai-halastavakon (Zöldhalmi) és egy világos színváltozatú fiatal példányt 1999. október 16-án a Begécsi-halastavakon (Begécs IV.). A Biharugrai-halastavakon 1990. szeptember 13-án (Tirják L. In: Bankovics, 1992), majd szeptember 18-án a Begécsi-halastavakon (Szabó J. In: Bankovics, 1992) került szem elé egy világos színezetű öreg ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*). 1999. október 28-án a Biharugrai-halastavak ún. Ludas-taván jelent meg egy második éves nyíl farkú halfarkas (*Stercorarius longicaudus*). Az elmúlt négy évben a Biharugrai-halastavakon négy halászsirályt (*Larus ichthyaetus*) figyeltek meg. 1998. május 11-én a Begécsi-halastavak egyik ívatómedencéjében figyeltek meg egy öreg nászruhás (Zalai és Vasas, 1999b), 2000. április 22-én a Biharugrai-halastavakon pedig egy immatur (2y) vékonycsőrű sirályt (*Larus genei*). A Biharugrai-halastavakon (Ludas) 1997. november 16–17. egy fiatal csüllő (*Rissa tridactyla*) tartózkodott (Vasas A., Zalai T., Farkas R., Szathmáry S. és társai. In: MME NB, 1998b). Szórványosan jelenik meg a halastavakon a kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*). 1997. május 11-én a Biharugrai-halastavak ún. Szilas-tavának betonszigetén egy öreg kenti csér (*Sterna sandvicensis*) tartózkodott (Magyar et al., 1998). 1996. június 19–20., 1 (2) pld. (Tögye J., Vasas A., Czirle Cs. In: MME NB, 1998/a), 1998. július 8., 1 pld. (Zalai T., Vasas A., Papp F. In: MME NB, 1999), 1998. július 18., 1 pld. (Kókay Sz. és társai. In: MME NB, 1999) kis csért (*Sterna*

albifrons) figyeltek meg a Begécsi-halastavakon. Az uhunak (*Bubo bubo*) már az 1950-es években is több adata volt. Az 1990-es években mindössze egy alkalommal (1996. január 16., 1 pld., Biharugrai-halastavak) figyeltek meg. 2000. október 8-án a Biharugrai-halastavakon ismét szem elé került egy példány. A citrombillegető (*Motacilla citreola*) 6. hazai adata (1995. május 10.) a Begécsi-halastavak ún. Nagy-Sziki-taváról származik (Kern R., Tögye J. In: MME NB, 1998/a). 1997. november 6-án egy öreg tojó bajszos sármány (*Emberiza cia*) mutatkozott a Biharugrai-halastavakon.

A két tórendszeren és a környékén az elmúlt nyolc évben 271 faj fordult elő.

Látogathatóság

Egyes területek fokozottan védett volta és a tórendszeren folyó gazdálkodás miatt a tavak belső területei csak előzetes bejelentkezéssel, engedéllyel, illetve vezetővel látogathatóak.

Ezek kivételével a területek az általános természetvédelmi szabályok betartásával látogathatók. A Zöldhalmi-tó északkeleti sarkán található magasles szabadon látogatható.

Szállás, vezetés, információk

Biharugra községben az MME egy szállót üzemeltet, mely 15–20 fő számára biztosít szálláslehetőséget, a szállással és szakmai vezetéssel kapcsolatban érdeklődni a biharugrai területi felelősnél lehet.

Biharugrai területi felelős:

Czirle Csaba

5538 Biharugra

Halas u. 1.

Telefon: (60) 477-921, (66) 498-063

A területileg illetékes természetvédelmi hatóság:

Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatóság

5541 Szarvas

Anna-liget, Pf. 72

Telefon: (66) 313-855, 312-459

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozunk Bodnár Mihálynak a fotókért, Kókay Szabolcsnak, ifj. Oláh Jánosnak, Schmidt Andrásnak, Szabó Józsefnek, Tirják Lászlónak és Zalai Tamásnak, akik a cikk megírását segítették megfigyeléseikkel, illetve felméréseikkel.

Külön köszönet illeti Kern Rollandot, amiért alapos és rendszerezett munkájának köszönhetően megindulhatott a terület madártani felmérése.

Irodalom

- Bíró I. (1997): Az alföldi peremén: A Biharugrai Tájvédelmi Körzet. *A Puszta* 1/14: 37–48.
- Fábián G. és Sterbetz I. (1966): Fekete kis kócsagok (*Egretta g. garzetta*) Európában. *Aquila* 71–72. 99–112.
- Magyar G. (1997): Az MME Nomenclator Bizottság 1995. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 2: 1–10.
- Magyar G., Haradics T., Waliczky Z., Schmidt A., Nagy T. és Bankovics A. (1998): *Nomenclator avium hungariae. Ma-*

- gyarország madarainak névjegyzéke.* Madártani Intézet – MME – Winter Fair, Budapest–Szeged, 202.
- Nagy L. (1962): A volt bihari Sárrét jelenlegi madárvilága. *Aquila* 67–69. 151–157.
- Bankovics A. (1992): A Nomenclatura Bizottság jelentése az 1990-es évről. Madártani Tájékoztató, 1992 (július–december), 46–48.
- MME NB (1998a): Az MME Nomenclator Bizottság 1996. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 3: 41–52.
- MME NB (1998b): Az MME Nomenclator Bizottság 1997. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 3: 137–154.
- MME NB (1999): Az MME Nomenclator Bizottság 1998. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 4: 105–117.
- Zalai T. és Vasas A. (1999/a): Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*) előfordulása a Begécsi-víztárolón. *Tűzok* 4: 9–10.
- Zalai T. és Vasas A. (1999/b): Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) megfigyelése a Begécsi-víztárolón. *Tűzok* 4: 21–22.

Tögye János
6000 Kecskemét, Berzsenyi u. 11.
Vasas András
5600 Békéscsaba, Rezeda u. 1.

Pályázati felhívás!

A Bihar Közalapítvány pályázatot ír ki NGO-s természetvédelmi koordinátor munkakör betöltésére a bihari régióban.

Pályázati feltételek:

- minimum középfokú szakirányú végzettség,
- önálló munkavégzés,
- jó kapcsolattartó és kommunikációs képesség,
- számítástechnikai alapismeretek.

Munkaköri feladatok:

- a bihari régió NGO-s természetvédelmi programjának koordinálása,
- a programokhoz kapcsolódó pályázatok lebonyolítása
- és minden ehhez kapcsolódó feladat.

Előnyt jelent:

- szakirányú felsőfokú végzettség,
- angol nyelvtudás.

Amit biztosítunk:

- szolgálati terepjáró,
- mobiltelefon,
- távközlő (teleszkóp és kézi).

Bérezés megegyezés szerint, a közalkalmazotti bértáblázatot figyelembe véve.

Bővebb információk:

Ványi Róbert (30) 218-4125

A pályázatokat a következő címre kérjük küldeni:

BIHAR KÖZALAPÍTVÁNY
4177 Földes, Fő u. 33.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya 2000. évben elért eredményeinek összefoglalója

BAGYURA JÁNOS, HORVÁTH ZOLTÁN ÉS KALOCSA BÉLA

Szakosztályunk tevékenysége évek óta folyamatosan ugyanazokra a főbb feladatokra koncentrált, amelyek a következők.

A fokozottan védett fajok állományviszonyának és költési sikerének nyomon követése, a szükséges gyakorlati védelmi intézkedések megtétele, a veszélyeztető tényezők elhárítása.

20. Szakosztály-találkozó a Zempléni-hegységben

Az ország egyes területein folyamatos, minden ragadozómadár-fajra kiterjedő monitoring tevékenységet végzünk. Ilyen területek találhatóak a Zemplén-hegységben, az Aggteleki-karszton, a Bükk, a Mátra, a Börzsöny, a Pilis, a Vértes és a Gerecse hegységekben, Baranya, Pest és Békés megyében, valamint a Hortobágyon.

A veszélyes közép feszültségű szabad légvezeték tartóoszlopainak szigetelése az áramszolgáltatókkal és a nemzeti park igazgatóságokkal együttműködve folyik.

A fekete gólya (*Ciconia nigra*) állományfelmérésének módszere és a szükséges védelmi intézkedések hasonlóak a nappali ragadozó madarakéhoz, ezért ez a téma is Szakosztályunkhoz tartozik.

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*) költési eredmények

Az országos állományt 135–140 párra becsüljük. Költési időszakban 106 revírben figyeltünk meg sólymokat.

Részben időhiány és esetenként a nehéz terepviszonyok miatt (pl. ártéri erdő) 18 revírben nem találtuk meg a fészket.

Felméréseink szerint 88 pár kezdte meg a költést, közülük 17 pár költése sikertelen volt, a következő okok miatt:

- Két esetben ismeretlen okból megszakadt a költés, a fészkekben tojáshéjmaradványokat találtunk.
- Egy esetben kotlás közben szakadt meg a költés, a fészket üresen találtuk. Emberi tevékenységre utaló nyomokat nem találtunk.

21. Fiatal tojó kerecsensólyom (*Falco cherrug*); (Bagyura János) – Juvenile female Saker

- Két pár kotlási időszakban ismeretlen okból elhagyta a fészket, a kihűlt tojásokban fejlett embriók voltak. Feltételezzük, hogy az öreg madarak a táplálkozóterületen áramtűtéssel vagy egyéb okból elpusztultak.
- Öt pár költésre alkalmatlan fészket foglalt, két esetben a fészkek leszakadt, egy esetben szét-

morzsolódott, két esetben pedig a fészkek ágai közé szorultak a tojások.

- Öt pár fészket foglalt, de később üresek voltak a fészkek. A nyomok alapján megállapítottuk, hogy ezekben a fészkekben nem kezdték meg a költést. Lehet, hogy fiatal párokról van szó, amelyek még nem költöttek, de az sem kizárható, hogy másik, általunk nem ismert fészkekben sikeresen költöttek.
- Egy pár mesterséges fészkekben kotlott. Ellenőrzésünk alkalmával üresen találtuk a fészket, ugyanakkor néhány száz méterre egy másik műfészkekről szállt fel a sólyom, amiben megtelepedésünkre hat vörös vércse tojás volt. Megfigyeltük, hogy a sólyom visszazáll, és ráül a fészkekre, melyet két hét múlva ismét ellenőriztünk – éppen akkor keltek ki a vércsefiókák. Ezt követően három hét múlva üresen találtuk a fészket. Napjainkig három hasonló megfigyelésünk van, melyekről külön publikációban számolunk be.
- Egy pár költése pelyhes fiókás korban ismeretlen okból hiúsult meg.

Összesen: 71 sikeres költésből 213 fiatal repült ki.

Fészkenkénti eloszlásuk:

- 1 kirepült fióka – 6 esetben
- 2 kirepült fióka – 13 esetben
- 3 kirepült fióka – 28 esetben
- 4 kirepült fióka – 17 esetben
- 5 kirepült fióka – 5 esetben

Átlagos költési siker: 3 fióka/fészkek

2000-ben két sziklai fészkeknél vált szükségessé az őrzés.

2000-ben a kerecsensólyom volt az év madara, ebből az alkalomból összesen 11 előadást tartottunk, három televízió- és két rádióriport készült. Plakát és matrica jelent meg.

Továbbá az egyesületről készült filmben is bemutatásra került az MME kerecsensólyom-védelmi tevékenysége.

Parlagi sas (*Aquila heliaca*) költési eredmények

Országosan 54 revírt tartottunk nyilván, közülük 27 hegyvidéken, 27 síkvidéki mezőgazdasági területen volt.

Rendszeres megfigyelések alapján megállapítottuk, hogy 9 pár nem költött az alábbi okok miatt:

- Két esetben egy öreg és egy fiatal tollazatú sas foglalt fészket, de nem költöttek. Feltételezzük, hogy az öreg madár párja elpusztulhatott, és a fiatalal későn állt párba. Ilyen esetben gyakori, hogy foglalják a revírt, fészket is raknak, de nem költöttek.
- Három esetben az öreg madarak nem költöttek, feltételezzük, hogy új párok kialakulásáról van szó. Ilyenkor előfordul, hogy adott évben már nem költöttek.
- Négy esetben síkvidéki élőhelyen átszíneződő sasok foglaltak revírt. Közülük két pár fészket is rakott, de egyik sem kezdett költeni.

22. Kirepülés előtt a fiatal parlagi sas (*Aquila heliaca*); (Bagyura János) – Juvenile Imperial Eagle

Bizonyítottan 45 pár kezdte meg a költést, közülük öt pár költése (két pár hegyvidéki, három pár síkvidéki) a kotlási periódusban szakadt meg, két esetben emberi zavarást feltételezünk. A másik három párnál valószínűleg csak költési kísérlet volt.

Tapasztalataink alapján az újonnan párba állt sasoknak össze kell szokniuk ahhoz, hogy sikere-

sen költsenek. Fontos tényező még, hogy milyen költsési tapasztalatokkal rendelkeznek, költöttek-e már sikeresen, és a kotlási periódushoz viszonyítva mikor állnak párba.

Előfordul, hogy a tojó órákat ül a fészkekben, de nem tojik le, de azt is megfigyeltük már, hogy letoj, és mégsem kotlott. A jól összeszokott öreg madarak költése évente azonos időben kezdődik, és általában sikeres.

Összesen: 40 pár sikeresen költött, és 63 fiatal kirepült.

Fiókás korban költés nem hiúsult meg.

Fészkenkénti eloszlásuk:

1 fióka repült ki – 18 esetben

2 fióka repült ki – 21 esetben

3 fióka repült ki – 1 esetben

Hegyvidéken 24 költésből 34 fiatal repült ki, átlagos költési siker: 1,41 fióka/fészek

Síkvidéken 16 költésből 29 fiatal repült ki, átlagos költési siker: 1,81 fióka/fészek

Országosan az átlagos költési siker:

1,57 fióka/fészek.

Összehasonlításként 1999-ben 36 sikeres költésből 56 fiatal sikeresen kirepült. Az átlagos költési siker: 1,55 fióka/fészek volt.

Az állomány növekedése napjainkban elsősorban síkvidéken várható.

Az MME parlagisas-védelmi tevékenységéről színes ismertetőt készítettünk, amelyet elsősorban azoknak szánunk, akik a faj fészkelőterületén gazdálkodnak és tevékenykednek.

Erdélyben, Maros megyében június 5–9. között a Milvus csoporttal együttműködve a Nyárád és Kis-Küküllő menti dombság térségében 940 km²-en, parlagisas-szinkront végeztünk. A vizsgált területen parlagi sast nem figyeltünk meg.

Rétisas (*Haliaeetus albicila*)-védelmi program

2000-ben tovább folytattuk a korábban megkezdett tevékenységet, a téli időszakban fészektérképezést, valamint a szükséges helyeken etetést.

A Tiszába jutott szennyezés miatt több helyen és nagyobb mennyiségben végeztünk etetések (Biharugra, Hortobágy, Csongrád megye több területén). A kritikus időszakban három, a Tisza mellett elpusztult rétisas került hozzánk, melyek közül egyben lehetett ciánmérgezést kimutatni. A költések megkezdődése után folyamatosan ellenőriztük a fészkeket. A Tisza mentén költő és ismert fészkekben mindenhol megkezdődött a költés.

6. táblázat. Feketególya (*Ciconia nigra*)-védelmi program

Terület	Ismert fészek	Lakott fészek	Sikeres költés	Fiókaszám	Revír	Adatközlő
Komárom–Esztergom megye	9	8	8	29	12	Csonka Péter
Somogy megye	25		13	39	31	Horváth Zoltán
Zemplén megye	10		10	39	22	Frank Tamás
Baranya megye	41	22	18	63	25*	Bank László
Gemenc	100	29	19	77	35	Kalocsa Béla
Bácska	8	5	4	13	10	Kalocsa Béla
Órség	10*				10*	Barbácsi Zoltán
Fertő–Hanság NP	6*				6*	Dr Kárpáti László
Szigetköz	7*				7*	Horváth Gyula
Zala megye	7*				7*	Palkó Sándor
Bakony–Vértes–Pilis	16*				16*	Viszló Levente
Tolna megye	15*	8*			15*	Kováts László
Bükk	7*				7*	Szitta Tamás
Aggtelek	2*				2*	Horváth Róbert
Nyírség és Szatmár–Bereg	10*				10*	Sándor István
Tisza-völgy	15*				15*	Lőrinc István, Tajti László
Körös-vidék	2*				2*	Tóth Imre
Kiskunság	5*				5*	Bíró Csaba
Összesen	295*		72	260	237*	

* Részben korábbi információ alapján becslött adat

7. táblázat. 2000 évi rétisas (*Haliaeetus albicilla*) költési eredmények összesítése

Hely	Fészkelő párok	Sikeres költés	Fiókák száma
Alsó-Duna	15	8	8
Baranya megye	13	12	19
Békés megye	3	2	3
Bodrogzug	1	1	2
Csongrád megye	2	2	3
Fejér megye	2	2	3
Hortobágy	4	2	3
Kisalföld	2	2	3
Kiskunság	2	2	2
Közép-Tisza	4	4	7
Somogy megye	21	14	19
Tolna megye	6	5	5
Vas megye	1	–	–
Veszprém megye	2	1	2
Zala megye	5	3	4
Összesen:	83	60	83

Átlagos költési siker: 1,38 fióka/fészek

Február 4. és 6. között megrendezésre került az V. Magyarországi Rétisasvédelmi Konferencia Szekszárdon, melyen a regisztrált résztvevők száma meghaladta a 70 főt.

23. Rétisas (*Haliaeetus albicilla*)-fészek fiókákkal (*Bagyura János*) – Nest of White-tailed Eagle with young birds

Október 20. és 22. között Ausztriában a Duna és a Morva árterében, valamint a Fertő tó osztrák oldalán jártunk az osztrák WWF meghívására. A látogatás célja az volt, hogy műfészkek kihelyezéséhez és téli etetőhelyek kialakításához szakmai segítséget adjunk.

Tovább folytattuk a műfészkek kihelyezését, főként az alföldi területeken (négy új fészek).

2000-ben három új rétispár megtelepedését állapítottuk meg Baranya megyében, Zala megyében, valamint a kisalföldi régióban.

Védelmi tevékenységünkről színes ismertetőt készítettünk a gazdálkodók részére.

Feketególya (*Ciconia nigra*)-védelmi program

Felméréseink alapján 2000-ben Magyarországon mintegy 250 feketególya-revír volt ismert, ebből 72-ben volt sikeres költés.

Összesen 260 fiatal repült ki, az átlagos fiókaszám: 3,6 fióka/fészek.

A Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatósággal közösen április 14–16. között Érsekcsanádán tartottuk meg az I. Országos Fekete Gólya Konferenciát, melyen kb. 50 szakember vett részt.

8. táblázat. Magyarországon fészkelő nappali ragadozó madarak állományviszonyai 2000-ben

Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	500–600
Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	130–150
Vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	3–5
Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	83–90
Kigyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	50–60
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	1 500–1 700
Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	170–200
Héja (<i>Accipiter gentilis</i>)	2 000–2 500
Karvaly (<i>Accipiter nisus</i>)	1 000 – 1 300
Kis héja (<i>Accipiter brevipes</i>)	2–5
Egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>)	20 000–21 000
Pusztai ölyv (<i>Buteo rufinus</i>)	3–6
Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	45–50
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	55–60
Sziрти sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	3–5
Törpésas (<i>Hieraetus pennatus</i>)	1–3
Vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	2 000–2 500
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	700–800
Kabasölyv (<i>Falco subbuteo</i>)	600–700
Kerecsensölyv (<i>Falco vespertinus</i>)	135–140
Vándorsölyv (<i>Falco peregrinus</i>)	3

Szigetelőpapucs program

Felméréseink alapján 100 000 rendkívül veszélyes oszlop található madarak számára fontos élőhelyeken. Napjainkig a nemzeti parkokkal, áramszolgáltatókkal együttműködve és tagtársaink segítségével köszönhetően közel 3000 oszlop szigetelése történt meg.

2000-ben 1640 oszlopot szigeteltek, elsősorban Baranya megyében. Ezúton is kérjük tagtársainkat, amennyiben működési területükön madárpusztulást tapasztalnak, jelezzék Szakosztályunknak. A szigeteléshez szükséges papucsockat a Természetvédelmi Hivatal támogatásának köszönhetően biztosítani tudjuk.

Pénzügyi helyzet

A KAC „h” kereten 11 helyi csoport részvételével, hat pályázattal, összesen 3,3 millió forint támogatást nyertünk. A Természetvédelmi Hivatal támogatásával további 10 millió forintot nyertünk a szigetelőpapucs programra és 2,5 millió forintot a kerecsensölyv-védelmi programra.

Jelenleg elbírálás alatt van egy 34 millió forintos szigetelőpapucsos pályázatunk.

Egyéb hírek

Lakossági bejelentés alapján Budapesten és körzetében összesen 32 kézre került ragadozó madárért szálltunk ki. Közülük 10 áramütéstől elpusztult, 22-t sikeresen elengedtünk. Ezek elsősorban fészkekből kiesett fiatal egerészölyvek (*Buteo buteo*) és vörös vércsék (*Falco tinnunculus*) voltak.

A Ragadozómadár- és Bagolyvédelmi Világszövetség elfogadta ajánlatunkat a soron következő Ragadozómadár Világkonferencia megszervezésére, amely 2003 tavaszán, Budapesten kerül megrendezésre.

Végezetül köszönetet szeretnénk mondani a Természetvédelmi Hivatalnak, tagtársainknak és mindazoknak, akik az elmúlt évben segítettek munkánkat.

Bagyura János (programvezető)
Horváth Zoltán (rétsasvédelmi koordinátor)
Kalogsa Béla (feketegőlya-védelmi koordinátor)

Objektív előtt: a futómadár (*Cursorius cursor*)

A futómadár a mai országhatárainkon belül még nem fordult elő bizonyítottan, de azért nem cseng teljesen „idegenül” a neve, főképpen az idősebb madarász generációnak. Szerepelt ugyanis a Keve-féle *Magyarország madarainak névjegyzékében*, hiszen az 1882. szeptember 25-én Bős-nél és az 1930 novemberében Tornyoson előkerült egyedek a történelmi határainkon belül voltak. E bizonyító példányok előfordulási helyei azonban a jelenlegi politikai határainkon kívül esnek, így az MME Nomenclator Bizottság 1993-ban törölte e fajt a névjegyzékből.

A Kanári-szigetektől Észak-Afrikán és a Közel-Keleten keresztül egészen Északnyugat-Indiáig, a Szaharától délre pedig a Száhel-övezeten végig, illetve Kelet-Afrikában egészen Kenyáig húzódik a faj elterjedési területe. A futómadár taxonómiája

igen összetett és sokat vitatott kérdés, de a széles körben elfogadott és publikált felosztás öt alfajt különít el. A törzsalak (*C. c. cursor*) a Kanári-szigeteken, Észak-Afrikában és az Arab-félszigeten költ. Az észak-afrikai állomány vonuló, a telet a Szaharától délre tölti, de kis számban és helyenként állandó is lehet. Az európai előfordulások 95%-ban az őszi vonulási, kóborlási időszakra esnek, és szinte kizárólag a törzsalak egyedeiből állnak. Hazai felbukkanására számíthatunk, hiszen csaknem Európa összes országában megfigyelték már, és több alkalommal előkerült a szomszédos országokból is. A legnagyobb, tíz egyedből álló csapatát 1969 szeptemberében Hollandiában figyelték meg. A *C. c. bogolubovi* alfaj Törökország délkeleti csücskétől, Iránon és Pakisztánon át Északnyugat-Indiáig elterjedt.

24. Öreg futómadár (*Cursorius cursor*); (íjf. Oláh János) – Adult Cream-coloured Courser

Fészkelés utáni mozgalmá nem teljesen tisztázott. A *C. c. exsul* alfaj elterjedése a Zöld-foki-szigetekre korlátozott. A Szaharától délre találhatóak a

25. Öreg futómadár (*Cursorius cursor*); (ifj. Oláh János) – Adult Cream-coloured Courser

C. c. somalensis és a *C. c. littoralis* alfajok, melyeket egyes szerzők szomáli futómadár (*C. somalensis*) néven külön fajnak is tekintenek. Ez a két alfaj csak szezonális, Afrikán belüli vándorlást végez, vagy teljesen állandó.

Alapvetően sárgásbarna, homokszínű madár, hosszú, világos lábakkal. A hasa és az alsó farokfedők piszkosfehérek. Erős fehér szemöldöksávja a tarkón összeér, alulról pedig fekete csík szegélyezi. Sapkája kékesszürke. Reptében székicsérre emlékeztet, és ekkor látható a sötét szárnybélés, valamint a fekete elsőrendű evezők és fedők. Morfológiailag a *somalensis* és *littoralis* alfajok különböznek. Fakóbb, világosabb színezetűek, és a fehér has egyértelműen elválik a begy színezetétől. Reptében a szárnybélésük nem teljesen sötét, csak az elsőrendű evezők és fedők.

Jellegzetes élőhelye a nyílt, lapos, gyér vegetációjú homok-, illetve köves sivatag, félsivatag.

Emellett megtalálható még egészen rövid füves pusztákon, erősen szikesedett akáciabokros legelőkön, kiszáradt sóstavakon és más, hasonlóan kopár alkalmi élőhelyeken is. Európában ezektől különböző, általában üde, zöld, rövid füves gyepeken kerül szem elé.

Tápláléka igen széles skálán mozog, nagyrészt rovarlárvák és a különféle rovarok – sáskák, szöcskék, bogarak, hangyák – alkotják, de pókokat, kisebb hüllőket és néha magvakat is fogyaszt. Lilékhez hasonlóan futva, majd megállva kapkodja táplálékát, amelyet általában egészben nyel le. Néha a repülő rovarokat ugrálva a levegőben kapja el, és ritkán a csőrrel ásva is

26. Öreg futómadár (*Cursorius cursor*); (ifj. Oláh János) – Adult Cream-coloured Courser

kutató élelem után. Általában két tojását a csupasz földre, kissé kapart fészekgödörbe helyezi. Néha székicsérhez hasonlóan állati ürülék közé rejti fészekalját. 18–19 napig kotlik a hím és a tojó madár felváltva, majd a fiókák további 30 nap után lesznek röpképesek. Évente kétszer is költethet.

Ecsedi Zoltán és ifj. Oláh János

A vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*) első bizonyított előfordulása Magyarországon

VÁMOSI KRISZTIÁN, KÓKAY SZABOLCS ÉS HORVÁTH GÁBOR

1999. április 18-án vasárnap, a menetrend szerinti Budapest—Esztergom MAHART hajójáráttal utaztunk, hogy a Dunán elvégezzük az esedékes vízimadár-szinkronszámlálásokat. Az idő meglehetősen kellemetlenül alakult: időnként megerősödő, kifújít északi szél volt a víz felett, szinte folyamatosan esett az eső, és a vastag felhőtakaró, valamint a párák levegő miatt a látási viszonyok az évszakhoz képest nagyon rosszak voltak. Mindhárman (Horváth Gábor, Kókay Szabolcs és Vámosi Krisztián) a szélvédett helyekre húzódva utaztunk. Ilyen körülmények közepette került szemünk elé a vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*) egy példánya, amelyet még aznap többen megfigyelhettek, és a faj A kategóriában került hitelesítésre az MME Nomenclator Bizottsága által, mint hazánkban új madárfaj.

27. Vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*), Zebegény, 1999. április 18. (iff. Oláh János) – Red-rumped Swallow

A megfigyelés körülményei

A szinkronszámlálás során meglehetősen kevés vízimadár került a távcsöveink elé [érdekességként a kis kárókatonát (*Phalacrocorax pygmeus*) és a sarki búvárt (*Gavia arctica*) említhetnénk], így jobbára a víz felett alacsonyan repülő,

28. Vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*), Zebegény, 1999. április 18. (iff. Oláh János) – Red-rumped Swallow

általában egy-egy, pihenőhelynek is alkalmas parti facsoport körül mozgolódó molnárfecskéből (*Delichon urbica*) és füsti fecskéből (*Hirundo rustica*) álló vegyes fecskecsapatokat is átnéztünk, a szokottnál korábban érkező parti-fecskéket keresve. Déli tizenkettő óra után, Zebegény előtt, a folyásirány szerinti bal part közelében (attól kb. 30–40 m-re) haladó hajóról is egy ilyen csapatot nézegettünk, amikor V. K. szeme elé került az először molnárfecskére emlékeztető, de narancsos farkcsíkú madár. A többiek is viszonylag könnyen megtalálták a madarat, és a megfigyelés másfél-két perce alatt egybehangzóan vörhenyes fecskének határoztuk.

A madár első feltűnése

Molnárfecskééhez hasonló farkcsík, amely a hát felé eső oldalán tompán végződik, így inkább kör, mintsem nyeregyszerű. A széle sötétebb: sötétes piszkos-narancsos, míg a belseje felé fokozatosan kivilágosodik. Nagyon feltűnő ez a színezetbeli különbség a molnárfecskék vakítóan fehér farkcsíkjához képest.

29. Vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*); Törökország, 1994. (Leo Jr. Boon) – Red-rumped Swallow

A madár részletes leírása

Sokkal lágyabban repült, mint a molnárfecske. Szárnya a füstifecsckénél tompább végződésű. A gyorsan mozgó madár tarkóján csak teleszkóppal (Kowa TSN-821, 20–60× tubussal) lehetett tisztán kivenni a világos nyakörvet, kézi távcsővel csak szakadozott, aprófoltos mintaként látszott (V. K.), illetve nem lehetett jól látni (H. G.). Ez egy sötét sapkát határolt el a fejen, ami szintén csak a teleszkópban látszott jobban.

A feltűnő farokcsíkról már szó esett fentebb. Ez a színezetbeli különbség a molnárfecsckék vakítóan fehér farkcsíkjához képest nagyon jól látszott, a madár legfeltűnőbb jellegzetessége volt a rossz fényviszonyok mellett. Ezzel szemben a madár farkát nem lehetett jól látni a sötét háttér előtt, de nem tűnt hosszúnak; a villát egyikünk sem látta. A hasoldal világos színe a csőríg terjedt megszakítás nélkül, nem volt a madárnak torokfoltja.

Mivel mozgó hajóból, meglehetősen rövid ideig láttuk a madarat, a leglényegesebb faji bélyegeken kívül nem volt lehetőségünk részletesebb leírást készíteni a madárról. Azonnal értesítettük Vácon tartózkodó társainkat, akik elküldték a hírt több madarásznak. Ennek köszönhetően a délután folyamán még többen látták a madarat, fényképek és részletesebb leírás is készült.

Összefoglalás

A vörhenyes fecske Európa déli országaiban, Ázsiában és Afrikában terjedt el (Glutz von Blotzheim & Bauer, 1985; Cramp, 1988). Dél-Európában a *rufula* alfaj él. A mediterrán országokban mindenütt költ. Közvetlen déli szomszédainkban,

Szlovéniában, Horvátországban és Jugoszláviában is fészkel. Nem ritkaság, hogy a nyaralási célponthoz választott déli tengerpartok településeink találkozásánál a vörhenyes fecske költő párjaival. A mi terepi megfigyelésünket is segítette, hogy már láttunk a Földközi-tenger partja mentén vörhenyes fecskéket. Az 1950-es évek közepétől kezdődően észak felé terjeszkedve elérte Franciaországot és a balkáni államokat (az 1970-es évek óta költ Romániában). Ezt a terjeszkedést a klímaváltozás mellett a faj alkalmazkodóképességével magyarázzák. Előszeretettel rakja ugyanis fészkeit mesterséges helyekre, úgymint hidak alá vagy elhagyott épületekre.

Terjeszkedése miatt megnőtt a Nyugat-, Közép- és Észak-Európában megfigyelt egyedek száma is. A dél-európai költőterületekre március–április hónapokban visszatérő példányok más fecskefajok közé keveredve gyakran „túllőnek” a célon. Ezért volt már régóta a vörhenyes fecske a hazai madárfauna várva várt faja. Nem hitelesített, sokszor csak szóban emlegetett megfigyelései szinte előre jelezték ezt az áprilisi napot. Érdeemes a tavaszi vonuló fecskecsapatokat tüzetesen átnézni, biztosan fölbukkan még előbb vagy utóbb. Az sem lehetetlen, hogy minden évben megjelenő, rendszeres vendégről van szó.

Irodalom

- Horváth G. (1999): Új fajok a Dunakanyarban. *Fűzike* 36.
 Vámosi K. (1999): Vörhenyes fecske – először a Dunakanyarban? *Fűzike* 36.
 Cramp, S. & Simmons, K. E. L. (eds.), (1977): *The Birds of the Western Palearctic*. Vol. 5. Oxford University Press, Oxford.

Vámosi Krisztián
 Kócsy Szabolcs
 Horváth Gábor

A vándorfűzike (*Phylloscopus inornatus*) harmadik hazai előfordulása

KARCZA ZSOLT

1999. október 1-jén az Ócsai Madárvártán (É 47°19'; K 19°13') egy vándorfűzikét fogtunk és jelöltünk meg, amely a harmadik hazai előfordulása, és egyben a második hazai gyűrűzése ennek a madárfajnak.

A fogás körülményei

Az Ócsai Madárvárta az Ócsai Tájvédelmi Körzet (3575 ha) északi részén található, Budapesttől mindössze 25 km-re. 1983-tól állandó ráfordítással (hálófelülettel) folyamatosan gyűrűzzük a madarakat az őszi vonulás idején (június 10.–október 10.), ezenkívül hétvégeken. A befogás, jelölés és mérés az Actio Hungarica módszereivel történik. A hálók különböző társulásokban állnak (homogén nádas, heterogén nádas, magaskórós társulás, bokorfüzesek, bodzások). A vándorfűzikét október 1-jén, a 9 órás ellenőrzésben, a „telep-11” jelű hálóban fogtuk. Ez közvetlenül a tábor mellett lévő háló, egy földút menti, bodzával, fűzzel benőtt árokparton áll, s nem tartozik a standard hálók rendszerébe. Aznap az időszakra jellemzően változóan felhős, kissé szeles, hűvös idő volt, a táborban öten voltunk (Fidlóczky Anna, Fidlóczky Zsuzsa, Karcza Zsolt, Privigyei Csaba, Varró László).

A madár leírása

A madár felső oldala sötétzöld, alsó oldala fehér, a mellrészén halványárga sávozással. Alsó szárnyfedői fehérek, a vállrészén sárgás árnyalattal, a két sárgásfehér szárnycsík határozottan látszott. A fejtetőn határozatlan, nem folytonos, világosabb vékony csík futott végig. A madár szemöldöksávjá világossárga, szemsávjá szürkészöld volt. A csőr (homlokcsonttól) hossza: 10,7 mm, elülső fele szürkésbarna, hátsó fele sárga. A belső

kézevezők és a karevezők fehér csúcsúak, apró hegyben végződőek (friss tollazat) voltak. A váll-evezők szürkésbarnák, a csúcs és a csúcs felé eső harmadon a külső szegélyeik piszkosfehérek voltak. Az első kézevező 6 mm-rel volt hosszabb a kézfedőknél. A 2. kézevező csúcsa a 6. és a 8. kéz-

30. Vándorfűzike (*Phylloscopus inornatus*), Ócsa, 1999. október 1. (Privigyei Csaba) – Yellow-browed Warbler

evező csúcsa közé ért. A 3., 4., 5. és a 6. kézevezőn volt szűkítés. További biometriai adatok: csúsz hossza: 16,8 mm, fej (tarkó–csőrhegy): 25,1 mm, szárnyhossz: 52 mm, 3. kézevező hossza: 39 mm, szárnyformula: 6, 1, 0, 0, 2, 5, 7., szárnycsúcs és a karevezők távolsága: 12 mm, szárnyindex:

37 mm, farokhossz: 38 mm. A kondícióval összefüggő adatok: testtömeg 6,3 gramm, zsír 2, mellizomzat 2, testvedlés 0, kopás 0.

A madár a 2E9689 számú, előzőleg megvágott fűzike típusú gyűrűt kapta. A korhatározás – korhatározó kulcs hiányában – ebben az időszakban problematikus, így a fejlett (2) EURING kategóriát adtuk. A vándorfűzike elsőéves egyedei posztjuvenilis részleges, az adult egyedek teljes vedlésen esnek át, így a tollazat frissessége alapján sem lehetett a kort biztonsággal megállapítani (vedlés: ad.: NT., tr. – fiatal: nr., tr.) (Svensson, 1995). A fogott madár ivara a biometriai adatok alapján tojó (szárnyhossz: hím 55–60 mm, tojó: 51–56 mm; farokhossz: hím 40–44 mm, tojó 36,5–41 mm) (Svensson, 1995).

A madarat az MME Gyűrűző és Vonuláskutató Szakosztály Etikai Szabályzata III. pontjának megfelelően a jelölést, mérést és fotózást követően, 11 órakor elengedtük.

A vándorfűzike elterjedése, vonulása

A vándorfűzike fészkelési területe nagyjából a szibériai zárt, lombos erdők övezetét fedi le (Cramp, 1992), az Urál hegység északnyugati részétől egészen az Ohotszki- és a Japán-tenger partvidékéig, délen Észak-Mongóliáig, illetve a Tien-san, valamint a Hindukus hegység északi lejtőig. Elsősorban nyír-, nyár- és fűzfákkal vegyes lombhullató erdőkben, folyó menti ártéri erdőkben fészkel. A magasabb fekvésű területeken örökzöld erdőállományokban, ill. szubalpin fa- és bokorfajokban gazdag területeken költ, egészen 3000–3500 m magasságig. Telelőterülete Délkelet-Ázsia. Európában rendszeres őszi kóborló faj, leggyakrabban Észak-Európában figyelték meg. A Brit-szigeteken, Skandináviában, az Északi- és Balti-tenger partvidékén évi rendszerességgel előfordul, elsősorban szeptember és októ-

ber hónapokban. Ritkábban elkóborol Közép- és Dél-Európa területeire, így megfigyelték már Ausztriában, Csehországban, Görögországban, Olaszországban, Máltán, Spanyolországban és Gibraltáron is (Lewington et al., 1991).

Magyarországon eddig a vándorfűzikekét megfigyelése volt. 1989. október 8-án az MME 34.

31. Vándorfűzike (*Phylloscopus inornatus*). Ócsa, 1999. október 1. (Privigyey Csaba) – Yellow-browed Warbler

számú Bükki Helyi Csoportja által szervezett egerszalóki gyűrűzőtáborban fogtak egy fiatal (1y) hímeket (Fitala, 1993). A második magyarországi adat 1989. november 9-én, Surány közeli, Dunaparti szegélyerdőben, faunisztikai megfigyelésből származik (Magyar et al., 1991).

Irodalom

- Cramp, S. (ed.) (1992): *The birds of the Western Palearctic*. Oxford University Press.
- Fitala Cs. (1993): Új fűzikefaj (*Aves, Sylviidae*) Magyarországon. *Calandrella* 7. (1–2.), 95–98.
- Lewington, I., Alström, P. & Colston, P. (1991): *A field guide to the rare birds of Britain and Europe*. Domino Books, St. Helier, 368–370.
- Magyar G., Schmidt A. & Waliczky Z. (1991): A vándorfűzike (*Phylloscopus inornatus*) második hazai előfordulása. *Madártani Tájékoztató* 1991. január–június, 11–12.
- Svensson, L. (1995): *Útmutató az európai énekesmadarak határozásához*. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest, 218.

Karcza Zsolt

A pusztai hantmadár (*Oenanthe isabellina*) első megfigyelése Magyarországon

BARKÓCZI CSABA, DR. MOLNÁR GYULA ÉS NAGY TAMÁS

Sziki madarak állományfelmérését végeztük 2000. május 26-án délelőtt a Dél-Alföldön, a Szegedtől nyugatra elterülő székeken. Fél tíz körül értünk a Zákányszék falutól keletre lévő Lódri-székre. Autóval a terület szélén lassan haladva egy szokatlan hantmadárra lettünk figyelmesek, melyet alaposabban megismerve pusztai hantmadárnak azonosítottunk. Ezután a madárról bizonyító felvételeket készítettünk. Értesítésünkre a nap folyamán még 16 madarász érkezett, akik szintén megfigyelhették ezt a hazánkban már régóta várt fajt. Közülük ifj. Oláh Jánosnak is sikerült fényképeket készítenie a madárról. Másnap (május 27-én) reggel néhányan még észlelték, majd a délelőtt folyamán eltűnt a területről a pusztai hantmadár.

32. Pusztai hantmadár (*Oenanthe isabellina*), Szeged, 2000. május 26. (dr. Molnár Gyula) – Isabelline Wheatear

A megfigyelés körülményei

A Lódri-szék egy szoloncsák szikes rét az ilyenkor jellemző 10–20 cm-es, sűrű növényzettel. Átlagos években egy része sekély vízzel borított, azonban a száraz tavasz miatt a víz most csak a csatornában és közvetlen környékükön maradt meg. A terület déli fele ettől jelentősen eltér. Egy vilanypásztorral körbekerített többhektáros terület évek óta libalegelőnek használnak. A több ezer házilúd szinte kopárra rága ezt a helyet. A növényzet ritkás, 1–2 centiméteres, és itt-ott kisebb vakszikkoltok alakultak ki. Ez az élőhely emlékeztet a pusztai hantmadár költőhelyének viszonyaira.

A madarat szinte végig ezen a helyen láttuk. Leginkább fakó, mintázatlan színezetével, jellegzetes függőleges testtartásával, hosszú lábával és a reptében felvillanó széles fekete faroksávjával hívta fel magára a figyelmet. Az első két-három órában rendszeresen visszatért egy 1–1,5 méter magas régi trágyakupacra, és onnan, vagy a vilanypásztor karóiról figyelte a környéket. Legtöbbször azonban a földön tartózkodott. Sokat szaladt rovarok után. Ilyenkor kissé emlékeztetett egy parlagi pityerre (*Anthus campestris*) is.

A libalegelő mellett egy gazdasági épületnél egy hantmadár (*Oenanthe oenanthe*)-pár tanyázott. Egyszer egy fél órára itt is megjelent a pusztai hantmadár, így remek összehasonlítási lehetőségünk adódott a két faj között. Egyébként általában nem tartózkodott közvetlen közelében más madárfaj, csak néha láttunk mezei pacsirtát (*Alauda arvensis*) és sárga billegetőt (*Motacilla flava*) a kopár gyepen. Nem volt túl bizalmas, de gépkocsival néha 6–8 méterre is bevárt. Gyalogosan azonban csak 20–30 méterre engedett magához. A zavarás elkerülése érdekében a kezdeti részletes megfigyelés után 70–80 méternél jobban

nem közelítettük meg, de teleszkóppal így is jól meg lehetett nézni.

Egész nap meleg, napsütéses idő volt enyhe déli széllel. A hajnali 14 Celsius-fokos hőmérséklet kora délután 29 Celsius-fokig emelkedett. Májusban a szokottnál melegebb és főleg sokkal szárazabb idő volt. Sokszor fújtt déli szél. Május 21–22-én ugyan egy hidegfront érkezett Magyarországra erős északi áramlattal, de utána hamarosan újra a meleg déli áramlat lett a meghatározó. Talán ezzel érkezett a mi madarunk is.

Részletes leírás

Egy fakó, mintázatlan, viszonylag nagy termetű hantmadár világos, homokbarna felsőtesttel és piszkosfehér alsótesttel. Feje viszonylag nagy és kerek. Fejteteje, tarkója, nyaka hátul és háta egyszínű világosbarna. Torka fehér. A fülfedők elülső része halvány okkersárga, ami fokozatosan ment át a hátsó – a fejtetővel megegyező – világosbarna színbe. Piszkosfehér, enyhén krémsárga szemöldöksávja a szem előtt kifejezett, a szem mögött is folytatódott ugyan, de itt fokozatosan elvékonyodott és beleolvadt a tarkó színébe. Csőre fekete, meglehetősen hosszú és erős. Kantárja a fejtetőnél sötétebb barna, viszonylag széles, de nem fekete.

Nyaka elől piszkosfehér, majd oldalt okkersárgába ment át, hátul pedig világosbarnává vált. A piszkosfehér színezet elől folytatódott az egész mellén, hasán és az alsó farokfedőkön is.

A szárnyfedők és a vállvezők a hátnál csak egy árnyalattal voltak sötétebbek, még mindig meglehetősen világosbarnák. Szegés alig látszott rajtuk. Nagyon kopottak voltak, akárcsak a középbarna színű kézevezők. Ebből az egységes színezetű szárnyból csak a fiókszárny ütött el élesen sötétbarna, szinte fekete színével.

Összecukott farka a kézevezőknél egy árnyalattal sötétebb barna volt, de nem annyira, mint a szinte fekete fiókszárny. Elrepülve jól meg lehetett figyelni a mintázatát is, ami szinte első pillantásra elárulta faji hovatartozását. Sötétbarna farokvégszalagja a hantmadárénál sokkal szélesebb volt. A teljesen fehér felső farokfedők alól kilátszó

faroknak kb. a kétharmadát foglalta el. A középső faroktollak a hantmadárhoz hasonlóan teljes hosszukban sötétbarnák voltak, a farok tő felőli része pedig hófehér.

Sötétszürke, fekete lába feltűnően hosszú volt. Ez már a csüdnél is észrevehetővé vált, de igazán a csüdízület feletti hosszú lábszár hívta fel magára egyből a figyelmet. Kinyújtott testtartásban a lábszár („alsó comb”) látható része meghaladta a csüd hosszának felét, néha megközelítette a kétharmadát! Mivel gyakran lehetett látni ilyen testtartásban, ezt egy jó bélyegnek találtuk.

Összecukott szárnyán a kézevezők túlnyúlása közel akkora volt, mint a látható vállvezők hossza. Hasonló nagyságú, és így meglehetősen nagy volt a faroktúlnyúlás. A kézevezők a faroknak csak kisebb részét, kb. egyharmadát takarták el, és a leghosszabb alsó farokfedők vonalában már véget is értek. Szárnyának alsó színezetét gyors mozgása miatt nem sikerült megfigyelnünk.

33. Pusztai hantmadár (*Oenanthe isabellina*), Szeged, 2000. május 26. (ifj. Oláh János) – *Isabelline Wheatear*

Viselkedésére jellemző volt, hogy leggyakrabban a földön tartózkodott. Itt futva kapta el a talajon mozgó rovarokat. Gyors mozgása kicsit egy lilére emlékeztetett. Gyakran megállt és teljesen kinyújtott testtartásban, függőlegesen álló lábakkal figyelt. Rendszeresen felszállt azonban pihenni a villanypásztor alacsony karóira vagy a trágyakupacra. Ecsedi Zoltán késő délután többször hallotta énekelni is. Röptében magasra emelkedett, majd lassan ereszkedve hallatta hangját.

Ez a hantmadárhoz hasonló volt, annál azonban rövidebb, egyszerűbb strófákból állt. A szakirodalom (Jonsson 1992, Königstedt *et al.* 1992, Svensson *et al.* 1999) által emlegetett utánzásokat és dallamos füttyöket ettől a madártól nem lehetett hallani.

A viszonylag sötét, széles kantár és az ének arra utalnak, hogy ez a madár egy hím. A nagyon kopott evezők és fedők, a kissé kifakult kéz-evezők és faroktollak, a barna és nem fekete kantár, valamint a kopott faroktollak csúcának néhány fényképen sejtethető nagyon gyenge és vékony világos szegése azt valószínűsíti, hogy egy másodéves madárról lehet szó, amelyik talán éppen első költőhelyét kereste.

A pusztai hantmadár terjeszkedése Európában

A pusztai hantmadár a középső Palearktisz sztyeppi és félsivatagos helyein költ Mongóliától a Fekete-tenger nyugati határterületéig és az Égei-tenger keleti és északi vidékéig. Elsősorban síkvidéki faj. Főleg pusztai rágcsálók – ürgék, mormoták – elhagyott föld alatti üregeiben fészkel. A telelőterülete a költőhelyétől délre és délnyugatra található az afrikai Száhel-vidéktől a Közel-Keleten keresztül Északnyugat-Indiáig

(Cramp, 1988; Hagemeijer & Blair, 1997). Nyugati elterjedésének határán az utóbbi évtizedekben terjeszkedése figyelhető meg. Az 1960-as években északnyugaton elérte a Krím környékét, majd a Dnyeper torkolatvidékét. Délnyugaton költőfajként megjelent Görögországban (1960) és Bulgáriában (1971), ahol azóta rendszeres fészkelővé vált egészen az Axios torkolatvidékéig, ill. a Marica középső folyásáig Plovdiv környékéig és a tengerparton Burgaszig (Königstedt & Robel, 1992). Ebben a két országban állományát 200–500, ill. 100–1000 pár közöttire becsülik (Hagemeijer & Blair, 1997). Első romániai költését 1972-ben bizonyították Dobrudzsában, és azóta többször is költött, pl. 1974–78 között, de állománya itt nem stabilizálódott még úgy, mint a szomszédos Bulgáriában (Cramp, 1988). Feltételezik, hogy Bulgáriába délkeletről, Romániába pedig északkeletről telepedett be a faj (Königstedt & Robel, 1992). Így már csak idő kérdése, hogy areája mikor fogja teljesen körbeölelni a Fekete-tenger nyugati medencéjét is.

Az északnyugati terjeszkedéssel párhuzamosan kialakulóban van egy új, az eddigieknél nyugatabbi vonulási útvonal is. A Bulgária északnyugati területéről, Pleven környékéről előkerült több szeptemberi madár is ezt támasztja alá, és egyes

34. Pusztai hantmadár (*Oenanthe isabellina*), Eilat, Izrael, 1993. (Koen von Dijk) – Isabelline Wheatear

szervek ebbe a képbe illesztik a dobrudzsai költéseket is (Königstedt & Robel, 1992). Minden bizonnyal ezzel magyarázható, hogy vonulása időközben rendszeressé vált Északnyugat-Afrikában, és – főleg tavasszal – már a Földközi-tenger európai vidékének középső részeiről is évente előkerül. A tavaszi vonulás általában kicsit északabbra folyik, így február vége és április közepe között az utóbbi évtizedekben évente előkerült Sziciliáról (1974 óta évi 1–20 madárral) és Máltáról (Königstedt & Robel, 1992; Lewington et al., 1991).

Terjeszkedésével magyarázható, hogy Közép-Európában csak az utóbbi években került elő, bár eddig mindössze háromszor. Először Lengyelországban 1986 májusában, majd Hollandiában 1996 október–novemberében legutóbb pedig Németországban, Helgoland szigetén 1999 októberében (Alström et al., 1991; Bindrich et al., 1999). Szomszédos országainkban a dobrudzsai madarakat kivéve eddig még nem került elő, így a Kárpát-medencében is ez az első adata.

Magyarországon a jövőben érdemes fokozottan odafigyelni erre a fajra mind a tavaszi, mind az őszi vonulás alatt, hiszen terjeszkedése remélhetőleg nem áll meg, és így várható újabb madarak felbukkanása is. Jó lenne ezt a folyamatot adatszerezni, az elejétől kezdve pontosan nyomon követni. Emellett figyelemre méltó, hogy május végén jelent meg a szóban forgó éneklő, azaz revírt és párt kereső hím. Ekkor már a hozzánk legközelebbi – légvonalban kb. 500–600 kilométerre lévő – bolgár madarak javában fészkelnek, hiszen már áprilisban visszaérkeznek költőhelyeikre, és május elején már tojásokon kotlanak (Königstedt & Robel, 1992). Ennek tükrében az is reálisnak látszik, hogy a nem is olyan távoli

jövőben költőfajként üdvözölhetjük hazánkban a pusztai hantmadarat.

Summary: First record of Isabelline Wheatear (*Oenanthe isabellina*) in Hungary

From 26th–27th Mai, 2000 a male Isabelline Wheatear probably in 2nd calendar year plumage was observed and photographed on a dry grassland in South-East Hungary 20 kms west of Szeged. This was the 4th record of this eastern Wheatear species in Central Europe. The paper describes the plumage and behaviour of the bird and summarizes the expansion of the species in South-East Europe.

Irodalom

- Alström, P., Colston, P. & Lewington, I. (1991): *A field guide to the rare birds of Britain and Europe*. HarperCollins.
- Bindrich, F., Engel, S., Delingat, J. & Dierschke, V. (2000): Erster deutscher Nachweis des Isabellsteinschmätzers *Oenanthe isabellina* im Oktober 1999 auf Helgoland und Anmerkungen zu strukturellen Merkmalen des Vogels. *Limicola* 14: 80–87.
- Cramp, S. (ed., 1988): *Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa*. Bd. 5. Oxford Univ. Press, Oxford.
- Hagemeyer, W. J. M. & Blair, M. J. (1997): *The EBCC atlas of European breeding birds: their distribution and abundance*. Poyser, London.
- Jonsson, L. (1992): *Die Vögel Europas und des Mittelmeerraumes*. Kosmos, Stuttgart.
- Königstedt, D. & Robel, D. (1992): Der Isabellsteinschmätzer *Oenanthe isabellina* auf der Balkanhalbinsel. *Limicola* 6: 22–30.
- Königstedt, D., Robel, D. & Barthel, P. H. (1992): Die Bestimmung des Isabellsteinschmätzers *Oenanthe isabellina*. *Limicola* 6: 3–22.
- Svensson, L., Grant, P. J., Mullarney, K. & Zetterström, D. (1999): *Der neue Kosmos-Vogelführer*. Kosmos, Stuttgart.

Nagy Tamás, H-6726 Szeged, Derkovits fasor 102.

E-mail: lile@freemail.hu

Barkóczi Csaba, H-6723 Szeged, Csongrádi sgt. 89.
dr. Molnár Gyula, H-6726 Szeged, Pinty u. 5/11.

A Nyugat-Palearktisz madárhírei (2000)

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: KÓKAY SZABOLCS

Ebben a rovatban a Nyugat-Palearktiszban (Európa, Észak-Afrika, Közel-Kelet) az aktuális időszakban (a mostani számban a teljes 2000. év során) előfordult érdekes madármegfigyelésekről szeretnénk hírt adni. A rovat célja nem az, hogy az összes ritkaság adatát felsorolja. Csak az adott régióban nagyon különlegesnek számító, vagy veszélyeztetett, illetve a Magyarország vonatkozásában jelentőséggel bíró fajok előfordulásairól szeretnénk áttekintést adni rendszertani sorrendben.

Hazai legritkább bűvőfajunk a jeges bűvő (*Gavia immer*), a szomszédos országokban gyakrabban szem elé kerül. Február 27-én, Linz-től délnyugatra, Ornhartingnál figyeltek meg egy példányt. A Duna vonalán könnyen eljuthatott volna (vagy talán el is jutott?) hozzánk.

Az albatroszok rendszeresen elvetődnek az atlanti partok közelébe, a Földközi-tenger belsejébe azonban ritkán jutnak. Ezért izgalmas a következő megfigyelés: a Genovai-öbölben, La Speziától (Olaszország) 4 km-re láttak egy dolmányos albatroszt (*Diomedea melanophris*).

A kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*) állománynövekedése évről évre tapasztalható (a hazai adatokból is látszik). Egyre több madár jut el Nyugat-Európába is, így 2000-ben megfigyelték Franciaországban (e században a második), Belgiumban (első megfigyelése), Hollandiában (harmadik adata) és Svájcban (1863 óta az első) is.

A tarvarjú (*Geronticus eremita*) utolsó természetes állományú költőhelyén, Marokkóban (Törökországba visszatelepítették) az ismert két telepen összesen körülbelül 370 példányt számláltak (ez a sikeres 1999-es évnek köszönhető, amikor viszonylag sok fióka röpült ki).

Az afrikai kanalasgémnek (*Platalea alba*) a spanyolországi negyedik megfigyelése szeptember-

ben volt. Az adatot A kategóriába vették fel, azaz vad eredetű madárként fogadták el.

Ausztriának, az áprilisi megfigyeléssel együtt, már három kékszárnú réce (*Anas discors*) adata van. E faj előfordulhat a jövőben nálunk is. Szintén hiányzik még a magyar faunából az örvös réce (*Aythya collaris*), Ausztriában január 16-tól március 20-ig tartózkodott egy gácsér. Ha vad eredetű madárként hitelesítik ezt az adatot, ez már a második előfordulása lesz szomszédunkban.

Olaszország ötödik tarka récéjét (*Histrionicus histrionicus*), egy hím példányt északon látták. Kétséges egyelőre a madár eredete.

Egy döggeselelyűt (*Neophron percnopterus*) figyeltek meg május, június, július és augusztus folyamán Svédországban. Nekünk is érdemes jobban odafigyelni e fajra, mivel mi sokkal közelebb vagyunk a faj költőterületeihez.

Május és október között összesen négy Eleonóra-sólymot (*Falco eleonorae*) láttak Németországban, a faj első csehországi példányát pedig április 29-én figyelték meg Észak-Morvaországban. Lehetséges, hogy ez utóbbi hazánkon keresztül jutott el oda.

Már évek óta folyik ragadozómadár-számlálás Olaszország és Szicília között, a Messinai-szorosban. Ez az egyetlen hely a Nyugat-Palearktiszban, ahol az amuri vércse (*Falco amurensis*) eddig előfordult. Április–május folyamán egyetlen példányt láttak, azt sem tudták teljesen biztosan meghatározni. Szintén bizonytalan a bőbitás darázsölyv (*Pernis ptilorhynchus*) megfigyelése is. Mindenesetre elgondolkodtató, mivel a fajnak a régióon belül eddig csak Izraelből van adata.

A globálisan veszélyeztetett hódarunak (*Grus leucogeranus*) mindössze két fészkelőhelye ismert Szibériában. Ezért szinte biztosan fogságból szökött az az átszíneződő példány, melyet március

20-án láttak Franciaországban. A hét példány (ebből egy fiatal), mely Iránban került elő február 21-én, a faj egyetlen telelési adata a Nyugat-Palearktiszbán.

Szintén fogságból szökhett az a krokodilmadár (*Pluvianus aegyptius*) is, melyet Belgiumban és Franciaországban figyeltek meg (Franciaországban nagyon hosszú ideig kitartott).

Két izgalmas lileadat: a szalagos lile (*Charadrius tricollaris*) harmadik nyugat-palearktiszi megfigyelése (Egyiptom, szeptember 20.), valamint a fehérhomlokú lile (*Charadrius marginatus*) első adata (Izrael, április 1. – még nem hitelesített az adat).

A fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) az ázsiai sztyeppék madara, legközelebb Törökország délkeleti részén költött eddig. Európában először 2000-ben, Dobrudzsában (Románia) bizonyították fészkelését. Három különböző helyen, összesen hét fészket találtak. Ennek köszönhetően megnövekedett az európai megfigyelések száma is (Magyarországhoz hasonlóan). Felbukkant Franciaországban (harmadik adat), Hollandiában (ötödik adat), Németországban, Dániában harmadik–ötödik adat), Svédországban, Finnországban (negyedik adat), Norvégiában (első adat) és Görögországban.

Az amerikai pettyeslile (*Pluvialis dominica*) még nem került elő hazánkban. Május 23-án a határhoz nagyon közel, a Fertő tó osztrák oldalán, a Fertőzugban (Seewinkel) láttak egy madarat. Nem kizárt, hogy hozzánk is „átugrott”. Ugyanezen a helyen több, számunkra is nagyon érdekes partimadár fordult még elő. Több terecankót (*Xenus cinereus*) és egy vándorpartfutót (*Calidris melanotos*) figyeltek itt meg, valamint szeptember 2-án Ausztria ötödik Bonaparte-partfutóját (*Calidris fuscicollis*).

Hiányzik még a magyar fajlistáról a hegyesfarkú partfutó is (*Calidris acuminata*). Bulgáriában 2000-ben fordult elő először, szeptember folyamán a Fekete-tenger mellett két különböző helyen összesen három fiatal madarat láttak.

A bengáli csér (*Sterna bengalensis*) már eljutott nyugati szomszédunkhoz, Vorarlbergben, a Rajna

torkolatvidékén került elő a harmadik (május) és a negyedik (július) osztrák madár.

1999 decemberétől egyre emelkedett a hóbaglyok (*Nyctea scandiaca*) száma Észak-Európában. Hollandiába, Németországba, Lengyelországba is eljutottak. Az invázió nagyságát jól szemléltetik a következő adatok. Márciusban összesen 21 madárról tudtak Dániában, legkésőbbi adata májusból való. Svédországban a költőterület határán kívül még júliusban is több területen voltak hóbaglyok. Az 1961/62-es finnországi invázió óta ez volt a legnagyobb. Januárban legalább 135 madarat számoltak, ez a szám márciusra kb. 165-re emelkedett. Júliusra öt madár maradt. Ha nem lett volna ennyire enyhe telünk, egyes példányok talán a Kárpát-medencét is elérték volna.

A kék fülemüle (*Luscinia cyane*) egyetlen korábbi nyugat-palearktikus adata Norvégiából származik. Októberben Spanyolországban és Angliában is előfordult egy-egy példány. Az Ebro deltájában (Barcelonától délre) október 18-án fogtak egy első téli tollzatban lévő hím példányt. Mindössze öt nappal később a Brit-szigeteken, Suffolk megyében egy első téli tollzatú tojót figyeltek meg.

Két új faj Görögországban: a koromfarkú csuk (*Cercomela melanura*) egy példányát május 5-én látták Lészvosz szigetén, a ciprusi hantmadarat (*Oenanthe cyprica*) pedig június 10–14. között Ródosz szigetén (fészkelésre utaló magatartást mutatott!).

December 6-án a Fertő tó osztrák oldalán, Illmitz-nél fogtak egy kékcinege–lazúrcinege hibridet (*Parus caeruleus* × *Parus cyaneus*).

A magyar listáról törölt hosszúfarkú gébics (*Lanius schach*) korábban háromszor fordult elő a régióban. Negyedikként egy, az *erythronotus* alfajhoz tartozó, első téli tollzatban lévő példányát a Külső-Hebridák szigetcsoport (Nagy-Britannia) South Uist nevű szigetén, október 27. és november 4. között figyelték meg.

Az Észak-Amerikában élő szalagos hernyófaló (*Vermivora pinus*) tavaly vetődött el először a Nyugat-Palearktiszbba. Október 3. és október 10. között tartózkodott egy elsőéves hím madár az Írország déli partjainál lévő Clear-szigeten.

Az Európa nagy részére kiterjedő csonttollú-invázióon túlmenően a skandináv államokat a nagy pírók (*Pinicola enucleator*) csapatai is ellepték.

Végül pedig három szomorú hír.

A 2000. január 27-én bekövetkezett olajkatasztrófa következtében 60 madárfaj 61 000 szennyezett példányát gyűjtötték össze az Atlanti-óceán partvidékén.

A 2000. volt az első olyan év, amikor sehonnan a világon nem jelentették a vékonycsőrű póling

(*Numenius tenuirostris*) megfigyelését. Csak reménykedni lehet, hogy hamarosan újra felbukkan a faj valahol.

Egyetlen európai költőterületén, Finnországban egyre fogy az aranyos sármány (*Emberiza aureola*) állománya, tavaly nyáron mindössze ötször figyelték meg.

Kókay Szabolcs
1121 Budapest, Költő u. 21.

Magyar Terepmadarász Találkozó és Madarász Futam a Hortobágyon!

2001-től minden évben azonos időpontban – szeptember második hétvégéjén – a Hortobágyi-halastavon tartjuk a terepmadarászok országos találkozóját. 24 órás madármegfigyelő verseny (Madarász Futam), madárhatározási előadások, madármegfigyelő úti beszámolók, a Hortobágy madárvilágát bemutató előadás, könyvvásár, távcsövek tesztelése és rengeteg meglepetés.

Profi és amatőr fiú és leány madarászok, ne tegyetek mást, csak szervezzétek háromfős csapataitokat és jelentkeztek a szervezőknél! A részletes programot a következő *Tűzok*-ban ismertetjük. Ezen a találkozón hamarosan az összes aktív terepmadarász megjelenik. Te se maradj otthon!

Jelentkezni a szervezőknél lehet:

Ecsedi Zoltán

4032 Debrecen, Jerikó u. 15. I. 7.

Telefon: (30) 361-7773

Telefon/fax: (52) 449-810

valamint

Zalai Tamás

3360 Heves, Hősök u. 1/a

Telefon: (30) 239-5544

Már most írd be a noteszedbe, hogy 2001. szeptember 7–9-ig a Hortobágyi-halastavon fogsz eltölteni egy felejthetetlen madarász hétvégét. Fogjuk össze végre széthúzó csapatunkat!

Érdekes madármegfigyelések, 2000. november–2001. január

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: HADARICS TIBOR

E rovat számára kérjük beküldeni folyamatosan, vagy legkésőbb a lent megadott határidőig azon madárfajok adatait, amelyek magyar nevét *dőlt betűvel* szedtük a *Magyarország madarainak jegyzéke* című összeállításban (Túzok 1: 42–48). Természetesen helyt adunk gyakori fajok szokatlan helyen, a szokásostól eltérő időben vagy mennyiségben való megfigyeléseinek is. A lap évi négy számában mindig a megjelenést megelőző időszak adatait közöljük, az alábbiak szerint (zárójelben az adatok beküldési határideje):

1. szám: november–januári adatok (február 10.)

2. szám: február–áprilisi adatok (május 10.)

3. szám: május–júliusi adatok (augusztus 10.)

4. szám: augusztus–októberi adatok (november 10.)

Felhívjuk a figyelmet, hogy a határidők lejárta után is lehet még adatokat beküldeni, mivel az anyag végleges lezárására csak később kerül sor, s így akár az utolsó pillanatban érkezett adatok is bekerülhetnek a lapba. Saját munkánk megkönnyítése érdekében azonban kérünk mindenkit, hogy lehetőleg tartsa be a határidőket.

Az adatok beküldésekor kérjük megjelölni a pontos dátumot (től–ig); a megfigyelés pontos helyét (településhatár és közelebbi hely); a példányszámokat; ha megállapítható, a kort és az ivart; valamint a megfigyelő(k) nevét (kettőnél több megfigyelő esetén kérjük aláhúzással, vagy valamilyen más módon megjelölni azt, hogy kinek a nevét szerepeltessük az adat mellett *Kovács P. és társai* formában, mert minden megfigyelő nevének kiírására terjedelmi okok miatt nincs lehetőségünk). Ha a megfigyelt madárról fénykép is készült, azt is kérjük eljuttatni az adatokkal együtt dr. Hadarics Tibor vagy a *Túzok* szerkesztőségének címére. A fényképek sérülésmentes visszajuttatásáról gondoskodunk. Diát, színes vagy fekete-fehér papírképet egyaránt be lehet küldeni.

Az adatok hitelességéért kizárólag a megfigyelők felelnek. *A csillaggal (*) jelzett adatokat a Nomenclator Bizottság még nem hitelesítette, így azokat a Bizottság állásfoglalásáig fenntartással kell fogadni, idézésük kerülendő, ezért ezen adatoknál a megfigyelő nevét sem közöljük.*

Nyomatékosan kérünk mindenkit, hogy a hitelesítendő fajokról a megadott időpontokig a Nomenclator Bizottság számára is küldje el a részletes leírát.

Északi búvár (*Gavia stellata*): 11. 1-jén a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 2 (Borbáth P.–Zalai T.); 11. 2-án a Duna budapesti szakaszán (Óbudai-sziget) 1 téli tollazatú (Oláh S.); 11. 3-án Keszthelynél a Balatonon 1 juv. (Hadarics T.); 11. 4-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 ad. (Oláh J.–Zalai T.); 11. 10-én ugyanott 1 juv. (Emri T.–Győrösy T.); 11. 14–15-én Tihanynál a Balatonon 1 (Nagy L.); 11. 15-én a Duna szőlőligeti szakaszán 1 juv. (Bánfi P. és társai); 11. 18-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 juv. (Szilágyi A.); 11. 20-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 ad. téli tollazatú (Szilágyi A.); 11. 21-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 juv. (Emri T.); 11. 25-én ugyanott 1 ad. (Emri T.–Gyüre P.), a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Tar J.);

11. 26-án (Győrösy T.–Zöld B.) és 12. 1-jén (Emri T.–Gyüre P.) a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 ad. + 1 imm.; 12. 3-án a nyíregyházi Szelkő-tavon 1 (Weszelinov O.–Pányá Cs.); 12. 9-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 2 pld.-t figyeltek meg (Borbáth P.–Zalai T.).

Sarki búvár (*Gavia arctica*): 11. 1-jén a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 4 (Borbáth P.); 11. 3-án a szegedi Fehér-tavon 1 (Nagy T. és társai); 11. 14-én a Duna budapesti szakaszán (Óbudai-sziget) 1 (Kókay B.); 11. 15-én (Musicz L.; Vasuta G.) és 11. 17–18-án (Fodor A.; Jolsvai G.) a Duna Pilismaróti-öblében 1 ad. téli tollazatú; 11. 18–19-én a Duna budapesti szakaszán (Óbudai-sziget) 1 ad. (Szalai K.; Czirák Z.–Ezer Á.); 11. 19-én

35. Sarki búvár (*Gavia arctica*), Fertődújlak, Hansági-főcsatorna, 2000. december 9. (Váczy Miklós) – *Black-throated Diver*

Balatonfűzfőnél a Balatonon 1 téli tollazatú (Szelle E.–Barta Z.); 11. 21-én a Duna budapesti szakaszán (Óbudai-sziget) 1 juv. (Zöld B.); 11. 26–27-én a Balatonon összesen 8 (MME Nomenclator Bizottság); 11. 29-én Tihany-Gödrösnél a Balatonon 1 pld. került szem elé (Nagy L.). 12. 2-án a Fertő tó Rákosi-öblében 1 ad. téli tollazatú (Hadarics T.); 12. 6-án a budapesti Erzsébet hídnál a Dunán 1 téli tollazatú (Oláh S.); 12. 9–10-én Fertődújlak mellett, a Hansági-főcsatornán 1 ad. téli tollazatú (Váczy M.; Hadarics T.–Mogyorósi S.); 12. 10-én Tihanynál a Balatonon 1 (Nagy L.); 12. 10–14-ig a tihanyi révnél 2 (Nagy L.); 12. 12-én Tihanynál 3 (Nagy L.); 12. 14-én (Váczy M.–Bagyura J.), 12. 16-án (Pellinger A.–Laczik D.) és 12. 18-án (Váczy M.) Fertődújlak mellett, a Hansági-főcsatornán 1 ad. téli tollazatú; 12. 19-én a tihanyi révnél 3 (Nagy L.); 12. 23-án Tihany-Gödrösnél 1, a tihanyi révnél 5 (Nagy L.); 12. 28-án a tihanyi révnél 4 (Nagy L.); 12. 29-én a Balatonon Keszthelynél 1, Zánkánál 1, Sajkodnál 4, Tihany-Fővenyesnél 2, Tihany-Gödrösnél 3, a tihanyi révnél 10 pld.-t figyeltek meg (Borbáth P. és társai). 1. 3-án az ártándi kavicsbányatavon 1 (Emri T.–Zöld B.; Vasas A.); 1. 4-én a tihanyi révnél 5 (Nagy L.); 1. 6-án vagy 7-én Tihanynál 4 (Nagy L.); 1. 13-án a tihanyi révnél 5 téli

tollazatú (Vasuta G.); 1. 14-én ugyanott „több” (Nagy L.); 1. 20-án Balatonfűzfőnél a Balatonon 4 pld.-t láttak (Szelle E.–Barta Z.).

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): 11. 3-án a naszályi Ferenccsaj-tavon 1 juv. (Riezing N.), a Tisza-tó Sarudi-öblében 1 (Ecsedi Z. és társai); 11. 4-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 2 (Oláh J. és társai); 11. 10-én ugyanott 3 (Emri T.–Györfősy T.); 11. 11-én a naszályi Ferenccsaj-tavon 1 (Riezing N.); 11. 19-én a Fertőn 1 (Mogyorósi S.–Molnár B.); 11. 29-én Tihany-Gödörösnél a Balatonon 1 (Nagy L.), a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 2 (Borbáth P.–Zalai T.); 12. 9–10-én a naszályi Ferenccsaj-tavon 1 (Bátky G.–Bátky K.; Riezing N.); 12. 10-én Tihany-nál a Balatonon 1 (Nagy L.); 12. 14-én Tihany-Gödörösnél 1 (Nagy L.); 12. 19-én és 12. 23-án a tihanyi révnél 2 (Nagy L.); 12. 29-én Balatonfürednél 1 (Borbáth P. és társai); 12. 31-én a Duna Gőd és Vác közötti szakaszán 1 (Selmeczi Kovács Á.); 1. 4-én a tihanyi révnél 1 (Nagy L.); 1. 13-án a Duna gödi szakaszán 1 téli tollazatú ad. (Selmeczi Kovács Á.), a tihanyi révnél 2 téli tollazatú (Nagy L.); 1. 19-én Gődnél a Dunán 1 téli tollazatú ad. pld. került szem elé (Selmeczi Kovács Á.).

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*): 11. 19-én* a Fertő két belső taván (Hidgességi- és Herlakni-tó) 1-1; 11. 25-én* a balma-újvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Tar J.), a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 3 téli tollazatú ad., a Balatonon Fonyódnál és Fonyód-Alsóbélatelepen 1-1; 11. 26-án* a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 6, Szántódnál a Balatonon 2; 11. 29-én* a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 3; 12. 1-jén* ugyanott 3-5 ad. téli tollazatú; 12. 7-én* és 12. 9-én* ugyanott 1-1; 12. 9-én* Szombathelyen 1 téli tollazatú; 12. 16-án* a Fertő egyik belső taván (Püspök-tó) 2; 12. 16-án* és 12. 23-án* a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1-1 ad. téli tollazatú pld. került szem elé. A Duna budapesti szakaszán (Nép-sziget) 1. 18-án (Kókay Sz. és társai), 1. 20-án (Vasuta G.; Fodor A.–Barkóczi Cs.) és 1. 22-én (Fodor A.) észleltek 1 ad. téli tollazatú madarat.

Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*): 11. 6-án a Hortobágyi-halastavon 50 (Zöld B.–Farkas R.); 11. 18-án a hortobágyi Derzsi-halastavon 44, a Fényesi-halastavon 9, az Ohati-halastavon 36 (Weszelinov O.), a Hortobágyi-halastavon 35 (Gyüre P.), a Kunkápolnási-mocsárban 80 (Kovács G.); 11. 24-én a budapesti Óbudai-szigetnél 1 ad. (Fodor A.); 11. 25-én a hortobágyi Csécsi-halastavon 116 (Kovács G.); 12. 9-én a naszályi Ferenccsaj-tavon 8 (Bátky G.–Bátky K.); 12. 10-én (Riezing N.) és 12. 16-án (Bátky G. és társai) ugyanott 9 ad. téli tollazatú; 12. 17-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Nagy T.); 12. 23-án a Duna neszmélyi szakaszán 1 (Bátky G.–Bátky K.); 12. 29-én Fonyód-Alsóbélatelepen 1 a Balatonon 1 (Borbáth P. és társai); 1. 8-án a geszti Begécsi-víztárolón 2 (Tőgye J.); 1. 12-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Zöld B.); 1. 13-án a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Barkóczi Cs. és társai), a geszti Begécsi-víztárolón 5 (Tőgye J.–Vasas A.); 1. 14-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 11 (Weszelinov O.–Debrenci J.); 1. 18-án a Kis-Balatonon 5 pld.-t figyeltek meg (Tar J.).

Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*): A szegedi Fehér-tavon 11. 12-én 5 (Kókai K.), 11. 14-én 6, 11. 18-án 12, 12. 1-jén 1 juv., 12. 17-én 1 ad. + 2 juv. (Nagy T.); a tömörkényi Csaj-tavon 1. 27-én 1 juv. pld.-t láttak (Domján A.–Tokody B.).

Üstökösgém (*Ardeola ralloides*): 12. 26-án 1 pld.-t észleltek a szegedi Fehér-tavon (Kókai K.).

Kis kócsag (*Egretta garzetta*): Egy-egy megkésített vonuló pld. került szem elé 11. 14-én (Nagy T.) és 11. 19-én (Kókai K.–Cseh J.) a szegedi Fehér-tavon, és 11. 18-án a tömörkényi Csaj-tavon (Tokody B.–Domján A.).

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*): 11. 19–20-án a szegedi Fehér-tavon is szem elé került 1 madár (Nagy T.; Mészáros Cs.). 12. 3-án Göröcsöny közelében (Keresztes-pusztá) 1 (Ónodi M.); 12. 16–18-ig a Balatonföldvár melletti halastavon 1; a karácsony körüli időszakban kb. két hétig Dunaalmáson 1 (Argai S.; Bátky G. és társai); december folyamán Sárvár közelében 6 (Lovászi P.; Pellingner A.); december végén Miskolcon 1 (Balogh K.); 12. 30–31-én Perőcsény közelében 1 pld.-t láttak (Darányi L.). 1. 18-án az M7-es autópálya mellett észleltek 1 pld.-t (Kriston P.).

Batla (*Plegadis falcinellus*): 11. 16-án 1 pld.-t láttak a Fülöp-szállás melletti Kerek-széken (Pigniczki Cs.).

Kanalasgém (*Platalea leucorodia*): 11. 4-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Nagy T. és társai); 11. 20-án ugyanott 1 juv. (Mészáros Cs.); 12. 9-én a tömörkényi Csaj-tavon 2 juv. (Domján A. és társai); 12. 17-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Nagy T.); 1. 18-án a Kis-Balatonon 1 pld.-t észleltek (Tar J.).

Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*): 11. 25-én* Fonyód és Balatonfenyves között, egy partközeli zátonyon 1 ad. pld.-t láttak, valószínűleg ugyanezt a madarat észlelték Balatonfenyvesen 12. 2–4-ig* és Fonyód-Bélatelepen 12. 29-én* is. Ugyancsak a Balatonon, Balatonberény-nél 12. 2–3-án* 3 imm. (2y) pld. került szem elé, s ugyanezeket látták ott még 12. 29-én* is.

Kis lilik (*Anser erythropus*): 11. 1-jén és 11. 3-án a hortobágyi Bivalyhalmi-halastavon 3-3 (Tar J.); 11. 2-án az újszentmargitai Bödön-háton 2 ad. + 1 juv. (Tar J.); 11. 4-én a Hortobágyi-halastavon 6 (Tar J.); 11. 28-án a Bivalyhalmi-halastavon 1 ad. (Tar J.); 12. 2-án ugyanott 2 ad. (Tar J.); 12. 14-én a balmaújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 ad. (Tar J.); 12. 16-án a hortobágyi Zám-pusztán 1 ad. (Kovács G.), a tiszacsegei Kis-Cserepesen 6 (Tar J.); 12. 18-án a szintén Tiszacsege határában lévő Kecskésen 11 (Tar J.); 1. 13-án a Hortobágyi-halastavon 3 (Emri T.–Gyüre P.); 1. 13-án a tiszacsegei Cserepes-pusztán 7 (Tar J.); 1. 25-én a szintén Tiszacsege mellett lévő Szilágyi-dűlőben 4 pld.-t láttak (Tar J.). 11. 25-én* a Biharugrai-halastavon 1 ad.; 11. 26-án* és 12. 2-án* a geszti Begécsi-víztárolón 3-3; 12. 3-án* a Begécsi-víztárolón 2 ad.; 1. 15-én* a Biharugrai-halastavon 1 ad. pld.-t észleltek. Egy ad. madarat láttak a fertőújlaki Borsodidűlőben 11. 5-én*, 11. 11-én* és 11. 19-én*, ugyanott 11. 25-én* 2 pld.-t észleltek; a Fertőről a táplálkozóterületekre járó ludak között Pinnye határában (Kis-Bajcsa) 1. 9-én* 3 ad., 1. 14-én* ugyanott 1 ad. pld. került szem elé; 1. 26-án* Fertőújlak közelében 2 ad. madarat láttak.

Indiai lúd (*Anser indicus*): A Fertőújlak melletti Borsodidűlőben 11. 1-jén*, 11. 3-án*, 11. 5-én*, 11. 9–13-ig*, 11. 17-én* és 11. 19-én* 1 ad. pld.-t figyeltek meg, ugyanezt a madarat 11. 3-án* a Fertődhez tartozó Tőzeggyármajor közelében, 11. 16-án*

pedig a Kapuvár határában fekvő Miklósmajor mellett látták. A tatai Öreg-tavon 11. 14-én* és 11. 25-én* észleltek 1 imm. (1y) pld.-t.

Kanadai lúd (*Branta canadensis*): 11. 25-én* 1 ad. pld.-t figyeltek meg a szabadszállási Zab-széken.

Apácalúd (*Branta leucopsis*): A Fertőújlak melletti Borsodi-dűlőben 11. 1-jén (Pellinger A.; Riezing N.), 11. 5-én (Hadarics T. és társai), 11. 10–11-én (Riezing N.; Pellinger A. és társai) és 11. 19-én láttak 1 ad. pld.-t (Pellinger A. és társai); nyilván ugyanezt a madarat észlelték 11. 16-án a Kapuvár határában található Miklósmajor közelében is, a táplálkozótérretekre kijáró vadlibák között (Pellinger A.); 1. 8–9-én Hegykő és Pinnye között (Kis-Bajcsa), a Fertőről oda táplálkozni kijáró vadlibák között 1 pld.-t észleltek (Pellinger A.–Laczik D.; Hadarics T.–Mogyorósi S.). 11. 6-án a Hortobágyi-halastavon 1 (Zöld B.–Farkas R.); 1. 15-én Tüskevár mellett (Körtvély-szer) szintén 1 pld.-t figyeltek meg (Vasuta G.).

Örvös lúd (*Branta bernicla*): 11. 9-én* a Biharugrai-halastavon 2 ad. pld.-t láttak; valószínűleg ugyanezt a két madarat észlelték 11. 18-án* és 11. 25-én* a geszti Begécsi-víztárolón, ahol 11. 28-án* már csak az egyik pld.-t sikerült megtalálni. 1. 8-án* 1 ad. pld.-t (ssp. *bernicla*) figyeltek meg Pinnye és Hegykő között (Kis-Bajcsa) a Fertőről táplálkozni oda kijáró vadlibák között.

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): A hortobágyi Bivalyhalmi-halastavon 11. 1-jén 2, 11. 2-án 4, 11. 3-án 21 pld.-t láttak (Tar J.). 11. 2-án az Újszentmargita melletti Bődön-hátton 8 (Tar J.); 11. 4-én a Hortobágyi-halastavon 21 (Tar J.), a Tisza-tó Sarudi-öblében 4 (Oláh J.–Zalai T.), a tömörkényi Csaj-tavon 2 (Tokody B.–Ampovics Zs.); 11. 5-én a szabadszállási Zab-széken 28 (Legányi M.–Vasuta G.); 11. 6-án a Biharugrai-halastavakon 5, a geszti Begécsi-víztárolón 3 (Tögye J.), a Hortobágyi-halastavon 18 (Zöld B.–Farkas R.), a kiskunsági szikes tavakon összesen 56 (Pigniczki Cs.); 11. 7-én a Fertődőhöz tartozó Tözeggyármajor mellett 3 (Pellinger A.); 11. 9-én a Biharugrai-halastavakon 3 (Tögye J.); 11. 10-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3 ad. (Riezing N.); 11. 11-én a Biharugrai-halastavakon 3 (Tögye J.), a tömörkényi Csaj-tavon 10 (Domján A. és társai), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A. és társai); 11. 12-én a Biharugrai-halastavakon 2 (Czirle Cs.–Tögye J.), a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 (Zeke T.); 11. 13-án a Biharugrai-halastavakon 5 (Czirle Cs.–Tögye J.), a tömörkényi Csaj-tavon 4 (Bod P.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Pellinger A.); 11. 14-én a Biharugrai-halastavakon 14 (Tögye J.), a szegedi Fehér-tavon 1 (Nagy T.), a tatai Öreg-tavon 1 ad. (Musicz L.); 11. 15-én a Biharugrai-halastavakon 4 (Tögye J. és társai), a Nagyiváni-pusztán 2 (Kovács G.); 11. 15–16-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.); 11. 16-án a Biharugrai-halastavakon 21 (Czirle Cs.–Tögye J.), a Nádudvar melletti Német-szigeten 4 (Kovács G.); 11. 17-én a Biharugrai-halastavakon 14 (Czirle Cs.–Tögye J.); 11. 18-án a szegedi Fehér-tavon 6 (Nagy T.), a Nádudvar melletti Borzason (Kovács G.), a geszti Begécsi-víztárolón és a Biharugrai-halastavakon (Vasas A. és társai) 4-4; 11. 19-én a szegedi Fehér-tavon 2 (Nagy T.); 11. 20-án a Biharugrai-halastavakon 4 (Tögye J.), a Dinnyési-Fertőn 25 (Fenyvesi L.); 11. 22-én a Biharugrai-halastavakon 12 (Czirle Csaba–Tögye J.); 11. 23-án a geszti Begécsi-víztárolón 1

(Tögye J.); 11. 24-én a Hortobágyi-halastavon 5 (Tar J.), a szegedi Fehér-tavon 1 imm. (1y) (Mészáros Cs.); 11. 25-én a tatai Öreg-tavon 1 ad. (Bátky G.); 11. 28-án a Biharugrai-halastavakon 2 ad. (Oláh J. és társai), a hortobágyi Bivalyhalmi-halastavon 18 (Tar J.), a Dinnyési-Fertőn 32 (Fenyvesi L.); 11. 29-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 6 pld.-t figyeltek meg (Borbáth P.). 12. 1-jén a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 (Emri T.–Gyüre P.), a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Nagy T.); 12. 2-án a geszti Begécsi-víztárolón 3 (Czirle Cs.–Tögye J.), a hortobágyi Bivalyhalmi-halastavon 28 (Tar J.); 12. 7–8-án (Pellinger A.–Fersch A.) és 12. 10-én (Hadarics T.–Mogyorósi S.) a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2; 12. 15-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 31 (Tar J.); 12. 16-án a Dinnyési-Fertőn 20 (Fenyvesi L.), a Hortobágyi-halastavon 30 (Gyüre P.), a Tiszacsege melletti Kis-Cserepesen 19 (Tar J.), a hortobágyi Zám-pusztán 8 (Kovács G.); 12. 17-én a Rétszilasi-halastavakon 2 ad. + 1 imm. (1y) (Staudinger I.); 12. 18-án a Tiszacsege határában elterülő Kecskésen 41 (Tar J.); 12. 22-én a Biharugrai-halastavakon 2 (Czirle Cs.–Vasas A.), a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Vasas A. és társai); 12. 27-én a Begécsi-víztárolón 1 (Tögye J.–Vasas A.), Újlőrincfalva határában (Magyarad) 6 (Fatér I.); 12. 28-án a hortobágyi Nagy-Kecskésen és a nagyhegyesi Elepi-halastavon 2-2 (Emri T.–Zöld B.); 12. 29-én a geszti Begécsi-víztárolón 4 pld.-t észleltek (Tögye J.–Vasas A.). A kapuvári Miklósmajor mellett 1. 1-jén 4 (Pellinger A. és társai); a geszti Begécsi-víztárolón 1. 1-jén 1 (Oláh J.–Zalai T.), 1. 2-án 16 (Czirle Cs.–Tögye J.), 1. 5-én 5 (Vasas A. és társai), 1. 6-án 18 (Vasas A. és társai), 1. 7-én 7 (Tögye J.–Vasas A.); a tatai Öreg-tavon 1. 6-án 2 ad. (Bátky G.–Bogyó D.); Hegykő és Pinnye között (Kis-Bajcsa) 1. 7-én 9 (Pellinger A.), 1. 8-án 18 (Pellinger A. és társai), 1. 9-én 15 (Hadarics T.–Mogyorósi S.); a geszti Begécsi-víztárolón 1. 10-én 5 (Tögye J.); a hortobágyi Cserepes-pusztán 1. 12-én 17 (Zöld B.); Hegykő és Pinnye között (Kis-Bajcsa) 1. 12-én 10 pld.-t láttak (Hadarics T.). 1. 13-án a Hortobágyi-halastavon 1, a szomszédos Kecskésen 16 (Emri T.–Gyüre P.), a Kunmadarasi-pusztán 4 ad. + 2 imm. (2y), a nádudvari Borzason 5 (Kovács G.); 1. 24-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 22 pld. került szem elé (Tar J.). Hegykő és Pinnye között (Kis-Bajcsa) 1. 13-án 10 (Laczik D.), 1. 14-én 21 (Hadarics T. és társai), 1. 16-án 2 (Hadarics T.); Nagycenk és a Peresztég határában fekvő Dénesmajor között 1. 24-én 12 (Mogyorósi S.), 1. 25-én 7 (Hadarics T.), 1. 27-én 8 (Pellinger A.), 1. 31-én 12 pld.-t számláltak (Mogyorósi S.). 1. 25-én a Tiszacsege határában lévő Szilágyi-dűlőben 20 (Tar J.); 1. 28-án a Biharugrai-halastavakon 9 pld.-t figyeltek meg (Tögye J. és társai).

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*): 11. 1-jén* a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. tojót; 11. 10-én* a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3; 12. 16-án* a geszti Begécsi-víztárolón 1 pld.-t láttak.

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): 11. 1-jén a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. tojót (Tögye J. és társai); 11. 3-án a hortobágyi Bivalyhalmi-halastavon 2 (Tar J.); 11. 4-én a Hortobágyi-halastavon 2 (Tar J.); 11. 6-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. tojót (Tögye J.), a Hortobágyi-halastavon 2 (Zöld B.–Farkas R.), a kiskunsági szikes tavakon 6 (Pigniczki Cs.); 11. 10-én és 11. 18-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. tojót (Czirle Cs.–Tögye J.); 11. 18-án a Hortobágyi-halastavon 2 (Gyüre P.); 11. 19-én a Sumonyi-halastavon 3 tojót (Ónodi M. és társai); 11. 23–28-ig a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. tojót (Tögye J. és társai); 11. 25-én a szabadszállási Zab-széken 5 (Kókay B.); 11. 29-én a kiskunsági

szikés tavakon 2 tojó (Pigniczki Cs.); 12. 2-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. tojó (Czirle Cs.–Tögye J.), a hortobágyi Bivalyhalmi-halastavon 1 (Tar J.); 12. 3-án és 12. 8–9-én a geszti Begécsi-víztárolón 2 ad. (Czirle Cs. és társai); 12. 9-én a tömörkényi Csaj-tavon 2 tojó (Domján A. és társai; Bod P.); 12. 16-án a geszti Begécsi-víztárolón 2 (Tögye J.–Vasas A.), a Hortobágyi-halastavon 2 (Gyüre P.); 12. 16-án vagy 17-én a Kiskunságban 5 (Pigniczki Cs.); 12. 19-én (Tögye J.–Vasas A.) és 12. 22-én (Czirle Cs. és társai) a geszti Begécsi-víztárolón 2; 12. 27-én ugyanott 1 (Tögye J.–Vasas A.); 12. 28-án a tatai Öreg-tavon 1 ad. (Bátky G.); 12. 29-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Tögye J.–Vasas A.); 12. 31–1. 2-ig (Tögye J. és társai; Oláh J.–Zalai T.; Czirle Cs.–Tögye J.), 1. 5-én (Czirle Cs. és társai), 1. 7–8-án (Tögye J.–Vasas A.), 1. 10-én (Tögye J.), 1. 12–15-ig és 1. 26–27-én (Tögye J.–Vasas A.) ugyanott 2-2; 1. 6-án a tatai Öreg-tavon 1 ad. (Bátky G.–Bogyó D.); 1. 19-én (Fatér I.) és 1. 24-én (Borbáth P.) a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 pld.-t láttak.

Mandarinréce (*Aix galericulata*): 1. 5-én* 1 ad. hím pld. került szem elé a Biharugrai-halastavakon, és valószínűleg ugyanezt a madarat észlelték itt 1. 19-én* is.

Fütyülő réce (*Anas penelope*): 12. 20-án 180 madarat számláltak a fertőújlaki Borsodi-dűlőben (Hadarics T.).

Üstökösréce (*Netta rufina*): 11. 1-jén Fertőújlakon 1 ad. hím (Riezing N.); 11. 2-án Fonyódligetnél a Balatonon 1 hím (Hadarics T.); 11. 19-én a Fertőújlak melletti Madárvárta-öbölben 2 (Mogyorósi S.–Molnár B.); 12. 16-án a Fertőn 1 hím (Mogyorósi S.–Molnár B.); 12. 29-én a Duna Dunakiliti és Dunasziget közötti szakaszán 2 hím + 1 tojó pld.-t láttak (Laczik D.).

Hegyi réce (*Aythya marila*): 11. 1-jén a Tisza-tó Sarudi-öblében 2 imm. hím (Borbáth P.–Zalai T.); 11. 3-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 imm. hím + 3 juv. (Riezing N.); 11. 4-én a Tisza-tó Sarudi-öblében 2 tojó (Oláh J.–Zalai T.); 11. 10-én ugyanott 3 tojó (Emri T.–Györfősy T.); 11. 11-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 juv. (Riezing N.); 11. 14-én a Tisza-tó Sarudi-öblében 6 (Borbáth P.); 11. 25-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 2 tojó (Emri T.–Gyüre P.; Zalai T.–Schmotzer A.); 11. 26–27-én a Balatonon összesen 51 (Oláh J. és társai); 11. 26-án a Duna szobi szakaszán 1 imm. hím (Fodor A.–Kövé Z.), a Tisza-tavon 1 hím + 3 tojó pld.-t láttak (Györfősy T.–Zöld B.). 12. 1-jén a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 tojó (Emri T.–Gyüre P.); 12. 2-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. tojó (Vasas A.), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 imm. hím + 2 ad. tojó + 1 juv. (Riezing N.); 12. 3-án a geszti Begécsi-víztárolón 3 (Vasas A. és társai); 12. 5-én a Duna Pilismaróti-öblében 1 hím + 6 tojó (Selmeczi Kovács Á.); 12. 9-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 21 (Zalai T.); 12. 10-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 (Riezing N.); 12. 16-án a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 16 (Emri T.), a nagyhegyesi Elepi-halastavon (Szilágyi A.) és a Biharugrai-halastavakon (Tögye J.–Vasas A.) 1-1 tojó, 12. 17-én a Biharugrai-halastavakon 1 pld.-t észleltek (Vasas A.). A Tisza-tó Abádszalóki-öblében 12. 22-én 1 hím (Fatér I.), 12. 23-án 4 hím + 6 tojó (Emri T.), 12. 24-én 10 (Zalai T.), 12. 27-én 8 (Fatér I.), 12. 28-án 12 hím + 12 tojó pld.-t számláltak (Emri T.–Zöld B.). 12. 29-én a Duna Dunakiliti és Dunasziget közötti szakaszán 1 tojó (Laczik D.); 1. 6-án vagy 7-én Tihanynál a Balatonon 2 tojó (Nagy L.); 1. 7-én a Szegeci-Fertőn 2 hím + 4 tojó (Nagy T.);

1. 13-án a Duna hartai szakaszán 1 tojó (Oroszi Z.), Tihanynál a Balatonon 1 hím + 2 tojó pld. került szem elé (Vasuta G.). A Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1. 19-én 8 (Fatér I.), 1. 20-án 5 hím + 9 tojó (Emri T.–Zöld B.), 1. 24-én 3 pld.-t figyeltek meg (Borbáth P.).

Jegesréce (*Clangula hyemalis*): A Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 ad. hím pld.-t láttak 12. 7-én (Borbáth P.), 12. 9-én (Borbáth P. és társai) és 12. 15-én (Pánya Cs.–Weszelinov O.). 12. 29-én Balatonfürednél a Balatonon 1 juv. pld. került szem elé (Borbáth P. és társai).

Fekete réce (*Melanitta nigra*): 11. 24-én a Biharugrai-halastavakon 1 tojó (Tögye J.); 12. 29-én Tihanynál a Balatonon 1 imm. (1y) (Borbáth P. és társai); 12. 31-én Somosnál a Balatonon 1 tojó pld.-t figyeltek meg (Nagy L.).

Füstös réce (*Melanitta fusca*): 11. 25-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 7 (Borbáth P. és társai; Emri T.–Gyüre P.); 11. 26-án ugyanott 5 (Györfősy T.–Zöld B.), a Duna szobi szakaszán 5 tojó vagy juv. (Fodor A.–Kövé Zoltán); 11. 27-én Tihanynál a Balatonon 5 pld. került szem elé (Oláh J. és társai). A Tisza-tó Abádszalóki-öblében 11. 29-én 2 (Borbáth P.–Zalai T.), 12. 1-jén 8 (Emri T.–Gyüre P.), 12. 9-én 12 (Borbáth P.–Zalai T.), 12. 16-án 14–15 (Emri T.), 12. 23–24-én 4 (Emri T.; Borbáth P.–Zalai T.), 12. 27-én 2 (Fatér I.), 12. 28-án 4 pld.-t láttak (Emri T.–Zöld B.). 12. 17-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon is felbukkant 1 juv. madár (Szilágyi A.).

Örvös bukó (*Mergus serrator*): 11. 3-án a Tisza-tó Sarudi-öblében 2 (Ecsedi Z. és társai); 11. 4-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 3 (Oláh J.–Zalai T.); 11. 10-én ugyanott 6 juv. vagy tojó (Emri T.–Györfősy T.); 11. 18-án a Duna verőcei szakaszán 1 (Szinaí P. és társai); 11. 25-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 tojó vagy juv. (Emri T.–Gyüre P.); 11. 26-án ugyanott 2 (Györfősy T.–Zöld B.), Szántódnál a Balatonon 1 tojó (Hadarics T. és társai); 11. 29-én (Borbáth P.–Zalai T.) és 12. 1-jén (Emri T.–Gyüre P.) a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 tojó; 12. 2-án Fertőújlak mellett, a Hansági-főcsatornán 1 tojó (Váczai M.); 12. 9-én (Borbáth P.–Zalai T.) és 12. 15-én (Weszelinov O.–Pánya Cs.) a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 tojó; 12. 22-én ugyanott 1 hím + 1 tojó (Fatér I.); 12. 29-én Keszthelynél a Balatonon 2 tojó (Borbáth P. és társai); 1. 6-án a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 1 hím (Fatér I.); 1. 13-án a Dunakanyarban 3 (Selmeczi Kovács Á.); 1. 14-én Keszthelynél a Balatonon 1 hím + 3 tojó vagy juv. (Vasuta G.); 1. 18-án a Duna Vác fölötti szakaszán 1 hím, a Visegrád fölötti szakaszon 1 tojó pld.-t figyeltek meg (Kókay Sz. és társai).

Vörös kánya (*Milvus milvus*): 1. 6-án Abádszalók határában (Kis-Gyócs) láttak 1 pld.-t (Fatér I.).

Héja (*Accipiter gentilis*): 11. 25-én* egy északi (ssp. *buteoides*) pld.-t láttak a hortobágyi Csécsi-halastónál.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): 11. 2. és 1. 18. között rendszeresen meg lehetett figyelni egy telelő pld.-t Pély határában (Kelemen) (Borbáth P.). 11. 11-én a kiskörei Homok-dűlőben 1 (Borbáth P.); 11. 17-én Jászalsószentgyörgy mellett (Hármas-határ) 1 (Fatér I.), a királyhegyesi Blaskovics-pusztán 2 (Mészáros Cs.–Kotymán L.); 11. 21-én Erdőtelek határában (Nagy-

Hanyi) 1 (Fatér I.); 12. 8-án Jászsalszentgyörgy mellett (Hármashatár) 1 (Fatér I.); 1. 21-én a hortobágyi Karácsony-fokon 1 pld.-t észleltek (Tar J.).

Fekete sas (*Aquila clanga*): Egész november, december és január folyamán meg lehetett figyelni egy ad. pld.-t a Fertőújlak melletti élőhely-rekonstrukciós területen: a madarat 11. 1-jén*, 11. 3-án*, 11. 5-én*, 11. 9-én*, 11. 11–16-ig*, 11. 18–19-én*, 11. 25-én*, 12. 9-én*, 12. 14-én*, 12. 16-án*, 12. 24-én*, 12. 27-én*, 1. 6–7-én*, 1. 14-én* és 1. 19–22-ig* legtöbbször a Borsodidűlőben látták, ritkábban a Nyéki-szállás és a Madárvárta-öböl

36. Fiala fekete sas (*Aquila clanga*), Balatonederics, 2001. január 28. (Kókay Szabolcs) – Juvenile Spotted Eagle

felett is mutatkozott. November elején* hosszabb ideig tartózkodott egy pld. a Kis-Balatonon (I. és II. ütem); 1. 6-án* Raposka közelében, a Tapolca-patak melletti réteken 1 imm. (2y) pld.-t láttak, s ugyanezt a madarat észlelték 1. 10-én*, 1. 14–15-én*, 1. 20-án* és 1. 28-án* a Balatonederics melletti Nádas-mezőn is; a Kis-Balatonon 1. 17-én* 1 ad. + 1 imm. (2y), 1. 18-án* 1 ad. + 1 imm. (3y) madarat figyeltek meg. A nagyhegyesi Elepi-halastónál 11. 28-án* és 12. 2-án* 1 imm. (2y); a Nádudvar melletti Német-szigeten 11. 30-án* 1 ad. pld. került szem elé. A Biharugrai-halastavaknál 11. 11-én*, 11. 14–15-én*, 11. 18–19-én*, 11. 22-én*, 11. 24–25-én*, 11. 28-án*, 12. 2-án*, 12. 19-én*, 12. 22-én* és 1. 26-án* észleltek 1 imm. (4y) pld.-t.

Szírti sas (*Aquila chrysaetos*): 11. 16-án a Csökmő melletti Szöcskődi-legelőn 1 subad. (Vasas A.); 11. 28-án a hortobágyi Fekete-erdőnél 1 subad. (Tar J.); 12. 12-én és 12. 20-án a csökmői Szöcskődi-legelőn 1 imm. (1y) (Tögye J.–Vasas A.); 1. 28-án a kabai cukorgyári ülepítőknél 1 imm. madarat figyeltek meg (Emri T. és társai).

Kis sólyom (*Falco columbarius*): 11. 5-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 hím (Váczai M.); 11. 8-án Abajújker határában (Sóstó) és Mezőzombor közelében (Disznó-kő) 1-1 (Petrovics Z.); 11. 16-án a szegedi Fehér-tónál 1 hím (Tokody B.–Domján A.); 11. 29-én a kiskunsági szikes tavaknál (Pigniczki Cs.), Püspökhatvan határában (Galambos) (Rottenhoffer I.) és a sarródi Kocsagvárnál (Boros E.) 1-1 pld.-t láttak. 12. 1-jén a hortobágyi Zám-pusztán 1 hím (Ecsedi Z.–Oláh J.); 12. 2-án a szegedi Tisza-árterén 1 hím (Kasza F.), a hortobágyi Zám-pusztán 2 (Ecsedi Z.–Oláh J.); 12. 3-án a Nagykálló melletti Harangodi-víztorlónál 1 (Weszelinóv O.); 12. 7-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.–Fersch A.); 12. 9-én Bal-

tonfűzfő mellett, a Nitrokémia Rt. utótisztító tavainál 1 (Szelle E.); 12. 16-án Apaj-pusztán 1 (Vasuta G.), a naszályi Ferencmaji-halastavaknál 1 hím (Bátky G. és társai); 12. 16-án és 12. 19-én Balatonfűzfő mellett (Nitrokémia Rt. utótisztító tavai) 1-1 (Szelle E.); 12. 22-én Kópháza közelében 1 (Vizslán T.–Pingitzer B.); 12. 28-án Balatonfűzfőnél (Szelle E.) és a hortobágyi Dinnyés-lapason (Emri T.–Zöld B.) 1-1; 12. 31-én Tatán 1 pld. került szem elé (Riezing N.). 1. 2-án Balatonfűzfő közelében (utótisztító tavak) 1 (Szelle E.); 1. 6-án Szeged-Baktón 1 hím (Domján A. és társai); 1. 10-én Balatonederics közelében a Lesence-pataknál 1 hím (Németh L.); 1. 14-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Hadarics T.), Tüskevár határában (Körtvély-szer) 1 tojó (Vasuta G.); 1. 17-én Garán 1 hím (Domján A.); 1. 20-án Balatonederics mellett, a Lesence-pataknál 1 hím + 1 tojó (Németh L. és társai), a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 1 hím (Emri T.–Zöld B.); 1. 25-én Mosonmagyaróvár közelében 1 tojó (Vasuta G.); 1. 28-án a balatonedericsi Nádas-mezőn 1 pld.-t figyeltek meg (Németh L.).

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 11. 1-jén Fertőújlakon 1 (Pellinger A.; Riezing N.), a hortobágyi Bivalyhalmi-halastónál (Tar J.) és a geszti Begécsi-víztorlónál (Tögye J. és társai) 1-1 juv.; 11. 3-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.); 11. 4-én a tömörkényi Csaj-tónál 1 ad. (Tokody B.–Ampovics Zs.); 11. 5-én a szegedi dőmon 1 (Kasza F.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Hadarics T. és társai); 11. 6-án a Hortobágyi-halastónál 1 juv. (Zöld B.–Farkas R.), a geszti Begécsi-víztorlónál 1 ad. (Tögye J.); 11. 7-én a Biharugrai-halastavaknál 1 juv. (Tögye J. és társai); 11. 10-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 juv. (Riezing N.); 11. 11-én Pécsen 1 juv. tojó (Ónodi M.); 11. 11–12-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Hadarics T. és társai); 11. 12-én a Biharugrai-halastavaknál 1 (Tögye J.), a szegedi dőmon 1 (Kasza F.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 imm. (Hadarics T. és társai); 11. 19-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Hadarics T. és társai); 11. 25-én Fertőújlakon 1 (Pellinger A.); 11. 29-én a tatai Öreg-tónál 1 juv. (Ezer Á. és társai); 11. 30-án Balatonfűzfő mellett, a Nitrokémia Rt. utótisztító tavainál 1 tojó pld.-t láttak (Szelle E.). 12. 1-jén vagy 2-án a szegedi Fehér-tónál 1 juv. (Nagy T.); 12. 2-án a hortobágyi Zám-pusztán 1 (ssp. *calidus*) (Ecsedi Z.–Oláh J.), a tatai Öreg-tónál 1 ad. (Bátky G.); 12. 4-én a nagyhegyesi Elepi-halastónál 1 ad. (Zöld B.–Emri T.); 12. 9-én a tömörkényi Csaj-tónál 1 ad. (Tokody B. és társai); 12. 15-én Szegeden a Tiszánál 1 ad. (Kókai K.); 12. 16-án a Szegedi-Fertőn 1 imm. (1y) (Nagy T.), Fertőújlakon 1 (Pellinger A.–Laczik D.); 12. 19-én a szegedi dőmon 1 ad. (Kókai K.–Ugri R.); 12. 22-én a Biharugrai-halastavaknál 1 ad. (Czirle Cs. és társai); 12. 23-án ugyanott 1 imm. (Czirle Cs.–Tóth I.); 12. 23-án és 12. 28-án a tatai Öreg-tónál 1 imm. pld.-t figyeltek meg (Bátky G.). 1. 6-án a Biharugrai-halastavaknál 1 (Tögye J.), Poroszló közelében a Tisza-tavon 1 (Fatér I.), a tatai Öreg-tónál 1 imm. (Bátky G.–Bogyó D.); 1. 7-én a fertőújlaki nyéki-szálláson 1 ad. (Váczai M.), Sütő közelében a Dunánál 1 imm. (Bátky G.–Szeimann P.), az esztergomi bazilikán 1 (Ivanics I.); 1. 7–8-án a szegedi dőmon 1 ad. (Kasza F.; Domoki F.); 1. 12-én a Fertőn (a Rákosi-öböl jegén) 1 ad. (Mogyorósi S.); 1. 14-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T.); 1. 18-án (Fodor A.), 1. 20-án (Vasuta G.) és 1. 22-én (Fodor A.–Barkóczy Cs.) a budapesti bazilikán 1 ad. tojó; 1. 28-án Győrben 1 (Laczik D.); 1. 31-én Budapesten, az Erzsébet híd pesti hídfőjénél 1 pld.-t észleltek (Vámosi K.).

Fürj (*Coturnix coturnix*): 1. 12-én a Makó-Rákos melletti Montág-pusztán 2 (Mészáros Cs.–Kotymán L.); 1. 26-án Zsáka határában (Nagy-Biczó) 1 ad. him pld. került szem elé (Tögye J.–Vasas A.).

Kis lile (*Charadrius dubius*): 11. 24-én a szegedi Fehér-tavon (Mészáros Cs.), 12. 9-én pedig a tömörkényi Csaj-tavon (Domján A. és társai) észleltek 1-1 megkészt vonuló pld.-t.

Parti lile (*Charadrius hiaticula*): A szegedi Fehér-tavon 11. 24-én 1 juv. (Mészáros Cs.), 12. 1-jén 1 pld.-t láttak (Nagy T.).

Széki lile (*Charadrius alexandrinus*): 12. 1-jén a szegedi Fehér-tavon bukkant fel egy megkészt vonuló pld. (Nagy T.).

Havasi lile (*Charadrius morinellus*): 11. 17-én 1 pld. került szem elé a nádudvari Szelencésen (Ecsedi Z.–Oláh J.).

Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*): 11. 18–20-ig* 1 juv. (1y) téli tollzatba vedlő madár tartózkodott a szegedi Fehér-tavon.

Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*): 11. 1-jén Visegrádon (Pap-réti út) (Molnár I. L.), 11. 12-én a községi Óház-tetőn (Legányi M.–Vasuta G.), 11. 24-én Miskolc belterületén (Katona Cs.), 11. 25-én Harka közelében (Kozák G.), 12. 9-én pedig a Medves-fennsík (Gortva-völgy) (Rozgonyi S.) észleltek 1-1 pld.-t.

Kis póling (*Numenius phaeopus*): 12. 22-én Kiskörénél 6 pld. került szem elé (Borbáth P.).

Billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*): A Szegedi-Fertőn 12. 2-án (Nagy T. és társai), a budapesti Óbudai-szigeten 12. 2-án és 12. 22-én (Szalai K.), a Tisza szegedi szakaszán 1. 19-én (Veprik R.–Kasza F.) láttak 1-1 pld.-t.

Halászsírály (*Larus ichthyaetus*): 11. 20-án* 1 ad. téli tollzatú pld.-t láttak a szegedi Fehér-tavon.

Heringsírály (*Larus fuscus*): 11. 6-án (Tögye J.) és 11. 9-én (Czirle Cs.–Tögye J.) a Biharugrai-halastavakon 1 ad. ssp. *fuscus*; 11. 14-én* a szegedi Fehér-tavon 1 ad. vagy subad. ssp. *graellsii*; 11. 22-én* a Biharugrai-halastavakon 1 ad. ssp. *intermedius/fuscus*; 11. 28-án (Oláh J. és társai), 12. 1–2-án (Tögye J.; Tögye J.–Czirle Cs.) és 12. 4-én (Tögye J.) szintén a Biharugrai-halastavakon 1 ad. ssp. *fuscus*; 12. 2-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 imm. (1y) (Riezing N.); 12. 9-én* a Biharugrai-halastavakon 1 ad. ssp. *fuscus/intermedius*; 1. 27-én* a szegedi Fehér-tavon 1 ad. téli tollzatú ssp. *graellsii* pld.-t figyeltek meg.

Ezüstsírály (*Larus argentatus*): 11. 18–19-én* a szegedi Fehér-tavon 1 ad. („omissus” típusú); 11. 20-án* a Hajdúszoboszlói-halastavakon 1 ad. téli tollzatú; 12. 31-én* a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 pld.-t figyeltek meg.

Dolmányos sírály (*Larus marinus*): 11. 16-án* a Darvas határában elterülő halastavakon észleltek 1 ad. pld.-t.

Fattyúszerkő (*Chlidonias hybridus*): 1. 14-én 1 téli tollzatú pld.-t láttak a Szegedi-Fertőn (Barkóczy Cs.–Molnár Gy.).

Törpekuvuk (*Glaucidium passerinum*): 12. 31-én* Jósvaldó határában, a Kecskő-patak mellett 1 pld.-t figyeltek meg.

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 12. 23-án a Hortobágyon 1 (Emri T.); 1. 6-án a Jászivány melletti Templom-dűlőben 6 (Borbáth P.); 1. 8-án Apajon 1 (Palatitz P.); 1. 17-én a Tarnaszentmiklós melletti Ludas-Fertőnél 6 pld. került szem elé (Borbáth P.).

Füstifecske (*Hirundo rustica*): 11. 3-án a naszályi Ferencmajori-halastavaknál (Riezing N.), 11. 12-én pedig a Hortobágyon (Spakovszky P.) láttak 1-1 megkészt vonuló pld.-t.

Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 11. 1-jén a mórhalmi Madarász-tónál 3 (Barkóczy Cs.–Kiss Zs.), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 5 (Riezing N.); 11. 3-án a szegedi Fehér-tónál 3 (Nagy T. és társai), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 9 (Riezing N.); 11. 4-én a szegedi Fehér-tónál 1 (Barkóczy Cs.–Nagy T.); 11. 5-én a balmazújvárosi Magdolna-pusztán 2 (Hödör I.); 11. 10-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3 (Riezing N.); 11. 13-án a Biharugrai Sző-réten 1 (Tögye J.); 11. 14-én a szegedi Fehér-tónál 2 (Nagy T.); 11. 16-án Fertőújlakon 1 (Riezing N.); 11. 18-án vagy 19-én a szegedi Fehér-tónál 9 (Nagy T.); 11. 24-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 9 pld.-t láttak (Riezing N.). 12. 1-jén a szegedi Fehér-tónál 1 (Nagy T.); 12. 2-án a Szegedi-Fertőn 21 (Nagy T. és társai), a hortobágyi Karácsony-fokon 25 (Ecsedi Z.–Oláh J.), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 26 (Riezing N.); 12. 8-án a Környei-tónál 2 (Riezing N.); 12. 9-én a Bokodi-hűtőtónál és a Bokodi-legelőn 1-1 (Riezing N.); 12. 10-én a balmazújvárosi Magdolna-pusztán 3 (Hödör I.), a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 9 (Riezing N.); 12. 11-én a nyíregyházi Szelkő-tónál 2 (Hödör I.); 12. 16-án a Szegedi-Fertőn 12 (Nagy T.), a Környei-tónál 2 (Riezing N.); 12. 23-án a tömörkényi Csaj-tónál 1 (Barkóczy Cs.), a hortobágyi Zám-pusztán 5 (Oláh J.), az Eger melletti Berva-völgyben 1 (Emri T.); 12. 25-én a balmazújvárosi Daru-Karinkó-pusztán (Hödör I.) és a Környei-tónál (Riezing N.) 1-1; 12. 27-én és 12. 29-én Környén 1-1 (Riezing N.); 12. 29-én a tatai Réti-halastavaknál 4 (Bátky G.); 12. 31-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 33 (Riezing N.), a Szegedi-Fertőn 20 pld. került szem elé (Domján A.–Tokody B.). 1. 7-én a szegedi Fehér-tónál 6 (Barkóczy Cs.); 1. 10-én Raposka és Balatonederics között 2 (Németh L.); 1. 11-én a Biharugrai-halastavaknál 18 (Tögye J.); 1. 12-én a geszti Begécsi-vízátrolónál 5 (Tögye J.–Vasas A.); 1. 13-án a Szegedi-Fertőn 68 (Nagy T.), a tömörkényi Csaj-tónál 12 (Barkóczy Cs. és társai); 1. 14-én a hortobágyi Derzsi-halastónál 3 (Weszelinov O.–Debrececi J.), a Szegedi-Fertőn 5 (Barkóczy Cs.–Molnár Gy.); 1. 15-én a Tüskevár melletti Torna-patakánál 1 (Vasuta G.); 1. 21-én a hortobágyi Karácsony-fokon 60 (Tar J.); 1. 27-én a Szegedi-Fertőn 35 pld.-t figyeltek meg (Nagy T.).

Csonttollú (*Bombycilla garrulus*): 1. 1-jén Vácson 1 (Schmidt A.); 1. 3-án a községi Chernel-kertben 5 (Németh Cs.); 1. 4-én Budapest VII. kerületében 2 (Kóta A.); 1. 7-én Salgóbanán 30 (Drexler Sz.); 1. 9-én Kőszegszerdahelyen 1 (Németh Cs.); 1. 10-én a soproni Alsó-Lövérékben kb. 60 (Antli I.); 1. 12-én Verőcén 30 (Selmeczi Kovács Á.); 1. 13-án Márianosztrán 42 (Kern R.), Salgótarjánban 1 (Rozgonyi S.); 1. 14-én Salgóbanán 52 (Drexler Sz.); 1. 16-án Gyöngyösön 12 (Solti B.), Bátöny-

terenyén 47 (Rozgonyi S.); 1. 17-én Tokajon 1 (Fehér L.), Karancslapujtón 1 (Rozgonyi S.); 1. 18-án Fertődön 20 (Laczik D.), Verőcén 30, Szobon kb. 150 (Kókay Sz. és társai); 1. 20-án Környén 48 (Riezing N.), Zebegény és Szob között 140 (Vasuta G.), Szobon 250 (Vasuta G.), a budapesti Margit-szigeten 5 (Zsoldos Á. és társai), a budapesti Orczy-kertben 65 (Szalai K.), a budapesti Váci úton 12 (Vasuta G.), Salgótarjánban 119, Salgótarján mellett 1 (Papp F.), a Hortobágyon 3 (Szilágyi A.); 1. 20–22-ig Verőcén 150 (Selmeczi Kovács Á.); 1. 21-én a

37. Csongtollú (*Bombycilla garrulus*), Népliget, 2001. február 10. (Kókay Szabolcs) – Waxwing

budapesti Orczy-kertben kb. 70 (Szalai K.), a tatai várudvarban 20–30 (Járvás A.), Salgótarjánban kb. 150, Salgótarján környékén 5–40 (Papp F.), Karancslapujtón 80 + 30 (Rozgonyi S.); 1. 21–22-én Magyamárdorban 2 (Fodor A.–Barkóczy Cs.); 1. 22-én a budapesti Margit-szigeten kb. 80 (Zsoldos Á. és társai), a Népligetben 33 + 20 (Szinai P.), Karancslapujtón 120 + 45 (Rozgonyi S.); 1. 23-án a gödöllői egyetem parkjában 37 (Bánfi P.–Villám Zs.), Vérteskethelyen 21 (Csonka P.), Karancslapujtón 250 (Rozgonyi S.); 1. 24-én a budapesti Margit-szigeten 80 (Vasuta G.), a budapesti állatkert területén kb. 30 (Albert L.), Karancslapujtón 300 (Rozgonyi S.); 1. 24–25-én Óbudán 7 (Oláh J.); 1. 25-én a tatai Öreg-tónál 4 (Csonka P.), Budakeszin 1 (Körösi L.), Verőcén kb. 100 (Selmeczi Kovács Á.), Salgótarjánban 23 (Rozgonyi S.); 1. 26-án a budapesti Orczy-kertben 30 (Vasuta G.–Gulyás K. Cs.), a budapesti Margit-szigeten 90–95 (Kókay B.), a gödöllői egyetem parkjában 24 (Bánfi P. és társai), Karancslapujtón 50 + 12 + 7 + 60 (Rozgonyi S.), a soproni Lővérekben 15 (Mogyorósi S.); 1. 27-én a nagyecenki kastély parkjában 11 (Hadarics T.), a budapesti Orczy-kertben 16 (Szalai K.), Karancslapujtón 80 (Rozgonyi S.); 1. 27–28-án Törökbálinton kb. 120 (Palatitz P.); 1. 28-án Csákváron 50, Felcsúton 6, Vértesbogláron 25 (Legányi M.–Vasuta G.), Karancslapujtón 40 (Rozgonyi S.), Rózsaszentmártonban kb. 30 (Solti B.), Jászteleken 45, Kápolnán 52, Kompolton 100, Tenken 21 (Fatér I.); 1. 29-én a tatai Öreg-tónál kb. 120 (Csonka P.), Karancslapujtón 35 + 24 + 1 (Rozgonyi S.), Földesen 7 (Vasas A. és társai); 1. 30-án a soproni Lővérekben 17 (Mogyorósi S.), Budafokon 7 (Vasuta G.), a budapesti Népligetben 22 (Szalai K.), Tenken 7 (Borbáth P.); 1. 31-én Ásotthalmon 8 (Andrés P.), Jászládányban 90 (Fatér I.), Tenken 45–50 (Borbáth P.), Karancslapujtón kb. 100 (Rozgonyi S.), Rózsaszentmártonban kb. 50 pld.-t láttak (Solti B.).

Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): 11. 11-én a dobai Somló-váron 1 éneklő hím (Legányi M.–Vasuta G.); 11. 12-én a Belpátfalva melletti Bél-kőn 1 (Katona Cs.); 12. 7-én ugyanott 9 (Katona Cs.); 12. 22-én az Eger melletti Berva-völgyben 1 (Borbáth P.–Zalai T.); 12. 23-án (Emri T.) és 12. 25-én (Oláh J. és társai) ugyanott 3-3; 1. 7-én a nagymarosi Szent Mihály-hegyen 4 (Jakab P.–Vámosi K.), 1. 15-én a szigligeti váron 2 (Vasuta G.); 1. 28-án szintén Szigligeten 2 pld.-t láttak (Németh Lajos).

Énekes rigó (*Turdus philomelos*): 12. 25-én Nagyszékely határában (Báni-völgy) 3 (Legányi M.–Vasuta G.); 1. 15-én a Doba melletti Somló hegyen 1 (Vasuta G.); 1. 21-én a budapesti Margit-szigeten szintén 1 pld.-t láttak (Vasuta G.).

Fülemülesítke (*Acrocephalus melanopogon*): 11. 19-én 1 pld.-t észleltek a Fertő tavon (Mogyorósi S.–Molnár B.).

Csilpcsalpüfűzike (*Phylloscopus collybita*): 1. 7-én 1 pld.-t észleltek a szegedi Fehér-tónál (Nagy T.).

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): 11. 4-én 1 pld.-t láttak Szegeden, a Tisza árterén (Kasza F.).

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): A Nagyarsány melletti Szársomlyón 11. 2–3-án és 11. 11-én 1 téli tollazatú (Ónodi M.); a Belpátfalva melletti Bél-kőnél 11. 12-én 2 ad. téli tollazatú (Katona Cs.); az Eger melletti Berva-völgyben 12. 22-én (Borbáth P.–Zalai T.) és 12. 25-én (Oláh J. és társai) 1 ad.; 1. 21-én Tokaj közelében (Lencsés) 1 (Pánya Cs. és társai); 1. 25-én a tatai vár falán 1 pld.-t figyeltek meg (Csonka P.).

Kormos varjú (*Corvus corone corone*): 1. 6-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Hadarics T. és társai); 1. 10-én a budapesti Margit-szigeten 1 ad. hím (Zsoldos Á. és társai); 1. 14-én Pinnye határában (Kis-Bajcsa) 2 (Hadarics T. és társai); 1. 21-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Hadarics T.); 1. 28-án a peresztegi Dénesmajornál 2 pld.-t figyeltek meg (Hadarics T.).

Sárgacsőrű kenderike (*Carduelis flavirostris*): 11. 17-én a Békéssámon melletti Temesvári-mocsárnál 13 (Mészáros Cs.–Kotymán L.); 11. 18-án a hortobágyi Akadémiai-halastónál 6 (Weszelinov O.); 11. 26-án a Kunmadarasi-pusztán 80 (Kovács G.); 12. 2-án a Hortobágyon legalább 300 (Ecsedi Z.–Oláh J.); 12. 23-án a hortobágyi Mátá-pusztán 7 (Oláh J.); 1. 6-án a Jászivány melletti templom-dűlőben kb. 50 (Borbáth Péter), Poroszló határában, az ún. Lőrincfalvai-szikészen 3 pld. került szem elé (Weszelinov O. és társai).

Zsezse (*Carduelis flammea*): 1. 8-án a soproni Lővérekben (Mogyorósi S.), 1. 10-e körül Dunakeszin (Fodor A.) észleltek 1-1 pld.-t.

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*): 11. 16-án a nádudvari Borzason 2 (Kovács G.); 11. 20-án a hortobágyi Zám-pusztán 2 (Kovács G.); 11. 29-én a Kunmadarasi-pusztán 45 (Kovács G.); 12. 1-jén a hortobágyi Zám-pusztán 1 pld.-t észleltek (Ecsedi Z.–Oláh J.).

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): 11. 3-án a hortobágyi Bivalyhalmi-halastónál 1 (Tar J.); 11. 20-án a hortobágyi Zám-pusztán 6 (Kovács G.); 11. 25-én a szabadszállási Zab-széknel 10

38. Hósármány (*Plectrophenax nivalis*), Hortobágy, Máta, 2000. december. (ifj. Oláh János) – Snow Bunting

(Kókay B.); 11. 27-én a Csökmő melletti Szöcsködi-legelőn 8 (Vasas A.–Ványi R.); 11. 28-án a Kunmadarasi-pusztán 29 (Kovács G.); 12. 1-jén a hortobágyi Zám-pusztán 2 (Ecsedi Z.–Oláh J.); 12. 2-án a hortobágyi Máta-pusztán 66 (Ecsedi Z.–Oláh J.); 12. 8-án a balmazújváros melletti Andránháza-major közelében 1 (Weszelinov O.); 12. 23-án a hortobágyi Máta-pusztán 1 (Oláh J.); 12. 31-én Hangony határában (Magas-hegy) 1 hím (Katona Cs.); 1. 25-én Tiszacsege határában (Kecskés) 1 pld.-t láttak (Tar J.).

Bajszos sármány (*Emberiza cia*): A Nagyharsány melletti Szársomlyón 11. 3-án 3, 11. 11-én 7 pld.-t láttak (Ónodi M.).

A következő személyeknek köszönjük az adatok beküldését: Ambrus Béla, Barkóczy Csaba, Bánfi Péter, Bátky Gellért, Borbáth Péter, Domján András, Emri Tamás, Fatér Imre, Fehér

László, Gyüre Péter, Hadarics Tibor, Haraszthy László, Hődör István, Kasza Ferenc, Katona Csaba, Kis Borbás Lajos, Kókai Károly, Kókay Szabolcs, Kovács Gábor, Mészáros Csaba, Mogyorósi Sándor, Nagy Lajos, Nagy Tamás, Oláh János, Oláh Sándor, Pellingner Attila, Riezing Norbert, Rozgonyi Sándor, Simay Attila, Solti Béla, Szalai Kornél, Szelle Ernő, Tar János, Tőgye János, Török Zoltán, Vasuta Gábor, Vizslán Tibor, Weszelinov Ottó, Zöld Barna.

Néhány adat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület internetes levelezőlistájáról, a Pest Környéki Madarász Kör *Füzike* című lapjának aktuális, 41. számából, valamint az Egyesülethez beküldött szinkronjelentőlapokról származik.

Összeállította: dr. Hadarics Tibor,
H-9400 Sopron, Ív utca 14. II. em. 4.

ÉLŐvilág

MEGJELENIK
KÉTHETENTE

*Keresse
az újság-
árusoknál!*

A KÁRPÁT-MEDENCE
TERMÉSZETI ENCIKLOPÉDIÁJA

Szülőföldünk lebilincselően gazdag élővilágát a tudományos alaposágú, érdekes leírások mellett közel **5000** színes fotó és illusztráció mutatja be. **A** két gyűjtődobozba rendezhető **1700** oldalas enciklopédia teljes keresztmetszetet ad a Kárpát-medence állat- és növényvilágáról.

A sorozat végére az összegyűjtött **52** lapszám értékőrző enciklopédiává áll össze.

**Megrendelhető, kedvezményesen előfizethető a Kossuth Kiadó Vevőszolgálatánál:
1061 Budapest, Andrassy út 13.**

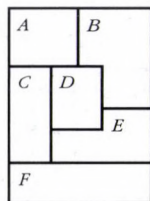
Telefon/fax: 266-3514, 266-3515, E-mail: kossuthvevoszolg@matavnet.hu

Tartalomjegyzék

A kis lilik (<i>Anser erythropus</i>) előfordulása és terepi határozása Magyarországon. ECEDEDI ZOLTÁN ÉS TAR JÁNOS	1
Feltöltődött szikes tavak rekonstrukciója és a szikes mocsári vegetáció kezelése a kiskunsági szikes tavaknál. BOROS EMIL ÉS PIGNICZKI CSABA	8
Milyen Madár Ez?	15
A Biharugrai-halastavak. TÖGYE JÁNOS ÉS VASAS ANDRÁS	17
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya 2000. évben elért eredményeinek összefoglalója. BAGYURA JÁNOS, HORVÁTH ZOLTÁN ÉS KALOCSA BÉLA	25
Objektív előtt: a futómadár (<i>Cursorius cursor</i>). ECEDEDI ZOLTÁN ÉS IFJ. OLÁH JÁNOS	30
A vörhenyes fecske (<i>Hirundo daurica</i>) első bizonyított előfordulása Magyarországon VAMOSI KRISZTIÁN, KÓKAY SZABOLCS ÉS HORVÁTH GÁBOR	32
A vándorfűzike (<i>Phylloscopus inornatus</i>) harmadik hazai előfordulása. KARCZA ZSOLT	34
A pusztai hantmadár (<i>Oenanthe isabellina</i>) első megfigyelése Magyarországon. BARKÓCZI CSABA, DR. MOLNÁR GYULA ÉS NAGY TAMÁS	36
Nyugat-Palearktisz madárhírei (2000)	40
Érdekes madármegfigyelések, 2000. november–2001. január	43

Contents

Occurrence and field identification of Lesser White-fronted Goose (<i>Anser erythropus</i>) in Hungary. ZOLTÁN ECEDEDI & JÁNOS TAR	1
Reconstruction of silted alkali lakes and management of alkaline marshy vegetation on the alkaline lakes of the Kiskunság. EMIL BOROS & CSABA PIGNICZKI	8
Four-in-a-row 1/4	15
The Biharugra Fishponds. JÁNOS TÖGYE & ANDRÁS VASAS	17
The Annual Report of the Working Group on Birds of Prey for 2000. JÁNOS BAGYURA, ZOLTÁN HORVÁTH ÉS BÉLA KALOCSA	25
In Focus: Cream-coloured Courser (<i>Cursorius cursor</i>) ZOLTÁN ECEDEDI & JÁNOS OLÁH, JR.	30
First record of Red-rumped Swallow (<i>Hirundo daurica</i>) in Hungary. GÁBOR HORVÁTH, SZABOLCS KÓKAY & KRISZTIÁN VAMOSI	32
Third record of Yellow-browed Warbler (<i>Phylloscopus inornatus</i>) in Hungary. ZSOLT KARCZA	34
The first Isabelline Wheatear (<i>Oenanthe isabellina</i>) in Hungary. CSABA BARKÓCZI, GYULA MOLNÁR & TAMÁS NAGY	36
Western Palearctic Bird News (2000)	40
Recent observations November 2000 – January 2001	43

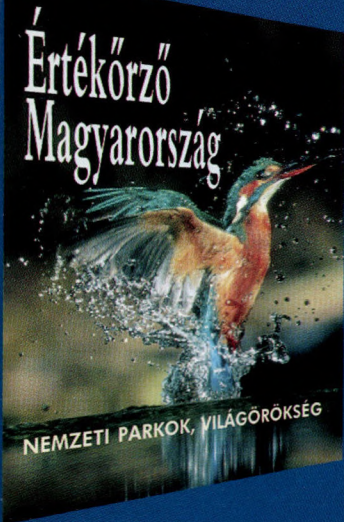

Hátsó borító/Back cover:

- A Vastagsőrű fűzike (*Phylloscopus fuscatus*). Radde's Warbler. IFJ. OLÁH JÁNOS
 B Királyfűzike (*Phylloscopus proregulus*). Pallas's Warbler. SZILÁGYI ATTILA
 C Vándorfűzike (*Phylloscopus inornatus*). Yellow-browed. Warbler. PRIVIGYEI CSABA
 D Királyfűzike (*Phylloscopus proregulus*). Pallas's Warbler. IFJ. OLÁH JÁNOS
 E Vastagsőrű fűzike (*Phylloscopus fuscatus*). Radde's Warbler. IFJ. OLÁH JÁNOS
 F Vastagsőrű fűzike (*Phylloscopus fuscatus*). Radde's Warbler. SZILÁGYI ATTILA

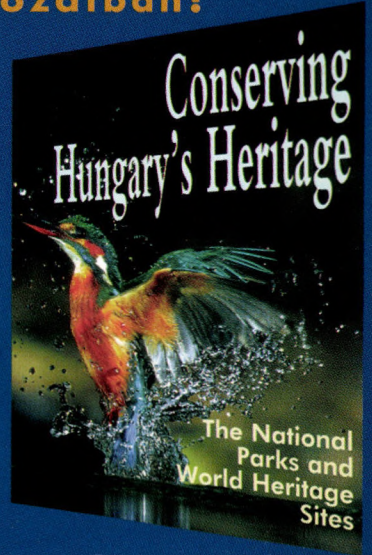
ÉRTÉKŐRZŐ MAGYARORSZÁG

Különlegesen látványos, tartalmas album
magyar és angol nyelvű változatban!

180 oldalon
268 színes fotó,
20 térkép

**HAZÁNK NEMZETI
PARKJAI RÓL
ÉS A VILÁGÖRÖKSÉGBE
FELVETT,
ILLETVE JELÖLT
ÉRTÉKEIRŐL.**

Kedvezményes kiadói ár: **3360** forint + postaköltség

VÖRÖS KÖNYV

Magyarország növénytársulásairól

KÉT KÖTETBEN, NYOLCSZÁZ OLDALON, CSAK NEM NYOLCVAN
GONDOSAN VÁLOGATOTT SZÍNES FÉNYKÉPPEL

NEM CSAK SZAKEMBEREKNEK!

FORRÁSMUNKA ÉRTÉKŰ, PÁRATLAN ÖSSZEFOGLALÓ
HAZÁNK NÖVÉNYTAKARÓJÁRÓL,
A VÉDENDŐ NÖVÉNYTÁRSULÁSOKRÓL, A BENNÜNK ÉLŐ
ÁLLATFAJOK, -CSOPORTOK ÉS -KÖZÖSSÉGEK MEGJELENÍTÉSÉVEL,
A NÖVÉNY-ÁLLAT KAPCSOLATOK LEÍRÁSÁVAL, A NÖVÉNYTÁR-
SULÁSOK ÁLLATTANI ADATAIVAL ÉS JELLEMZÉSÉVEL.
A BIOLÓGIAI, AZ ERDŐ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI, A KÖRNYEZETTANI,
A TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI FELSŐOKTATÁSBAN
TANKÖNYVKÉNT IS HASZNOSÍTHATÓ!

Kedvezményes kiadói ár: **2600** forint + postaköltség

TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó,

1051 Budapest, Arany János u. 25. Telefon: 269-3765; 269-5404, Fax: 269-3761

E-mail: tbuvar@matavnet.hu Internet: web.matavnet.hu/tbuvar

TÚZOK

6. évfolyam 2001/2. szám

A gyűrűscsőrű sirály határozása

Fehérgólya-védelem

A fehérfarkú lilebíbic költése Európában

Kerecsensólyom

Főszerkesztő: Tőgye János

Szerkesztőbizottság: Bagyura János, dr. Hadarics Tibor, Kókay Szabolcs, dr. Magyar Gábor, ifj. Oláh János, Vasas András

Határozási tanácsadók: Ecsedi Zoltán, Schmidt András, Zalai Tamás

Szerkesztőség: Tűzok, MME, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon: (1) 275-6247, Fax: (1) 275-6267 · E-mail: tuzok@mme.hu

Levelezés: A cikkeket és más írásokat a szerkesztőségbe kérjük küldeni. A faunisztikai megfigyeléseket dr. Hadarics Tibor [9400 Sopron, Ív u. 14. · Telefon: (99) 325-079 · E-mail: sitke@mail.mata.vu.hu]

Hirdetésfelvétel: Tőgye János [telefon: (30) 9679-085]

Előfizetés: Megrendelhető a szerkesztőség címén. Az éves előfizetési díj 2001-re az MME tagjainak 2800 Ft, egyébként 3500 Ft, külföldre 5000 Ft

A *Tűzok* a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) lapja, amely évente négyszer jelenik meg. A lap elsősorban a Magyarországon előforduló madarak terepi megfigyelésével és vizsgálatával kapcsolatos cikkeket és rövid közleményeket közöl, de szélesebb érdeklődésre számot tartó írásokat a madártan más területeiről is szívesen fogad.

Örömmel fogadunk fényképeket és rajzokat, amelyeket eredeti állapotában juttatunk vissza a tulajdonosnak. Kéziratok megőrzését és visszaküldését nem vállaljuk.

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

Az MME a BirdLife International képviselő-szervezete Magyarországon.

Elnök: Kállay György

Alelnök: Haraszthy László

Ügyvezető igazgató: Fidlóczky József [telefon: (1) 275-6247]

Titkárság: 1121 Budapest, Költő u. 21. Tel.: (1) 275-6247, Fax: (1) 275-6267 · E-mail: mme@mme.hu

© Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 2001

Nyomdai előkészítés: Oriolus, Debrecen (30) 363-0538 · **Nyomás:** Favorit, Debrecen

TÚZOK

From 1977–1995 published as *Madártani Tájékoztató*

Chief Editor: János Tőgye

Editorial Board: János Bagyura, Dr. Tibor Hadarics, Szabolcs Kókay, Dr. Gábor Magyar, Jr. János Oláh, András Vasas

Identification Consultants: Zoltán Ecsedi, András Schmidt, Tamás Zalai

Editorial Office: MME, Költő u. 21., H-1121, Hungary · Phone: +36-1-275-6247, Fax: +36-1-275-6267 · E-mail: tuzok@mme.hu

Subscriptions: Contact: MME Office. Annual subscription for 2001 is: 2800 HUF for MME members, 3500 HUF non-members in Hungary, 5000 HUF for subscribers outside Hungary

Tűzok is issued quarterly by BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME). *Tűzok* welcomes original papers and notes on Hungarian birds, as well as occasional reviews and articles on all aspects of ornithology. Photographs and drawings are also welcomed.

BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME)

President: György Kállay

Vice-President: László Haraszthy

Director: József Fidlóczky (Telephone: +36-1-275-6247)

Address: MME, Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary, Phone: +36-1-275-6247, Fax: +36-1-275-6267 · E-mail: mme@mme.hu

A TÚZOK A KÖM KÖRNYEZETVÉDELMI ALAP CÉLELŐIRÁNYZAT TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG.

Címlapfotó/Front cover: Csikosefejű nádiposzáta (*Acrocephalus paludicola*) Hortobágy, 2001. Aquatic Warbler. DR. KOVÁCS GÁBOR

A gyűrűcsőrű sirály (*Larus delawarensis*) határozása Közép-Európában

MAGYAR GÁBOR

A gyűrűcsőrű sirálynak hazánkban eddig egyetlen bizonyított adata ismert (Magyar et al., 1992). E nearktikus elterjedésű fajt Nagy-Britanniában is csak 1973-ban észlelték először, de ott az elkövetkező 14 évben az előfordulások száma 500 fölé emelkedett, ezért ott időközben levették a ritkaságok jegyzékéről. A faj az atlanti partvidék mellett (Azori-szigetek, Spanyolország – e két helyen már jóval 1973 előtt is megfigyelték –, Franciaország, Portugália, Hollandia, Belgium stb.) a kontinens belsejébe is időről időre elkóborol (Németország, Bulgária, Ausztria, Csehország stb.). Bár hazánkban a nagy-britanniait akár csak megközelítő mértékű gyakoriságra nem lehet számítani, a nálunk telelő sirályok csapatainak gon-

dos áttanulmányozása eddigi egyetlen hazai adata mellett további észleléseket eredményezhet. Ugyanakkor csak alaposan dokumentált megfigyelések esetében van remény az adat hitelesítésére (még akkor is, ha a megfigyelés körülményei e fajt sejtetik is), mivel a bélyegek többsége a Kaufmann (1990) által csoportosított terepi bélyegek második, illetve harmadik kategóriájába esik: számos bélyeg csak relatív (hossz, színárnyalat különbségei), néhány pedig csak valószínűsítő (az egyik fajnál gyakrabban figyelhető meg, mint a másiknál).

A brit adatok megszorodásának idején néhány igen hasznos közlemény látott napvilágot a témában. Közülük kiemelendő Grant 1978–81 között eredetileg a *British Birds* hasábjain, majd

39. Öreg nyári tollruhás gyűrűcsőrű sirály (*Larus delawarensis*). Toronto, Ont., Kanada, 1996. március. A részleges vedlés következtében márciusra már eltűnik a fej sávazottsága. A mélyen ülő szemek miatt itt az írisz sötétnek látszik, és a narancsvörös orbitális gyűrű is alig vehető ki. Az egyöntetűen vastag csörgyűrű, a „gonosz” tekintet, az erőteljes és meglehetősen szögletes csőr, továbbá a szögletes fejforma is kizárja a viharasirályt. (Magyar Gábor) – *Adult summer Ring-billed Gull. Due to partial moult the fine stripes disappear on the head by March. The iris looks somewhat dark on the picture because the eyes are in shadow and the orange orbital ring is also barely visible. The uniformly thick ring on the bill, the fierce look, the powerful and angularly shaped bill and angular head shape all exclude Common Gull.*

1982-ben könyvben is megjelent munkája, mint a holarctikus sirályok határozásának napjainkig legalaposabb referenciaműve. Ugyancsak alapos és lényegre törő módon tárgyalja Harris et al. (1989) e faj határozását. Kisebb-nagyobb közlemények azóta is jelentek meg e fajról különböző idegen nyelvű folyóiratokban, ezek egy része az esetleg felmerülő nyelvi akadályokon túlmenően is kevésbé könnyen hozzáférhető. E cikk ezért megkísérel segítséget adni a hazai olvasóközönség számára a faj határozásához azon tollruhák esetében, melyekre leginkább számítani lehet Magyarországon. A szakirodalom áttanulmányozása mellett jelen közlemény alapját több ezer gyűrűscsőrű sirály terepi megfigyelése nyújtotta a kanadai Ontarióban, illetve az USA Wisconsin államában. Tanulságos volt a megfigyeléseim során készült felvételek, illetve másoktól kölcsönkapott képek áttanulmányozása, nem kevésbé az irodalomban leközlött felvételek, melyek szintén további segítségül szolgáltak.

Elterjedés

A gyűrűscsőrű sirály észak-amerikai elterjedésű költőfaj. Kanada legtöbb déli tartományától (Alberta, Saskatchewan, Manitoba, Ontario, Québec, Labrador, Newfoundland déli része, New Brunswick északkeleti része) a kontinens nagy részét lefedve, az USA déli területeiig fészkel (American Ornithologists' Union, 1998). A földrész belsejében a leggyakoribb sirályfaj, míg a partvidéken kevésbé gyakori. Az európai adatok megszorodása a hulladéktelepek nyújtotta táplálékbázis kapcsán keleten megnövekedett állományal hozható összefüggésbe.

A faj vonuló, telelőterülete a Nagy-tavak be nem fagyott vizeitől egész Mexikóig terjed. Az a tény, hogy a kontinens keleti részén is gyakori, a vonuló életmód, valamint az Atlanti-óceánon való átkelés lehetséges volta sirályok esetében – akár a transzatlanti hajóforgalom nyújtotta emberi segítség igénybevétele nélkül is – mind alátámasztják az európai előfordulások gyakoriságát.

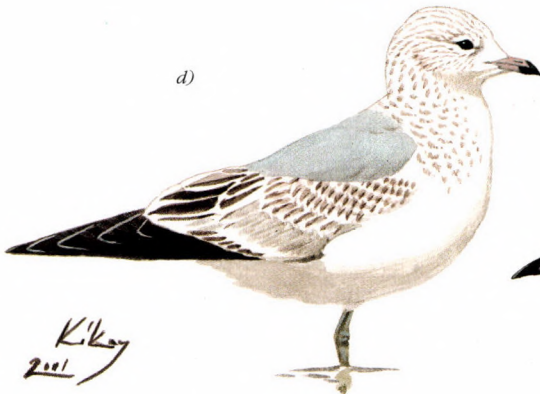
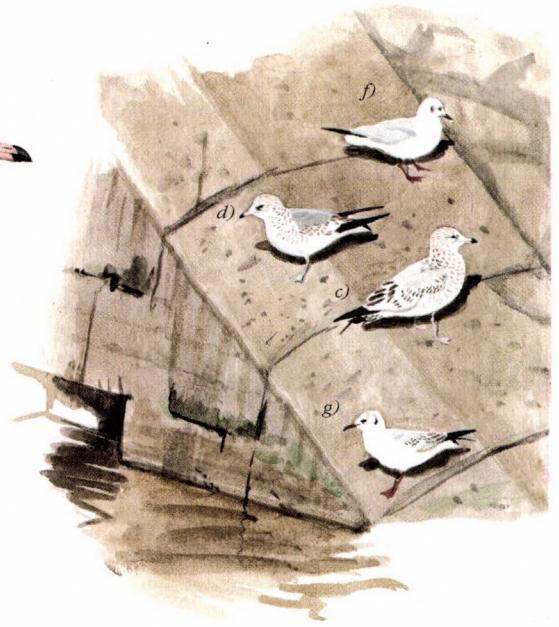
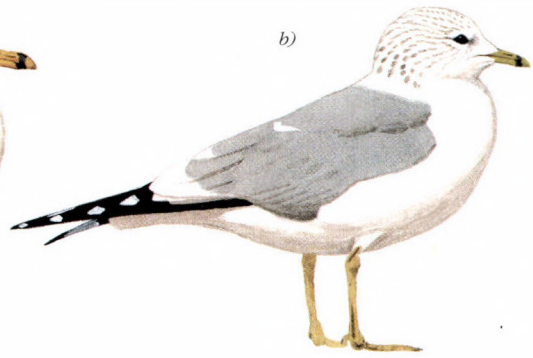
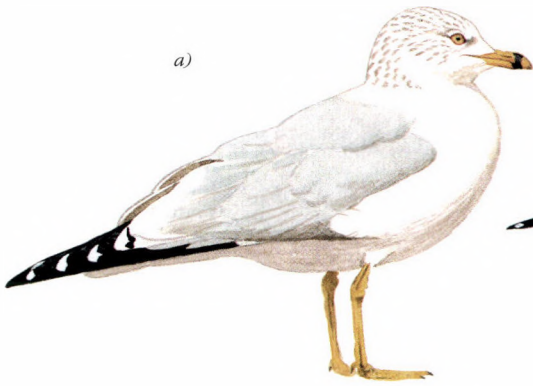
1. ábra. a) Öreg téli tollazatú gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*). – Adult winter Ring-billed Gull. b) Öreg téli tollazatú vihar-sirály (*Larus canus*). – Adult winter Common Gull. c) Első téli tollruhás gyűrűscsőrű sirály – 1st-winter Ring-billed Gull. d) Első téli tollruhás vihar-sirály. – 1st-winter Common Gull. e) Első téli tollruhás szerezcsensirály (*Larus melanocephalus*). – 1st-winter Mediterranean Gull. f) Öreg téli tollazatú dankasirály (*Larus ridibundus*). (Kökay Szabolcs grafikája) – Adult winter Black-headed Gull. g) Első téli tollruhás dankasirály – 1st-winter Black-headed Gull.

A gyűrűscsőrű sirály határozása

Az európai előfordulások többsége december vége és április közé esik (Lewington *et al.*, 1991), így hazánkban is az első téli, második téli és az adult téli tollruhás példányok felbukkanására számíthatunk leginkább. Ez idő tájt a sárgalábú sirály (*Larus cachinnans*) és a dankasirály (*Larus ridibundus*) mellett a vihar-sirályok (*Larus canus*) mennyisége is számottevő mértéket ölt be nem fagyó hazai vizeinken, ezek közül a dankasirály nem, a sárgalábú sirály legfeljebb fiatal, magányos madarak esetében okozhat problémát a faj határozásánál. Az elvett hátramaradó szerezcsensirályokkal (*Larus melanocephalus*), illetve a kőborlóként felbukkanó fiatal ezüstsirály (*Larus argentatus*) egyedekkel ugyanakkor esetenként összetéveszthető. Az alábbiakban ezért elsősorban a vihar-sirállyal, illetve a szerezcsensirállyal való összetévesztés veszélyeire koncentrálok a tárgyalom a faj bélyegeit, az ezüstsirály, illetve néhány nálunk nem élő vihar-sirályalfajról külön szót ejtve. Bár civakodó természetüknél, illetve mozgékony voltuknál fogva a földön álló sirályok is meg-megrebbentik időnként szárnyukat vagy odébb is repülnek, a földön álló és a repülő madarak bélyegeit külön tárgyalom, bár az egyes sajátosságok kölcsönösen használhatók mindkét esetben, ha a megfigyelés lehetőségei el is térnek földön álló vagy előttünk átrepülő sirályok esetében.

Öreg téli ruhás madár a földön

A földön álló madár méretre egy árnyalatnyival nagyobb csak a vihar-sirálynál, de a szerezcsensirálynál sem annyival nagyobb átlagban, hogy méretével igazán kitűnjön e madarak közül. Az egyedi változékonyság és az ivari dimorfizmus miatt még jobban elmosódnak a méretbeli különbségek. A hazai sirálycsapatok zömét adó fajok közül mindenestre a dankasirálynál egyértelműen nagyobb, a sárgalábú sirálynál (és így a többi „nagy” sirálynál is) egyértelműen kisebb, így az esetleg szintén jelen

Kiloy
2001

lévő viharsírályoktól és nálunk maradó szerencsén-sírályoktól való elkülönítés okozhat csak komolyabb gondot. Ugyancsak megtévesztő lehet magányos sírály megfigyelése, mivel közvetlen méretbeli összehasonlításra ilyenkor nincs mód.

Az öreg madár messziről világosszürke dolmányával tűnik ki a viharsírályok közül (vigyázat, a szerencsén-sírály dolmánya még a gyűrűcsőrűénél is világosabb!). Az ily módon gyanússá váló madár fejét érdemes szemügyre venni: számottevően robusztusabb benyomást kelt erőteljesebb és vastkosabb csőre, szögletesebb feje és a madár „haragos” tekintete révén (ez utóbbit a „hideg”, világos és mélyen ülő szemek kölcsönzik a madárnak). Ezzel szemben a viharsírály feje szinte galambszerű, szelíd benyomást kelt gömbölyded fejeteje, általánosságban gyengébb felépítésű csőre és kissé lekerekített felső csőrkvájája kapcsán. Téli tollruhában az ezüstsírályhoz hasonlóan mind a gyűrűcsőrű, mind a viharsírály feje barna csíkokkal hosszán sávozott (utóbbié finomabb mintával); sávozás van a melloldalon is. Öreg madarak esetében a *delawarensis* jellegzetes csörgyűrűje mindig megtalálható mindkét csőrkváján, e gyűrű vastag, mind a két csőrkvájára kiterjed és nem szakad meg sehol. A csörgyűrű megfigyelésekor azonban vigyázni kell, ugyanis a viharsírály csőrén is lehet télen gyűrű, még ha ez vékonyabb is, és többnyire nem olyan élesen határolt, mint a gyűrűcsőrűnél. A karevezők szegélye alkotta fehér félhold a viharsírálynál széles és feltűnően elüt a sötétebb háttól, a gyűrűcsőrűnél ez vékonyabb és kevésbé is üt el a hát világosabb színétől. A madár szírványhártyája világossárga, szemben a vihar- vagy a szerencsén-sírály sötét íriszével. Ez azonban nem minden szögéből feltűnő, a kissé mélyen ülő szemek árnyékba kerülhetnek. Az öreg szerencsén-sírály piros csőre, lába és inkább csak a fültájékra, illetve a fejtető hátsó részére kiterjedő sötét sávozás nagyban megkönnyíti e faj kizárását még akkor is, ha utóbbi faj abszolút megkülönböztető bélyegét, a fehér kézevezőket el is takarná egy másik madár. A gyűrűcsőrű sírály esetében a lábak színe sárga vagy zöldessárga, míg a viharsírálynál ez akár zöldes, szürke, esetleg hússzínű árnyalatot is ölthet.

2. ábra. a) Öreg téli tollazatú gyűrűcsőrű sírály (*Larus delawarensis*). – Adult winter Ring-billed Gull. b) Öreg téli tollazatú viharsírály (*Larus canus*). – Adult winter Common Gull. c) Második teles gyűrűcsőrű sírály. – 2nd-winter Ring-billed Gull. d) Második teles viharsírály. – 2nd-winter Common Gull. e) Első téli tollruhás gyűrűcsőrű sírály. (Kókay Szabolcs grafikája) – 1st-winter Ring-billed Gull. f) Első téli tollruhás viharsírály. – 1st-winter Common Gull. g) Első téli tollruhás szerencsén-sírály (*Larus melanocephalus*). – 1st-winter Mediterranean Gull.

Második téli tollruhás madár a földön

E madarak megkülönböztetése már valamivel nehezebb, részben azért is, mert ekkor még a szerencsén-sírály kizárása is körülményes, mivel kézevezőin van némi fekete szín. E faj azonban a csupasz részek többé-kevésbé vöröses színe és a zömmel fehér kézevezők alapján így is kizárható. Nehezebb az eset a viharsírályal, mivel kékekszürke vagy szürkészöld, esetleg piszkossárga csőrén ekkor még erősebb a szubterminális gyűrű vagy a sötét csőr-vég, a gyűrűcsőrű rózsaszínes, sárgás vagy zöldessárga csőrén viszont még nem olyan határozott, mint az öregeknél. A gyűrűcsőrű sírály lába ekkor még zöldes, sárgás, szürkés vagy átmeneti ezek között, a viharsírályé kékekszürke vagy szürkés hússzínű. A gyűrűcsőrű sírály háta itt is egyértelműen világosabb, a fej még durvábban sávozott a viharsírályhoz képest. A robusztus fej és csőrstruktúra ekkor is jellemző különbség a két faj között. A kézevezőkön alig vagy egyáltalán nincs fehér csúcs, ez repülő madaraknál jelenthet gondot (lásd ott). A madarak írisze ekkor már többnyire világos, de bizonyossággal rendszerint csak a harmadik naptári év tavaszára világosodik ki.

Első téli tollruhás madarak a földön

A legnehezebb az első téli tollruhás madarak felismerése. A gyűrűcsőrűnek az írisze ilyenkor még sötét színű. Az erőteljes fejformán túlmenően sem a lábszín (gyűrűcsőrűnél piszkos hússzínű vagy rózsaszín, viharsírálynál rózsaszínes vagy szürke), sem a csőrszín (a viharnál a csőrő inkább kifejezett szürkés színű, a gyűrűcsőrűnél ekkorra leginkább rózsaszínes, sárgás vagy zöldessárga; mindkét fajnál élesen elváló sötét csőrhegygel) nem segít sokat. A csőrön lévő bélyegek még a szerencsén-sírály kizárásában használhatók, mivel e fajnál az többnyire egyöntetűen sötét, legfeljebb a tövén van világosabb szín. Itt tehát a gyűrűcsőrűnél sem beszélhetünk gyűrű meglétéről; a csőr vége ritkán már februárra kivilágosodik. A többi két éves érési ciklusú sírályhoz

K. L. ...
2001

40. Első nyári tollruhás (másodéves) gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*). Guelph, Ont., Kanada, 1996. április. Azon túlmenően, hogy a fej sávotzottsága itt is eltűnik az első téli tollruhához képest, feltűnő az evezőtollak rendkívül kopott volta. Áprilisa a csőrhegy is kivilágosodik, és megjelenik az egyelőre még hússzínű csőrön a gyűrű. (Magyar Gábor) – First summer (ie. second year) Ring-billed Gull. Not only the fine barring is absent on the head but the remiges are also conspicuously worn in this plumage by this time. The bill tip turns pale and the bill ring appears on the still flesh colored bill.

hasonlóan ekkorra e fajoknál is szürke a hát, de még barnás a szárnyhajlat a szárnyfedők régiójában, a kézevezők egyöntetű feketék, a karevezők pedig barnásfeketék. Az öregeknél a szürke régiók árnyalatában leírt különbségek itt is használhatók, bár közvetlen összehasonlítás híján nehéz lehet a szürke tónusának megállapítása. A szerezcsirály háta és nyaka is folt nélküli szürke, fején a szem mögött van csak egy maszkszerű képződmény, ezáltal sokkal tisztább benyomást kelt, mint a másik két faj bármelyik példánya. A viharcsirály feje és nyaka már sokkal mintázottabb, bár ez a gyűrűscsőrűre is jellemző. Viszont csak a gyűrűscsőrűre jellemző, hogy néhány barna toll a juvenilis tollruha emlékeképpen visszamarad a háton, és e fajnál az alsó farkfedők is erőteljesen foltozottak (igaz, a viharcsirály nálunk elő nem forduló egyes alfajainál is megvan ez). A karevezők színe inkább a kézevezők tónusához áll közel, mint a kis és középső fedők barnájához, és e tollak szegélye is finom, vékony. A gyűrűscsőrű kézevezői, illetve a szárnyfedők és a harmadrendűek közepe sötétebb barna a viharcsirályéhoz képest, a szárnyfedő tollak barna középső részének szegélye konkáv vagy egyenes, szemben a

viharcsirály lekerekített szegélyével (Lauro & Spencer, 1980; Spencer & Lauro, 1984).

Röptében

Repülő madarak esetében is jellegzetes különbség, hogy a gyűrűscsőrű sirály robusztusabb felépítésű a viharcsirálnál, melyet az ülő madáron már tárgyalt fej- és csőrstruktúra, a méret és a méreten túlmenően arányaiban is szélesebb szárnyak kölcsönöznek a madárnak. (E megállapítások természetesen csak a viharcsirály és a többi közepes méretű sirály viszonylatában igazak, a sárgalábú, ezüst- és heringsirály alkotta komplexumhoz képest azért e faj általában számottevően karcsúbb és kisebb benyomást kelt.) A hát – és öreg madarakon az ezzel megegyező színű felső szárnyfedők – világosabb szürke színezete is segít a határozásnál, bár ennek megfigyelésére nem mindig van olyan alapos módunk, mint ülő madarak esetében. Öreg madaraknál a szárnycsúcra, fiatalabb madaraknál a másodrendű evezők és a fark színére és mintázatára is érdemes koncentrálnunk.

Öreg

A kifejlett gyűrűscsőrű sirály szárnycsúcsán a fekete szárnyvég valamivel erősebben elüt a hát világosabb szürkéjétől. Ugyanakkor a fekete régió belül a fehér foltok kiterjedése kisebb, mint a viharsirálynál (de vigyázat: megegyezik a második téli tollhás viharsirálynál látható foltok kiterjedésével!).

Második téli tollhás fiatal

Erre az időre a karevezők sötét sávja a viharsirálynál rendszerint már eltűnik (de nem mindig!), de még többnyire megvan a gyűrűscsőrűnél. A fark végcsíkja többnyire még megvan, ha nem is olyan össze-

függő, mint első éves fiatalok esetében; J. Jantunen Ontarióban 1997 tavaszán tett megfigyelései szerint (in Peltomäki, 2000) a megfigyelt madaraknak csupán 11%-a volt teljesen fehér farkú – ugyanez az arány Lauro & Spencer (1980) szerint Long Islands-i madarakon 10–25% volt – másfelől 23%-a teljes farkszalagot mutatott. Ezzel szemben a szalag maradványa az európai viharsirályoknak csak egynegyedében mutatható ki (Peltomäki, 2000). A gyűrűscsőrűn nyomokban még gyakran megtalálható fekete szín a másodrendűeken rendszerint már nem észlelhető viharsirálynál, még ha utóbbiaknál ez gyakoribbnak is tűnik a Grant által megadott 1:300-as előfordulási aránynál (Cade, 1982). A fekete a szárnycsúcson nagy kiterjedésű (eléri a

41. Fiatal gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*) Niagara on the Lake, Ont., Kanada, 1991. július. Feltűnő a fiatalkori tollruha erős mintázottsága még a dolmányon is, melyet aztán őszre felváltanak az első téli tollazatra jellemző szürke fedőtollak. (Magyar Gábor) – Juvenile Ring-billed Gull. The feathers are heavily patterned even on the mantle that will be replaced by grey feathers of the first winter plumage.

42. Első nyári tollhás (másodéves) gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*) Guelph, Ont., Kanada, 1996. április. Még ebből a szögből is látszik, hogy a fark sötét végzalagja nem éles szegélyű. (Magyar Gábor) – First summer (second year) Ring-billed Gull. Note the faint demarcation of the tail band.

43. Első téli tollhás viharsirály (*Larus canus*) Budapest, Ördögárok, 1978. október 20. A fark éles szegélyű, egyenes vastagságú fekete végzalagja eltér a gyűrűscsőrű sirályétól. (Magyar Gábor) – Common Gull. The tail band is sharply demarcated with an even width throughout the tail as opposed to Ring-billed Gull.

44. Fiatal gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*) USA, Indiana Dunes National Park, 1995. augusztus. (Baltay Zsombor) – Juvenile Ring-billed Gull

fiókszárnyat), és rendszerint hiányzik belőle bármilyen fehér (ezek egyértelműen megkülönböztetik az öreg madaraktól), míg a hasonló korú viharsírály fekete szárnycsúcsában többnyire akár két fehér folt is van (ami kisebb az öreg viharsírálynál várt fehér kiterjedésétől, de összetévesztésre adhat okot az *öreg gyűrűscsőrű sírály*!)).

Első téli tollruhás fiatal

A szárny sötét régiói feketébbek, míg a szürke tollak világosabbak már fiatal madarakon is a viharsírályhoz képest. A szárnyfedők egyöntetűbb benyomást keltenek a viharsírálynál (más szóval kevésbé feltűnő a kontraszt a barna tollközép és a világos szegélyek között), míg a gyűrűscsőrű esetében az „tarkázottabb”. A farokcsík az egyik legjobb bélyeg röptében, mely nem olyan keskeny és szegélye nem élesen határolt, mint a viharsírály európai alfajánál. A szélső faroktollakon gyakran keveredik némi fehér e farokszalagba, mely néha a teljes végszalagon végigkövethető. Ugyanakkor a farokszalag sötét színe gyakran felterjed a szélső faroktollak külső zászlójára is.

Vedlés

A fiatalkori tollruhát követően a gyűrűscsőrű sírály a test- és fejtollak átvedlésével rendszerint szeptemberre első téli tollruhát ölt. Február–április között a fej- és testtollak újabb vedlésen mennek keresztül, és kialakul az első nyári tollruha. Ekkorra az evezőtollak és különösen a szárnyfedőtollak már erősen kopottak. A tollazat színe egyöntetűbb, ekkorra a dolmány sötét foltjai és a fedőtollakról a fehér szegélyek is egyaránt eltűnnek. A csupasz testrészek színe ekkorra meglehetősen kifejlődött. Május és szeptember között zajlik le az első teljes vedlés, és kialakul a második téli tollazat (ekkorra az írisz színe már világos lehet). Február és április között a fej- és testtollak ismételt vedlésével alakul ki a második nyári tollruha, mely késő nyárig, októberig marad meg. Ekkor egy újabb teljes vedlésen megy keresztül a madár, és öreg téli tollruhát ölt magára. A február–április között lezajló részleges vedlés-

sel aztán kialakul az öreg nyári tollruha (Grant, 1997).

Mint látjuk, az itt részleteiben nem tárgyalt nyári tollruhák elsősorban az evező- és szárnyfedőtollak kopottságában, továbbá a fej és test tollazatában különböznek némileg a megelőző téli tollazattól.

Elkülönítés egyéb fajktól és alfajktól

Bár a gyűrűscsőrű sírály felismerése kellő terepi gyakorlattal nem okozhat különösebb problémát, a bélyegek többsége viszonylagos, így nem lehet elégszer hangsúlyozni azt, hogy valamennyi észlelhető bélyeget rögzítsük és egymással is vessük össze a végső diagnózis meghozatala előtt. Ezen túlmenően a határozásnál a leginkább összetéveszthető két tárgyalt faj esetében csakúgy, mint más fajktól való elkülönítésnél is a legfontosabb a kor helyes megállapítása. Egy második éves viharsírályon még esetleg nem kifejezetten a kézevezők fehér foltjai a szárnycsúcsra, ezáltal egy öreg gyűrűscsőrű sírály benyomását kelthetik.

Míg sírálycsoportban a méret könnyen behatárolható, magányos madarak esetében a máskülönböző méretű második téli tollruhás ezüstsírály is problémát okozhat az első téli gyűrűscsőrű sírályhoz való hasonlósága révén. A harmadrendűek és a szárnyfedőtollak azonban mintázottabbak, „kendermagosak” az ezüstsírálynál, de a tárgyalt fajnál a kis és középső fedők sötét közepűek világos szegélyvel, a nagy fedők pedig többségükben egyöntetű világosszürkék. Az ezüstsírály viszonylag egyöntetű pizkos színű szárnybélésével szemben a gyűrűscsőrűé sötét foltos és a karevezők alkotta sáv alulról is átüt, utóbbinak a farka is kevésbé sötét összenyomást keltő (Svensson & Grant, 1999). A csőr vég egészen februárig sötét a gyűrűscsőrű sírály esetében, ezüstsírálynál a vége hússzínű. Harmadik téli tollruhás ezüstsírályok esetében (különösen tavasszal) az erőteljesebb felépítés mellett a második téli gyűrűscsőrűhöz képest a kevésbé rendezett mintájú szárny- és farokminta, eltérő mintájú harmadrendűek, sűrűbben mintázott nagy fedők, a sötétebb alsó szárnyfedők, valamint a rózsaszín láb is diagnosztikus értékű (Svensson & Grant, 1999; Peltomäki, 2000). Bár a sárgalábú sírály gyakorisá-

gánál fogva kevésbé megtévesztő egy kóborló – és ezért nem megszokott kinézetű – ezüstsirályhoz képest a hazai megfigyelők számára, ráadásul többnyire még erőteljesebb felépítése is kevésbé valószínűvé teszi az összetévesztést a gyűrűscsőrű sirállal, de magányos madarak esetében mindenképpen bizonyosodjunk meg, hogy nem lehet-e szó e fajról.

A viharsirály hazánkban még elő nem fordult északkelet-szibériai (*kamtschatchensis*) és észak-amerikai (*brachyrhynchus*) vagy csak ritkaságként előfordult oroszországi (*heinei*) alfajainak elkülönítését részletesen tárgyalja Tove (1993). Általánosságban a dolmány a következő sorrendben sötétedik: *delawarensis* < *brachyrhynchus* $\equiv$ *canus* < *kamtschatchensis* < *heinei*. Valamennyi viharsirályalfaj összecsukott szárnyán a fehér félhold alakú folt vastagabb, mint a gyűrűscsőrűnél, és csak a kamcsatkai alfaj szeme közelíti meg világosságban a gyűrűscsőrűét. A téli ruhás viharsirályoknak egy vékony gyűrű lehet a csőrén. Az említett alfajok közül a *heinei* nagyobb a törzsalak *canus*-nál is, de még ennél is nagyobb testű a *kamtschatchensis*. Ez utóbbi alfaj tömzsibb és erőteljesebb csőrű a törzsalaknál, de még mindig gyengébb a csőre a gyűrűscsőrűénél.

Az amerikai *brachyrhynchus* jelentősen eltér a palearktikus alfajoktól. Az öreg madarak szárnycsúcán a fehér „tükkör” kiterjedése akkora, mint a fekete részeké. Szeme arányaiban 10%-kal nagyobb valamennyi itt tárgyalt alakénál. A fiatalok farka töve és farcsíkja végig diffúzan barnával mintázott.

Az első téli tollruhási madarak esetében az amerikai alfaj farktöve és farcsíkja kizárja a gyűrűscsőrűt, a törzsalakéhoz hasonló mintázatú a *heinei*, míg a kamcsatkai alfaj esetében ez némileg a gyűrűscsőrűére emlékeztet, utóbbi alsó szárnya viszont az amerikai alfajéhoz hasonlóan barnás színű.

Mikor számíthatunk a gyűrűscsőrű sirály előfordulására Magyarországon?

A brit adatokat alapul véve a faj az év bármely hónapjában felbukkanhat, tekintettel arra a körülményre, hogy a még nem ivarérett madarak nem

45. Második nyári tollruhási (alsó madár) és öreg (felső madár) gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*) röptében. USA, Indiana Dunes National Park, 1995. Figyeljük meg, hogy mindkét madár éppen vedli a kézevezőit. A második nyári tollruhási madáron még mindig megtalálható a farkoszalag maradványa, de a vedlés végére ez bizonyára eltűnik. (Baltay Zsombor) – *Second summer (lower bird) and adult (upper bird) Ring-billed Gulls in flight. Note that both birds are molting their primaries. The remnant of the tail band is still visible on the older bird, but, by all chance, it will disappear by the end of the moult.*

feltétlenül vonulnak vissza költőhelyükre, illetve arra, hogy az óceánon átvergődött kóborlók a régióban gond nélkül áttelelhetnek. Ugyanakkor elsősorban az őszi vonulás idején számíthatunk arra, hogy egyes példányok letérnek fő vonulási útirányukról. A Nagy-tavak környékét december táján hagyják hátra a gyűrűscsőrű sirályok, így decembertől március–áprilisig számíthatunk leginkább a fajra, elsősorban a tapasztalatlan első téli tollruhási fiatalokra. Az elkóborolt fiatalok a régióban maradhatnak, melyet bizonyít, hogy a főként fiatalok alkotta 1981-es angliai beáramlást követően 1982-ben a második éves, 1983-ban az öreg madarak aránya volt a legnagyobb, azt jelezve, hogy e madarak többsége el sem hagyta Európát (Vinicombe, 1985). Afrikából csupán egy őszi adatát jelzi Urban *et al.* (1986) Marokkóból – éppen e beáramlás időszakából, 1982-ből –, bár az afrikai megfigyelők száma eltöprel az európaiéhoz képest. Ilyen beáramlásoktól eltekintve öregebb példányokra ugyanakkor inkább a tél vége felé, a tavaszi vonulás idején számíthatunk.

A faj költésidőben a szárazföld belsejében is nagy számban megtalálható, telelésnél azonban a be nem fagyott nagyobb vizek mentén csoportosul inkább, így a tengerparton, illetve (és hazánkban ez utóbbiak jöhetnek számításba) a nagyobb, nyílt álló- és folyóvizek mentén számíthatunk előfor-

dulására. Nem zárható ki azonban, hogy egyéb sirálycsoportosulások (például hazai kommunális hulladéklerakó helyeink körül) szolgáltatják a faj valamelyik következő hazai adatát.

Brit becslések szerint az áttelelő madarak között kb. minden ötezredik viharsirályra jut egy gyűrűscsőrű sirály (Vinicombe, 1985). Mivel a Brit-szigetekre elkeveredő transzatlanti kóborlóknak csak további kis hányada jut el a kontinens belsejébe – még ha ez az arány sokkal jobbnak is tűnik partimadarak és sirályok esetében, mint kis testű énekesmadaraknál –, ez az arány hazánkban legalább egy, talán két nagyságrenddel rosszabb lehet, így esetleg további éveket kell várni a faj újabb előfordulására. Ennek ellenére az európai adatok tükrében a faj újabb felbukkanása csupán idő kérdése lehet.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet fejezem ki Baltay Zsombornak és Schmidt Andrásnak gyűrűscsőrű sirályt ábrázoló felvételeik rendelkezésemre bocsátásáért a kézirat elkészítése során. Schmidt András a szöveg áttekintése során is több hasznos javaslattal szolgált.

Summary: Identification of Ring-billed Gull (*Larus delawarensis*) in Central Europe

Although the Ring-billed Gull has already been reported in Hungary, the frequency of European records indicates possible further occurrences in the near future in Hungary. While identification of this gull species is not particularly difficult for the experienced observer, the majority of its field identification marks falls within the „relative” or the „percentage character” categories mentioned by Kaufmann (1990). For this reason this paper summarises the main characters that need to be checked especially carefully when identifying Ring-billed Gulls. Emphasis is put on plumages and on confusion species that occur the most likely in Hungary. Identification of standing or flying birds was discussed separately since different features can be seen when dealing with a bird standing on a gravel bank or one flying overhead. Author under-

lines the importance of correct age identification before making any decision as to species identity. For standing birds the general shape, colour and size of the bill as well as the head shape along with the mantle colour and other plumage characters are to be checked most thoroughly while the tail band, presence of the secondary wing bar for young birds, the extent of the white mirror in the wingtip for adults are some of the most important characters.

Moult is also an important feature that need to be fully understood when ageing and identifying gulls, thus the most important features of the moult of Ring-billed Gulls are also mentioned. At the end, separation from non-native races of Common Gull is also shortly summarised.

Irodalom

- American Ornithologists' Union (1998): *Check-list of North American Birds*. 7th edition. American Ornithologists' Union, Washington D.C.
- Cade, M. (1982): Plumage variability of immature Common and Ring-billed Gulls. *British Birds* 75: 580.
- Grant, P. J. (1997): *Gulls. A guide to identification*. 2nd edition. Academic Press, San Diego.
- Harris, A., Tucker, L. & Vinicombe, K. (1989): *The Macmillan field guide to bird identification*. Macmillan, London.
- Kaufmann, K. (1990): *A field guide to advanced birding*. The Peterson field guide series. Houghton Mifflin Company, Boston.
- Lauro, A. J. & Spencer, B. J. (1980): A method for separating juvenile Ring-billed Gulls (*Larus delawarensis*) and Common Gulls (*Larus canus*). *American Birds* 34: 111–117.
- Magyar G., Schmidt A., Szalay K. & Waliczky Z. (1992): Gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*) első előfordulása Magyarországon. *Aquila* 99: 171–172.
- Spencer, B. J. & Lauro, A. J. (1984): Separating first basic Ring-billed and Common Gull. *Dutch Birding* 6: 56–57.
- Svensson, L. & Grant, P. (1999): *Collins bird guide*. HarperCollins Publishers, London.
- Tove, M. H. (1993): Field separation of Ring-billed, Mew, Common and Kachchatka Gulls. *Birding* 25: 386–401.
- Urban, E. K., Fry, C. H., & Keith, S. (1986): *The birds of Africa*. Vol. 2. Academic Press, London.
- Vinicombe, K. E. (1985): Ring-billed Gulls in Britain and Ireland. *British Birds* 78: 327–337.
- Vinicombe, K. (1988): Identification pitfalls and assessment problems. 9. Ring-billed Gull *Larus delawarensis*. *British Birds* 81: 126–134.
- Watson, F. J. (1983): Leg and bill colours of Ring-billed Gull. *British Birds* 76: 576.

Dr. Magyar Gábor
KTM Természeti Hivatal
H-1121 Budapest, Költő u. 21.

Az MME fehérgólya-védelmi programjának munkája 2000-ben

LOVÁSZI PÉTER

A fehérgólya-védelem nemzetközileg és hazai szinten is a legkorábban megindult madárvédelmi programok egyike volt. Az első nemzetközi felmérés 1934-ben zajlott le, Magyarországon 1941-ből származnak az első országos szintű adatsorok. Az MME is megalakulása óta foglalkozik a faj védelmével.

megyei, Jász-Nagykun-Szolnok megyei, Kisalföldi, Komárom-Esztergom megyei, Tiszavasvári, Vas megyei, Veszprém megyei és Zempléni Helyi Csoportjai vettek részt. Rajtuk kívül az 1999. évi országos gólyafelmérés résztvevői közül is számosan küldtek be adatokat.

46. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) füves élőhelyen (Lovászi Péter) – White Stork in typical Hungarian landscape

A program szervezése 2000-ben

Az MME valamennyi csoportja körlevelet kapott, mely alapján jelezheték a program iránti elvárásait, részvételi szándékukat. A főként a Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat és a MOL Rt. által támogatott programban az MME Baranya megyei, Békés megyei, Budapesti, Bükk, Csongrád megyei, Dombóvári, Észak-Borsodi, Fejér megyei, Gömör-Tornai, Hajdú-Bihar megyei, Heves

Gólyafelmérés

A gólyafelmérési programot az 1958 óta szokásos felmérőlapos rendszerben szerveztük. Korábban kétféle felmérőlapot használtak a felmérés során. A postások leegyszerűsített kérdőívet kaptak, a madárbarátok, természetvédők minden egyes fészekről külön kérdőívet töltöttek ki. 2000-ben – szakítva a hagyományokkal – új kérdőívet szerkesztettünk, mely a fészkek részletes adatait be-

47. Hagyományos gólyafészek Biharugrán (Lovászi Péter) – Traditional White Stork nest at Biharugra

kéri, de több fészek is szerepel egy lapon. A felmérőlapokat a költés kezdete előtt postáztuk a felmérőknek, akik nyár végén, ősz elején juttatták vissza a központba. Itt történt meg az adatok feldolgozása.

2000-ben az ország területének több mint feléről sikerült fehér gólyás adatokat gyűjteni (1. táblázat). A felmért 3683 fészekből 43-at magányos madarak foglaltak, 3138-at fészkelőpárok. Ebből 156 eredménye ismeretlen, 2680 nevelt sikeresen utódokat és 304 volt sikertelen. Összesen 8893 fiókáról van információnk, ami a sikeres fészkekre számítva átlagosan 3,32. Az összes fészkelőpárra számítva 2,98 a fiókaátlag. A költési eredmény az eddig tapasztalt legmagasabbak közé tartozik, ami a kora tavaszi magas vízborításnak és a kedvező nyár eleji időjárásnak köszönhető. Ezt támasztja alá a kis számú lejelentett fiókapusztulás és a sokfiókás fészkek magas aránya is (2. táblázat). (Nem minden felmérő adott minden kérdésre választ, ezért eltérések lehetnek az egyes szempontokból összeített adatsorok végeredményei között.)

Az adatok alapján 2000-ben 5400–5500 párosra becsülhető fészkelő gólyaállományunk. Ez messze túlszárnyalja az 1994-es országos census során észlelt 4850 párat, de minimálisan elmarad az

1. táblázat. Fehérgólya-felmérési adatok 2000-ben – Number of reported White Stork pairs in 2000

Megye/County	Felmértség (becslés) Reported area (estimation)	Felmért párok száma Number of reported pairs
Baranya	Teljes/Complete	284
Békés	Teljes/Complete	353
Borsod-Abaúj-Zemplén	65%	428
Csongrád	85%	227
Fejér	95%	160
Győr-Moson-Sopron	Teljes/Complete	226
Hajdú-Bihar	65%	344
Heves	30%	41
Jász-Nagykun-Szolnok	90%	340
Megye / County	Felmértség (becslés)	
Reported area (estimation)	Felmért párok száma	
Number of reported pairs		
Baranya	Teljes/Complete	284
Békés	Teljes/Complete	353
Borsod-Abaúj-Zemplén	65%	428
Csongrád	85%	227
Fejér	95%	160
Győr-Moson-Sopron	Teljes/Complete	226
Hajdú-Bihar	65%	344
Heves	30%	41
Jász-Nagykun-Szolnok	90%	340

2. táblázat. A fiókok számának megoszlása – *Distribution of the number of juveniles*

Fészkenkénti fiókaszám – <i>Number of juveniles in the nest</i>	1	2	3	4	5	6
Hány fészekben – <i>Number of cases</i>	89	302	592	467	175	11

3. táblázat. Fehérgólya-fészkealjzatok megoszlása – *Distribution of White Stork nest bases*

Fészkealjzat Nest base	Fa Tree	Épület Building	Állvány Pole for storks	Villanyoszlop Electric pole	Egyéb Other	Összesen Total
Fészkek száma <i>No. of nests</i>	58	527	227	2835	36	3683
Aránya <i>Percentage</i>	1,6	14,3	6,2	76,9	1,0	100,0

1999. évi országos felmérés alapján ismert 5500 pártól. Ez utóbbi csökkenés a populáció természetes dinamikájának része lehet.

A gólyafészkek nagy része villanyoszlopra épült, s tovább csökkent a fára épített fészkek száma. Tovább nőtt viszont a kazánkéményen található fészkek aránya, mely egyértelműen az aktív védelmi tevékenységnek köszönhető (3. táblázat).

Az adatok az MME gólyaadatbázisába kerültek.

Gólyavédelmi program

Az MME a KAC H-kerete, a MOL Rt. és a Regional Environmental Center segítségével összesen 150 db villanyoszlopra helyezhető fészkelemzőt kosarat gyártatott le. Ezeket az áramszolgáltató vállalatok segítségével szállították el és helyezték ki csoportjaink. A fészektartók két részből állnak, egy lábból és az 1-1,2 m átmérőjű „tányérból”. A fészektartók sikeresen megóvják a fészkeiket a villanyoszlopokra rakó madarakat az áramütéstől, a vezetékszakadás miatti fészkeledőléstől. A most kihelyezett fészkelemzőkkel együtt az MME 650 darabot készített el és helyezett ki az elmúlt öt évben, amely munka fő támogatója a MOL Rt. volt.

A sérült madarak mentéséhez két helyen építettek tagjaink röpdét. A Szegedi Vadasparkban állatorvosi felügyelet mellett lehetséges a sérült madarak gyógykezelése, a másik volier az MME Hajdú-bihari Helyi Csoportjánál készült el. A bejelentések alapján a sérült – főként áramütést szenvedett, illetve fészkekből kiesett fiatal – madarakat helyben gyógykezeltük, vagy az előbbi men-

helyekre, illetve a hortobágyi Górés-tanyára (HNP) szállítottuk.

A kapott támogatás nagy részét nem villanyoszlopra épült, hagyományos gólyafészkek mentésére, áttelepítésére használták fel csoportjaink.

Az év folyamán a Hortobágyi Nemzeti Park egyesületünkkel együttműködve adta be azt a KAC pályázatot, mely a bizottság kedvező döntése alapján 3 év alatt 2100 darab fészektartó gyártását

48. Gólyafészek villanyoszlopra szerelt fészkelemzőn (*Lovási Péter*) – *Stork nest on elevated nest platform on electric pole*

49. Mesterségesen megemelt gólyafészek kazánkémbényen (Lovászi Péter) – Nest mounted artificially on a chimney of a boiler house

finanszírozza. A munka előkészítése 2001. év elején kezdődött el a nemzeti parkokkal és a Természetvédelmi Hivatallal közösen.

Gólyavédelem a Kárpát-medencében

Az őszi folyamán fejeződött be a román–jugoszláv–magyar program, melyet a Regional Environmental Center (Kelet- és Közép-európai Regionális Környezetvédelmi Központ) támogatt. A marosvásárhelyi *Milvus* Csoporttal és a Vajdasági Madárvédelmi és Madártani Egyesülettel közösen elért fontosabb eredmények közül a „gólyás sarok” kiállítási anyag és egy gólyás film elkészültét emelném ki. Remélhetőleg ezek hamarosan a nagyközönség elé kerülhetnek, hasonlóan a gólyás előadás diasorozatához, melyet a részvevő MME csoportok kaptak meg. A nagy sikerű nemzetközi gólyás rajzpályázatról már olvashattak a Madártávlatban.

Szeptember 8-án került sor az áramszolgáltató vállalatok képviselőivel egy találkozóra a Magyar Elektrotechnikai Múzeumban, mely a „Madárvédelem az elektromos hálózatokon” címet viselte.

Köszönetnyilvánítás

A gólyafelmérésekben és a gólyavédelemben minden évben több száz ember vesz részt – valamilyeni munkáját köszönet illeti. E helyen minden név felsorolása lehetetlen lenne. Külön köszönöm a helyi szervezők: Argai Sándor, Balsay Sándor, Bank László, Barbácsy Zoltán, Bartha Csaba, dr. Bod Péter, Boldogh Sándor, Czirle Csaba, Fenyvesi László, Kotymán László, Mille János, Nagy Sándor, Polyák Ferenc, Pongrácz Ádám, Szabó Tibor, Serfőző József, Szakál László, Szelle Ernő, Tamás Ágnes, Urbán Sándor és Ványi Róbert segítségét.

Summary: Results of the White Stork Protection Programme of MME/BirdLife Hungary in 2000

Protection of White storks may have the longest history amongst the species protection programmes of BirdLife Hungary. In the year 2000 eighteen local chapters of the society participated. Regional census was organised by local co-ordinators, covering altogether 55–60% of the area of the country (all of the participants of the 1999 national census were also sent questionnaires). Out of the 3683 checked nests 43 was occupied by a single bird, 3138 by pairs. We have no data on 156 pairs, 304 pairs raised no young, 2680 successful pairs fledged 8893 juveniles. Average number of juvenile/nest was 3.32 for successful nests, 2.98 averaged for all breeding pairs, which is the highest reported breeding success since 1958. Based on these data the total Hungarian breeding white stork population is estimated to be 5400–5500 pairs. 76.9% of nest were built on electric poles.

In the last 5 years with the help of MOL Rt., Central Environmental Fund and Regional Environmental Centre for Easter- and Central Europe (REC) BirdLife Hungary produced 650 elevated nest platforms for white stork nests built on electric poles, and 150 further platforms in 2000.

Lovászi Péter (programvezető)
6725 Szeged, Sárkány u. 10.
Telefon: (30) 285-4909
lovasz.peter@mme.hu

Milyen Madár Ez?

Milyen Madár Ez? 2001/1. megfejtése. A rejtvényre érdekes módon nem érkezett helyes megfejtés. Legtöbben kis godára vagy havasi partfutóra gondoltak. A rossz tippek között piroszlábú cankó, réti cankó és fenyérfutó is szerepelt.

A képen látható madár valójában egy nászruhába vedlő nagy goda (*Limosa limosa*). A képet Kovács Gábor készítette 1997. április 7-én Nagyiván közelében.

A képről első pillantásra látszik, hogy egy partimadarat ábrázol, a récék azonnal kizárhatók a fedőtollak jellegzetes mintázata és a jobb szárnyban látható mintázott harmadrendű evező alapján. Ez a jellegzetesen mintázott toll (a toll szélén világos és sötét foltokból álló fogazott mintázat) a továbbiakban is a figyelmünk középpontjában kell, hogy legyen, ugyanis ilyen toll csak a can-

kók, a pólingok és a godák között fordul elő (a partfutók ugyancsak e toll alapján kizárhatók, ugyanis egyetlen *Calidris*-fajnak sincs ilyen mintázott vállvezetője). A pólingok hátán és fedőtollain a mintázat a képen látható madárétól eltérő, jellegzetes, ún. pólingmintázat, továbbá a pólingoknak téli tollzatban is ugyanolyan mintázatú fedőtollai vannak, mint a nyáriban, márpedig a képen látható madáron még sok mintázatlan téli fedőtoll is látszik, arról nem is beszélve, hogy a pólingoknak nem szokása hasig a vízben állva fejüket a víz alá dugni táplálékszerzés céljából, hiszen azok a száraz területeken táplálkoznak. A cankók fedőtollainak mintázata a legtöbb faj esetében más: a tollak szegélyén elhelyezkedő világosabb foltokból áll össze, a képen látható madáron látható nyílhegy alakú sötét tollközepek csak a piroszlábú

50. 2001/1. megfejtés: nagy goda (*Limosa limosa*). Nagyiván, 1997. április 7. (dr. Kovács Gábor) – Black-tailed Godwit

cankónál, a sárgalábú cankónál és a tavi cankónál fordulnak elő, azok harmadrendű evezőinek a mintázata viszont némileg különbözik az itt megfigyelhetőtől, továbbá a képen látható madár már vedlett tollainak van némi vörhenyes árnyalata, ami az említett cankófajoknál nincs meg. A kis goda fedőtollai inkább a pólingokéra emlékeztetnek, arról nem is beszélve, hogy a hímek testoldala vörös, a tojóké világos, a vedlőké ugyan foltozott is lehet, de a képen a madár jobb oldalán elővillanó keresztcsávózsívság csak a nagy godára jellemző.

dr. Hadarics Tibor

A képre pillantva egyből megállapítható, hogy egy sirállyal van dolgunk. Kicsit alaposabban megvizsgálva a madarat kiderül, hogy valamelyik „fehér” szárnyú sirály, hiszen az elsőrendű evezők világosak. A méretét a háttérben álló sirállal tudjuk összevetni és valószínűleg ez zavarta meg a legtöbb megfigyelt, mert a kérdéses sirály közelebb van, így nagyobb benyomást kelt. A sirály korának meghatározása az első és alapvetően fontos lépés. A hússzínű láb, a fakó karamell test és a világos hát, valamint szárnyfedők egy első teles madárra utalnak. A faji hovatartozás eldöntése innen már viszonylag egyszerű. A legfontosabb bélyeg túl-

51. 2001 4/1. megfejtés: sarki sirály (*Larus glaucooides*) (Colin Bradshaw) – Iceland Gull

Milyen Madár Ez? 2001 4/1. megfejtése. A Milyen Madár Ez? című játék 2001/1. számban megjelent évfolyamonkénti rejtvényére nem érkezett helyes megfejtés. Kivétel nélkül az összes megfejtő a jeges sirályra gondolt. A világ rigói című könyvért folytatott verseny így még teljesen nyílt.

A képen látható madár egy első teles sarki sirály (*Larus glaucooides*). A képet Colin Bradshaw készítette Angliában.

nyúlásnak a farokhoz viszonyított helyzete. A jeges sirálynál a túlnyúlás a farok végével egybeesik, a sarki sirálynál a farok végén egyértelműen túlér. Ez a megfejtendő képen is megfigyelhető. Másik nagyon fontos bélyeg a sötét csőr, hiszen az első teles jeges sirálynak mindig két színű (hússzínű fekete véggel). Az első teles sarki sirálynak általában a teljes csőre sötét, bár néha lehet világos is, de ez nem jellemző. Ha viszont

sötét, akkor ez kizárja a jeges sirályt. E két fontos bélyeg, valamint a kicsi kerek fej és a színezet alapján tehát egyértelműen meghatározhatjuk, hogy a képen egy első teles sarki sirályt láthatunk.

ifj. Oláh János

SZÁMONKÉNTI REJTVÉNY 2001/2.

*Támogatja: a Magyar Madártani
és Természetvédelmi Egyesület*

Számonkénti Milyen Madár Ez? 2001/2. A képen látható nyugat-palearktikus madarat kell meghatározni, és a megfejtést a *Tűzok* szerkesztőjéhez eljuttatni levélben. A megfejtéseknek postai bélyegző szerint 2001. október 20-ig van a beküldési határideje. A megfejtéseket az alábbi címre kérjük:

Milyen Madár Ez? 2001/1.

Ifj. Oláh János

4032 Debrecen, Tarján u. 6.

A győztest mindig a helyes megfejtők közül sorsoljuk ki, és nyereménye az MME által felajánlott éves *Tűzok*-előfizetés. A versenyben csak a *Tűzok*-előfizetők vehetnek részt. A megfejtést és a győztes nevét mindig a következő számban ismertetjük. Kérjük a szabályok pontos elolvasását! (1. *Tűzok* 6/1.)

52. Számonkénti Milyen madár ez? 2001/2.

ÉVFOLYAMONKÉNTI REJTVÉNY 2001 4/2.

Támogatja: a Sakertour Utazási Iroda

Évfolyamonkénti Milyen Madár Ez? 2001 4/2.

A képen látható nyugat-palearktikus madarat kell meghatározni mind a 4 egymást követő számban; és a megfejtést a *Tűzok* szerkesztőjéhez eljuttatni levélben. A sorozat második képének a megfejtési határideje postai bélyegző szerint 2001. október 20. A megfejtéseket az alábbi címre kérjük:

Milyen Madár Ez? 2001 4/1.

Ifj. Oláh János

4032 Debrecen, Tarján u. 6.

53. Évfolyamonkénti Milyen madár ez? 2001 4/2.

A győztest mindig a legtöbb helyes megfejtést küldők közül sorsoljuk ki, és nyereménye a Sakertour által felajánlott madártani könyv. 2001-ben *A világ rigói* című (Peter Clement, Ren Hathway, Jan Wilczur és Clive Byers) Helm-monográfia a nyeremény. A versenyben csak a *Tűzok*-előfizetők vehetnek részt. A megfejtéseket mindig a következő számban ismertetjük. A győztest a következő évfolyam első számában nevezzük meg. Kérjük a szabályok pontos elolvasását. (1. *Tűzok* 6/1.)

Jellemző madarunk, a kerecsensólyom (*Falco cherrug*)

BAGYURA JÁNOS

A kerecsensólyom az eurázsiai erdőssztyeppzóna jellegzetes fészkelő madara. Elterjedési területe Kínától a Kárpát-medencéig terjed. Állományának nagyobb része Ázsiában – Mongólia, Oroszország, Kazahsztán, Kirgizisztán és Üzbegisztán területén –, kisebb része Európában költ. E madár számára mindennél fontosabbak az óriási kiterjedésű, nyílt élőhelyek, a füves puszták. Ott élnek ugyanis legfontosabb táplálékállataik, az ürgék: Ázsiában elsősor-

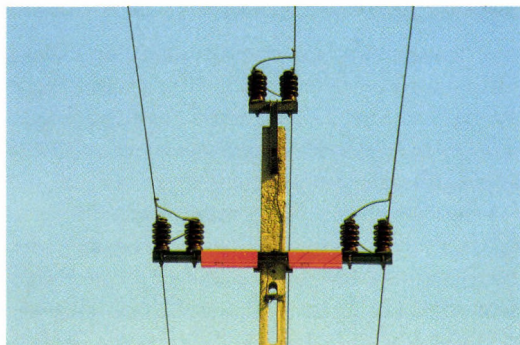
54. Repülő kerecsensólyom (*Falco cherrug*) Kiskunság, 1996. augusztus (Magyar Gábor) – *Saker in flight*

ban a pettyes ürge (*Spermophilus suslicus*), Európában pedig a közönséges ürge (*Spermophilus citellus*).

Elterjedési területének keleti felében csökken a kerecsensólyom állománya. Európában egyedülállóan hazánkban emelkedik az állomány, annak

ellenére, hogy nálunk is számos veszélyeztető tényező leselkedik rájuk. Közülük a legsúlyosabb az áramütésből adódó pusztulás. A középfeszültségű, 20 kV-os szabad légvezeték tartó keresztartó vasra pihenés céljából előszeretettel ül be a madár, közben szárnyával érinti a vezetéket, és így földzárlat következtében elpusztul az áramütéstől. Ez kiváltképp azokon a pusztai és nagy kiterjedésű mezőgazdasági élőhelyeken jelent nagy veszélyt, ahol az oszlopokon kívül más belési lehetőség nincs. Hazánk területén egymillió középfeszültségű oszlop található, felméréseink alapján – elhelyezkedésükből adódóan – 10%-uk jelent veszélyt a kerecsensólymokra. Egyesületünk elektrotechnikai szakemberek segítségével közösen kidolgozott egy, a leggyakoribb oszloptípus szigetelésére alkalmas speciális szigetelőpapucst. A Természetvédelmi Hivatal támogatásával napjainkig közel 30 000 veszélyes oszlopot sikerült leszigetelni. Ez az akció jelentős mértékben elősegíti a kirepült fiatal madarak túlélési esélyét.

Napjainkban nem jellemző a fészkek fosztogatása, és a lelövésből adódó pusztulás sem számottevő, bár alkalmanként előfordul. A kerecsensólyom nem fészekrakó madár; a kiválasztott élőhelyen olyan fészkekben költ, amelyet talál. A sikeres költéseket nagymértékben elő lehet segíteni mesterséges fészkek kihelyezésével, adataink alapján így fészkenként átlagosan egy fiókával növelhető a költési siker. Fontos tényező, hogy a kitett fészkekkel folyamatosan helyhez lehet kötni a költő madarakat, és ez megkönnyíti a helyi gazdálkodókkal, a védelemmel kapcsolatos egyeztetéseket. Ezen felül időt takarítunk meg, nem kell évente keresni a fészkeket. Figyelembe kell venni, hogy mesterséges fészkek kihelyezése bizonyos mértékig beavatkozás a kerecsensólymok természetes életébe. Fontos szempont, hogy csak olyan természetes fészket lehet kitenni, amelynek gallyfészkekhez hasonló vízáteresztő ké-

55. Szigetelt 20 kV-os légvezeték tartóoszlopa (*Bagyura János*) – *Insulated power line pole*

pessége van, ellenkező esetben egy erős esőzés alkalmával meghíusulhat a költés. A fészkeket alkalmanként karban kell tartani, az alára leszórt apró gyöngykvacsot fel kell lazítani.

Évente két-három pár költ hegyvidéken olyan sziklaalakzaton, ami egyben a kirándulók és a turisták célpontja is. Ezeket a fészkeket kénytelenek vagyunk társadalmi aktivistáink segítségével a sikeres költés érdekében éjjel-nappal őriztetni. A jelenlegi állományt 140 pár körülre becsüljük, de ez csak töredéke hazánk – az alkalmas élőhelyek alapján becsült – kerecsensólyom-eltartó képességének. Békés megyében, ideális élőhelyeken csupán két revírt ismerünk.

A kerecsensólyomnál, mint általában a nappali ragadozómadaraknál a tojó az erősebb, a hím a kisebb. Színezetük közel egyforma, de a hím egy árnyalattal élénkebb színű, vörhenyesebb, lába színe sárgább és öreg korban világosabb lesz a mell színezete. Érdekes a farokmintázatuk, ivartól függetlenül egyedenként változik, gyakori, hogy a középső farktollak egyszínű barnák. A fiatal madarak lába egyéves korukig kékes színű, ezt követően az első vedlés folyamán – ami áprilistól októberig tart – sárgára változik. Másodéves tojók elsősorban öreg hímekkel rendszeresen sikeresen költenek, költő fiatal hímeket még nem sikerült megfigyelnünk, ezért kicsi a valószínűsége, hogy második éves korában sikeresen költsön. Monogám madarak, egy életre választanak párt maguknak. A nászrepülés időjárástól függően január végén, február elején megkezdődik, a hím látványos repüléseket végez, és gyakran beszáll a kiválasztott fészekbe és a párját is odahív-

ja. Mindketten agresszívan támadják a környéken előforduló egyéb ragadozómadarakat.

A tojó gyakran egy számára megfelelő beülőhelyen pihen, tollászkodik. Általában ebben az időszakban érkeznek meg az első vonuló seregélyek, és a hím ekkor elsősorban közülük zsákmányol. Gyakran látványosan magasra köröz, az elejtett seregéllyel, és ezt követően hangadás közben a kiválasztott fészekbe száll, hogy ott átadja a zsákmányt.

A hímnek általában jelentős szerepe van a fészek-foglalásban, napjában többször beszáll a kiválasztott fészekbe és többnyire a zsákmányt is ott adja át a tojónak, így is jelezve a kiválasztott fészket.

Táplálkozás után gyakran párzás következik, előfordul, hogy a hím körözésből ereszkedik a tojó hátára, mindketten erős kedveskedő hangot hallatnak. Ezután a hím felszáll, a tojó általában ugyanott marad. A tojásrakás rendes körülmények között március közepén kezdődik meg, a második tojás lerakása után elkezdődik a kotlás. A hím feladata a zsákmányszerzés, csak addig váltja fel a párját, míg az táplálkozik, éjjel rendszerint szintén a tojó van a fészken. A kotlási idő 32-33 nap, ez némileg változhat attól függően, hogy fiatal vagy öreg madárról van szó, a pótköltés rövidebb, általában 31 napig tart. A kis fiókák kelés előtt egy nappal csipognak a tojásban, ilyenkor a tojó gyakran feláll a fészekben, forgolódik, és az is előfordul, hogy segít kikelni a fiókának.

A kelés körüli időpontban általában erős esőzések vannak, mely veszélyt jelent a kelésben lévő tojásokra és a kis fiókákra. A fiókakori elhullás jelentős arányban ezekben a napokban következik be.

Minden évben figyelemmel kísérjük az időjárást, országos szinten közel azonos időszakban április végén – május elején kelnek ki a fiókák, ha akkor jó idő van, az nagyban elősegíti a sikeres költséket.

Kéthetes korukig kizárólag csak a tojó etet, a hím csak akkor megy a fészekbe, ha a tojó komfortmozgás vagy táplálkozás céljából elhagyja azt. A fiókák táplálékigényétől függően három hét után már alkalmanként a tojó is eljár vadászni, és mindketten etetnek.

Ebben az időszakban jelentős veszélyeztető tényező az erős napsütés: a tojó rendszeresen árnyé-

kolja a fiókákat, ha ilyenkor lezavarjuk, az a fiókák pusztulásához vezethet, ezért a fészek ellenőrzésénél a napsütést figyelembe kell venni.

A felesleges zsákmányt a fészek környékén elrejtik, a nagyobb táplálékmaradványokat pedig gyakran kihordják a fészekből. Általában hat hét után repülnek ki a fiatalok, de ez attól is függ, hogy hány

után elsősorban kirepülésük környékén próbálnak revírt foglalni. Ez a tulajdonságuk kiválóan felhasználható a védelemben, hiszen sikeres költések esetén biztosan számíthatunk újabb párok megtelepedésére. Egy-egy területen aktív védelemmel kisebb populációk alakíthatók ki.

Végezetül köszönet illeti mindazokat, akik valamilyen módon segítettek a kerecsensólyom védelmével kapcsolatos törekvéseinket. Külön köszönetet érdemel a Természetvédelmi Hivatal, amiért az elmúlt években jelentős mértékben támogatták egyesületünk kerecsensólyom-védelmi programját.

Summary: Our characteristic bird, the Saker (*Falco cherrug*)

The Saker is a characteristic breeding bird of the Eurasian steppe zone. In the eastern half of its range the Saker population has been decreasing. The Hungarian population is unique because it has been increasing, in spite of the fact that numerous factors may threaten the species. The most serious factor is mortality from electrical shock. One million mid-voltage poles can be found in Hungary, and our assessment indicates that 10% of the poles are dangerous for Sakers because of the location of these poles. The Hungarian Ornithological Society, in collaboration with electrotechnical experts, have developed a special insulating device that can be applied to make the most frequent pole type safe for birds. Close to 30 000 dangerous electric poles were supplied with this device with the help of the Nature Conservation Bureau.

Nowadays the deliberate destroying of nests is uncommon, and mortality from shooting is insignificant, however, the latter does occur rarely. Sakers do not build nests and breed in nests that they can find in the habitat chosen. The success of breeding can be significantly enhanced by establishing artificial nests; our data suggest that breeding success can be increased by on average one chick per nest this way. The current population is estimated at 140 pairs, although this number is only a fraction of the carrying capacity of Hungary for Sakers, estimated based on the available habitats.

Bagyura János

1121 Budapest, Költő u. 21.

56. Fiala kerecsensólyom (*Falco cherrug*) a költősziklán. Bükk, 1987. (Bagyura János) – Juvenile saker at the breeding site in the Bükk hills

fióka van a fészekben és milyen az ivari eloszlásuk. Költésidőben legkedveltebb táplálékállatuk az ürge, ha csak tehetik, azzal táplálkoznak. Ahol kevés az ürge, ott gyakori a galamb és a seregély. Kirepülés után még három hétig a fiatalok agresszívan követelik a táplálékot, de ez a folyamat élőhelyenként változhat. Egy ürgés legelő szélén a kirepült fiatalok esetenként hamarabb megtanulnak vadászni. Ősszel a fiatalok Dél-Európába is elkóborolnak, több gyűrűs madárról van adatunk Görögországból. Egy adatunk van Líbiából, ahol egy fiatal madarat selymászati célból befogtak.

Adataink alapján a fiatalok ivarérettségi koruk

Vastagsőrű füzike (*Phylloscopus schwarzi*) – a magyar madárfauna új tagja

SZILÁGYI ATTILA

A vastagsőrű füzike, mint több más Szibériában költő füzikefaj, Európában számos esetben felbukkant már. Kontinensünkön javarészt a nyugat- és észak-európai államokban figyelték meg, a Kárpát-medence térségéből egészen a közelmúltig hiányzott ez a faj. 2000. október 7-én, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Barabás melletti Kaszonyi-hegyen megkerült az első magyar és egyben az első közép-európai bizonyító példány.

A megkerülés körülményei

A 156,6 ha kiterjedésű természetvédelmi terület a Bereg–Szatmári-síkság egyik szigetvulkánjának, a Kaszonyi-hegynek a déli-délkeleti részén terül el, közvetlenül a magyar–ukrán államhatár szomszédságában. A terület tengerszint feletti magassága 107,8 m, illetve a hegy csúcsán 198,6 m. A Bereg–Szatmári-síkság jellegzetessége, hogy a töké-

letesen sík alluviális térszínből kis kiterjedésű, lankás lejtőkkel határolt szigetvulkánok emelkednek ki. Hazai területen ilyen a Kaszonyi- és a Tarpai-hegy. A terület az élőhelyek szempontjából erősen mozaikos, csekély kiterjedése ellenére nagyon fajgazdag. A védett és a nemzetközi jelentőségű fajok száma (főleg növény közül, illetve a gerinctelen csoportokból) jelentős, ami miatt a terület egyedülálló, különleges értékű.

Az utóbbi évtizedekben azonban a kedvezőtlen irányú szekunder szukcessziós folyamatok és az élőhely-degradáció jelentősen előrehaladt (Hortobágyi Nemzeti Park, 1999). Az ezüsthársas-dárdaskaréjos tölgyes szurdokerdőnek, a tatárjuharos tölgyesnek és a sziklagyep-sztyepprért mozaikoknak és ezek ritka fajainak a megőrzése érdekében, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság megbízásából a Karszt Természetvédelmi Egyesület és az E-Misszió Környezet- és Természetvédelmi

57. Vastagsőrű füzike (*Phylloscopus schwarzi*) első hazai előfordulása. Kaszonyi-hegy, Barabás, 2000. október 8. (ifj. Oláh János) – *Radde's Warbler 1st Hungarian record*

Egyesület élőhely-rekonstrukciót szervezett a területre, amely a terület állapotának előzetes zoológiai felmérését is tartalmazta. Ennek volt része a közel három hónapos madárgyűrűző tábor is (augusztus és október vége között).

Október 7-én napos, enyhe őszi időjárás volt, ekkor Ecsedi Árpáddal és Gálik Krisztinával tartózkodtunk a táborban. A reggeli és délelőtti nagy fogás után, a délután kevésbé tűnt eseménydúsnak. A hegyláb keleti oldalán felállított hálórendszerben, a 14 órás hálóellenőrzés során, közvetlenül a hálótartó rúd mellett, az alsó zsebben egy viszonylag nagy termetű, „egyszínű”, szemöldöksávós füzikét pillantottam meg. (Ezen a helyen a sziklagyepsztyeprét rovására agresszívan terjedő veresgyűrű som, a vadrózsák és a szeder sűrű elegyében voltak felállítva a hálók.) A táborhelyre érve a rendelkezésre álló szakirodalmakat áttanulmányozva és a madár biometriai adatait felvéve vastagsőrű füzikének határoztuk a madarat.

A madár leírása

A vastagsőrű füzike kb. egyharmaddal nagyobb termetű, mint a csilpcsálpfüzike (*Phylloscopus collybita*), melyből a megkerülés napján is többet fogtunk, így kiválóan össze tudtuk hasonlítani a két fajt.

A megfogott füzike általános megjelenésére jellemző, hogy erőteljes, széles mellű, „poszátaszerrű” madár. A fejeteje, háta, farcsíkja és a felső farokfedők olívzöldek. Az alsó oldal (mell, begy, oldalak) egy árnyalattal világosabb zöld, mint a hát. A madár torka sárgásfehér. A feje nagyon robusztus, csőre széles, vastag, de viszonylag rövid. A csőr sötétbarna, de a csúcsa és töve hússzínű. A felső csőrkéve enyhén kampós, ráhajlik az alsóra. Szeme a fejéhez képest arányában nagy, a szivárványhártya sötétbarna. A szemgyűrű alsó fele sárga, jól látható. Szemöldöksávja nagyon kifejezett, élénk-sárga; a szem előtt vastag, de fokozatosan halványodik és olvad bele a homlok narancsos-zöldes színébe; a szem fölött vastag, majd a szem mögött megtörve, fokozatosan keskenyedve, de határozott vonalakkal a fültájék mögött ér véget. A szemsáv felső fele (a szemöldöksávval határos része) határozott szélű, sötétszürke, alsó fele diffúz módon olvad

bele a test színébe. A fülfedők és a pofatájék szürkén foltozott, márványozott. A kéz-, kar- és váll-evezők külső szegélye, a háttal megegyező olívzöld, a belső felük sötétszürke. Feltűnő volt az alsó farokfedők és kloakatájék narancsos árnyalata, amely határozottan vált el a has és az oldalak olívzöld árnyalatától. A fark viszonylag hosszú, a farktollak szegélyei és csúcsai zöldek, míg a tollak belső része sötétszürke színű. Lába erőteljes, hosszú és vastag, színe hússzínű, szürke árnyalattal, a karmok ívesek és szalmasárgák.

A madár biometriai adatai:

szárnyhossz: 59 mm

farokhossz: 51 mm

testtömeg: 11,6 gramm

kondíciókategória: zsír 3, izom 2

a 3. evező hossza: 44 mm

leghosszabb kézevezők: 4. és 5.

szárnyformula: 1, 01, 3, 5, 8

az 1. evező és a leghosszabb kézfedők különbsége: +9 mm

a szárnycsúcs és a karevezők különbsége:

11 mm

csőrmagasság (az ornyílás hátulsó végénél):

3,4 mm

A madár tollazata friss volt, de ez alapján a korhatározás nem lehetséges, mert a vastagsőrű füzike öreg példányai nyáron teljes vedlést végeznek (Svensson, 1995). A madár tollazatának sárga árnyalata miatt a madár egy első éves példány volt. A szárnyhossza alapján a neme: valószínűleg tojó.

A vastagsőrű füzike elterjedése, európai helyzete

A vastagsőrű füzike költ a Dél-Szibériában, Novoszibirszk-től és a Keleti-Altajtól kezdődően a japán-tengeri partvidékig. Fészkel Szahalin szigetén, Mongóliában, Kína északkeleti részén és Észak-Koreában. Élőhelye az aljnövényzettel benőtt, tisztásokkal tarkított kontinentális lombos erdők, továbbá tavak, szigetek, patak- és folyómedrek sűrű bozotos parti sávja. Szintén költ a hegyek 1000 méter tengerszint feletti magasságú völgyeiben, a havasszépe (*Rhododendron*) sűrűjében (Snow & Perrins, 1998).

A vastagsőrű füzike az Európában felbukkanó ázsiai *Phylloscopus* fajok közül a legritkábbak közül való. Angliában az első (1898) és második előfordulás (1961) között 63 év telt el, de még húsz évvel ezelőtt is kivételes ritkaságnak számított a szigetországban. Az utóbbi esztendőben már évente kb. 30 ízben figyelik meg a fajt a Brit-szigeteken. Feltételezik, hogy hasonlóan megnő az észlelések száma, mint a királyfüzike (*Phylloscopus proregulus*) esetében (Walton & Millington, 2000). Az európai szárazföldön az észlelések főleg az északi és nyugati országokban történtek. Minden évben felbukkan Nagy-Britanniában, Ír-, Francia-, Német- és Svédországban, Belgiumban, Hollandiában, Dániában és Norvégiában. Szórványos észlelések vannak Cseh-, Finn-, Lengyel-, Olasz- és Spanyolországból, valamint Máltáról, Ukrajnából (Lewington *et al.*, 1991; Snow & Perrins, 1998).

Érdekes, hogy két nappal korábban, október 5-én, szintén a Kaszonyi-hegyen egy királyfüzike is a hálóbába került. Október első hetében erőteljes keleti fronthatás volt tapasztalható, nagy valószínűséggel ennek volt köszönhető mindkét ritka füzike magyarországi felbukkanása. Ezt látszik igazolni, hogy ugyanebben az időszakban Nyugat-Európában is kivételesen magas volt a király- és vastagsőrű füzikék megfigyeléseinek száma a *Birding World* nyugat-palearktisi hírei szerint.

**Summary: Radde's Warbler
(*Phylloscopus schwarzi*)
– new species to Hungary**

On October 7, 2000 a Radde's Warbler was netted on Kaszonyi-hills (near Barabás, NE Hungary; close to the Ukrainian border). This is the first accepted record of this species in the Carpathian Basin. The bird's wing measurements bird indicated a female, its colouration a juvenile. In early October, during the period of the occurrence, a strong easterly depression prevailed. Two days earlier another eastern leaf warbler, a Pallas's Warbler (*Phylloscopus proregulus*) was also netted in the same place.

Irodalom

- Hortobágyi Nemzeti Park (1999): *A barabási Kaszonyi-hegy természetvédelmi kezelési terve*. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Debrecen. Kézirat.
- Lewington, I., Alström, P. & Colston, P. (1991): *A Field Guide to the Rare Birds of Britain and Europe*. Domino Books, St. Helier.
- Snow, D. W. & Perrins, C. M. (1998): *The Birds of the Western Palearctic*. Concise Edition. Volume 2. Oxford University Press, Oxford.
- Svensson, L. (1995): *Útmutató az európai énekesmadarak határozásához*. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- Walton, P. & Millington, R. (2000): The Birding Review of 2000. *Birding World* **13**: 481–495.

Szilágyi Attila

H-4060 Balmazújváros, Tóth Árpád u. 26.

58. Csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*) (balra) és vastagsőrű füzike (*Phylloscopus schwarzi*). Kaszonyi-hegy, Barabás, 2000. október 7. (Szilágyi Attila) – *Chiffchaff and Radde's Warbler 1st Hungarian record*

A fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) első bizonyított költése Délkelet-Európában

KISS J. BOTOND ÉS SZABÓ LÁSZLÓ

Európa egyik rendkívül ritka kóborló madárfaja a fehér farkú lilebíbic, olyannyira, hogy 1840 óta – amikor az első példányt elejtették Franciaországban (Duquet, 2000) 1997-ig mindössze 22 európai megfigyelése volt ismert (Mitchell & Young, 1997). Bár egyes madárhatározók szerint (Jonson, 1992; Svensson *et al.*, 1999) fészkel a Volga torkolatvidékén, a kézikönyvek nem sorolják az európai fészkelőfajok közé (Bezzel, 1985; Colston & Burton, 1988; Glutz von Blotzheim *et al.*, 1975; Hagemeyer & Blair, 1997). Kontinensünkről e fajjal kapcsolatosan mindeddig viszonylag kevés adat ismeretes.

A fehér farkú lilebíbic Kaszpi-tengertől keletre a Balhas-tóig, Közép-Ázsia felsivatagos sztyeppén (Türkmenisztán, Üzbegisztán) lassú folyók mentén, valamint Irán és Irak egyes részein honos. Legnyugatibb populációi a Kaszpi-tenger északi részéig nyúlnak ki, újabban a Volga deltájában, sőt a Krím félszigetről is vannak adatok meghiúsult fészkelési próbálkozásáról (Garmash, 1988; Kiss & Szabó, 2000c). Délkelet-Törökországban, Azerbajdzsánban, Cipruson is fészkel, rendszerint más partimadarakkal, elsősorban gólyatöccsel (*Himantopus himantopus*) együtt képezve kisebb, laza telepeket. Úgy fészkelő, mint telelőhelyein is kedveli az alacsony növényzettel borított, sós-, fél-sós mocsarakat, folyópartokat. A közép-ázsiai populáció az Arab-félszigeten, Egyiptomban, Szudánban, a közel-keletiek pedig Északnyugat-Indiában, Pakisztánban telelnek, a mezopotámiai állomány egész évben helyben marad. Az 1960-as évek óta európai előfordulásai is megszorodtak, különösen 1975 után. Romániából a múlt század végétől ismeretes egy adata, 1895. június 15-én gyűjtöttek be két bizonyító példányt Braila mellől, a dobrudzsai Pisica helységben (Linția, 1955; Rosetti–Balanescu, 1957). Egészen 1977-ig nem került elő, akkor észlelt és fényképezett P. Weber

egy magányos példányt Istria környékén (Weber, 1978). 1981 májusában ugyancsak Istria sósztieppén fényképez és figyel meg hosszasan Kiss J. B. egy fehér farkú lilebíbicet, először gyűjtve adatokat e madár európai táplálkozásáról, táplálékszerző magatartásáról (Kiss, 1981, 1985).

A 2000. év hozzájárult azon feltételezés megerősítéséhez, hogy a fehér farkú lilebíbic az 1960-as évektől kezdődően terjeszkedő hajlamot mutat nyugati és északi irányban (Bezzel, 1985; Hagemeyer & Blair, 1997; Hayman *et al.*, 1996), de nincs kizárva az sem, hogy bizonyos körülmények befolyásolták megszokott vonulását. Erre a tényre mutatnak saját megfigyeléseink (Kiss & Szabó, 2000a, 2000b, 2000c), valamint a 2000-ben publikált, vagy az általunk levelezés útján összegyűjtött, a szokottnál nagyobb számú európai adat, amelyekért ezúton is nyilvánítjuk köszönetünket. Idesoroltuk azon romániai megfigyeléseket is, amelyekről, mint a *Romanian Rarity Committee* tagjai kaptunk értesítést. Megjegyzendő, hogy listánk nem törekszik teljességre, bizonyára nem kaptunk meg minden adatot, de a megfigyelések nagy száma így is elgondolkoztató. Ugyanekkor tapasztalhatjuk azt is, hogy sehol sem figyeltek meg a romániaihoz hasonló, nagyszámú egyedet, ami a faj dobrudzsai behatolásának hídfő szerepét hangsúlyozza.

2000. április 30. és október 16. között több alkalommal figyeltük meg a fehér farkú lilebíbic nemcsak táplálkozási magatartását és nászjátékát, de párosodását és a fészkeléssel kapcsolatos magatartási megnyilvánulásait is a román tengerpart kb. 80 km-es szakaszán, összesen min. 43, max. 61 példányt észlelve (Kiss & Szabó, 2000a, 2000b, 2000c).

Megfigyeléseink április 30-án kezdődtek, ekkor két példányt, május 1-jén hármat, 2-án négy fehér farkú lilebíbicet figyeltünk meg a Chituc-I homok-

4. táblázat. A fehér farkú lilebíbici (*Chettusia leucura*) 2000-ból származó európai megfigyelési adatai

Ország	Helység	Dátum	Egyedszám	Forrás	Megjegyzés
1. Finnország	Merikarvia	05.21.	1	Tom Lindroos	<i>In lit.</i>
2. Franciaország	Martainneville, Somme	05.13–14.	1	Marc Duquet	<i>In lit.</i>
3. Németország	Koldingen/Hannover	05.02.	1	Peter Barthel	<i>In lit.</i>
4. Németország	Lahnau/Gießen	05.06.	1	Peter Barthel	<i>In lit.</i>
5. Németország	Kirchhain, Hessen	06.03.	1	Volk, O., Schwab, R., Schleunig, M. et al.	<i>Limicola</i> . 14.3. 143–154
6. Németország	Radenhauser Lache, HE	06.04.	1	Zinke, S., Rettig, J.	<i>Idem</i>
7. Hollandia	„wetland” De Biesbosch	08.09–15.	1	Maarten Platteeuw	<i>In lit.</i>
8. Magyarország	Jászakóhalma	04.28–29.	1	Fatér I., Zalai T. et al.	<i>In lit.</i> Fatér I.
9. Magyarország	Jászakóhalma	05.06–09.	1	Fatér I., Zalai T. et al.,	<i>In lit.</i> Hadarics T.
10. Magyarország	Harta, Miklapusztai halastavak	05.14.	1 ad.	Wilson, J., Boros E.	<i>Idem</i>
11. Magyarország	Hortobágy, Boda-zug,	05.24.	1 ad.	Kovács G., Gorman G.	<i>Idem</i>
12. Magyarország	Fertőújlak, Borsodi-dűlő	06.20.	1 ad.	Molnár B. et al.	<i>Limicola</i> . 14.3. 143–154
13. Málta	Malta	?	1	Joe Sultana	<i>In lit.</i>
14. Románia	Sf. Gheorghe-Tulcea, Vadu–Constanta	04.03–10.16.	43–61 ad., 14 pull.	Kiss J. Botond, Szabó László	<i>British Birds</i> . 93.8 : 400401, <i>Limicola</i> . 200.3 : 113–123
15. Románia	Vadu, Constanta	05.01.	2 ad.	Buttonet, Pierre	Report to the Romanian Rarit. Committee
16. Románia	Sulina, Tulcea	05.04.	10	Baciu Mihai	Report to the Romanian Rarit. Committee
17. Románia	Sinpaul, Harghita	05.08.	1 ad.	Szabó László	Erdélyi Nimród, 2.4: 13–15
18. Románia	Istria, Constanta	05.12.	1 ad.	Hubaut, Damien	<i>In lit.</i>
19. Románia	Chilia Veche, Tulcea	07.27–29.	7 ad.	Glavan, T., Vlad, E.C., Condurache, O., Arion, G., Veronoca Stefan	Report to the Romanian Rarit. Committee
20. Románia	Vadu, Constanta	08.03–04.	14 ad, 2 juv.	Renaudier, A., Briand, Charlotte, Dams, V., Malliverney, C., Villemagne, M.	Report to the Romanian Rarit. Committee, <i>Birding World</i> . 13.9 : 375–377
21. Románia	Sulina, Tulcea	08.07–08.	8 ad, 2 juv.	Baciu Mihai	Report to the Romanian Rarit. Committee
22. Románia	Sf. Gheorghe, Tulcea	05.16–17.	8	Hubaut, D., Gonz, P.	<i>In lit.</i>
23. Svédország	Délnyugat-Svédország	május közepe	2	Cecilia Johansson, Cederroth, Ch.	<i>In lit.</i>

turzáson. A látott madarak számát maximum kilencre becsültük, de egyidejűleg csak négy példányt sikerült megfigyelni. Nem voltak ijedősek, az arra járó gépjárműveket, megfigyelőt aránylag közelre bevárták, majd 20–30 m-es repülés után ismét leszálltak táplálékot keresni. Felroppenéskor a legtöbb esetben a bíbicére emlékeztető kiáltást hallattak.

Táplálékuk keresésekor a még száraz sztyeppei és sötét növényzet között, nyújtott nyakkal, gyakran meg-megállva, lassan mozogtak, inkább gémfélék, mint parti madarak módjára viselkedve, rendkívül hosszú lábukat gyakran rázogatták maguk előtt, akár a kis kócsag. Legalább négy alkalommal fogtak távolról is meghatározható táp-

lálékállatot. Ez minden esetben lőtücsök (*Gryllo-talpa gryllotalpa*) volt, ami eddigi megfigyeléseinkkel egyezik (Kiss, 1981, 1985). Megjegyzendő, hogy a területen az idei száraz évben rendkívül sűrűn volt hallható e rovar pirregése, lehet, hogy a szokottnál nagyobb gyakoriságuk magyarázza a fehér farkú lilebíbicék ragaszkodását e táplálkozóhelyhez. A madarak ide-oda lépkedtek a gyéren fedett homokfoltok között, kerülve a magasabb, sűrű növényzetet. Néha leültek, körülmenyesen, oldalogó mozgások közepette ereszkedve le. Nem kizárt, hogy e mozgások már az előzetes nászjátékok megnyilvánulásai közé tartoznak.

A további hetek folyamán a román tengerpart

59. Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Duna-delta, 2000. május (Szabó László) – White-tailed Plover

60. Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Duna-delta, 2000. május (Szabó László) – White-tailed Plover

61. Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Duna-delta, 2000. május (Szabó László) – White-tailed Plover

62. Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Duna-delta, 2000. május (Szabó László) – White-tailed Plover

63. Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) fészekalj. Duna-delta, 2000. június (Szabó László) – White-tailed Plover clutch

kb. 80 km-es szakaszán más helyeken is megtaláltuk e fajt. Több alkalommal figyelhettük meg nászjátékukat, midőn a hímek fekete-fehér szárnyaikat kitérve elvonultak az álldogáló tojók előtt, valamint a pázást. A nászjátékok időben hosszasan kitolódtak, két madár június 11-én még párosodott. A hím sokáig, meg-megállva kíséretti, majd igen gyorsan hágja meg a szárnyát félig kitérő, leguggoló tojót, utána mindketten farkukat rázogatva belábalnak a közeli vízbe, néhány ivó mozdulatot végezve.

Bár május közepétől a fészektelepek helye már ismeretes volt számunkra, az első fészkeket június 4-én ellenőriztük, amikor minden jel szerint a tojások már erősen kotlott állapotban voltak, ezért az elhagyás veszélye kisebb volt.

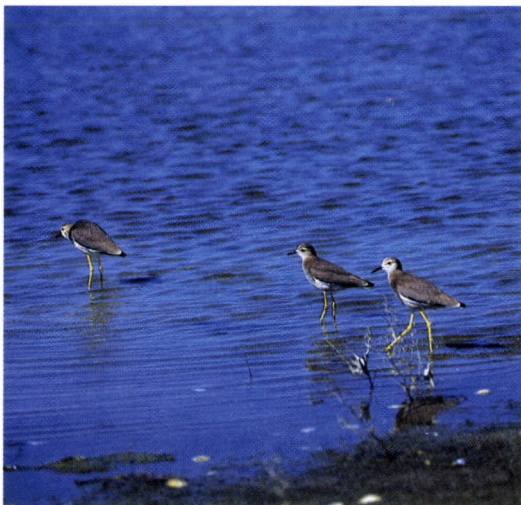
Június közepéig négy telepen négy, illetve egy-és két pár fészket sikerült azonosítani, az általunk megfigyelt fészkelőpárok számát kb. 12-re becsültük. A fészkek más partimadarak, elsősorban gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), de kuszvágó csér (*Sterna hirundo*), dankasirály (*Larus*

ridibundus), fattyúszerkő (*Chlidonias hybridus*) és bíbic (*Vanellus vanellus*) laza, vegyes fészektelepén voltak, akár ázsiai fészkelőterületükön (Cramp & Simmons, 1983; Hayman et al., 1996). Minden fészkelőhelyen láttunk legelésző teheneket, a megfigyelt körülmények között a fehérfarkú lilebíbic nem idegenkedik a szarvasmarhák-tól, sőt eddigi tapasztalataink szerint, fészkelése kötődött a területekhez. A feltételezést igazolni látszik az a tény is, hogy az egyik telep egy olyan szigeten volt, amelyen a marhacsorda rendszeresen legelt és járt ki-be a közeli faluba.

A nász után, a fészkelés kezdetével addigi bizalmas magatartásuk megszűnt, a madarak kezdtek nagyon óvatosan viselkedni, sokkal hamarabb riasztva. Az ember iránti megtűrési távolság is kitolódott néhány méterről 30–40 m-re. A fészkelőtelep zavarása esetén elsőnek a többi fajok riasztanak, a fehérfarkú lilebíbic rendszerint utoljára.

Eddigi megfigyeléseink szerint, a fészket nem védi olyan energikusan, mint a telepen lévő többi fajok. Inkább a földre száll a közelben, és a guli-pánhoz hasonló módon, sérült madarat utánozva, mellét leeresztve, kitárt szárnyakkal ide-oda szaladgálva próbálja vélt ellenségét elcsalogatni a fészektől. Csak azon esetben közeledik jajongótámadó repüléssel, ha a fészket már közvetlen

64. Fehérfarkú lilebíbicek (*Chettusia leucura*). Duna-delta, 2000. május (Szabó László) – White-tailed Plovers

veszélyben érzi. A telepet minden esetben víz vette körül, az uralkodó növényzet a tengeri szitytyó (*Juncus maritimus*) volt, közte sziksófűvel (*Salicornia herbacea*). A mért minimális távolság két fehérfarkú lilebíbic fészke között 4 m, fehérfarkú lilebíbic és gólyatöcs között pedig 6,8 m volt, ami hasonló az irodalomban talált adatokhoz (Dementiev & Gladkov, 1951; Harrison, 1975). A maximális tojásindex 1,49, a minimális 1,29, az átlag pedig 1,36 volt.

A zavarás iránti érzékenységgel nagyobbak bizonyult a megkésített költések esetében, amikor a többi faj távozása után a fészkelepről, a fehérfarkú lilebíbic figyelmessége, agresszivitása lényegesen fokozódik. A többi faj védelmének hiányával, a vélt ellenséget nagy kiáltozással, rá-rácsapva röpködi körül. A vészhangokra a fiókák rögtön takarásba húzódnak, még a már röpködő, de szárnyaikban kevéssé bízó, nagyobb fiókák is. A potenciális ellenséget (barna rétihéja, sárgalábú sirály, dolmányos varjú) a territóriumáig kíséri, majd visszakanyarodik és fészketől és fiókáitól távolabb a földre ereszkedik.

Július közepéig a legtöbb fióka már röpképes lett és elhagyta a fészkelepet, elsősorban a legnagyobb telepen, ahol a szárazság miatt a vízállás nagyon lecsökkent. Megjegyzendő, hogy ugyanekkor találtunk még megkésített, öklömnyi nagyságú, pótköltésből származó fiókát is. Egyik kolóniában augusztus közepéig, egy kevéssé zavart területen októberig figyeltünk meg a fehérfarkú lilebíbiceket. Az egyidejűleg látott, legnagyobb számú, laza fehérfarkú lilebíbic csapatot július 15-én észleltük: 21 felnőtt és 7 röpképtelen fiókát, ami eddig az Európában megfigyelt, legnagyobb egyedszámú előfordulás.

Megfigyeléseink a 2000-es évben október 6-án, illetve október 16-án záródtak, ekkor csak egy (bizonyára ugyanazon) öreg példányt észleltünk, míg ugyanott szeptember 7-én még legalább kilenc fehérfarkú lilebíbic volt.

Megjegyzendő, hogy a két utolsó alkalommal a fehérfarkú lilebíbic közelében négy fiatal gólyatöcs tartózkodott, amelyek ez időpontig még nem

hagyták el a telep környékét. Feltételezzük, hogy ugyancsak sarjúköltésből származnak a fajtársaiktól elkésve az ugyancsak megkésített fehérfarkú lilebíbichez csatlakoztak. Az október 16-i megfigyelés európai viszonylatban a legkésőbbiek közé tartozik (Bezzel, 1985; Cramp & Simmons, 1983; Glutz von Blotzheim *et al.*, 1975; Hayman *et al.*, 1996; Duquet, 2000).

A fehérfarkú lilebíbiccél 2000. május 8-án, Erdély szívében, a Szentpál (Sinpaul, Hargita megye) melletti halastavak mocsaras partján is talákoztunk. Kora reggel látszólag fáradt, magányos példány álldogált egy iszapos partszakaszon. Rövid ideig lehetett csak megfigyelni, utána elrepült (Kiss & Szabó, 2000a). Bár az itt készített felvételek csak bizonyító értékűek, először igazolják e ritka ázsiai partmadár előfordulását Erdélyben.

Értesüléseink szerint a 2000. év folyamán mássok is észleltek Dobrudzsában egy vagy több fehérfarkú lilebíbiceket. Amennyiben elfogadjuk a bizonyíték nélküli összes adatot, a Romániában 2000-ben fészkelő állományt mintegy 22–25 párba becsüljük. A szerzők a *Romanian Rarity Committee* tagjaiként, az ide beérkező, mindeddig szerény számú adatot a 2000. évi jelentésben szándékozzák részletesebben is kiértékelni.

Megfigyeléseink bizonyítják, hogy 2000-ben e faj a román tengerparton meglepően nagy számban fordult elő, és sikeresen fészkel is. Erre a jelenségre elfogadható magyarázat volna a fentebb ismertett terjeszkedési tendencia. Elegendő adat hiányában, eddig nem állapítható meg, hogy időjárási viszonyokkal magyarázható, véletlen eseményről, esetleg a fészkelőterület időszakos, pulzációs jellegű kiterjedéséről vagy határozott kitolódásáról van szó. A szokatlanul nagyszámú európai adat után ítélve, ez utóbbi lehetőség látszik valószínűbbnek. Tény, hogy megfigyeléseink először adnak közre konkrét adatokat a fehérfarkú lilebíbic legnagyobb példányszámú európai előfordulásáról, násztevékenységéről, valamint délkelet-európai, illetve romániai viszonylatban első biztos és sikeres fészkeléséről.

**Summary: The first breeding record
of White-tailed Plover (*Chettusia leucura*)
in Europe**

The White-tailed Plover (*Chettusia leucura*) is on the list of rarities in Romania. Only two specimens, both collected in 1895, as well as two sight observations with supporting photographs from 1977 and 1981 had been known until year 2000 with absolutely no known occurrence outside Dobruġa. Between April 30 and October 16, 2000 a series of observations had been made on feeding, courtship, mating, successful nesting and territorial behaviour along an 80-km-long stretch of the Romanian sea-coast on min. 43, max. 61 White-tailed Plovers. The nesting population situated on three different locations was estimated at 12 pairs.

The biggest flock of White-tailed Plover was seen on June 15: 21 adults and 7, yet flightless, juveniles were seen together. This is considered the largest congregation of this species ever reported in Europe. By early July the majority of the juveniles had already left the breeding sites but we still found some very young, fist sized, birds present. On one of the colonies the birds were present until mid August, on another less disturbed place the birds stayed as late as mid October. In order to avoid any unnecessary disturbance, measurements were only taken from three nests, each with four eggs: length max. 40.6 mm, min. 36.5 mm (average 39.0 mm); width max. 29.6 mm, min. 27.5 mm (average 26.55 mm). Egg index was max. 1.49, min. 1.29 (average 1.36). All three colonies were surrounded by water, and they were in loose colonies of other waterbirds, mostly Black-winged Stilt (*Himantopus himantopus*).

Outside the breeding colonies, a solitary bird was also seen on May 8 at Sinpaul (Harghita county, Transylvania) on a fishpond. This was the first record of the species from Transylvania. The areal expansion of the species towards northwest is supported both by our observations on the first successful nesting of this species in SE Europe (and especially in Rumania) and the increased number of reports from other European countries in 2000. Our observations served with data on the behaviour and ecology of White-tailed Plover on a recently occupied territory.

Irodalom

- Bezzel, E. (1985): *Kompendium der Vögel Mitteleuropas. Non-passeriformes*. AULA-Verlag, Wiesbaden
- Cramp, S. & Simmons, K. E. L. (eds.), (1983): *The Birds of the Western Palaearctic*. Vol. 3. Oxford University Press, Oxford
- Colston, P. & Burton, P. (1988): *Waders of Britain and Europe with North Africa and the Middle East*. Hodder & Stoughton, Sydney
- Dementiev, G. P. & Gladkov, N. A. (1951): *Ptici Szovjetskogo Szozjuza*. 3. Nauka, Moszkva
- Glutz von Blotzheim, U. N. Bauer, K. M. & Bezzel, E. (1975): *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Band 6. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden
- Garmash, B. (1988): Gnezdovanie *Vanellus leucurus* v Krimu. Inf. Mat. rabocii gruppi po kulikam
- Grimett, R. F. A. & Jones, T. A. (1990): *Important bird areas in Europe*. ICBP. Cambridge
- Hagemeijer, W. J. M. & Blair, M. (eds.) (1997): *The EBCC Atlas of European breeding birds. Their distribution and abundance*. Poyser, London
- Harrison, C. (1975): *Jungvögel, Eier und Nester aller Vögel Europas, Nordafrikas und des Mittleren Ostens*. Verlag Paul Parey, Hamburg
- Hayman, P., Marchant, J. & Prater, T. (1996): *Shorebirds. An identification guide to the waders of the world*. Helm, London
- Jonsson, L. (1992): *Die Vögel Europas und des Mittelmeerraumes*. Franckh-Kosmos, Stuttgart
- Kiss, J. B. (1981): Ornithologische Beobachtungen in Nord-Dobruġa. *Vögel der Heimat*
- Kiss, J. B. (1985): Cîteva specii de pasari mai rare, observate în Dobrogea de Nord, în perioada 1980–1982. *Delta Dunarii. Stud. și com. de ecol.* 1. p. 103–108.
- Kiss J. B. & Szabó, L. (2000a): A fekérfarú lilebíbic első bizonyított fészkelése Európában. *Erdélyi Nimród* 4. p. 13–15.
- Kiss J. B. & Szabó L. (2000b): First breeding record of White-tailed Lapwing in Romania (and Europe outside Russia). *British Birds* 93. p. 400–401.
- Kiss J. B. & Szabó L. (2000c): Der Weisschwanzkiebitz – *Vanellus leucurus* – als europäischer Brutvogel im Donaudelta. *Limicola* 14. p. 113–123.
- Linġia, D. (1955): *Pasarile din R.P.R.* III. Ed. Academiei R.P.R., București
- Mitchell, D. & Young, S. (1997): *Rare birds of Britain and Europe*. New Holland, London
- Rosetti–Balanescu, C. (1957): *Pasarile vinatorului*. 3 Ed. A.G.V.P.S., București
- Svensson, L., Grant, P. J., Mullarney, K. & Zetterström, D. (1999): *Collins Bird Guide*. Harper Collins, London
- Weber, P. (1978): Date certe privind prezența speciei *Vanellus leucurus* în România. *Ocrot. Nat.*

Dr. Kiss J. Botond

8800 Tulcea. Str. Babadag, Nr. 165. Romania
jbkiss@indd.tim.ro

Szabó László

4150 Odorheiu Secuiesc, Piata Libertatii Nr. 25.
Fundatia Aves, Romania
avestours@udv.nextra.ro

A Nyugat-Palearktisz madárhírei (2001. január–április)

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: KÓKAY SZABOLCS

Ismét volt jeges bűvár (*Gavia immer*) nyugati szomszédunknál. Egy madár nagyon hosszán, február 2-ától legalább április 15-ig tartózkodott a Millstatti-tavon (Nyugat-Ausztria). Egyetlen napra még egy példány is csatlakozott hozzá.

Bár a következő adat tavalyi, és a faj sem ritka nálunk, mégis említésre érdemes: összesen 142 sarki bűvárt (*Gavia arctica*) számláltak a szintén ausztriai Faakersee-n 2000. november 25-én.

Az Ouded Massa (Marokkó) melletti tarvarjúk (*Geronticus eremita*) állománya öröndetesen növekszik. Két pihenőhelyen körülbelül 500 madarat számláltak össze.

Érdekesebb kis lilik (*Anser erythropus*) adatok: Ausztriában a Fertő keleti partján (Seewinkel) többször is megfigyelték a fajt (február 24-én két példányt, március 4-én és 12-én egy öreg példányt – vö. a hazai megfigyelésekkel). Svédországban apácaludakkal keltettek kislilik-tojásokat egy védelmi akció keretében. Ezek a madarak azután a pót-szülőkkel Nyugat-Európába vonultak telelni. A program veszélyeire figyelmeztet, hogy Észak-Németországban a két faj hibrid példányát, valamint apácalúdnak udvarló kis liliket figyeltek meg április folyamán.

A búbos réce (*Aythya affinis*) rendszeres vendégnek mondható Európa nyugati partjainál. A szárazföld belsejébe azonban ritkán vetődik. Egy gyűrű nélküli gácsér tartózkodott a baseli tavon, a francia–német–svájci határon (mindhárom országot meglátogatva) január 14-től legalább február 10-ig.

Nemcsak nálunk emelkedett meg a teletől fekete sasok (*Aquila clanga*) száma. Hollandiában összesen négy madarat jegyeztek föl, Olaszországban január hónapban legalább tíz példány tartózkodott (főleg északon). Ezenkívül Horvátországból, Franciaországból és Ausztriából jelezték (Ausztriában, a Fertő mellett került elő egy évről évre visszatérő

példány, mely azonos lehet a magyar oldalon többször észlelt egyeddel).

A Fertőzugban (Seewinkel) április 1-jén egy lilebíbicit (*Chettusia gregaria*) láttak. E faj évek óta nem fordult elő idehaza!

A gyűrűscsőrű sirály (*Larus delawarensis*) a leggyakoribb amerikai vendégnek számít Európában (főleg az Atlanti-óceán partjain). A *Tűzok* e számában megjelent, a faj terepi határozását tárgyaló cikk apropójából közlöm az adott időszak megfigyeléseinek számát: január: Nagy-Britannia 35 pld. (főleg a nyugati partokon), Írország 15 pld., Franciaország minimum 8 pld., Norvégia 2 pld., Olaszország egy hosszán kitaró pld., Madeira 6 pld., Spanyolország 4 pld.; február: Nagy-Britannia minimum 32 pld. (nem csak a tengerparton), Franciaország minimum 9 pld., Norvégia 3 pld., Spanyolország 2 pld., Portugália 2 pld., Azori-szigetek 56 pld. (egy csapatban február 18-án); március: Nagy-Britannia minimum 33 pld., Franciaország minimum 14 pld., Norvégia 2 pld., Izland 1 pld.; április: Nagy-Britannia 28 pld., Írország 20 pld., Norvégia 2 pld., Spanyolország 6 pld., Portugália 4 pld., Izland 2 pld., Azori-szigetek 1 pld., Madeira 5 pld.

Drezda közelében egy tavon egy másodéves korallsirályt (*Larus audouinii*) láttak március 23–24-én. Ha elfogadja a német ritkaságbizottság, ez lesz a második németországi megfigyelése. Tekintve, hogy ez a madár a szárazföld belsejében került elő, nekünk magyaroknak is érdemes nyitva tartani a szemünket, hátha erre téved egy madár a Földközi-tenger medencéjéből.

Olaszország északnyugati partjainál március 23-án került elő az ország negyedik rózsás csére (*Sterna dougallii*).

Az örvös papagáj (*Psittacula krameri*) fogságból kiszabadult példányai már önnfenntartó populációt alkotnak Angliában. London közelében egyetlen

éjszakázóhelyen januárban 2300, februárban 2400 madarat számláltak.

A hegyi kalandrapacsirta (*Melanocorypha bimaculata*) negyedik alkalommal fordult elő Finnországban (2000. december 17.–2001. január 18.).

Ismét akadtak olyan vörhenyes fecskék (*Hirundo daurica*), melyek Afrikából megérkezve „túllöttek a célon” (és Magyarországon). Németországban két, Dániában egy madár került távcső elé.

Nagy számban figyeltek meg sarkantyús pityerket (*Anthus richardi*) Olaszországban (Szicíliában, Siracusa környékén januárban mintegy 20 pld.-t) és Portugáliában (február 26–28-ig 14 pld.-t).

A barázdabillegető Brit-szigeteken élő alfaját (*Motacilla alba yarrelli*) – mely hazánkban még

hitelesített adattal nem rendelkezik – látták Illmitznél, az ausztriai Fertőzugban (Seewinkel) április 22-én.

A csonttollú (*Bombycilla garrulus*) inváziójának szerte Európában örülhettek. Ausztriában figyelték meg a legnagyobb csapatait: márciusban Freistadt városban mintegy 6000 madárból álló csapat jelenlétét jegyezték fel. December végén, keletről özönlöttek el az országot. Április végén a számítások szerint még több ezer madár tartózkodott náluk. Németországban is sokáig kitartottak, áprilisban még nagy számban fordultak elő a déli részeken (München környékén 2000-es csapatok voltak).

Izlandon nyolc áttelelő barátposzátát (*Sylvia atricapilla*) figyeltek meg január folyamán, melyek közül legalább egynek sikerült is túlélnie a viszontagságos időszakot.

A himalájai földirigó (*Zootherma dauma*) negyedszer került elő Dániában. Március 4–8. között tartózkodott egy madár egy északjyllandi városban.

Január 6-án ismételten hálóba került egy kék cinege–lazúrcinege hibrid (*Parus caeruleus* × *P. cyanus*) az ausztriai Fertőzugban (Seewinkel) Illmitznél. Pontosan egy hónappal ezelőtt, ugyanezen a helyen fogták az előzőt (lásd előző *Tűzok*).

Lehet érdekes, és lehet rémítő is a következő adat: Mallorca szigetén január folyamán egy éjszakázóhelyen több mint félmillióra becsülték a gyülekező seregélyek (*Sturnus vulgaris*) számát.

A nagy pirók (*Pinicola enucleator*) inváziója folytatódott Finnországban. Februárban több mint 800 madarat számláltak Helsinki területén. Mintegy 300-at meg is gyűrűztek, sokat a nagy hideg miatt kézzel is meg lehetett fogni.

ÉLŐ Világ

MEGJELENIK KÉTHETENTE

Keresse az újság-árusoknál!

A KÁRPÁT-MEDENCE TERMÉSZETI ENCIKLOPÉDIÁJA

Szülőföldünk lebilincselően gazdag élővilágát a tudományos alaposágú, érdekes leírások mellett közel **5000** színes fotó és illusztráció mutatja be. **A két gyűjtődobozba rendezhető 1700 oldalas enciklopédia teljes keresztmetszetet ad a Kárpát-medence állat- és növényvilágáról.** **A sorozat végére az összegyűjtött 52 lapszám értékőrző enciklopédiává áll össze.**

Megrendelhető, kedvezményesen előfizethető a Kossuth Kiadó Vevőszolgálatánál:
1061 Budapest, Andrásy út 13.
Telefon/fax: 266-3514, 266-3515, E-mail: kossuthvevoszolg@matavnet.hu

Érdekes madármegfigyelések, 2001. február–április

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: HADARICS TIBOR

Erovat számára kérjük beküldeni folyamatosan, vagy legkésőbb a lent megadott határidőig azon madárfajok adatait, amelyek magyar nevét *dőlt betűvel* szedtuk a *Magyarország madarainak jegyzéke* című összeállításban (Tüzek 1: 42–48). Természetesen helyt adunk gyakori fajok szokatlan helyen, a szokásostól eltérő időben vagy mennyiségben való megfigyeléseinek is. A lap évi négy számában mindig a megjelenést megelőző időszak adatait közöljük, az alábbiak szerint (zárójelben az adatok beküldési határideje):

1. szám: november–januári adatok (február 10.)
2. szám: február–áprilisi adatok (május 10.)
3. szám: május–júliusi adatok (augusztus 10.)
4. szám: augusztus–októberi adatok (november 10.)

Felhívjuk a figyelmet, hogy a határidők lejártá után is lehet még adatokat beküldeni, mivel az anyag végleges lezárására csak később kerül sor, s így akár az utolsó pillanatban érkezett adatok is bekerülhetnek a lapba. Saját munkánk megkönnyítése érdekében azonban kérünk mindenkit, hogy lehetőleg tartsa be a határidőket.

Az adatok beküldésekor kérjük megjelölni a pontos dátumot (től–ig); a megfigyelés pontos helyét (településhatár és közelebbi hely); a példányszámokat; ha megállapítható a kort és az ivart; valamint a megfigyelő(k) nevét (kettőnél több megfigyelő esetén kérjük aláhúzással vagy valamilyen más módon megjelölni azt, hogy kinek a nevét szerepeltessük az adat mellett *Kovács P. és társai* formában, mert minden megfigyelő nevének kiírására terjedelmi okok miatt nincs lehetőségünk). Ha a megfigyelt madárról fénykép is készült, azt is kérjük eljuttatni az adatokkal együtt dr. Hadarics Tibor (H-9400 Sopron, Ív utca 14. II/4., e-mail: sitke@mail.matav.hu) vagy a *Tüzek* szerkesztőségének címére. A fényképek sérülésmentes visszajuttatásáról gondoskodunk. Diát, színes vagy fekete-fehér papírképet egyaránt be lehet küldeni.

Az adatok hitelességéért kizárólag a megfigyelők felelnek. *A csillaggal (*) jelzett adatokat a Nomenclator Bizottság még nem hitelesítette, így azokat a Bizottság állásfoglalásáig fenntartással kell fogadni, idézésük kerülendő, ezért ezen adatoknál a megfigyelő nevét sem közöljük.*

Nyomatékosan kérünk mindenkit, hogy a hitelesítendő fajokról a megadott időpontokig a Nomenclator Bizottság számára is küldje el a részletes leírást.

Északi búvár (*Gavia stellata*): 03.08-án a Tisza-tó Abádszalóki-öblében látták 1 ad. pld.-t (Emri T.).

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps grisegena*): Mivel a faj az Alföldön, ha nem is gyakori, de rendszeres fészkelő, a Dunántúlon viszont csak szórányosan jelenik meg, a továbbiakban csak az Alföldön kívüli adatokat közöljük. 03.24-én a fertőújlaki Borsodi-öblében 1 (Pellinger A.); 03.29-én a Bősárkány melletti Nyirkai-Hany elárasztásán 1 (Pellinger A.); 04.10-én a tatai Réti-halastavakon 1 ad. (Bátky G. – Bátky K.), 04.11-én ugyanott 2 ad. (Bátky G.); 04.12-én a hansági Király-tóban 1 (Fersch A.), a Rétszilasi-

halastavakon 1 ad. (Kóky B.); 04.26-án a Bősárkány melletti Nyirkai-Hanyban 1 (Vácsi M.);

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*): 1 ad. téli tollazatú pld.-t észleltek a Duna Pilismaróti-öblében 02.14-én (Kern R.), 02.17-én (Albert L. – Ungi B.) és 02.23-án (Kóky Sz. és társai); ugyanitt 03.20-án is láttak 1 ad. téli tollazatú pld.-t, amely lehetséges, hogy azonos a februárban ott tartózkodó madárral (Németh L. – Vasuta G.). 02.23-án 1 ad. téli tollazatú, szárnyán sérült madár bukkant fel a Duna budapesti szakaszán (Újpesti-öböl, téli kikötő) (Kóky Sz. – Zsoldos M.), a madarat itt 02.27-én (Kóta A. – Bajor Z.), 03.07-én és 04.06-án is látták (Fodor A.). A hortobágyi Derzsi-halastavon 1 ad. vedlő pld.-t észleltek 04.13-án (Oláh J.) és 04.16-án (Emri T.). 04.25-én a Polgári-halastavakon 2 nászruhás madarat figyeltek meg (Tar J.).

Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*): A faj fészkel a Hortobágyon, és ott – különösen a Hortobágyi-halastavon – sokszor nagyobb példányszámban is rendszeresen megfigyelhető, ezért csak a Hortobágyon kívüli megfigyeléseket részletezzük. A geszti Begécsi-vízátrolón 02.02-án 3 (Tögye J. és társai), 02.03-án 2 (Vasas A. és társai); a Biharugrai-halastavakon 02.25-én 5, 03.05-én 1, 03.09-én 4 (Tögye J.), 03.10-én 7 (Tögye J. – Vasas A.), 03.11-én 3, 03.15-én 6, 03.16-án 8 (Tögye J.), 03.17-én 4 (Szilágyi A. és társai), 03.23-án 4 (Tögye J.), 03.24-én 3 (Tögye J. – Vasas A.), 03.30–04.01-ig 1 (Tögye J.; Tögye J. – Vasas A.), 04.14-én 5 (Tögye J. – Vasas A.), 04.15-én 15 (Vasas A. – Palercsik J.), 04.22-én 4 (Tögye J. – Vasas A.); a tömörkényi Csaj-tavon 02.17-én 1 (Bod P. – Bede Á.), 04.07-én 3–5 (Magyar G. és társai), 04.08-án 1, 04.22-én 4 (Bánfi P.); a tatai Réti-halastavakon 03.03-án 2 (Bátky G. – Bátky K.); a Szigetmonostor melletti Merzsánban 03.31-én 1 ad. + 1 imm. (Fodor A.); a Kis-Balatonon 04.06-án kb. 10 (Németh L. – Futó E.); a Szegedi-Fertőn 04.08-án 1 pld.-t láttak (Domján A. – Tokody B.).

65. Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*) 2001. április 3. Besenyeőtelek (Tar János) – *White Pelican*

66. Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) öreg tojó, háttérben a visegrádi vár. 2001. február 6. (Fodor András) – Whooper Swan, adult female

67. Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) öreg tojó. Nagymaros, komp, 2001. február 11. (Fodor András) – Whooper Swan, adult female

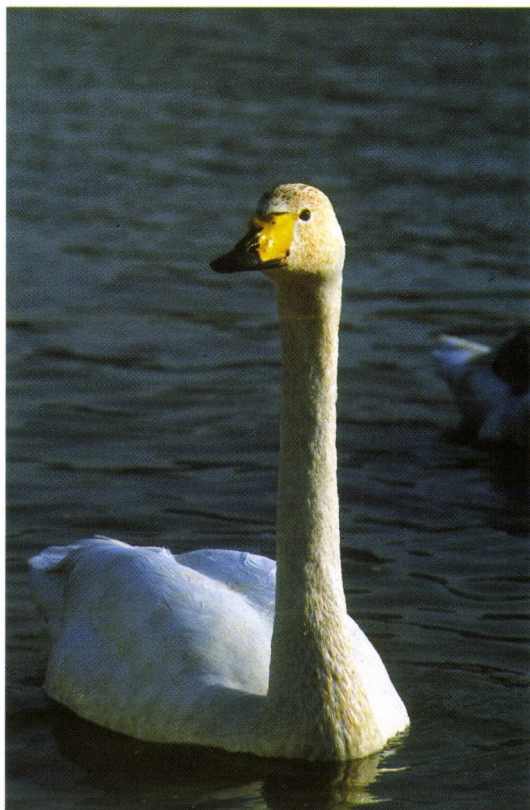
Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*): 04.02–03-án* Besenyőtelek közelében 1 imm. (3-4y) madarat figyeltek meg.

Batla (*Plegadis falcinellus*): 04.22-én a Biharugrai-halastavakon 4 (Tögye J.); 04.22-én a Szege-di-Fertőn ugyancsak 4 pld.-t láttak (Mészáros Cs.).

Kis hattyú (*Cygnus columbianus*): 02.25-én* 3 ad. + 1 imm. pld.-t láttak a naszályi Ferenccsajori-halastavakon.

Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*): Februárban 1 ad. tojó madár időzött a Duna nagymarosi szakaszán: 02.04–05-én*, 02.09-én*, 02.11-én*, 02.17-én*, 02.27-én* és utoljára 03.02-án* látták; valószínűleg ugyanezt a madarat észlelték 02.23-án* Vác közelében, a Kompkötő-sziget északi csücskénél is. 02.17-én* a Hortobágyi-halastavon és a Cserrepes-pusztán is megfigyeltek 1 ad. madarat. 03.03–07-ig* a hansági Fehér-tavon 2 ad. + 1 imm. (2y) pld. időzött, közülük az egyik ad. madár 03.11-ig* kitartott a tavon. Április elején* a Kis-Balatonon is felbukkant 1 pld.

Kis lilik (*Anser erythropus*): A Hortobágyon 02.18-án a Cserrepes-pusztán 2 ad. (Tar J.), 02.19-én a Kecskés-pusztán 4 (Tar J.), 02.23-án a Hortobágyi-halastavon 4 ad. + 1 imm. (2y) (Tar J.), 02.28-án és 03.08-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 ad. pld.-t láttak (Tar J.). A hortobágyi Dinnyés-laposon 03.12-én 27, 03.13-án 32, 03.14-én 28, 03.15-én 27 (Tar J.), 03.18-án min. 15 (Emri T.), 03.19-én 32, 03.20-án 2 (Tar J.); a Hortobágyi-halastavon 03.30-án

28 pld.-t észleltek (Nagy T.). A fertőüljaki Borsodi-dűlőben 03.09-én* 1 ad., a szomszédos Nyéki-szálláson 03.10-én* 2, a Borsodi-dűlőben 03.15-én* 3 ad., 03.17-én* 1 ad., 03.22-én* és 03.24-én* 2 ad., 03.25-én* 5 ad. pld.-t figyeltek meg.

Kanadai lúd × nyári lúd hibrid (*Branta canadensis* × *Anser anser*): A fertőüljaki Borsodi-dűlőben 04.14-én* és 04.22-én* 2, 04.21-én*, 04.23-án*, 04.25-én* és 04.28-án* pedig 1 pld.-t láttak a fertőüljaki Borsodi-dűlőben.

Apácalúd (*Branta leucopsis*): A fertőüljaki élőhely-rekonstrukciós területen a Fésűsben 02.15-én (Pellinger A. – Laczik D.) és 02.17-én (Pellinger A. és társai) 1, a Borsodi-dűlőben 02.11-én 1 (Hadarics T. – Pölcz R.), 02.17-én 1 (Pellinger A. és társai), 03.02-án 3 (Pellinger A.), 03.03-án 1 (Hadarics T.), 03.09-én 2 (Pellinger A.), 03.10-én 1 (Hadarics T. és társai), a Nyéki-szálláson 03.10-én 1 pld.-t láttak (Pellinger A.). A Hortobágyon 03.15-én a Dinnyés-lapason 1 (Tar J.), 03.17-én a Cserépes-pusztán 1 (Végyvári Zs.), 03.24-én a Hortobágyi-halastavon 1 ad. pld.-t figyeltek meg (Emri T. – Gyüre P.).

Örvös lúd (*Branta bernicla*): 02.23-án* 1 ad. *ssp. bernicla* pld.-t figyeltek meg a Hortobágyi-halastavon, 02.27-én* valószínűleg ugyanezt a madarat látták ugyanott, illetve 02.28-án* a közeli Mátán is. 03.11-én* a fülöp-szállási Kelemen-széken 1 *ssp. bernicla*, 04.08-án* a Velencei-tónál szintén 1 *ssp. bernicla* pld. mutatkozott.

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): A fertőüljaki élőhely-rekonstrukciós területen 02.01-jén a Borsodi-dűlőben 3 (Pellinger A.), 02.02-án a Fésűsben 3 (Pellinger A. – Mogyorósi S.), 02.03-án ugyanott 2 (Hadarics T. – Pellinger A.), 02.05-én a Borsodi-dűlőben 3 (Pellinger A. – Fersch A.), 02.06-án a Fésűsben 12 (Pellinger A.), 02.07-én ugyanott 1 (Pellinger A.), 02.09-én a Borsodi-dűlőben 9 (Pellinger A.), 02.11-én ugyanott 2, a Fésűsben 7 (Hadarics T. – Pölcz R.), 02.14-én a Fésűsben 2 (Pellinger A.), 02.15-én ugyanott 5 (Pellinger A. – Laczik D.), 02.17-én a Fésűsben és a Borsodi-dűlőben 12 (Pellinger A. és társai), 02.20-án a Borsodi-dűlőben 5 (Hadarics T.), 02.23-án ugyanott 14 (Kárpáti L.), 03.02-án ugyanott 10 (Pellinger A.), 03.03-án ugyanott 16 (Hadarics T.), 03.05-én ugyanott 6 (Kárpáti L.), 03.08-án ugyanott 14 (Molnár B. – Szimuly Gy.), 03.09-én ugyanott 12 (Pellinger A.), 03.10-én a Nyéki-szálláson és a Borsodi-dűlőben 16 (Pellinger A.; Hadarics T. és társai), 03.11-én a Borsodi-dűlőben 2 (Vácz M.), 03.12-én ugyanott 10 (Pellinger A.), 03.14-én ugyanott 12 (Riezing N.), 03.16-án a Nyéki-szálláson 5 (Mogyorósi S. – Pellinger A.), a Borsodi-dűlőben 11 (Laczik D.), 03.17-én (Hadarics T. és társai) és 03.19-én (Pellinger A. – Laczik D.) a Borsodi-dűlőben 6-6, 03.20-án ugyanott 3 (Magyar G. – Böhm A.), 03.21-én ugyanott 2 (Németh Cs. – Dankovics R.), 03.22-én (Pellinger A. – Dankovics R.) és 03.24-25-én (Pellinger A.; Vácz M.; Hadarics T. és társai) ugyanott 6-6 pld.-t számláltak; a Fertőről a táplálkozóterületekre kijáró libák között 02.01-jén 7 pld.-t láttak Nagycenk közelében (Dénestmajor) (Hadarics T.). A Hortobágyon 02.01-jén a tiszacsegei Szilágyi-tanyánál 6 (Tar J.), 02.17-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Emri T.), 02.18-án a Cserépes-pusztán 10 (Tar J.), 02.19-én a Kecskés-pusztán 1 (Tar J.), 02.28-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Tar J.), Mátán 8, a Hortobágyi-halastavon 1 (Végyvári Zs.), 03.08-án a Virágoskúti-halastavon 8 (Tar J.), 03.10-én Zám-pusztán 14 (Kovács G.), 03.12-én a Hortobágyi-halastavon 4 ad. (Konyhás S.), 03.14-én a Dinnyés-lapason 1, a Hortobágyi-halastavon 7 (Tar J.), 03.20-án a Kecskés-pusztán 2 pld.-t észleltek (Tar J.). 02.07-én

a geszti Begécsi-víztárolón 5 (Tögye J.), Tarnaszentmiklós közelében 5 (Borbáth P.); 02.09-én a Begécsi-víztárolón 3 (Tögye J. – Vasas A.), Poroszlónál a Tisza-tavon 5 (Fatér I.); 02.16-án a Tisza-tó Sarudi-öblében 1 (Emri T. és társai); 02.24-én és 03.10-én a Biharugrai-halastavakon 2-2 (Tögye J. – Vasas A.); 03.11-én a szabadszállási Pipás-réten 9 (Kókay Sz. és társai); 03.15-én a Szabadszállás melletti Zab-széken 3 ad., a Pipás-réten 6 pld. került szem elé (Kókay B.).

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*): 04.16-án* Apajon (Apajpuszta) láttak 1 pld.-t.

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): A Fertőüljak melletti élőhely-rekonstrukciós területen (Borsodi-dűlő) 02.13-14-én 1 (Laczik D.; Pellinger A.), 02.15-én 1 pár (Pellinger A. – Laczik D.), 02.17-én 3 (Pellinger A. és társai), 02.23-án 6 (Kárpáti L.), 02.25-én 3 (Pellinger A. – Laczik D.), 03.02-án 5 (Pellinger A.), 03.03-án 3 (Hadarics T.), 03.05-én 4 (Kárpáti L.), 03.08-10-ig 7 (Molnár B. – Szimuly Gy.; Pellinger A.; Hadarics T. és társai), 03.11-én 6, 03.12-én 4 (Vácz M.), 03.14-én 8 (Riezing N.), 03.15-én 2 pár (Pellinger A.), 03.16-án 5 (Laczik D.), 03.17-én 9 (Hadarics T. és társai), 03.19-én 4 (Pellinger A. – Laczik D.), 03.24-én 5 (Pellinger A.), 03.30-án 3 (Vácz M.), 03.31-én 4, 04.01-jén 6 (Pellinger A.), 04.03-án 8 (Goda I.), 04.06-án 5, 04.09-én 4 (Pellinger A.), 04.14-én 3 (Hadarics T. és társai), 04.16-án 2 (Vácz M.), 04.21-én 5 (Pellinger A.), 04.26-án 1 (Vácz M.), 04.29-én 1 pld.-t észleltek (Hadarics T.); a madarak időnként az élőhely-rekonstrukció másik részén (Nyéki-szállás) is megjelentek: 03.10. 7 (Pellinger A.), 03.16. 4 (Mogyorósi S. – Pellinger A.), 03.24. 5, 04.11. 2 pld. (Pellinger A.); sőt 04.05-én, 04.13-án (Pellinger A.) és 04.17-én (Vácz M.) a petőházi cukorgyár ülepitőin is felbukkant 1 pár. 02.02-11-ig a geszti Begécsi-víztárolón 1 hím + 1 tojó (Tögye J. – Vasas A.); 02.10-én a szegedi Fehér-tavon 2 (Kókai K. – Nagy I.); 02.11-én a tatai Öreg-tavon 1 (Kern R.); 02.16-án a Tisza-tó Sarudi-öblében 3 (Emri T. és társai); 02.18-án a szegedi Fehér-tavon 1 tojó (Kókai K.); 02.25-én a Szegedi-Fertőn 1 tojó (Domján A. – Tokody B.; Kókai K.); 02.25-27-ig a tatai Öreg-tavon 1 (Bátky K. – Bátky G.; Riezing N.); 03.01-jén (Domján A. – Tokody B.) és 03.04-én (Kókai K. és társai) a szegedi-Fertőn 1 tojó; 03.10-én a tatai Öreg-tavon 1 ad. (Bátky K.); 03.11-én vagy 03.12-én a dunatetőleni Böddi-széken 2 (Oroszi Z.); 03.24-én a kardoskúti fehér-tavon 1 hím (Kókai K. és társai); 03.30-31-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 hím + 1 tojó (Bánfi P. és társai; Tokody B. – Domján A.; Bod P. – Bede Á.); 03.31-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 1 tojó (Ciconia Klub); 04.06-án a Biharugrai-halastavon 2 (Tögye J. – Vasas A.), a hortobágyi Derzsi-halastavon 1 (Simay G.); 04.07-én a Biharugrai-halastavon 19 (Tögye J. – Vasas A.), a tömörkényi Csaj-tavon 2 ad. (Nagy T. – Török K.), a sárkeresztúri Sárkány-tavon 1 ad. hím (Legányi M. – Vasuta G.); 04.13-án a hortobágyi Borzasi-halastavon 1 tojó (Nagy T. és társai); 04.14-én a tömörkényi Csaj-tavon 2 hím + 1 tojó (Domján A.); 04.15-én Náduvvar határában (Ózes) 1 ad. (Konyhás S.); 04.21-én (Tokody B. – Domján A.) és 04.25-én (Nagy T. és társai) a kardoskúti Fehér-tavon 1 hím + 1 tojó; 04.22-én a tömörkényi Csaj-tavon 2 hím + 2 tojó (Bánfi P.); 04.27-én a pusztaszeri Bűdös-széken 7 (Nagy T. és társai), a kabai cukorgyár ülepitőin 1 ad. (Konyhás S.), a hortobágyi Akadémiai-halastavon 1 (Emri T.); 04.29-30-án a tömörkényi Csaj-tavon 1 pld.-t észleltek (Bánfi P. – Domján A.; Domján A. és társai).

Üstökösreçe (*Netta rufina*): A faj a Dunántúlon nem számít ritkának, ezért csak a Duna vonalától keletre eső megfigyelési adatait közöljük. 02.10-én a Szegedi-Fertőn 1 hím (Kókai K. – Nagy I.);

02.16-án a Hortobágyi-halastavon 9 (Végyvári Zs.); 02.17-én ugyanott 5 hím + 2 tojó (Emri T.); 02.23-án ugyanott 5 hím + 4 tojó (Tar J.); 03.31–04.01-jén a Biharugrai-halastavakon 1 tojó (Tögye J. – Vasas A.); 04.07–08-án ugyanott 1 hím + 1 tojó (Tögye J. – Vasas A.); 04.18-án a hortobágyi Bivalyhalmi-halastavon 1 hím (Tar J.); 04.22-én a csanyleteki Síróhegyi-halastavakon 1 hím (Bánfi P.), a Biharugrai-halastavakon 3 pár jelenlétét állapították meg (Vasas A. – Palercsik J.).

Hegyi réce (*Aythya marila*): 02.03-án Vénekknél a Dunán 1 hím + 1 tojó (Steiner A.); 02.16-án a Duna Lipót és Dunakiliti közötti szakaszán 1 tojó (Laczik D.), Abádszalók közelében a Tisza-tavon 2 tojó (Gyüre P. és társai), a Tisza-tó Sarudi-öblében 1 tojó (Zöld B. és társai); 02.23-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon 2 (Végyvári Zs.); 03.11-én a fülöpszállási Kelemen-széken 8 hím + 1 tojó (Kókay Sz. és társai); 03.15-én a Hortobágyi-halastavon 2 pár (Emri T. – Gyüre P.); 03.31-én a tatai Réti-halastavakon 1 hím (Bátky G. és társai); 04.02-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 hím (Tar J.); 04.07-én a tihanyi révnél a Balatonon 24 (Oláh J.); 04.11-én a tatai Réti-halastavakon 1 hím (Bátky G.); 04.25-én a hortobágyi Bivalyhalmi-halastavon 3 hím (Tar J.);

Fekete réce (*Melanitta nigra*): A Duna Pilismaróti-öblében 02.23-án (Jakab P. és társai), 02.27-én (Fodor A. – Kazi R.) és 03.02-án (Kóta A. és társai) láttak 1 ad. hím madarat.

Örvös bukó (*Mergus serrator*): 02.03-án a Duna Vác és Szőlőliget közötti szakaszán 1 hím + 1 tojó (Czirák Z. és társai), a tömörkényi Csaj-tavon 1 tojó (Barkóczy Cs. – Adamik Á.); 02.28-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 tojó (Tar J.); 04.28-án szintén a Virágoskúti-halastavon 5 ad. pld.-t figyeltek meg (Végyvári Zs.).

Vörös kánya (*Milvus milvus*): 02.16-án Békéssámon határában (Porgány-ér) 1 ad. (Mészáros Cs. – Kotymán L.), a Mosoni-síkon 1 (Laczik D.); 02.20-án Balf közelében a Fertő-parton 2 imm. (Mogyorósi S.); 03.01-jén Gutorfölde határában 1 (Ciconia Klub); 04.01-jén Földsziget közelében (Csíkós-égeres) 1 (Váczai M.); 04.07-én Litke mellett (Csádaly) 1 (Papp F.); 04.28-án a Mosoni-síkon 1 ad. pld.-t láttak (Váczai M. és társai).

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*): 03.24-én* Fertődön 1 hím; 03.31-én* a hortobágyi Dinnyés-laposon 1 hím, a Királyhegyesi-pusztán 1 ad. hím; 04.01-jén* Balmazújváros határában (Szandalik) 1 tojó; 04.02-án* a hortobágyi Karácsony-foknál 1 tojó; 04.10-én* Fertőújlak közelében 1; 04.19-én* a hortobágyi Zám-pusztán 1 ad. hím; 04.20-án* a Hortobágyi-halastónál 1 tojó; 04.23-án* a hortobágyi Ökörföldön 1 ad. tojó; 04.29-én* a Fábiansbestyén melletti Rontó-érnél 1 tojó pld. került szem elé.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): 03.11-én a szabadszállási Kis-réten 1 (Kókay Sz. és társai); 03.15-én a szintén szabadszállási Pipás-réten 1 (Kókay B.); 04.01-jén, 04.03-án és 04.05-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 ad. (Konyhás S. – Madarasi József, Konyhás S.); 04.27-én és 04.29-én a balmazújvárosi Darassa-pusztán 1 ad. pld.-t észleltek (Konyhás S.).

Fekete sas (*Aquila clanga*): A fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen a tél folyamán folyamatosan megfigyelhető ad. pld. 02.02-án*, 02.04-án*, 03.16-án* is szem elé került. A januárban Balatonederics közelében többször észlelt imm. (2y) pld.-t 02.04-én* láttak utójára. Balmazújváros közelében (Magdolna) 02.09-én*

1 imm. (3y); a Biharugrai-halastavaknál 02.18-án*, 02.24-én*, 03.04-én és 03.09–11ig* 1 imm. (3y); a hortobágyi Görbe-hátón 02.23-án* 1 imm.; a nagyhegyesi Elepi-halastónál 03.16-án* és 03.19-én* 1 imm.; a Kis-Balaton II. ütemén 03.17-én* 1 ad.; a Hortobágyi-halastavon 04.20-án* és 04.25–26-án* 1 ad. vagy subad. (4y) pld.-t figyeltek meg.

Törpésas (*Hieraetus pennatus*): 04.15-én 1 világos színváltozatú madarat láttak Szarvaskő (Eger) közelében (Emri T.).

Halászsas (*Pandion haliaetus*): 03.06-án a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 2 (Csonka P.); 03.09-én a Szegeci-Fertőnél 1 (Nagy T.); 03.11-én a Csanádi-pusztákon 1 (Nagy T.); 03.15-én a szegedi Fehér-tónál 1 (Nagy T. és társai); 03.16-án a Nemesahany melletti Sárosfői-halastónál 1 (Legányi M. – Vasuta G.); 03.18-án a szegedi Fehér-tónál 1 (Nagy T. és társai); 03.24-én a Biharugrai-halastavaknál 1 (Tögye J. – Vasas A.), a tömörkényi Csaj-tónál 1 (Domján A. – Tokody B.; Bod P. – Bede Á.), Apajon 1 (Németh L.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 1 (Ciconia Klub); 03.25-én a Szegeci-Fertőnél 1 (Domján A. – Tokody B.); 03.27-én a Gyula melletti téglagyári tavaknál 1 (Forgách B.); 03.28-án a hansági Csíkós-égeresnél 1 (Váczai M.); 03.30-án a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Riezing N.), a tömörkényi Csaj-tónál 2 (Bánfi P. és társai); 03.31-én a kenderesi Telekhalmi-halastavaknál 1 (Kazinczi Z.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavaknál 2 pld.-t láttak (Ciconia Klub). 04.01-jén Balf közelében a Fertő-parton 1 (Mogyorósi S.), a Tápiószecső melletti halastavaknál 2 (Zsolodos Á. és társai); 04.03-án Ipolyvecénél 1 (Németh L.); 04.04-én a nagyhegyesi Elepi-halastavon 1 (Konyhás S.); 04.05-én a szegedi Fehér-tónál és a Szegeci-Fertőnél 1-1 (Nagy T. – Törő K.); 04.06-án Csökmő határában (Csik-ér) 1 (Tögye J. – Vasas A.), a Bóssárkány melletti Nyirkai-Hanyban 1 (Kárpáti L. – Kosztra A.); 04.07-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Riezing N.), a tömörkényi Csaj-tónál 1 (Magyar G. és társai); 04.08-án a tömörkényi Csaj-tónál és a csanyleteki Síróhegyi-halastavaknál 1-1 (Bánfi P.), Apaj-pusztán 1 (Schmidt A. – Sós E.); 04.11-én a zalaegerszegi Gébarti-tónál 1 (Ciconia Klub); 04.12-én Acsalag közelében 1 (Fersch A.), a Rétszilasi-halastavaknál 1 (Kókay B.); 04.13-án Algyőnél 1 (Mészáros Cs.); 04.14-én a geszti Begécsi-víztárolónál 1 (Tögye J. – Vasas A.), a Szegeci-Fertőnél 1 (Barkóczy Cs. és társai), a csanyleteki Síróhegyi-halastónál 2, a tömörkényi Csaj-tónál 1 (Domján A.), a hahóti tőzgebányatavaknál 1 (Ciconia Klub); 04.15-én Apaj-pusztán 1 (Sós E. és társai); 04.16-án a Csaj-tónál 1 (Barkóczy Cs. és társai); 04.17-én a fertőújlaki Legény-tónál 1 (Váczai M.); 04.18-án a hortobágyi Derzsi-halastónál 1 (Nagy T. és társai); 04.21-én Dunakeszinél 1 (Fodor A.), a Szegeci-Fertőnél 1 (Amповics Cs.); 04.22-én a csanyleteki Síróhegyi-halastavaknál 1 pld.-t láttak (Bánfi P.).

Kis sólyom (*Falco columbarius*): 02.06-án a Tőszegi-legelőn 1 tojó (Németh L. – Orbán G.); 02.07-én az esztergomi reptérenél 1 (Lenner J.); 02.09-én a hortobágyi Görbe-hátón 1 (Végyvári Zs.), a Mezőkövesd melletti víztárolónál 1 (Sali I.); 02.14-én Baján 1 tojó (Domján A.), a szegedi Mars téren 1 (Mészáros Cs.); 02.17-én a Hortobágyi-halastónál 1 hím (Emri T.), a Vác melletti Naszályon 1 ad. (Fodor A.); 02.25-én a Szegeci-Fertőnél 1 tojó (Tokody B. – Domján A.); 02.27-én Kiskundorozsma mellett (Öreg-szék) 1 (Mészáros Cs.); 02.28-án Gyulavári határában (Solymosi-erdő) 1 ad. hím (Forgách B.); 03.08-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 (Tar J.); 03.09-én a Makó-Rákos melletti Montágpusztán 1 imm. (Mészáros Cs.); 03.11-én a kardoskúti Fehér-tónál 1 tojó (Nagy T. és társai), Szabadszálláson 1 (Kókay Sz. és társai);

03.14-én a hortobágyi Karácsony-foknál 1 (Ecsedi Z. – Oláh J.); 03.16-án Apaj-pusztán 1 ad. hím (Gulyás K. Cs. – Vasuta G.); 03.18-án a Királyhegyesi-pusztán 1 imm. (Mészáros Cs., Sirkó Z.); 03.19-én a Hevesi-síkon 1 ad. hím (Fáter I.); 03.26-án a balmazújvárosi Darassa-pusztán 1 hím + 1 tojó (Ecsedi Z. – Oláh J.); 03.31-én a Királyhegyesi-pusztán 1 ad. (Mészáros Cs. – Sirkó Z.); 04.03-án a hortobágyi Dinnyés-lapon 1 tojó (Tar J.); 04.22-én a Sándorfalva melletti Nádas-tónál 1 tojó madarat észleltek (Domján A. – Tokody B.).

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): A szegedi fogadalmi templom parkányzatán éjszakázó telelő ad. pld.-t 02.06–08-ig (Kókai K.; Csathó A. I.; Bede Á.); 02.11–12-én, 02.22-én (Csathó A. I.; Bede Á.); 02.27–03.01-ig (Csathó A. I.; Domoki F.); 03.04-én (Bede Á.); 03.07–08-án (Bede Á.; Csathó A. I.; Domoki F.) és 03.29-én látták (Bede Á.; Csathó A. I.). A budapesti Szent István bazilikán februártól április közepéig éjszakázott 1 ad. tojó pld.: 02.10-én (Szalai K. és társai; Magyar G. – Sós E.); 02.12–17-ig (Fodor A. és társai); 02.19-én, 02.21-én, 02.28–03.01-jén (Fodor A.); 03.05–07-ig (Kókay Sz. és társai); 03.26–28-ig (Fidrich R.; Fodor A.); 04.02-án és 04.13-án figyelték itt meg (Fodor A.); 03.07-én 1 ad. hím madár is társult hozzá (Fodor A.); 03.07-én 1 ad. hím madár is társult hozzá (Fodor A.); 02.08-án a hortobágyi Rókkási-legelőn 1 imm. (Tar J.); 02.09-én a konyári Sós-tónál 1 imm. (Pánya Cs.); 02.10-én Fertőújlakon 1 ad. (Váczai M.), a Szegedi-Fertőn 1 ad. (Kókai K. – Nagy I.); 02.10-én a tatai Öreg-tónál 1 imm. (2y) (Kern R.); 02.12-én a Tisza-tónál 1 ad. (Végvári Zs.); 02.15-én Fertőújlakon 1 ad. (Váczai M.); 02.16-án Völcséjen 1 (Hadarics T.); 02.20-án és 02.22-én a hortobágyi Nyári-járáson 1 ad. (Végvári Zs.); 02.23-án a Biharugrai-halastavaknál 1 ad. hím (Tögye J. – Vasas A.); 02.26-án a tatai Öreg-tónál 1 ad. (Bátty K. – Bátty G.); 03.01–03-ig a Fertőújlak melletti Borsodi-dűlőben 1 ad. (Váczai M.; Hadarics T.); 03.02-án a Karancslapujtó melletti Kotroczó-pusztán 1 imm. (Rozgonyi S.); 03.03-án a Biharugrai-halastavaknál 1 imm. hím (Tögye J. és társai); 03.04-én a Szegedi-Fertőn 1 ad. hím (Kókai K. és társai); 03.07-én Újpesten (Budapest) 1 (Fodor A.); 03.10-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben, Nyéki-szálláson és a Papréten 1 ad. (Hadarics T. és társai; Pellinger A.; Váczai M.); 03.11-én a fülöpszállási Kelemen-széken 1 (Kókay Sz. és társai); 03.14-én a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 imm. (Szimuly Gy.); 03.15-én a Hortobágyi-halastónál 1 imm. (Emri T. – Gyüre P.); 03.18-án a Biharugrai-halastavaknál 1 imm. (Tögye J. – Vasas A.); 03.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Hadarics T. és társai); 03.26-án a szomszédos Nyéki-szálláson 1 ad. (Váczai M.); 04.01-jén a nádudvari Szelenécsen 1 ad. tojó (Konyhás S. – Madarasi J.); 04.06-án a budapesti Népligetben 1 hím (Fodor A.); 04.09-én Poroszló közelében 1 ad. (Fáter I.); 04.14-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 ad. (Hadarics T. és társai); 04.15-én a budapesti Mátyás-templomnál 1 (Orbán G.); 04.21-én Horánynál a Szentendrei-szigeten 1 (Fodor A.); 04.22-én a Bokodi-hűtőtónál 1 ad. pld.-t figyeltek meg (Riezing N.).

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): 03.25-én a tömörkényi Csaj-tavon 2 (Barkóczi Cs. és társai); 04.26-án a Duna váci szakaszán 2 (Selmecci Kovács Á.); 04.29-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Emri T. – Tar A.); 04.29–30-án a hortobágyi Akadémiai-halastavon 2 pld.-t figyeltek meg (Koczka A.; Emri T. – Tar A.; Zöld B.).

Parti lile (*Charadrius hiaticula*): 03.07-én a Szegedi-Fertőn 13 (Domján A. – Tokody B.); 03.08-án a szentesi Termál-tavon 2 (Tokody B. – Domján A.); 03.09-én a Szegedi-Fertőn 7 (Nagy T.); 03.10-én a tömörkényi Csaj-tavon 5 (Bánfi P.), a fertőújlaki Nyéki-

szálláson 2 (Pellinger A.); 03.11-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Riezing N.), a Szegedi-Fertőn 7 (Tokody B.); 03.13-án a Szegedi-Fertőn 19 (Tokody B. – Domján A.); 03.14-én Fertőújlakon 4 (Riezing N.); 03.15-én a hortobágyi Mátá-pusztán 1 (Emri T. – Gyüre P.); 03.16-án a nagyhegyesi Elepi-halastavon 3 (Végvári Zs.), a tömörkényi Csaj-tavon 6 (Domján A. és társai); 03.18-án a Szegedi-Fertőn 3 (Tokody B. – Domján A.); 03.19-én a nagyhegyesi Elepi-halastavon 3 (Végvári Zs.); 03.23-án a királyhegyesi Blaskovics-pusztán 2 (Mészáros Cs. és társai), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 7 (Riezing N.); 03.24-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 8 (Pellinger A.), a tömörkényi Csaj-tavon 10 (Domján A. – Tokody B.), a Királyhegyesi-pusztán 2 (Mészáros Cs. és társai); 03.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 5 (Riezing N.), a Szegedi-Fertőn 8 (Tokody B. – Domján A.); 03.30-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 (Riezing N.); a tömörkényi Csaj-tavon 5 (Domján A. – Tokody B.); 03.31-én a Csaj-tavon 3 (Bod P. – Bede Á.); 04.01-jén a Szegedi-Fertőn 5 (Tokody B. – Domján A.); 04.05-én a szentesi Termál-tavon 2 (Domján A.); 04.15-én a szegedi Fehér-tavon 3 (Kókai K.); 04.15-én a szegedi Fehér-tavon 3 (Kókai K.), a Szegedi-Fertőn 5 (Kókai K.; Mészáros Cs.); 04.25-én és 04.28-án a Szegedi-Fertőn 1 pld.-t észleltek (Mészáros Cs. és társai).

Fenyérfutó (*Calidris alba*): 03.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Riezing N.); 04.30-án a Hahót melletti tőzgebánnyatavaknál 1 ad. nászruhás pld.-t figyeltek meg (Ciconia Klub).

Kis sárszalonna (*Lymnocyptes minimus*): 03.16-án a hortobágyi Kunkápolnási-mocsárban 1 (Kovács G.); 04.01-jén a fertőújlaki Legény-tó közelében 1 (Hadarics T. – Pellinger A.), a Kunkápolnási-mocsárban 1 (Kovács G.); 04.05-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Tokody B. – Domján A.); 04.15-én a gátéri Fehér-tónál 1 (Bod P. – Bede Á.); 04.25-én a Kunkápolnási-mocsárban 1 pld.-t észleltek (Kovács G.).

Nagy sárszalonna (*Gallinago media*): 04.25-én a Nagyiváni-pusztán láttak 1 pld.-t (Kovács G.).

Erdei szalonna (*Scolopax rusticola*): 03.04-én a Tokaji-hegyen 4 (Fehér L.); 03.13-án ugyanott 1 (Fehér L.); 03.15-én a Zempléni-hegységben 1 (Németh L. és társai); 03.16-án Budapesten (Zugló) 1 (Kóta A.), Kocs közelében 1 (Riezing N.); 03.17-én a Zempléni-hegységben 1 (Németh L. és társai), Budapest VIII. kerületében 1 (Szalai K.); 03.20-án a kapuvár melletti Miklósmajornál 1 (Váczai M.); 03.24-én a balmazújvárosi Darassa-pusztán és a hortobágyi Cserepes-pusztán 1-1, a Hortobágyi-halastavon 2 (Emri T. – Gyüre P.); 03.26-án Debrecenben (Tarján u.) 1 (Oláh J.); 03.29-én a hencidai Csere-erdőben 3 (Tögye J. – Ványi R.); 04.02-án a Tokaji-hegyen 2 (Fehér L.); 04.03-án az újszentmargitai Veres-erdőben 7 (Tar J.); 04.13-án a Kőszegi-hegységben (Velem) 1 pld.-t észleltek (Riezing N.).

Kis goda (*Limosa lapponica*): 04.14-én Nádudvar határában (Szelenécs) láttak 1 pld.-t (Végvári Zs.).

Kis póling (*Numenius phaeopus*): Mivel a kis póling a Tiszántúlon rendszeres átvonuló, a tisztántúli adatok közül csak a tíznél nagyobb példányszámúakat részletezzük. 02.18-án a Szegedi-Fertőn 1 (Kókai K.); 03.04-én ugyanott 1 (Mészáros Cs. és társai); 03.11-én a kardoskúti Fehér-tónál 18 (Nagy T. és társai); 03.14-én Fertőújlakon 5 (Riezing N.); 03.16-án a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Tokody B. és társai); 03.23-án a királyhegyesi Blaskovics-

68. Citrombillegető (*Motacilla citreola*) öreg tojó. Fényesi-halastó, Hortobágy, 2001. április 21. (iff. Oláh János-Tar János) – Citrine Wágtaíl, adult female

pusztán 60 (Mészáros Cs. és társai); 03.24-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Domján A. – Tokody B.), a kardoskúti Fehér-tavon 1500 (Kókai K. és társai), a Királyhegyesi-pusztán 60 (Mészáros Cs. és társai); 03.24–25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.; Hadarics T. és társai); 03.25-én a Szegedi-Fertőn 5 (Tokody B. – Domján A.), a tömörkényi Csaj-tavon 6 (Barkóczi Cs. és társai); 03.30-án a naszályi Ferenccsaj-tavon 3 (Riezing N.); 03.31-én a tömörkényi Csaj-tavon 4 (Domján A. – Tokody B.), a Királyhegyesi-pusztán 25 pld.-t észleltek (Mészáros Cs. – Sirkó Z.). 04.01-jén a Szegedi-Fertőn 2 (Tokody B. – Domján A.), a hortobágyi Akadémiai-halastó mellett 20 (Koczka A.); 04.02-án a Sumonyi-halastavon 1 (Ónodi M.); 04.04-én a hortobágyi Nyár-járáson 10 (Végyvári Zs.), a kabai cukorgyár ülepítőin 111 (Konyhás S.); 04.05-én a tömörkényi Csaj-tavon 130 (Nagy T. – Törő K.); 04.06-án a Királyhegyesi-pusztán 20, a nagykopáncsi-pusztán 100 (Mészáros

Cs. – Kotymán L.), a nádudvari Szelencésen 15 (Végyvári Zs.), a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Pellinger A.); 04.13-án a Királyhegyesi-pusztán 15, a Nagykopáncsi-pusztán 22 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 04.15-én Csanádapáca mellett 14, a kardoskúti Fehér-tónál 60 (Barkóczi Cs. és társai), a nádudvari Őzesen 61 (Konyhás S.); 04.16-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 10 (Végyvári Zs.), a kabai cukorgyár ülepítőin 15 (Győrösy T. – Zöld B.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 12 (Hadarics T. – Ragats Zs.); 04.18-án az Apaj melletti régi halastavon 1 (Vasuta G.); 04.20-án Balmazújváros határában (Rácok-szigete) 12 (Végyvári Zs.); 04.21-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 8 (Pellinger A.); 04.25-én a kardoskúti Fehér-tónál 420 (Nagy T.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 24 (Hadarics T.); 04.27-én a pusztaszeri Büdös-széken 3 (Nagy T. és társai); 04.28-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 10 (Pellinger A.); 04.29-én ugyanott 9 (Hadarics T.), a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Domján A. –

Bánfi P.); 04.30-án a fülöpszállási Zsebök-széken 1, a Fehér-széken 5 pld. került szem elé (Kókay B.).

Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*): 04.15-én* 1 pld.-t (valószínűleg hím) figyeltek meg Apaj közelében.

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 03.19-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon (Végvári Zs.) és a hortobágyi Dinnyés-lapason (Tar J.) 1-1; 03.24-én Szabadszállás határában a Kis-réten, a Szukó- és a Zab-széken 1-1 ad. nászruhás (Kókay Sz. és társai); 03.26-án a hortobágyi Dinnyés-lapason 2 (Oláh J. – Tar J.); 03.27-én a hortobágyi Csécsi-halastavon 3 (Kovács G.); 03.31-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. nászruhás (Tokody B. – Domján A.; Bod P. – Bede Á.); 04.01-jén Nádudvar határában (Ózes) 1 (Weszelinov O.); 04.02-án a hortobágyi Karácsony-fokon 1 (Tar J.); 04.03-án a hortobágyi Mátán 1 (Végvári Zs.); 04.04-én a hortobágyi Dinnyés-lapason 4 (Tar J.), a kabai cukorgyár ülepítőin 1 (Konyhás S.); 04.05-én a Szegei-Fertőn 3 (Nagy T. – Törő K.), a szentesi Termál-tavon 1 vedlő (Domján A.), a hortobágyi Cserepes-pusztán 1 (Konyhás S.); 04.07-én a dunatétleni Böddi-széken 3 (Oláh J.), a gátéri Fehér-tavon 1 (Nagy T. – Törő K.), a tömörkényi Csaj-tavon 2 (Magyar G. és társai), a szegei Fehér-tavon 1 (Kókai K.), a Kőrmödspusztai-víztározólón 1 (Oláh J.); 04.08-án a Szegei-Fertőn 5 (Nagy T. és társai), a tömörkényi Csaj-tavon 2 (Bánfi P.), a hortobágyi Dinnyés-lapason 6 (Tar J.), a Polgári-halastavakon 2 (Simay A. – Simay G.); 04.12-én a hortobágyi Dinnyés-lapason 3 (Tar J.), az Ohati-halastavon 2 (Kovács G.); 04.13-án a Kőrmödspusztai-víztározólón 1 (Tögye J. – Vasas A.); 04.14-én a geszti Begécsi-víztározólón 1 (Tögye J. – Vasas A.), a hortobágyi Ohati-halastavon 3 ad. (Konyhás S.), Kabán 1, Nádudvar határában (Ózes) 2 (Oláh J.), a Szegei-Fertőn 4 (Barkóci Cs. és társai), a tömörkényi Csaj-tavon 1 nászruhás (Domján A.); 04.15-én a szegei Fehér-tavon 4 (Kókai K. – Cseh J.), a gátéri Fehér-tavon 6 (Bod P. – Bede Á.); a szabadszállási Zab-széken 2, Fülöpszállás mellett 2, a dunatétleni Böddi-széken 2 (Oláh J.), Nádudvar határában (Ózes) 1 ad. (Konyhás S.); 04.16-án a hortobágyi Dinnyés-lapason 2 (Tar J.), a Kőrmödspusztai-víztározólón 2 (Zöld B. – Győrösy T.); 04.19-én a hortobágyi Dinnyés-lapason 4 (Tar J.); 04.20-án a hortobágyi Karácsony-fokon 10 (Tar J.; Végvári Zs.), a Csécsi-halastavon 1 (Kovács G.); 04.21-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Oláh J. – Szilágyi A.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.); 04.22-én a kisbucjai tőzegbányától 1 (Ciconia Klub), a szegei Fehér-tavon 1 (Tokody B. – Domján A.), a geszti Begécsi-

víztározólón 4 (Vasas A.); 04.23-án Kabán 1 (Oláh J.), a Polgári-halastavakon 2 (Nagy T. és társai); 04.24-én Nádudvar határában (Ózes) 4 (Végvári Zs.); 04.25-én a hortobágyi Ohati-halastavon 1 (Végvári Zs.), a Polgári-halastavokon 1 (Tar J.), a kardoskúti Fehér-tavon 2 (Nagy T.); 04.27-én a Szegei-Fertőn 1 (Tokody B. és társai); 04.28-án Apajon 2 (Zsoldos Á. és társai), a fülöpházi Kondor-tónál 1 (Kiss I.), a szegei Fehér-tavon 2 (Mészáros Cs. és társai), 04.30-án a Szegei-Fertőn 1 pld.-t figyeltek meg (Domján A.).

Halászsírály (*Larus ichthyaetus*): 03.15-én* 1 imm. (2y) pld.-t láttak a Hortobágyi-halastavon, s valószínűleg ugyanezt a madarat észlelték ott 03.20-án* is. 03.24-én* Tiszafüred közelében a Tiszatavon 1 ad. téli tollazatú pld.-t láttak. 04.21-én* a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon szintén 1 imm. (3y) madár került szem elé, ez a madár egész áprilisban* a Hortobágy térségében tartózkodott, és több helyen is felbukkant.

Szerecsensírály (*Larus melanocephalus*): 02.16-án a Szegei-Fertőn 1 (Bede Á.); 03.11-én a szabadszállási Pipás-réten 3 ad., a fülöpszállási Kelemen-széken 4 ad. (Kókay Sz. és társai), a Csanádi-pusztákon 2 ad. (Nagy T.), a Kardoskúti-Fehér-tónál 2 ad. (Barkóci Cs. és társai); 03.15-én a saabadszállási Pipás-réten 2 ad. (Kókay B.); 03.17-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T.); 03.18-án a szegei Fehér-tavon 7 (Nagy T.), a Szegei-Fertőn 2 ad. (Domján A. – Tokody B.); 03.21-én a szegei Fehér-tavon 9 ad. (Domján A.); 03.24-én a Rétszilasi-halastavakon 4 (Legányi M. – Vasuta G.), a szabadszállási Pipás-réten 2 ad., a Zab-széken 1 (Kókay Sz. és társai), a tömörkényi Csaj-tavon 2 ad., a geszti Begécsi-víztározólón 1 ad. (Tögye J. – Vasas A.); 03.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Hadarics T. és társai), a Szegei-Fertőn 1 ad. (Tokody B. – Domján A.); 03.31-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. (Tokody B. – Domján A.), a Kis-Balaton II. ütemén 1 (Ciconia Klub); 04.01-jén a Szegei-Fertőn 1 ad. (Domján A. – Tokody B.); 04.04-én a szegei Fehér-tavon 25 ad. (Domján A.); 04.06-án a Csökmői-halastavakon 1 ad. (Tögye J. – Vasas A.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 5 (Pellinger A.); 04.07-én a Rétszilasi-halastavakon 30 (Legányi M. – Vasuta G.); 04.16-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 ad. (Hadarics T. – Ragats Zs.); 04.18-án Szegeden (Baktó) 2 ad. (Domján A. – Tokody B.); 04.19-én Nádudvar közelében 1 ad. (Konyhás S.), a Szegei-Fertőn 1 ad. (Tokody B.); 04.20-án Zsombó mellett 2 (Mészáros Cs.); 04.21-én a Szegei-Fertőn 6 ad. (Ampovics Zs.); 04.22-én a szegei Fehér-tavon 1 ad. (Domján A. – Tokody B.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 10 (Hadarics T.); 04.23-án Kabán 1 ad. (Oláh J.); 04.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 5 pár (Hadarics T.); 04.26-án Szegeden (Baktó) 2 ad., a szegei Fehér-tavon 1 ad. (Tokody B.); 04.27-én a Szegei-Fertőn 3 ad. (Tokody B. – Nagy T.), Szegeden (Baktó) 5 ad. (Domján A. – Tokody B.); 04.29-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 10 (Hadarics T.), a tömörkényi Csaj-tavon 3 ad. (Domján A. – Bánfi P.); 04.30-án a fülöpszállási Kelemen-széken 7 ad., a szabadszállási Pipás-réten 2 ad. pld.-t láttak (Kókay B.).

Heringsírály (*Larus fuscus*): 03.10-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. (Barkóci Cs. – Bánfi P.); 03.22-én a debreceni szeméttelenen 1 ssp. *fuscus* (Simay G.); 03.24-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. (Bod P. – Bede Á.; Domján A. – Tokody B.); 03.27-én a szegei Fehér-tavon 1 ad. ssp. *fuscus* (Domján A.); 03.29-én Nádudvar határában (Ózes) 2 imm. ssp. *fuscus* (Oláh J. – Szilágyi A.); 03.30-án Fertőrákos közelében (Fertő, Rákosi-öböl) 3 ad. ssp. *fuscus* (Mogyorósi S.); 04.06-án a Hortobágyi-halastavon 1 ssp. *fuscus* (Simay G.); 04.08-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Végvári Zs.); 04.12-én ugyanott 5 (Oláh J.); 04.14-én a fertőújlaki

69. Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*) nászruhás hím. Apaj-pusztá, 2001. április 15. (Yoshio Ebihara) – Slender-billed Curlew, adult male (videograb)

Borsodi-dűlőben 1 ad. (Pellinger A.), a Szegedi-Fertőn 2 ad. *ssp. fuscus* (Barkóczi Cs. és társai); 04.15-én a szabadszállási Zab-széken 1 (Oláh J.); 04.16-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 (Végvári Zs.), a hortobágyi Derzsi-halastavon 1 (Simay A. és társai), a szegedi Fehér-tavon 3 (Kókai K. – Cseh J.); 04.17-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 (Oláh J.); 04.18-án ugyanott 1 ad. *ssp. fuscus* + 1 imm. (Nagy T. és társai); 04.20-án a Hortobágyi-halastavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Nagy T. és társai); 04.21-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Oláh J. – Szilágyi A.), a Szegedi-Fertőn 1 ad. (Ampovics Zs.); 04.23-án a Virágoskúti-halastavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Nagy T. és társai); 04.25-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Oláh J.); 04.26-án a Duna váci szakaszán 2 ad. (Selmeczi Kovács Á.); 04.27-én a pusztaszeri Bűdös-széken 1 subad. *ssp. fuscus* (Nagy T. és társai), a Szegedi-Fertőn 1 ad. *ssp. fuscus* (Nagy T. – Tokody B.); 04.29–30-án a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. *ssp. fuscus* pld.-t figyeltek meg (Domján A. – Bánfi P.; Berényi Zs. és társai).

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*): 04.29-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Emri T. – Tar A.); 04.30-án a tömörkényi Csaj-tavon 2 pld.-t észleltek (Berényi Zs. és társai).

Lócsér (*Sterna caspia*): 03.16-án a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Domján A. és társai); 03.18-án a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Nagy T. és társai); 03.24–25-én a tömörkényi Csaj-tavon 1 ad. (Tokody B. – Domján A.; Barkóczi Cs. és társai; Bod P. – Bede Á.); 03.25-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Végvári Zs. – Németh L.); 03.30–31-én a Csaj-tavon 1 (Bánfi P. és társai; Domján A. – Tokody B.; Bod P. – Bede Á.); 04.05-én a szegedi Fehér-tavon 1 ad., a Szegedi-Fertőn 4, a tömörkényi Csaj-tavon 2 ad. (Nagy T. – Törő K.); 04.07-én a Csaj-tavon 1 (Magyar G. és társai); 04.08-án a fülöpszállási Kelemen-széken (Kókay Sz. és társai) és a szegedi Fehér-tavon (Nagy T. és társai) 1-1 ad., a tömörkényi Csaj-tavon 3 (Bánfi P.); 04.11–12-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3 (Pellinger A.); 04.14-én ugyanott 2 ad. (Hadarics T. és társai), a tömörkényi Csaj-tavon 5 (Domján A.); 04.15-én a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Kókai K.); 04.16-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 ad. (Hadarics T. – Ragats Zs.); 04.22-én ugyanott 1 (Nagy T. és társai); 04.24-én a hortobágyi Csécsi-halastavon 1 ad. (Nagy T. és társai); 04.25-én a hortobágyi Derzsi-halastavon 2 ad. (Nagy T. és társai), a Szegedi-Fertőn 1 (Mészáros Cs.); 04.27-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Konyhás S.); 04.28-án a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 3 (Végvári Zs.); 04.29-én ugyanott 4-5 (Emri T. – Tar A.); 04.29–30-án a hortobágyi Akadémiai-halastavon 1 ad. pld.-t figyeltek meg (Koczka A.; Emri T. – Tar A.; Zöld B.).

Füleskuvik (*Otus scops*): 04.21-én a budapesti Naplás-tónál 1 (Kóta A. – Verseczki N.); 04.24-én a pécsi Árnys utcában 5 (Ónodi M.); 04.28-án a budapesti Naplás-tónál több (Berényi Zs. és társai); 04.30-án Fülöpszállás határában (Galambos) 1 madarat észleltek (Kókay B.).

Törpekuv (*Glaucidium passerinum*): Jósvald közelében (Aggteleki Nemzeti Park) 04.05–06-án* észleltek egy hím madarat, amely már március folyamán* is többször szólt ott. 04.20-án* a Zempléni-hegység északi részén, Bózsva mellett 1 pld.-t észleltek.

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 04.21-én a hortobágyi Kecskés-pusztán 1 pld. nászrepülését figyelték meg (Kovács G.).

Sarlósfecske (*Apus apus*): A Szegedi-Fertőn 04.08-án 1 (Nagy T. és társai), 04.14-én 4 + 1 (Barkóczi Cs. és társai); 04.20-án

Fertőrákoson 5 (Mogyorósi S.), Halászelken néhány (Zsoldos Cs.), Szegeden 25 (Tokody B. – Domján A.); 04.21-én a budapesti Naplás-tónál 1 (Kóta A. – Verseczki N.); 04.22-én Budaörs mellett (Szekrényes-hegy) 2 (Legányi M. – Vasuta G.); 04.26-án Sopronban 1 (Soproni J.); 04.28-án Debrecenben 15–20 pld.-t észleltek (Páti Cs.).

Szikipacsirta (*Calandrella brachydactyla*): 04.18-án 3 madarat észleltek Újfehértó határában (Oláh J.).

Rozsdástorkú pityer (*Anthus cervinus*): 02.13-án a tatai Réti-halastavon 1 (Bátky G.); 03.30-án a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 (Riezing N.); 04.15-én Nádudvar határában (Ózes) 1 (Konyhás S.); 04.21-én Kardoskúton 8 (Domján A. – Tokody B.); 04.22-én a szegedi Fehér-tónál 1 (Tokody B. – Domján A.); 04.25-én a kardoskúti Fehér-tónál 14 (Nagy T.); 04.27-én a kabai cukorgyár ülepítőinél 1 (Konyhás S.); 04.28-án Apaj közelében 3 pld.-t észleltek (Zsoldos Á. és társai).

Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 02.03-án a tömörkényi Csaj-tavon 26 (Barkóczi Cs. – Adamik Á.); 02.04-én a Szegedi-Fertőn 2 (Domján A. – Tokody B.); 02.06-án a Hortobágyi-halastavon 1 (Végvári Zs.); 02.07-én a Szegedi-Fertőn 12 (Tokody B. – Domján A.); 02.09-én a Biharugrai-halastavon 2 (Tögye J. – Vasas A.), a hortobágyi Nyári-járáson 3 (Végvári Zs.), a tatai Réti-halastavon 12 (Bátky G.); 02.11-én a hortobágyi Nyári-járáson 5 (Végvári Zs.), a tatai Réti-halastavon 1 (Bátky G. – Bátky K.), a tatai Öreg-tónál 20 (Kern R.); 02.13-án a Réti-halastavon 5 (Bátky G.); 02.15-én a Szegedi-Fertőn 3 (Tokody B. – Domján A.); 02.16-án a hortobágyi Akadémiai-halastavon 30 (Végvári Zs.); 02.17-én a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 (Riezing N.), a szegedi Fehér-tavon 9 (Domján A. és társai); 02.22-én a hortobágyi Nyári-járáson 1 (Végvári Zs.); 02.23-án a naszályi ferencmajori-halastavon 2 (Riezing N.); 02.25-én a Hortobágyi-halastavon 4 (Zöld B.), a Szegedi-Fertőn 15 (Domján A. – Tokody B.); 02.28-án a Hortobágyi-halastavon 3 pld.-t észleltek (Végvári Zs.). 03.01-jén a Szegedi-Fertőn 2 (Tokody B. – Domján A.); 03.04-én ugyanott 1 (Mészáros Cs. és társai); 03.08-án a szentesi Termál-tónál 2 (Tokody B. – Domján A.); 03.09-én a Hortobágyi-halastavon 2 (Zöld B.), a Szegedi-Fertőn 3 (Nagy T.); 03.11-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 40 (Ciconia Klub), a naszályi Ferencmajori-halastavon 5 (Riezing N.), a szabadszállási Pipás-réten 1 (Kókay Sz. és társai); 03.14-én Fertőújlakon 1 (Riezing N.), a hortobágyi Karácsony-fokon 1 (Ecsedi Z. – Oláh J.), a nádudvari Szelencésen 3 (Végvári Zs.); 03.15-én a hortobágyi Derzsi-halastavon 1 (Weszelinov O.); 03.16-án Környén 1 (Riezing N.); 03.17-én a Biharugrai-halastavon 80 (Szilágyi A. és társai), a Kis-Balaton II. ütemén 1 (Ciconia Klub); 03.18-án a Biharugrai-halastavon 40 (Tögye J. – Vasas A.), a szegedi Fehér-tavon 5 (Nagy T. és társai); 03.19-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 2 (Végvári Zs.); 03.22-én a szentesi Termál-tónál 3 (Domján A.); 03.23-án a naszályi Ferencmajori-halastavon 14 (Riezing N.); 03.24-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Pellinger A.), a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 40 (Ciconia Klub), Visegrádon 1 (Magyar G. – Sós E.); 03.25-én Budapest XIV. kerületében 1 (Kóta A.), a kisbucsi tőzgebánytónál 1 (Ciconia Klub); 03.27-én a Bősárkány melletti Nyirkai-Hany elárasztásánál 2 (Pellinger A.); 03.29-én a bősárkányi horgásztónál 3 (Pellinger A.), a hortobágyi Zám-pusztán 15 (Oláh J. – Szilágyi A.); 03.30-án a naszályi Ferencmajori-halastavon 8 (Riezing N.); 03.31-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavon 5 (Ciconia Klub), Szigetmonostor közelében (Szentendrei-Duna) 2 (Fodor A.), a Hortobágyi-halastavon 2 pld.-t láttak (Végvári Zs.).

70. Csonttollú (*Bombicilla garrulus*). Balmazújváros, Böszörményi út, 2001. március 7. (Szilágyi Attila) – Waxwing

71. Törpekuvics (*Glaucidium passerinum*) hím. Aggteleki-karszt, Jósvalfő, 2001. április 6. (ifj. Oláh János) – Pygmy Owl, male

72. Csonttollú (*Bombicilla garrulus*). Népliget, 2001. április 3. (Fodor András) – Waxwing

04.01-jén Fertőújlakon 1 nászruhás (Mogyorósi S.); 04.05-én a Szegedi-Fertőn 2 (Nagy T. – Törő K.); 04.07-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 5 (Riezing N.); 04.12-én Szegeden (Baktó) 1 (Domján A.); 04.14–15-én a hahóti tőzegebányatavaknál 5 (Ciconia Klub); 04.17-én Balf közelében a Fertőn 2 (Mogyorósi S.); 04.18-án Apaj-pusztán 1 (Vasuta G.); 04.22-én a kisbucsi tőzegebányatavonál 1 (Ciconia Klub); 04.24-én ugyanott 5 pld.-t figyeltek meg (Ciconia Klub).

Kucsomás billegető (*Motacilla flava feldegg*): 04.06-án a Királyhegyesi-pusztán 1 hím (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 04.15–16-án a budapesti Merzse-mocsárnál 1 hím (Balázs P.); 04.21-én Kardoskúton 2 hím pld.-t láttak (Domján A. – Tokody B.).

Citrombillegető (*Motacilla citreola*): 04.15-én* a Biharugrai-halastavakon 1 ad. hím; 04.21-én* a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 tojó; 04.30-án* a Hahót melletti tőzegebányatavakon 1 imm. (2y) hím + 1 ad. tojó pld.-t figyeltek meg.

Csonttollú (*Bombicilla garrulus*): A 2001 januárjától április végéig tartó csonttollú-invázióról külön összefoglaló cikk készül, ezért az adatokat itt nem részletezzük, csak a száz pld.-nál nagyobb csapatok adatait adjuk meg: 02.01. Vác 600 (Selmeczi Kovács Á.), Budapest, Jókai-kert 150 (Kóky Sz.), Budapest, Margit-sziget 176 (Fodor A. és társai), Hatvan 600-650 (Solti B.), Salgótarján kb. 200 (Drexler Sz.); 02.02. Környe 110 (Riezing N.), Sársíp, Annavölgy 150 (Lenner J.), Budapest, Farkasréti temető 120 (Vasuta G. és társai), Budapest, Népliget 350-400 (Szalai K.), Gödöllő, Szent István Egyetem kollégiuma 270 (Bánfi P. és társai); 02.03. Környe 420 (Riezing N.), Tata, Öreg-tó 250-300 (Szimuly Gy.), Márianosztra 125 (Kern R.), Vác 340-360 (Bánfi P. és társai); 02.03. vagy 02.04. Vác, Gombás-patak 2000-3000 (Horváth G. – Sevcsik A.), Vác, vasútállomás kb. 500 (Selmeczi Kovács Á.); 02.04. Tata 1500 (Musicz L.), Tata, Öreg-tó kb. 600 (Csonka P.), Márianosztra 230 (Kern R.), Budapest, Farkasréti temető (Legányi M. és társai), 02.04. Gödöllő, Szent István Egyetem 145 (Bánfi P. és társai); 02.05. Tata 2200 (Musicz L.; Csonka P.), Gödöllő, Szent István Egyetem 750-800 (Bánfi P. és társai); 02.05–06. Budapest, VIII. kerület kb. 200 (Oláh S.); 02.06. Budapest, Jókai-kert kb. 350 (Kóky Sz. és társai), Budapest, Népliget 250 (Fodor A.), Budapest, Orczy-kert 150 (Szalai K.), Gödöllő kb. 1500 (Spakovszky P.), Gyöngyös, Orczy-kert kb. 150 (Solti B.), Salgótarján kb. 100 (Rozgonyi S.); 02.07. Környe 110 (Riezing N.), Tata, Öreg-tó 100 (Járvás A.), Budapest, Jókai-kert 400 (Kóky Sz.), Gödöllő, Szent István Egyetem 500 (Bánfi P. és társai), Gödöllő, Szent Jakab-pusztá kb. 150 (Sali I.); 02.08. Sopron, Lövérék 180 (Mogyorósi S.), Tata, Öreg-tó 200-400-as csapatok (Musicz L.); 02.10. Tata 5000 (Csonka P.), Vác 300 (Magyar G. – Sós E.); 02.10–11. Fertőd, Lés 150-170 (Vácsi M.); 02.11. Vác 500-600 (Fodor A. és társai); 02.12. Sopron, Lövérék 330 (Mogyorósi S.); 02.13. Gödöllő, Szent István Egyetem 260 (Bánfi P. és társai); 02.14–15. Gödöllő (egyetem előtti park) több száz (Katona K.); 02.15. Budapest, Népliget 125 (Szalai K.), Gödöllő, Szent István Egyetem 650 (Bánfi P. és társai); 02.16. Vác 2000-3000 (Selmeczi Kovács Á.); 02.18. Gutorfölde 280 (Ciconia Klub); 02.19. Zalaegerszeg 150 (Ciconia Klub), Vác 250 (Kern R.), Budapest, Népliget 150 (Szalai K.); 02.19–22. Gödöllő, Szent István Egyetem 150-200 (Bánfi P. és társai); 02.20. Zalaegerszeg 200 (Ciconia Klub), Gödöllő több száz (Spakovszky P.); Debrecen, Vámospécsi út 180-200 (Pásti Cs.); 02.21. Vác (Naszály Áruháza) 400-500 (Selmeczi Kovács Á.), Budapest, Népliget 250 (Szalai K.), Gödöllő, Kazinczy-lakótelep kb. 300 (Sali I.); 02.23. Sársíp, Anna-völgy 500 (Lenner J.); 02.24. Fertőd, Lés kb. 300 (Laczik D.); 02.25. Sopron, Virág-

völgy kb. 200 (Kulcsár P.), Sopron, Harkai-plató 166 (Vizslán T.), Tata, Öreg-tó kb. 600 (Argai S.), Eger kb. 200 (Szitta T.); 02.26–03.01. Gödöllő, Szent István Egyetem 150-200 (Bánfi P. és társai); 03.01. Fertőszentmiklós 450 (Pellinger A.); 03.02. Budapest, Népliget 250 (Szalai K.), Gödöllő, Dózsa György úti temető kb. 300 (Sali I.); 03.03. vagy 03.04. Vác 300-400 (Schmidt A.), Budapest, Népliget 100-200 (Szalai K.); 03.04. Fertőboz, Gloriet 150 (Laczik D.), Nagycenk, kastélypark 350 (Laczik D.); 03.06. Gödöllő, Szent István Egyetem 100 (Bánfi P. és társai); 03.07. Budapest, Népliget 120, Budapest, Szent István-bazilika 140 (Fodor A.); 03.08. Budapest, Népliget kb. 260 (Fodor A.), Gödöllő, Szent István Egyetem 300 (Bánfi P. és társai); 03.08–09. Lászlótanya, Nagy-Milic 120; 03.09. Fertőszentmiklós kb. 100 (Pellinger A.); 03.11. Sopron, Harkai-plató kb. 170 (Vizslán T.), Veszprém min. 100 (Szelle E.); 03.13. Gödöllő, Szent István Egyetem 340 (Bánfi P. és társai); 03.16. Eger kb. 450 (Simay G. – Fajcsák Cs.); 03.17. Nagycenk, Hársfasor 140 (Ragats Zs.); 03.19. Eger, Kertészet 140 (Ambrus B.); 03.20. Tata kb. 350 (Csonka P.); 03.21. Gödöllő, Szent István Egyetem 120 (Bánfi P. és társai); 03.22. ugyanott 200 (Bánfi P. és társai); 03.23. Fertőszentmiklós 100 (Pellinger A.); 03.27. Mezőkövesd kb. 300 (Sali I.); 03.29. Budapest (Stefánia) 130, Budapest, Városliget 120 (Katona Cs.); 03.31. Szombathely 137 (Kelemen T.), Gerecsse 300 (Csonka P.); 04.03. Budapest, Népliget 120 (Fodor A.); 04.11. Tata, Öreg-tó 450 (Musicz L.), Debrecen 600 (Konyhás S.); 04.12. Budapest, Népliget 250 + 158 (Fodor A.); 04.13. Debrecen, Böszörményi út min. 700 (Oláh J.); 04.14. Szomod kb. 2000 (Járvás A.); 04.18. Debrecen, Böszörményi út 230 (Oláh J.); 04.19. Zempléni-hegység min. 200 (Oláh J.); 04.20. Budapest, Népliget 220 (Fodor A.); 04.21. Tata, Öreg-tó 300-350 (Musicz L.), Debrecen 310 (Madarasi J. – Konyhás S.); 04.22. Tata 200-250 (Musicz L.); 04.23. Debrecen 190 (Konyhás S.); 04.24. Gyöngyös kb. 100 (Solti B.); 04.25. Debrecen 580 (Konyhás S.), Debrecen, Darabos u. 300-350 pld. (Pásti Cs.).

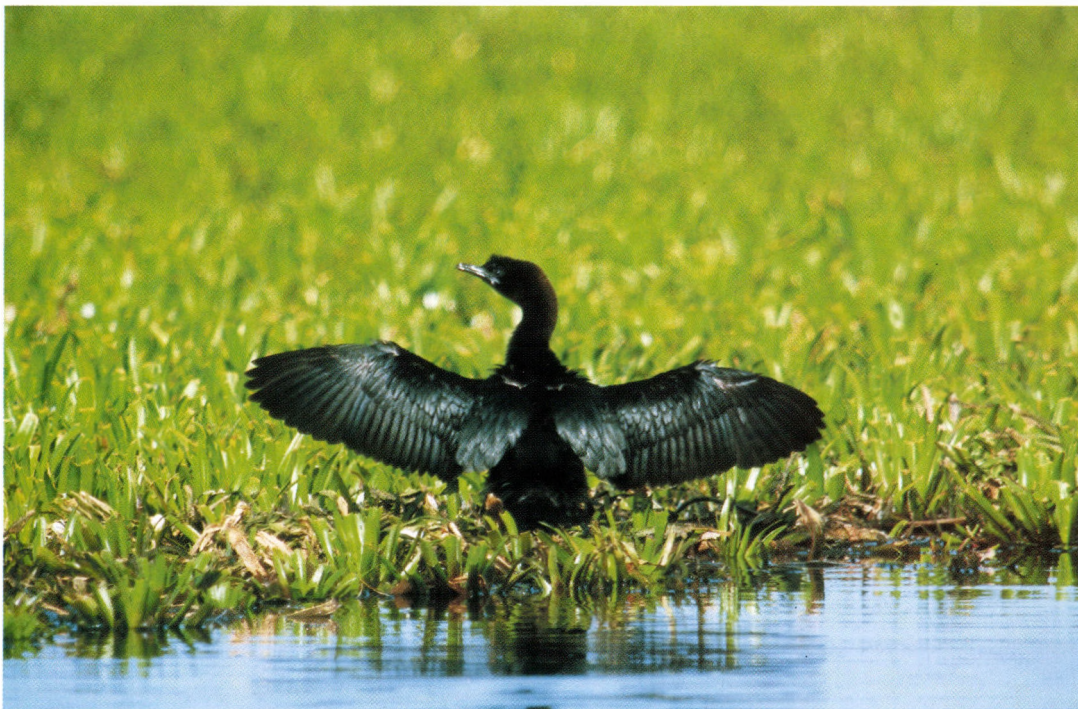
Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): 02.03-án a regéci vár romjain 1 (Weszelinov O. és társai); 03.21-én a nagymarosi Szent Mihály-hegyen 2 (Németh L. – Vasuta G.); 04.01-jén a Gerecsében 1 pld.-t láttak (Csonka P.).

Cigánycsuk (*Saxicola torquata*): 03.14-én* Budapesten (Zugló) 1 hím pld.-t láttak, amely a szibériai alfajokra (*ssp. maura/stejnegeri*) emlékeztető bélyegeket viselt.

Déli hantmadár (*Oenanthe hispanica*): 04.25-én* Budaörs közelében került szem elé 1 hím pld.

Örvös rigó (*Turdus torquatus*): 03.24-én a hortobágyi Cserrepusztán 1 imm. (2y) hím (Emri T. – Gyüre P.); 03.25–26-án a Hortobágyi-halastónál 1 (Németh L. és társai; Végvári Zs.); 03.28-án Debrecenben (Egyetem tér) 1 hím (Emri T.); 03.29-én Baskó közelében 9-10 (Németh L. és társai); 03.30-án a Kunmadarasi-pusztán 1 (Kovács G.); 03.31-én a Hortobágyon 1 (Spakovszky P.), Baskó közelében 1 hím + 1 tojó (Oláh J. – Petrovics Z.); 04.03-án a Hortobágyi-halastónál 1 hím (Konyhás S.); 04.04-én a nagyhegyesi Elepi-halastónál 1 hím (Konyhás S.); 04.06-án a hortobágyi Zámusztán 1 (Kovács G.); 04.09-én Nagyiván közelében 1 (Kovács G.); 04.12-én Úrkút mellett 1 tojó pld.-t figyeltek meg (Szalai K.).

Sötétorkú rigó (*Turdus ruficollis*): 03.29-én* a Zempléni-hegységben, Baskó közelében egy vegyes rigócsapatban vélték látni 1 pld.-t (*ssp. atrogularis*).

73. Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*). Kunkápolnás, 2001. tavasz (Dr. Kovács Gábor) – Pygmy Cormorant

74. Uráli bagoly (*Strix uralensis*). Zempléni-hg., 2001. április 2. (ifj. Oláh János) – Ural Owl

Szöldrígó (*Turdus iliacus*): 02.02-án a gödöllői Alsó-parkban 2 (Bánfi P.); 02.03-án a budapesti Népligetben 9 (Szalai K.), a szegedi Tisza-ártéren 5 (Kasza F.); 02.09-én a hortobágyi Bivalyhalmerdőben 2 (Végyvári Zs.); 02.11-én Tatán (Tóváros) 4 (Kern R.); 02.17-én Somlóvásárhely közelében (Somló) 1 (Legányi M. – Vasuta G.), a szegedi Tisza-ártéren 2 (Kasza F.); 02.26-án az budapesti Óbudai-szigeten 12 (Bánfi P.); 03.02-án a budapesti Népligetben 2 (Szalai K.); 03.04-én Zsombó mellett (Ősláp-erdő) 1 (Mészáros Cs.); 03.07-én a budapesti Népligetben 25 (Dohanicz Zs. – Vasuta G.); 03.09-én a Hortobágyi-halastónál 1 (Zöld B.); 03.12-én Sarródon 1 (Mogyorósi S.); 03.13-án a hortobágyi Bivalyhalmerdőben 7 (Végyvári Zs.); 03.14-én a debreceni szeméttelen 1 (Emri T.); 03.15-én a Hortobágyi-halastavon 2 (Emri T. – Gyüre P.); 03.16-án Sopronban 1 (Mogyorósi S.); 03.18-án a hortobágyi Árkuson min. 20, a Meggyes-laposon 2 (Emri T.); 03.22-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 12 (Végyvári Zs.); 03.24-én a balmazújvárosi Darassa-pusztán min. 400, a hortobágyi Cserepes-pusztán min. 200, a Hortobágyi-halastónál min. 100 (Emri T. – Gyüre P.); 03.25-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 30 (Végyvári Zs.), a nagyeceni Széchenyi-kastély parkjában 20 (Hadarics T. – Ragacs Zs.), a Nagyszékely melletti erdőben 1 éneklő hím (Vasuta G.); 03.30-án Sopron-Balf közelében 2 (Mogyorósi S.); 03.31-én a Hortobágyi-halastónál 5 (Végyvári Zs.); 04.08-án Várgesztesen 1 (Riezing N.); 04.11-én Fertőhomokon 10 pld.-t észleltek (Mogyorósi S.).

Csikosfejű nádiposzáta (*Acrocephalus paludicola*): A Hortobágyon 04.22-én észlelték az első éneklő hímeket (Kovács G.).

Kucsmás poszáta (*Sylvia melanocephala*): 04.16-án* a Hegyeshalom melletti kavicsbánytavaknál figyeltek meg 1 ad. hím pld.-t.

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): 03.18-án a Hortobágyon (Árkus) 5 (Emri T.); 03.20-án a debreceni botanikus kertben 6 (Emri T.); 03.22-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastónál 1 (Végyvári Zs.); 03.23-án a budapesti Jókai-kertben 1 (Kókay Sz. és társai); 03.24-én a hortobágyi Cserepes-pusztán 3, a Hortobágyi-halastónál 1 hím (Emri T. – Gyüre P.); 03.25-én Battonyán 1 tojót (Csathó A. I.); 03.26-án Balmazújváros határában (Vókonya) 3 (Ecsedi Z. – Oláh J.), a budapesti Jókai-kertben 2 (Kókay Sz. és társai), Gödön 1 hím (Selmeczi Kovács Á.); 03.27-én Budapesten (Toldy F. u.) 1, a Budai Várban 1 (Vasuta G.); 03.28-án Budapesten a Csillag-hegyen 4-5 (Bóhm É.), a Kis-Sváb-hegyen és a Martinovics-hegyen 2-2 (Vasuta G.), a Népligetben 1 hím + 2 + 2 (Fodor A.); 03.29-én a Népligetben 2 (Fodor A.); 03.30-án Brennerbányán 1 éneklő hím (Soproni J.), a tatányai Május 1. parkban 2 (Csonka P.), a budapesti Martinovics-hegyen 1 éneklő hím (Vasuta G.), Budapest XIV. kerületében 1 hím (Kóta A.), Debrecenben 1 (Vasas A.); 04.02-án Dunakeszin 1 (Fodor A.); 04.03-án a soproni Deák-kútnál 1 (Riezing N.); 04.13-án a Kőszegi-hegységben (Vörös-kereszt) 2 (Riezing N.); 04.30-án a soproni egyetem botanikus kertjében (Zsoldos Á.), a Soproni-hegységben a Várhely és a Muck között, valamint a Várhely közelében 1-1 éneklő hím pld.-t észleltek (Mogyorósi S. és társai).

Kis légykapó (*Ficedula parva*): 04.29-én Aggtelek határában (Szelcepuszta) 2 hím pld.-t észleltek (Vasuta G.).

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): 02.06-án a Nagyarsány melletti Szársomlyón 1 (Lovászi P.); 03.18-án a Gerecsében 1

(Bátky K.); 03.24-én a Börzsönyben (Inóci-bánya) 1 (Bedő P.); 03.25-én a Gerecsében 1 pld.-t figyeltek meg (Csonka P.).

Kormos varjú (*Corvus corone corone*): 02.07-én Hegykő határában 1 (Mogyorósi S.); 02.11-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T. – Pölcz R.); 03.03-án Sarród és Lászlómajor között 1 (Hadarics T.); 03.16-án Balf (Sopron) közelében 1 (Mogyorósi S.); 04.09-én ugyanott 3 pld. került szem elé (Mogyorósi S.).

Sárgacsőrű kenderike (*Carduelis flavirostris*): 02.16-án Békéssámon határában (Porgány-ér) 200 (Mészáros Cs. – Kotymán L.); 02.17-én a Hortobágyi-halastónál 5 (Emri T.); 02.23-án Nádudvar határában (Ózes) 80 (Kovács G.); 02.24-én a hortobágyi Zám-pusztán 60 (Kovács G.); 02.25-én a Nagyváni-pusztán 120 pld.-t számláltak (Kovács G.).

Zezse (*Carduelis flammea*): 02.10-én Tokod (Lenner J.), 03.12-én pedig Csáfordjánosfa (Riezing N.) határában láttak 1-1 pld.-t.

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*): 02.04-én a balmazújvárosi Darassa-pusztán 1 (Tar J.); 02.13-án a hortobágyi Kunkápolnási-mocsárban 2 (Kovács G.); 02.19-én a Kunmadarasi-pusztán 102 (Kovács G.); 02.21-én ugyanott 2 hím + 1 tojót vagy imm. (Kovács G. és társai); 03.07-én a hajdúszoboszlói Angyalháza-pusztán 15 (Konyhás S.); 03.10-én a Nagyváni-pusztán 1 pld.-t láttak (Kovács G.).

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): 02.15-én a Hortobágyi-halastónál 1 (Tar J.); 02.16-án a Borsodi-Mezőségyben 2 (Fáter I. – Kleszó A.); 03.02-án Csökmő határában (Szöcsködi-legelő) 1 pld.-t észleltek (Tögye J. – Vasas A.).

Bajszos sármány (*Emberiza cia*): 02.17-én a Vác melletti Naszályon 1 éneklő hímeket (Fodor A.); 03.11-én Dömösönél 7 hím + 2 tojót (Fodor A.); 03.21-én a nagymarosi Szent Mihály-hegyen 1 (Németh L. – Vasuta G.); 03.25-én a váci Naszályon 1 pld.-t láttak (Fodor A.).

A következő személyeknek köszönjük az adatok beküldését: Ambrus Béla, Balázs Péter, Bánfi Péter, Bátky Gellért, Bedő Péter, Csathó András István, Cser Szilárd, Domján András, Emri Tamás, Faragó Ádám, Faragó Imre Csaba, Fehér László, Fodor András, Forgách Balázs, Gál Szabolcs, Kecza Gábor, Hadarics Tibor, Haraszthy László, Horváth István, Katona Csaba, Kazinczi Zoltán, Kelemen Tibor, Kern Rolland, Kis Borbás Lajos, Koczka András, Kókai Károly, Kókay Szabolcs, Konyhás Sándor, Kóta András, Kovács Gábor, Lenner József, Lovas István, Mészáros Csaba, Mogyorósi Sándor, Nagy Tamás, Oláh János, Ónodi Miklós, Pásti Csaba, Pellingner Attila, Riezing Norbert, Sali István, Simay Attila, Solti Béla, Sós Endre, Szalai Kornél, Szelle Ernő, Szemadám György, Talabér Gergely, Tar János, Tatai Sándor, Tögye János, Vácsi Miklós, Varga Balázs, Vasuta Gábor, Végyvári Zsolt, Vig István, Vizslán Tibor, Weszelinó Ottó, Zöld Barna Mihály.

Néhány adat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület internetes levelezőlistáiról, valamint az Egyesülethez beküldött szinkronjelentőlapokról származik.

Összeállította: dr. Hadarics Tibor
H-9400 Sopron, Ív utca 14. II/4.

Rövid közlemények

Mély vízben úszó bakcsó (*Nycticorax nycticorax*)

2001. május 25-én a Kunkápolnási-mocsár Nagy-Darvas fenék nevű nyílt vizénél (Kunmadaras határában) tartózkodtam. A délutáni nagy melegben leshelyről figyeltem a vízben és a szegélynövényzeten mutatkozó madarakat. Két nappal előbb széles csapást nyitottam a kolokán (*Stratiotes aloides*) hínármezőn keresztül, melynek peremére halmoztam fel a vasvillával kiszedett hínárt. Ezekon a növénykupacokon általában szívesen üldögélnek a vadrécék, nyári ludak, kis kárókatonák, gémfajok. Utóbbiakat ottlétem idején a bakcsók képviselték. Egyikük többször is felrebbent és belevetette magát a vízbe, elfeküdt a felszínén és lassan úszkált 2-3 percig, majd visszaülve a kolokánra, sokáig tollázkodott. A tó itt egy régebbi kotrás helyén leg-

alább 120 cm mély, tehát meglábalni semmiképpen nem tudta. Ez az úszás nem hasonlított a bakcsók eddig többször látott fürdési viselkedéséhez, amikor 20-30 cm-es mélységű vízben vállig merülve, függőleges testtartásban pancsolnak.

Szürke gém és nagy kócsag vízfelszínén való lefekvését, ügyetlen úszkálását már megfigyeltem és feljegyeztem, de kisebb gémfajok esetében ezt eddig még nem tapasztaltam. Az érdekes jelenségről több fotót is készítettem. – *Dr. Kovács Gábor, 5363 Nagyván, Bem apó u. 1.*

Pusztai hodályban tanyázó rétisas (*Haliaeetus albicilla*)

2001. május 9-én szokatlan jelenséget észleltem a hortobágyi Zám-pusztán. Felhőtlen, kissé hűvös időben, erős északkeleti szélben jártam be a terü-

75. Úszkáló bakcsó (*Nycticorax nycticorax*). Kunkápolnás, 2001. 05. 25. (Kovács Gábor) – Night Heron

letet, és déltájban érkeztem a Halasköz nagy, nád-dal fedett hodályához. A mintegy 80 méter hosszú, kb. 8-9 méter magas építmény, a félrideg tartású hús-marhák téli szállása ez idő tájt már hetek óta üres és elhagyott volt. A tetőgerinc megrongálódott nádszegését az előző év őszén fekete fóliával húzták be, melyet szélviharok cafatokra szaggattak és otlétemkor is többméteres foszlányokat lengett odafent a szél.

Nagy meglepetés ért, amikor a hodálykapun bepillantottam, mert a keresztgerendák egyikéről egy rétisas rebent fel, és ahelyett, hogy a déli nyitott oldalon rögtön a szabadba menekült volna, teljes hosszában végigrepült a homályos épület belsejében, és a túlsó, nyitott kapun távozott. Odakint csatlakozott hozzá egy másik rétisas, amely addig a szérű karámján üldögélt. Mindkét madár fehér farkú volt, subadulnak látszott.

Pusztai hodályokban vörös vércsét (*Falco tinnunculus*), karvalyt (*Accipiter nisus*), héját (*Accipiter gentilis*) nemegyszer megfigyeltem már a korábbi években, itt Zámon is, de a rétisások legfeljebb a régóta elhagyott pásztorépítmények romjain, még inkább a gémeskutakon szoktak üldögélni. Eddig még egyszer sem láttam, hogy fedett emberi létesítmények belsejébe merészkedtek volna, ráadásul nem törődve annak „madárijesztő” küllemével (csattogva lobogó fóliacafrangok) sem. – *Dr. Kovács Gábor, 5363 Nagyiván, Bem apó u. 1.*

Szírti sas (*Aquila chrysaetos*) héjacsapdában

2000. október 22-én Tóth István vadőr értesített, hogy a Cséce (Nógrád megye) határában lévő fácánkibocsátó telepükön kihelyezett héjacsapdák egyike sast fogott. Közlése szerint a madarat mérete miatt ki sem merte venni a csapdából. Rögtön a helyszínre mentem, és már a csapda felé haladva láttam a madár farkának kivillanó fehér törészét. Jobban megnézve azonosíthattam, hogy a csapda egy fiatal (ez évi) szirti sas tojót fogott. A madár teljesen ép volt, ami annak is köszönhető, hogy a telepen igen nagy méretű héjacsapdákat használnak. Csak a csőrét sebezte fel a drótháló a szaru és a viaszhártya találkozásánál. A vadőr szerint a sas

már napok óta a környéken tartózkodott, és a faszorok fain éjszakázott. A madarat a csapdából kivéve hazavittem, de szabadon engedni már nem tudtam, mert beesteledett. Egy nagy röpdében éjszakázott. Reggel fácánhúst raktam elé, amit meg is evett. Ezután Szabó Tibor tagtársammal meggyűrtük, majd fotózás után Rózsaszentmárton határában szabadon engedték. A madár kb. 2 km-re elrepülve termiket kapott, nagy magasságba emelkedett, majd délkeleti irányba elrepült. Emelkedés közben egerészölyvek és hollók támadták.

Meg kell említenem, hogy 1999. szeptember 18-án ugyanezen a helyen szintén héjacsapdával egy fiatal hím uhut is fogtak, melyet meggyűrözve Gyöngyöstarján közelében bocsátottam szabadon.

A fenti esetek nem szokványosak, ilyen fajokból a héjacsapdák nem szoktak fogni. Hogy mégis előfordult, az – a csapdák nagy méretén túl – annak tudható be, hogy mindkét madár fiatal, és így tapasztalatlan volt. – *Dr. Solti Béla, 3033 Rózsaszentmárton, Erzsébet u. 12.*

Fiókafejtő magartartás megfigyelése egy tűzok (*Otis tarda*)-tyúknál

Általában lilealakú madarakat szoktak azon viselkedés iskolapéldájaként emlegetni, amikor a madárszülő fiókái védelmében feltűnően sérülést színlelve próbálja magára vonni a ragadozó figyelmét. Kevésbé közismert azonban, hogy ilyen félrevezető magartartást a tűzok esetében is megfigyelhetünk.

2000. június 27-én gépkocsival haladtam a Komádi határában futó földúton, amikor az út menti lucerna szélén álló bokor mögül hirtelen egy tojó tűzok ugrott fel. Három méterre az autó előtt átrepült az út túlsó oldalára, attól kb. 15 méterre érve földet. Azonnal megálltam. A madár szárnyait lazán szétnyitva, fejét kissé begörbített nyakkal előretartva imbolygó járással elindult, miközben szárnyvégeivel a földet sepegte. Néhány méter megtétele után a szárnyait szétnyitott helyzetben hagyva és farkát enyhén megemelve leült a földre (78. kép). Talán két percig is így maradt, mert néhány fénykép elkészítése után még egy gyors filmcserére is volt időm, míg újra felállt. Ekkor összezárt szárnyakkal

76. Szirti sas (*Aquila chrysaetos*) imm. tojó. Rózsaszentmárton, 2000. október 23. (Solti Béla) – Golden Eagle

77. Héjacsapdával fogott fiatal hím uhu (*Bubo bubo*). Csécse, 1999. szeptember 18. (Solti Béla) – Eagle Owl

78. Fiókái védelme érdekében sérülést színlelő tűzoktyúk (*Otis tarda*). Komádi, 2000. június 27. (Demeter László) – Great Bustard showing distraction behaviour

teljesen felegyenesedve lassan sétálni kezdett tőlem távolodva, párhuzamosan az úttal. Néhány további kép elkészítését követően elindultam az autóval. A madár lépteit megszorozva tovább gyalogolt velem párhuzamosan, majd fokozatosan gyorsítottam és elhagytam. Néhány száz méterrel távolabb megálltam és figyelni kezdtem. A tűzok 5–8 perc várakozás után visszagyalogolt a bokorhoz.

Hasonló jellegű magatartást már többször sikerült megfigyelnem fiókáit vezető tűzokok esetében, de a „törött szárnyú madár viselkedés” ilyen tipikus bemutatását először tapasztaltam. – Demeter László, 4029 Debrecen, Pacsirta u. 49.

Billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*) áttelelési kísérlete Budapesten

2000. december 2-án madármegfigyelésre indulunk az iskolai Zöld Kör tagjaival a budapesti Óbudai-szigetre. Már a sziget bejáratánál, a kis vashíd közelében észrevettem a billegetőcankót, amint a kisebbik Duna-ág parti iszapjában keresgél a táplálék után. Jó 10 percig figyeltük a látszólag nyugodtan keresgélő madarat.

Akkor azt gondoltam, hogy egy szokatlanul késői vonuló egyed lehet, mivel már korábban is észleltem a fajt ezen a helyen őszi vonulási időben (1995. 10. 27. 1 pld.).

Azonban 2000. december 22-én, madármegfigyelésből hazafelé tartva, a HÉV-ablakból ismét észlel-

tem a madarat, amint a kis Duna-ág felett repült hosszan, szinte egészen az Árpád hídig. Ekkor már a nappali maximum hőmérséklet 0–3 °C között volt.

A faj átteleléséről már korábban mások is beszámoltak (Kasza F. [1989]: Az 1985–86. évi tél a Tiszán. *Madártani Tájékoztató* 1989 [január–június]: 77–78.), azonban ezt Budapesten eddig még nem észleltem. Talán az alacsony vízállás miatt létrejött jó táplálkozási lehetőségnek és az átlagosnál enyhébb időnek köszönhetően tartózkodott ilyen sokáig itt a fenti példány. – Szalai Kornél, 1089 Budapest, Vajda P. u. 11.

Dolmányos varjú (*Corvus corone cornix*) tojásán kotló vörös vércse (*Falco tinnunculus*)

2000. május 12-én Balázs Tiborral és Smíd Lászlóval Hevesvezekény határában madártani megfigyeléseket végeztünk. A Rakottyás nevezetű részen, egy kis akácerdőfolt mellett lévő kőrifán dolmányosvarjú-fészket találtunk, melyből egy vörös vércse tojót repült ki. A fészket közelebről

79. Vörös vércse (*Falco tinnunculus*) fészkalja dolmányos varjú (*Corvus corone cornix*) tojásával. Hevesvezekény, 2000. május 12. (Solti Béla) – Kestrel

megnézve láttam, hogy már teljes, 6 tojásból álló vörösvércse-fészekalj mellett egy dolmányosvarjútojás is van. A vörös vércse ezen is kotlott, de ez a tojás záp volt.

Az eset magyarázata az lehet, hogy a dolmányosvarjú már letojt egy tojást, amikor a vörös vércse elűzte, és elfoglalta a fészket. A rendellenes csak az, hogy a már benne lévő tojást nem távolította el, hanem mellé tojta a sajátjait. A színeltérés, úgy látszik, nem zavarta. Részint ez érthető is, ha arra gondolunk, hogy a legtöbb madár fészekalijában találunk egy, a többinél világosabb (rendszerint az utoljára letojt) tojást, melyet szintén nem távolít el a madár. – *Dr. Solti Béla, 3033 Rózsaszentmárton, Erzsébet u. 12.*

Szerkesztői megjegyzés:

A vörös vércse gyakran költ elhagyott dolmányosvarjú-fészkekben, de találtam már egerészölyv (*Buteo buteo*) és parlagisas (*Aquila heliaca*)-fészkekben is.

Nem lehet kizárni, hogy a vörös vércse elűzi fészkeről a dolmányosvarjút, de ennek kicsi a valószínűsége. 1982-ben Dabas határában megfigyeltem, hogy a dolmányosvarjú kiette a vörösvércse-fészekaljt, miközben a vörös vércsék magatehetetlenül támadták. Ágon ülve fészkek mellett erősebb a varjú a vércsénél és magatehetetlen. Ugyanakkor a légtérben a vércse az erősebb és ügyesebb, de ezek a károsítások általában fán történnek és a kék vércsénél (*Falco vespertinus*) is gyakoriak.

Feltételezhető, hogy a dolmányosvarjút mint dúvadat lelőtték, vagy egyéb más okból pusztult el, és ezt követően foglalták el a vércsék a fészket. Az ilyen jellegű fészkefoglalásoknál befolyásoló tényező lehet, milyen lombkoronában helyezkedik el a fészkek és úgy a vércsék, mint a varjúk egyedileg milyen tapasztalatokkal rendelkeznek. Nem kizárt, hogy egy magányos akácfa csúcsán kitett fészket építő fiatal varjúpárt a tapasztalt öreg vércsék esetleg elűzik, de szerintem ez csak ritkán fordul elő. Ezen kívül a fészkefoglalással kapcsolatos revírharc általában már fészkefoglaláskor eldőlt, és tojásos korban nem jellemző. – *Bagyura János*

Őszapó (*Aegithalos caudatus*) hosszan tartó fészkepítése

*Prolonged nest building period observed
at a Long-tailed Tit
(Aegithalos caudatus) nest*

2000. február 27-én Karancslapujtő külterületén, a Both-rétjén madármegfigyelést végeztem. Egy kopár, bokros, hóborította domboldalon őszapó sűrűn ismétlődő, cserregő hangjára lettem figyelmes. Távcsővel pásztázni kezdtem a domboldalt, és sikerült is meglátnom az őszapópárt, és amikor rövid időn belül kétszer ugyanabba a borókabokorba repültek be, gyanús lett a dolog. Az időpont még túl korainak tűnt a fészkepítésre. A madarak távozása után közelebről is szemügyre vettem a bokrot. Rövid vizsgálódás után felfedeztem néhány moh- és zuzmófoszlányt a törzs melletti ágakon 1,2 méter magasan. Mivel nem voltam biztos benne, hogy ebből már fészkek épül, ezért március 4-én újra megnéztem. Ekkor már egyértelműen fészkekkezdeményt állapítottam meg, közelített az egynegyed csészéhez. Az őszapópár szorgalmasan hordta a fészekanyagot. Március 14-én fél csészét, 20-án kész csészét, 23-án délután a kész fészket jegyeztem be a noteszomba. Szerettem volna az első tojások lerakásának az időpontját is felírni, ezért gyakran eljöttem ide. Március 31-én, április 13-án, április 18-án is üres volt a fészkek. Az őszapókat egyik esetben sem láttam a közelben mozogni, így magamban elkönnyeltem, hogy ebben bizony már nem lesz költés. Előzőleg egy biológianár ismerősöm megkért, hogy ha találok elhagyott, kifosztott, jó állapotban lévő kisebb fészket, azt gyűjtssem be neki, lehetőleg a tartó ággal együtt. Az iskolában a természetet bemutató kiállítás anyagához szeretné felhasználni szemléltető eszközként. Április 25-én metszőollóval a zsebemben indultam a fészkekhez, de mielőtt levágtam volna a tartóágakkal, még megvizsgáltam. Nagy meglepetésemre abban bizony 4 tojás volt. A fészkek 29 napig állt üresen! Május 13-án a frissen kelt fiókákat számoltam meg, május 29-én pedig sikeresen kirepültek. 2001-ben valószínűleg ugyanez a pár, ismét ebben a borókabokorban építette a fészket. Március 6-án

fészekkezdemény, március 25-én a csaknem kész fészekbe még tollpíhéket hordtak. Április 1-jén már 3 tojás volt benne. Április 16-án mogoró-peleppár foglalta el a fészket. – *Rozgonyi Sándor, 3182 Karancslapujtó, Honvéd út 7.*

**Barátcinege (*Parus palustris*)
fészket kifosztó nagy fakopáncs
(*Dendrocopos major*)**

A szakirodalomban már olvastam nagy fakopáncs által kifosztott fiókás fecske-, illetve tengelicfészkekről. Erről a harkályokra nem jellemző furcsa táplálékszerzésről én is megbizonyosodtam.

1999. május 4-én a Karancs-hegy nyugati nyúlványán, a Pál-völgy idős bükkösének dózerolt útján haladtam a hegygerinc felé. Egy barátcinegét fedeztem fel hernyóval a csőrében. Egy fa mögé állva megfigyeltem, hogy az eleséggel idős bükkfa törzsébe 5 m magasan, fakopáncs által előző években vájt odúba repült be. Feljegyeztem a noteszomba az adatokat, és már indultam is volna tovább, amikor nagy fakopáncs hangjára lettem figyelmes. Távcsővel a hang irányába fordulva sikerült is meglátnom egy tojó példányt, amint egy közeli fáról határozott repüléssel egyenesen az odú nyílásánál termett, és hirtelen mozdulattal kiemelt a fészekből egy csupasz barátcinege-fiókát.

A szomszédos bükkfa függőleges száraz ágára repült vele, majd két métert felfelé kapaszkodott

rajta, aztán visszaereszkedett, közben a csőrében a cinegefíókát úgy tartotta, hogy az lehetőleg súrlódjon a fához, néhányszor még oda is koppintotta ahhoz. Ezt a műveletet még kétszer-háromszor megismételte. Ezután a már kimúlt fiókát betette egy fa kikorhadt üregébe, de pár másodperc múlva kiemelte onnan, és gyorsan elrepült vele. Ez idő alatt a barátcinege-szülők nem voltak a közelben. Biztos voltam benne – a fakopáncs magabiztos mozdulatai láttán –, hogy nem az első fiókát rabolta el ebből az odúból. – *Rozgonyi Sándor, 3182 Karancslapujtó, Honvéd út 7.*

Szerkesztői megjegyzés:

Az őszapók az első költéskor a fészeképítést 17–33 nappal a tojásrakás előtt kezdik (Lack & Lack, 1958 és Gaston, 1973 cit. Cramp & Perrins, 1993), Glutz von Blotzheim (1993) pedig 3–3,5 hetet, néha 5–6 hetet ad meg a fészeképítés időtartamául. Rossz időjárás esetén az őszapók egy időre felhagyhatnak a fészek építésével. A szerző által leírt időtartam az idézett madártani kézikönyvek adatainak határértékei közé esik. Bár nem tesz említést a közlemény a terület időjárásáról a megfigyelés időszakában, feltételezhető, hogy egy hidegfront lassíthatta le a fészeképítést. A megfigyelést ugyanakkor leközlésre érdemesnek tartottuk, mivel a magyar olvasóközönség számára érdekes információval szolgál. – *Magyar Gábor szerk.*

Könyvismertető

Birds of the World. A checklist. 5. kiadás. James F. Clements. PicaPress, Sussex, 2000. 867 oldal. Kötve 35 £.

A Clements-féle világfajlista a korábbi kiadásoknál több információval, frissítve, igen tetszetős kemény kötésű formátumban egészen tűrhető áron, immár ötödik kiadásban jelent meg a PicaPress gondozásában. Bár a legtöbb létező fajlista nagyjából

hasonló információt tartalmaz, nem csupán árukban különböznek egymástól lényegesen. Az itt tárgyalt kötet is leginkább a konkurens könyvek tükrében mutatható be legjobban.

Mindmáig a legátfogóbb és legrészletesebb lista Peters 15 kötetes műve, mely az alfajok szintjéig tárgyalja az egyes rendszertani alakok bibliográfiai és elterjedési adatait (auctor, leírás helye, terra typica,

szinonim nevek). Bár e munkának már csak néhány kötete van forgalomban napjainkra, ráadásul az időközben felfedezett fajokat és alfajokat nem is tartalmazza (igaz, az első kötet átdolgozott kiadásban is megjelent), legfőképpen pedig mérete és ára sem igazán a hétköznapi madarászok igényeire, mintsem a hivatásos madártaxonómusok számára lett méretezve. E sorozat szerencsére a komolyabb szakkönyvtárakban (így a Madártani Intézetben is) fellelhető, és szükség szerint ott a kívánt adatok kikereshetők belőle.

Ugyanakkor gyakran fordul az elő, hogy egy természetfilmben látott vagy könyvben olvasott fajnak szeretnénk utánanézni (vagy esetleg világtárásaink során az eddig megfigyelt madárfajokat szeretnénk számba venni), amihez bizony hasznos lehet otthon egy referenciamű. Ez utóbbi igényeket hivatott kielégíteni Clements könyve, néhány a piacon kapható egyéb munkával egyetemben.

A régebbi munkák közül Edward Gruson fajjegyzéke (Collins Kiadó, 1976) a maga 212 oldalával kézhez álló, használatát kissé nehezíti az elterjedésekre utaló betűkódok használata, továbbá az alfajokat sem tartalmazza. Bár kikerült már a forgalomból, antikváriumban kis szerencsével olcsón hozzájuthatunk.

Richard Howard és Alick Moore jegyzéke 1980-ban jelent meg első kiadásban. A második, átdolgozott kiadás még manapság is beszerezhető, mely az angol névmutatót kibővítette, és az újabb fajok mellett a korábbi tévedéseket (így több más fajjal egyetemben a berki nádiiposzáta kifejejtését) is korigálta. Hírek vannak arról, hogy e kötet újabb kiadása is folyamatban van. Nem feledkezhetünk meg Hans Edmund Woltersnek a Paul Parey Kiadó gondozásában megjelent fajjegyzékéről sem (ha ezt felrögható módon Peter Clements meg is tette irodalomjegyzékének összeállítása során), mely csaknem annyira kíméletlen volt a Peters-féle rendszertani beosztással, mint később Sibley-ék, de a könyv német nyelven íródott, így talán ez okozhatta, hogy kevésbé vált ismertté, és kevésbé kavarta fel a kedélyeket. E munka előnye, hogy nem csupán a fajnevek találhatók meg itt német nyelven, de a fajok leíróinak nevei is, és e munka is taglalja az alfajok elterjedését.

Sibley és Monroe kézikönyvükben nagy alaposággal dolgozták fel a témát, a Sibley–Ahlquist-féle, DNS-hibridizációs vizsgálatokon alapuló rendszerben ugyanakkor sokaknak lehet továbbra is idegen (igaz, épp ideje elkezdenünk barátkozni e besorolással, mivel úgy tűnik, a későbbi eredmények vizsgálataikat sokkal több pontban erősítik meg, mint amennyiszer igazolták azok megalapozatlanságát). Ugyanakkor a szerzők a fajjegyzék összeállításánál egyfajta maximalista elvet követtek, elfogadtak fajnak minden olyan rendszertani egységet, melynél az irodalomban őket eziránt meggyőző érvet találtak (a fajok szintjén tehát nem alkalmaztak DNS-vizsgálati módszereket, az a „konvencionális” eredményeken alapult!). A könyv mérete és ára alapján is inkább a könyvtárak polcára, mintsem otthonra való.

Az előbbi munkákhoz képest egy ésszerű kompromisszumnak tűnik Clements fajjegyzékének 5. kiadása, ráadásul del Hoyo „Handbook of the birds of the World” című kézikönyvsorozatának sorrendjét követi a „magasabb rendszertani egységeknél”. A 9767 angol és tudományos fajnevet követően az alfajok – igaz, egysorosra sűrített – elterjedése található a leíró részben, továbbá minden egyes fajnév előtt egy „tickbox”, azaz a faj kipipálására szolgáló négyzet található. Külön jegyzék sorolja fel a kihaltak tartott fajokat. A felhasznált forrásmunkák jegyzéke, a földrajzi nevekhez kapcsolódó koordináták, az egyes országokban előforduló madárfajok és endemizmusok számának jegyzéke (ehhez a nem éppen friss adatokkal szolgáló BirdArea for Windows szoftver 1996-os verzióját vette alapul, így hazánk mellett 362 áll fajszámként – ez 1993-as állapot), valamint a tudományos és angol nevek mutatója teszi a könyvet még inkább felhasználóbaráttá.

Kár, hogy legalább az aucterek nevét nem tüntette fel a szerző, bár azt az International Commission on Zoological Nomenclature is ajánlja feltüntetni. Talán ez az egyetlen felrögható hiányosság a könyvben; igaz erre ritkán van szükség a mindennapi életben. A 35 angol fontos ár, ami egy 867 oldalas nagy alakú könyvnél igazán nem tekinthető aránytalannak, e hiányosságot is képes feledtetni. – *Magyar Gábor*

Tartalomjegyzék

A gyűrűscsőrű sirály (<i>Larus delawarensis</i>) határozása Közép-Európában. MAGYAR GÁBOR	53
Az MME fehérgolya-védelmi programjának munkája 2000-ben. LOVÁSZI PÉTER	63
Milyen Madár Ez?	67
Jellemző madarunk, a kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>). BAGYURA JÁNOS	70
Vastagcsőrű fűzike (<i>Phylloscopus schwarzi</i>) – a magyar madárfauna új tagja. SZILÁGYI ATTILA	73
A fehér farkú lilebíbic (<i>Chettusia leucura</i>) első bizonyított költése Délkelet-Európában. KISS J. BOTOND ÉS SZABÓ LÁSZLÓ	76
A Nyugat-Palearktisz madárhírei (2001. január–április)	83
Érdekes madármegfigyelések, 2001. február–április	85
Rövid közlemények	
Mély vízen úszó bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>). KOVÁCS GÁBOR	97
Pusztai hodályban tanyázó rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>). KOVÁCS GÁBOR	97
Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>) héjacsapdában. SOLTI BÉLA	98
Fiókaféltő magartartás megfigyelése egy túzok (<i>Otis tarda</i>)-tyúknál. DEMETER LÁSZLÓ	98
Billegetőcankó (<i>Actitis hypoleucos</i>) átteelési kísérlete Budapesten. SZALAI KORNÉL	100
Dolmányos varjú (<i>Corvus corone cornix</i>) tojásán kotló vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>). SOLTI BÉLA	100
Őszapó (<i>Aegithalos caudatus</i>) hosszan tartó fészkepítése. ROZGONYI SÁNDOR	101
Barátcinege (<i>Parus palustris</i>) fészket kifosztó nagy fakopáncs (<i>Dendrocopos major</i>) ROZGONYI SÁNDOR	102
Könyvismertető	
Birds of the World. A checklist. 5. kiadás. (James F. Clements) MAGYAR GÁBOR	102

Contents

Identification of Ring Billed Gull (<i>Larus delawarensis</i>) in Central Europe. G. MAGYAR	53
Results of the White Stork Protection Programme of MME/BirdLife Hungary in 2000. P. LOVÁSZI	63
Four-in-a-row?	67
Our characteristic bird, the Saker (<i>Falco cherrug</i>). J. BAGYURA	70
Radde's Warbler (<i>Phylloscopus schwarzi</i>) – new species to Hungary. A. SZILÁGYI	73
The first breeding record of White-tailed Plover (<i>Chettusia leucura</i>) in Europe. B. J. KISS & L. SZABÓ	76
Western Palearctic Bird News (January–April 2001)	83
Recent observations (February–April 2001)	85
Notes	
Night Heron (<i>Nycticorax nycticorax</i>) swimming in deep water. G. KOVÁCS	97
White-tailed Eagle (<i>Haliaeetus albicilla</i>) seeking shelter from heat in empty puszta pen. G. KOVÁCS	97
Golden Eagle (<i>Aquila chrysaetos</i>) in Goshawk trap. B. SOLTI	98
Young-defending behaviour of Great Bustard (<i>Otis tarda</i>) female. L. DEMETER	98
Common Sandpiper (<i>Actitis hypoleucos</i>) overwintering in Budapest. K. SZALAI	100
Kestrel (<i>Falco tinnunculus</i>) incubating egg of Rook (<i>Corvus corone cornix</i>). B. SOLTI	100
Prolonged nest building period observed at a Long-tailed Tit (<i>Aegithalos caudatus</i>) nest. S. ROZGONYI	101
Great Spotted Woodpecker (<i>Dendrocopos major</i>) robbing Mars Tit's (<i>Parus palustris</i>) nest. S. ROZGONYI	102
Book reviews	102

A	B
C	D
E	F

Hátsó borító/Back cover:

A Tüskés búbic (*Hoplopterus spinosus*) Samburu Gr., Kenya, 1996. július. *Spur-winged Plover*. IFJ. OLÁH JÁNOS

B Fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) Ózes, Hortobágy, 2001. május 5. *White-tailed Plover*.

SZILÁGYI ATTILA–TAR JÁNOS

C Lilebíbic (*Chettusia gregaria*) Bharatpur, India, 1998. február. *Sociable Plover*. IFJ. OLÁH JÁNOS

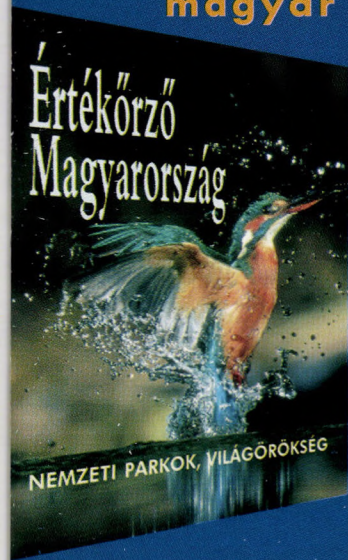
D Búbic (*Vanellus vanellus*) Kungyörgy, Hortobágy, 2000. május. *Lapwing*. IFJ. OLÁH JÁNOS

E Fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) Eilat, Izrael, 1993. *White-tailed Plover*. LEO J. R. BOON

F Bibircses búbic (*Hoplopterus indicus*) Bund Bharat, India, 1998. február. *Red-wattled Plover*. IFJ. OLÁH JÁNOS

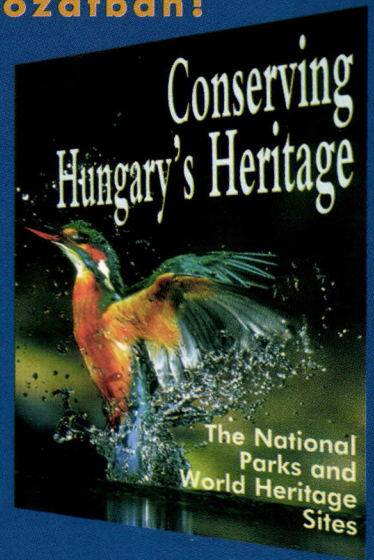
ÉRTÉKŐRZŐ MAGYARORSZÁG

Különlegesen látványos, tartalmas album
magyar és angol nyelvű változatban!

180 oldalon
268 színes fotó,
20 térkép

**HAZÁNK NEMZETI
PARKJAIRÓL
ÉS A VILÁGÖRÖKSÉGBE
FELVETT,
ILLETVE JELÖLT
ÉRTÉKEIRŐL.**

Kedvezményes kiadói ár: **3360** forint + postaköltség

VÖRÖS KÖNYV

Magyarország növénytársulásairól

KÉT KÖTETBEN, NYOLCSZÁZ OLDALON, CSAK NEM NYOLCVAN
GONDOSAN VÁLOGATOTT SZÍNES FÉNYKÉPPEL

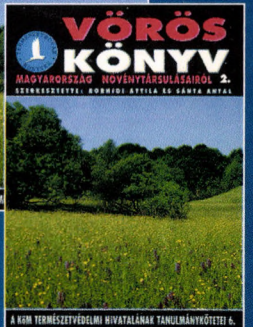
NEM CSAK SZAKEMBEREKNEK!

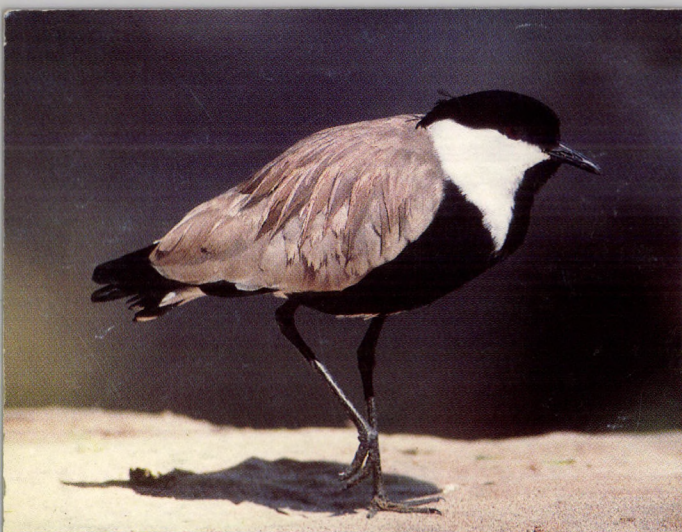
FORRÁSMUNKA ÉRTÉKŰ, PÁRATLAN ÖSSZEFOGLALÓ
HAZÁNK NÖVÉNYTAKARÓJÁRÓL,
A VÉDENDŐ NÖVÉNYTÁRSULÁSOKRÓL, A BENNÜNK ÉLŐ
ÁLLATFAJOK, -CSOPORTOK ÉS -KÖZÖSSÉGEK MEGJELENÍTÉSÉVEL,
A NÖVÉNY-ÁLLAT KAPCSOLATOK LEÍRÁSÁVAL, A NÖVÉNYTÁR-
SULÁSOK ÁLLATTANI ADATAIVAL ÉS JELLEMZÉSÉVEL.
A BIOLÓGIAI, AZ ERDŐ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI, A KÖRNYEZETTANI,
A TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI FELSZÓKTATÁSBAN
TANKÖNYVKÉNT IS HASZNOSÍTHATÓ!

Kedvezményes kiadói ár: **2600** forint + postaköltség

TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó,

051 Budapest, Arany János u. 25. Telefon: 269-3765; 269-5404, Fax: 269-3761
E-mail: tbuvar@matavnet.hu Internet: web.matavnet.hu/tbuvar

TÚZOK

6. évfolyam 2001/3. szám

Nomenclator Bizottság jelentése
Mekszikópusztai elárasztások
Vércsék telepítésének gyakorlata
Az ázsiai pettyeslile első hazai előfordulása

Főszerkesztő: Tőgye János

Szerkesztőbizottság: Bagyura János, dr. Hadarics Tibor, Kókay Szabolcs, dr. Magyar Gábor, ifj. Oláh János, Vasas András

Szakmai munkatársak: Ecsedi Zoltán, dr. Lengyel Szabolcs, Nagy Tamás, Schmidt András, dr. Sós Endre, Zalai Tamás

Szerkesztőség: Tűzok, MME, 1121 Budapest, Költő u. 21. Telefon: (1) 275-6247, Fax: (1) 275-6267 · E-mail: tuzok@mme.hu

Levelezés: A cikkeket és más írásokat a szerkesztőségbe kérjük küldeni. A faunisztikai megfigyeléseket dr. Hadarics Tibor [9400 Sopron, Ív u. 14. · Telefon: (30) 277-6153 · E-mail: sitke@axelero.hu]

Hirdetésfelvétel: Tőgye János [telefon: (30) 406-4404]

Előfizetés: Megrendelhető a szerkesztőség címén. Az éves előfizetési díj 2001-re az MME tagjainak 2800 Ft, egyébként 3500 Ft, külföldre 5000 Ft

A *Tűzok* a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) lapja, amely évente négyszer jelenik meg. A lap elsősorban a Magyarországon előforduló madarak terepi megfigyelésével és vizsgálatával kapcsolatos cikkeket és rövid közleményeket közöl, de szélesebb érdeklődésre számot tartó írásokat a madártan más területeiről is szívesen fogad.

Örömmel fogadunk fényképeket és rajzokat, amelyeket eredeti állapotában juttatunk vissza a tulajdonosnak. Kéziratok megőrzését és visszaküldését nem vállaljuk.

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

Az MME a BirdLife International képviselő-szervezete Magyarországon.

Elnök: Kállay György

Alelnök: Haraszthy László

Ügyvezető igazgató: Fidlóczky József [telefon: (1) 275-6247]

Titkárság: 1121 Budapest, Költő u. 21. Tel.: (1) 275-6247, Fax: (1) 275-6267 · E-mail: mme@mme.hu

© Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 2001

Nyomdai előkészítés: Oriolus, Debrecen (30) 363-0538 · **Nyomtatás:** Favorit, Debrecen

TÚZOK

From 1977–1995 published as *Madártani Tájékoztató*

Chief Editor: János Tőgye

Editorial Board: János Bagyura, Dr. Tibor Hadarics, Szabolcs Kókay, Dr. Gábor Magyar, Jr. János Oláh, András Vasas

Consultants: Zoltán Ecsedi, Dr. Szabolcs Lengyel, Tamás Nagy, András Schmidt, dr. Endre Sós, Tamás Zalai

Editorial Office: MME, Költő u. 21., H-1121, Hungary · Phone: +36-1-275-6247, Fax: +36-1-275-6267 · E-mail: tuzok@mme.hu

Subscriptions: Contact: MME Office. Annual subscription for 2001 is: 2800 HUF for MME members, 3500 HUF non-members in Hungary, 5000 HUF for subscribers outside Hungary

Tűzok is issued quarterly by BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME). *Tűzok* welcomes original papers and notes on Hungarian birds, as well as occasional reviews and articles on all aspects of ornithology. Photographs and drawings are also welcomed.

BirdLife Hungary (formerly the Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society – MME)

President: György Kállay

Vice-President: László Haraszthy

Director: József Fidlóczky (Telephone: +36-1-275-6247)

Address: MME, Költő u. 21., H-1121 Budapest, Hungary, Phone: +36-1-275-6247, Fax: +36-1-275-6267 · E-mail: mme@mme.hu

A TÚZOK A KÖM KÖRNYEZETVÉDELMI ALAP CÉLELŐIRÁNYZAT TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG.

Címlapfotó/Front cover: Öreg nászruhács székicsér (*Glareola pratincola*). Szarvas, Décsi-rizsföldek, 2000. május. *Adult breeding Collared Pratincole*. IFJ. OLÁH JÁNOS

Az MME Nomenclator Bizottság 2000. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról

MME NOMENCLATOR BIZOTTSÁG

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Nomenclator Bizottsága (MME NB) 2000-ben az év során észlelt és jelentett ritkaságok mellett számos korábbi adatot is megvizsgált. E jelentés tehát a 2000-es adatok mellett korábbi, de az MME NB által ebben az évben megvizsgált adatokat is tartalmaz.

A 2000. évi adatok lezárása és összesítése céljából az MME NB 2001. augusztus 10–11-én a fülöpszállási Borda-tanyán ült össze. 2000-ben az alábbi személyek vettek részt a Bizottság munkájában (ábécésorrendben): dr. Bankovics Attila (elnök), dr. Hadarics Tibor (titkár), dr. Magyar Gábor, Nagy Tamás, ifj. Oláh János, Schmidt András (titkár), dr. Sós Endre, Végyári Zsolt és Waliczky Zoltán.

E jelentés összeállítása során a Bizottság 97 adatot vizsgált meg (ebben nem szerepelnek azok a fajok, amelyekről nem kell jelentést készíteni, csak az adataikat gyűjtjük). A beküldött jelentések közül a Bizottság 29 faj 67 adatát fogadta el A kategóriába, két faj egy-egy adatát C, három faj egy-egy adatát D, illetve két faj három adatát E kategóriába (mely összesen 77,3%-a a megvizsgált adatoknak). A 2000-

ből származó 50 adatból 34-et A kategóriásnak, egyet C, hármat D, egyet pedig E kategóriásnak fogadtunk el (ez a beküldött 2000-es adatok 78%-a).

A fajok neve mögött zárójelben olvasható szám-
adatok a faj bizonyított magyarországi előfordulá-
sainak számát jelentik 2000-rel bezárólag. Az 1975
végéig elfogadott adatok Keve (1960, 1984) név-
jegyzékeiben, az MME Nomenclator Bizottság által
1988 óta elfogadott adatok az MME NB éves jelenté-
seiben (Bankovics, 1989, 1990, 1992, 1993;
Waliczky, 1993; Magyar & Hadarics, 1995; Magyar,
1995, 1997; MME NB, 1998a, 1998c, 1999, 2000)
találhatók meg. Az 1976–1988 közötti hitelesített
adatokat külön jelentésben tettük közzé (MME NB,
1998b). A legfeljebb tizenöt hitelesített adattal ren-
delkező fajok esetében az előfordulások összesítve
is megtalálhatók *Magyarország madarainak név-
jegyzékében* (Magyar *et al.*, 1998). Az előfordulások
számát és az összes példányszámot törtjellel választja
el (amennyiben csak egy szám van feltüntetve, ez
az előfordulást és az egyedszámot is jelenti).
Amennyiben az előfordulások pontos számát a

80. Öreg nászruhás kínai üstökögém (*Ardeola bacchus*). Balmazújváros, Virágoskúti-halastó (III.), 2000. augusztus 14. (ifj. Oláh János) – Adult Chinese Pond Heron in breeding plumage

Bizottság tevékenységének megkezdése előtt nem tartották nyilván, az adatokat „n + az 1988 után elfogadott adatok” formában adjuk meg.

E jelentésben tesszük közzé azon fajok 2000-es adatait is, melyeknek csak az előfordulása jelentendő (péhelyréce, sarki partfutó, nagy sárszalonka, kis goda, kis csér, hajnalmadár), valamint a kis héja Békés megyei ismert fészkelőhelye környéki, a faj fészkelését nyomon követő, meghatározott személyek adatait. Természetvédelmi jelentősége miatt a korábbiakhoz hasonlóan valamennyi 2000-es kislilik-adatot is közöljük, bár a faj csak a Hortobágy térségén kívül leírásköteles. Ezeknél a fajoknál csak a 2000. évi előfordulások számát adjuk meg zárójelben.

A madarak előfordulási idejéül az általunk ismert leghosszabb időszakot adjuk meg, még akkor is, ha a Bizottsághoz beküldött jelentésben nem szerepel a madár egy területen való tartózkodásának teljes időtartama (ezen esetekben az előfordulás idejét a *Túzok* faunisztikai adatbázisa alapján egészítettük ki). A megfigyelés helyéül legtöbbször a közigazgatási településhatárt adjuk meg, és ettől csak kivételes esetben térünk el (pl. a Fertő környéki adatok esetében rendszerint a legközelebbi település nevét tüntettük fel). Amennyiben a megfigyelés halastavon történt és a megfigyelés helyéül a tórendszeren belüli medence („tóegység”) számát is tartalmazza a jelentés, ez a halastó neve után zárójelben, római számmal szerepel. Ha a tónak vagy medencének külön neve van, az ugyancsak zárójelben

szerepel, pl. Hortobágyi-halastó (Kondás). Az adat után zárójelben szerepel a megfigyelők neve. Rendszerint mindazok nevét feltüntettük, akik a madarat elsőként megtalálták, meghatározták, és az észlelésről jelentést készítettek. Amennyiben viszont a madarat ötnél több személy találta, a további megfigyelőkre rendszerint *és társaik* megjegyzéssel utalunk. Abban az esetben, ha az adott példány az első megfigyelést követő napokon más megfigyelők is látták, vagy az adat hitelesítését a megtaláló(ko)n túl további személyek közreműködése is segítette, rájuk *és mások* kifejezéssel utalunk.

Ezúton is felhívjuk tagtársaink figyelmét, amennyiben olyan ritka madár előfordulási adatával rendelkeznek, melyet a Bizottság a részére beküldött jelentés hiányában még nem bírált, azt készítsék el, és juttassák el a Bizottság titkára címére (MME Nomenclator Bizottság, H-1121 Budapest, Költő u. 21., e-mail: schmidt@mail2.ktm.hu). A jelentés elkészítésének módjáról egyebek mellett a *Partimadár* 1994/2. számában közölt irányelvek a mérvadók (Magyar, 1994). A jelentések bármilyen formában készíthetők, de mind az elkészítés, mind a bírálatok során könnyebbséget jelent a Bizottság által rendszeresített *Jelentőlap* használata (a bizottság bármelyik tagjától kérhető, de elérhető az MME Nomenclator Bizottság honlapján is: http://www.mme.hu/nb/mme_nb.htm).

Felhívjuk a figyelmet továbbá arra, hogy az AERC (Association of European Rarities Committees,

81. Öreg énekes hattyú (*Cygnus cygnus*). Balatonfenyves, 2000. november 25. (Hadarics Tibor) – Adult Whooper Swan

http://www.birding.yucom.be/AERC/index.htm) ajánlása szerint kívánatos a rendkívül ritka fajok legalább első tíz előfordulási adatának az egyenkénti, a megfigyelések körülményeit és a madár részletes leírását is tartalmazó, önálló közleményben való publikálása valamelyik hazai szaklapban, lehetőleg olyanban, amelyik idegen nyelvű (angol vagy német) összefoglalókat is közöl a cikkekről (*Tűzok, Aquila* stb.). Kérjük a megfigyelőket, hogy – szakítva az eddigi rossz szokással – a jövőben erről se feledkezzenek meg.

Az el nem fogadott adatok a jelentés végén található megfigyelők nevének feltüntetése nélkül. Ezeknek az adatoknak csak kisebb részénél volt a megjelölt madárfaj egyértelműen kizárható és az észlelt egyed más fajnak határozható, a többi esetben valószínűsíthető volt ugyan a faj, de a beküldött dokumentumok alapján mégsem volt egyértelműen meghatározható. Mínt hogy ezek az adatok nem abszolút bizonyosságúak, a madártani szakirodalomban kerülendő a rájuk való hivatkozás. Itt közöljük azokat az adatokat is, amelyek dokumentációja alapján csak nem (*genus*) szintű határozás volt lehetséges, de a szóba jöhető fajok mind jelentéskötelesek (pl. halfarkasok). Sajnálatos módon több esetben érkezett ritka madárfajokról adat dokumentáció (leírás, fénykép stb.) nélkül, különösen régebbi adatok esetén. Amennyiben a megfigyelést nem dokumentálták, azt még elbírálni sem tudtuk, és ezért automatikusan az el nem fogadott adatok között szerepeltettük.

A jelentésben felsorolt adatokra történő hivatkozás esetén, amennyiben az MME NB jelentésén kívül más forrás nem adható meg (mínt hogy azt máshol nem publikálták még), javasoljuk a megfigyelők nevét is feltüntetni a következő példához hasonlóan: „füles vöcsök (*Podiceps auritus*): 1999. november 21. Fertőrákos, Fertő (Rákosi-öböl) 2 ad. (téli tollazatú) + 1 juv. pld. (Hadarics T. in: MME NB, 2001)”.

A 2000. év nevezetességei

2000-ben az MME NB három új madárfajt fogadott el hazánk madarainak névjegyzékébe: először bizonyították Magyarországon az **ázsiai pettyes-**

lile (*Pluvialis fulva*) (Pellinger & Mogyorósi, 2001), a **pusztai hantmadár** (*Oenanthe isabellina*) (Barkóczi *et al.*, 2001), és a **vastagsőrű füzike** (*Phylloscopus schwarzi*) előfordulását (Szilágyi, 2001) (a vastagsőrű füzikének egyben ez volt az első Közép-Európa belsejéből származó adata is). Bár a madár eredetének bizonytalan volta miatt D kategóriába került, rendkívül érdekes adat a **kínai üstökös-gém** (*Ardeola bacchus*) első hazai megfigyelése is (mely egyben a faj második adata a Nyugat-Palearktiszból) (Ecsedi *et al.*, 2000).

Ritka és alkalmi költőfajok fészkelési adatait 1998-tól kezdte meg rendszeresen gyűjteni és hitelesíteni az MME NB (Schmidt, 1998). Az elmúlt néhány évhez hasonlóan 2000-ben is észleltek a korábról ismert Békés megyei revírben egy hím **kis héját** (*Accipiter brevipes*), de fészkelés valószínűleg nem volt (Forgách B. és társai). 2000-ben először sikerült bizonyítani a **nagy őrgébics** (*Lanius excubitor*) fészkelését hazánkban (Hadarics, 2001).

További említésre méltó adatok 2000-ben: a **kanadai lúd** (*Branta canadensis*) 4. (C kategória), a **fehértorkú vércse** (*Falco naumanni*) 1988 utáni 10., a **fehértorkú lilebíbics** (*Chettusia leucura*) 6–7., a **laposcsőrű víztaposó** (*Phalaropus fulicarius*) 16., a **vékonycsőrű sirály** (*Larus genei*) 5., a **sarki csér** (*Sterna paradisaea*) 6–7., a **törpe-kuvik** (*Glaucidium passerinum*) 4., a **királyfüzike** (*Phylloscopus proregulus*) 2–3. és a **kucsmás sármány** (*Emberiza melanocephala*) 2. előfordulása.

A jelentés kéziratának lezárásáig hitelesített adatok alapján 2000 során 295 madárfaj fordult elő bizonyítottan hazánk határain belül.

Személyi változások

A Nomenclator Bizottság tagjai közül dr. Bankovics Attila és Waliczky Zoltán tíz évre szóló megbízatása a 2000. év végével lejárt. Ezúton köszönjük meg ezen idő alatt végzett áldozatos és önkéntes társadalmi munkájukat. A Bizottság döntése értelmében megüresedett helyeikre új pályázatot nem írunk ki, így a Nomenclator Bizottság a jövőben hét fővel működik tovább.

82. Kis lilikek (*Anser erythropus*). Hortobágy, Máta-puszta, 2000. április 1. (Tar Attila) – Lesser White-fronted Geese

83. Öreg hím kis lilik (*Anser erythropus*). Hortobágy, Dinnyés-lapos, 2000. szeptember 26. (ifj. Oláh János – Tar János) – Adult male Lesser White-fronted Goose

A Bizottság által 2000-ben elfogadott adatok – Accepted records in 2000

A Magyarországon hitelesített előfordult madárfajok egyes adatait az AERC (Association of European Rarities Committees) által javasolt kategóriák alapján soroltuk be. Az egyes kategóriák meghatározása a legújabb Nomenclator (Magyar *et al.*, 1998) bevezetőjében, az elbírálandó fajok listája az 1994-es jelentésben (Magyar, 1995) és a legújabbban megjelent fajlistában (Magyar, 1996) található meg.

A kategória

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*) (70/95)

1998. *április* 24–27. Körmösdpuszta, Körmösdpusztai-víztároló 2 *ad.* (nászruhá) pld. (ifj. Oláh J., B. Blend, Pigniczki Cs., Vasas A., Zalai T. és mások) egyik azonos az 1999. *április* 28. – május 20. között ugyanott megfigyelt pld.-nyal (Demeter L., Ványi R. és mások *in* MME NB, 2000);
1998. *november* 28. Keszthely, Balaton (Keszthelyi-öböl) 3 *ad.* (téli tollazatú) + 1 *imm.* (1y) pld. (ifj. Oláh J., Bankovics A., Végvári Zs., Zalai T. és társaik);
1998. *november* 30. Balatonakali, Balaton 1 *ad.* (téli tollazatú) pld. (ifj. Oláh J., Zalai T.);
1999. *október* 23. – *november* 14. Hortobágy, Gyökérkúti-halastó 1 *ad.* (téli tollazatú) + 1 *imm.* (1y) pld. (Molnár B. és társai; Emri T., Gyüre P., Zöld B. és mások);
1999. *október* 25. – *november* 3. Sarud, Tisza-tó (Sarudi-öböl) max. 6 pld.: *október* 25–27. 2 *ad.* (téli tollazatú) pld. (Borbáth P.); *október* 30. 2 *ad.* (téli tollazatú) + 1 *ad.* (vedlő) pld. (Zalai T.); *október* 31. 2 pld. (Borbáth P.); *november* 1. 3 *ad.* (téli tollazatú) + 1 *ad.* (vedlő) + 1 *imm.* (1y) pld. (Borbáth P., Zalai T. és társaik; Emri T.); *november* 2. 5 (téli tollazatú) + 1 *ad.* (vedlő) pld. (Szilágyi A., Borbáth P. és társaik); *november* 3. 2 *ad.* (téli tollazatú) pld. (Zalai T.);
1999. *november* 6. Vonyarcvashegy, Balaton 1 *ad.* (téli tollazatú) pld. (Németh N., Dóczy I., Fuchs I., Bugyik A.);
1999. *november* 9. Tiszafüred, Tisza (431 fkm) 1 *ad.* (téli tollazatú) pld. (Gál L., Zalai T., Vass L.);
1999. *november* 20. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (VIII. tó) 1 *ad.* (téli tollazatú) pld. (Seprényi A., Emri T., Gyüre P.);
1999. *november* 24. – *december* 11. Biharugra, Biharugrai-halastavak max. 2 *imm.* (1y) pld.: *november* 24. 1 *imm.* (1y) pld. (Vasas A.); *november* 25. 2 *imm.* (1y) pld. (Vasas A.); *december* 8. 1 *imm.* (1y) pld. (Vasas A.); *december* 11. 1 *imm.* (1y) pld. (Vasas A.);
1999. *december* 1. Abádszalók, Tisza-tó (Abádszalóki-öböl) 1 *imm.* (1y) pld. (Zalai T.);
1999. *december* 5. Kisköre, Tisza-tó 1 *imm.* (1y) pld. (Emri T., Zöld B., Seprényi A.);
1999. *december* 6. Abádszalók, Tisza-tó (Abádszalóki-öböl) 3 (téli tollazatú) pld. (Zalai T.);
2000. *április* 26. Körmösdpuszta, Körmösdpusztai-víztároló 1 *ad.* (nászruhá) pld. (Demeter L., Vasas A.);

Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) (1996 óta: 18/35)

1999. *december* 25. – 2000. *január* 8. Szeged, Fehér-tó (I. tó) és Nagy-Fekete 2 *ad.* pld. (Fodor A. és társai; Kókai K., Hajdú M.);
2000. *január* 21. – *február* 8. Szigetszentmiklós, Ráckevei-Duna 2 *ad.* + 4 *imm.* (2y) (Hajtó L.; Kókay B.);
2000. *szeptember* 15. – *december* 29. Fonyód-Alsóbélatelep és Balatonfenyves, Balaton 1 *ad.* tojóg pld. (Balázs P. és mások);

Kis lilik (*Anser erythropus*)

2000. *február* 7–11. Nagyiván, Nagyiváni-pusztá max. 5 pld.: *február* 7. 5 pld. (Kovács G.); *február* 11. 3 pld. (Kovács G.);
2000. *február* 10. Balmazújváros, Bakóc 2 *ad.* pld. (Tar J.);
2000. *február* 27. Nádudvar, Ózes 1 *ad.* pld. (Tar J.);
2000. *március* 28. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 44 pld. (Konyhás S.);
2000. *április* 4. Hortobágy, Kun György-pusztá 12 pld. (Emri T.);
2000. *április* 4. Hortobágy, Mátá-pusztá 33 pld. (Emri T.);
2000. *április* 4–6. Tiszacsege, Dinnyés-lapos 48 pld. (Tar J., ifj. Oláh J.);
2000. *április* 7. Kunmadaras, Kókonya 55 pld. (Kovács G.);
2000. *április* 22. Hortobágy, Mátá-pusztá 4 pld. (Emri T.);
2000. *szeptember* 15. – *november* 4. Hortobágy, Hortobágyi-halastó max. 21 pld.: *szeptember* 15. 6 *ad.* pld. (Zöld B.); *október* 2. 21 pld. (Tar J.); *október* 4. 5 pld. (Tar J.); *október* 10. 11 pld. (Végvári Zs.); *október* 15. 5 pld. (ifj. Oláh J.); *október* 16. 21 pld. (Tar J.); *október* 19. 2 pld. (ifj. Oláh J., Tar J.); *október* 22. 9 pld. (Kovács G.); *november* 4. 6 pld. (Tar J.);
2000. *szeptember* 18. – *október* 15. Tiszacsege, Dinnyés-lapos max. 21 pld.: *szeptember* 18. 8 pld. (ifj. Oláh J., Tar J.); *szeptember* 24. 18 *ad.* pld. (ifj. Oláh J., Tar J., Ecsedi Z., Zalai T.); *szeptember* 25. – *október* 2. 21 *ad.* pld. (Tar J.; Végvári Zs.; ifj. Oláh J.); *október* 9. 12 pld. (Tar J.); *október* 12. 21 pld. (Tar J.); *október* 15. 9 pld. (ifj. Oláh J.);
2000. *október* 10. – *december* 14. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó max. 4 pld.: *október* 10. 2 pld. (Tar J.); *október* 15. 2 *ad.* + 2 *juv.* pld. (ifj. Oláh J.); *december* 14. 2 *ad.* pld. (Tar J.);
2000. *október* 28. Dunatetőlen, Böddi-szék 2 *ad.* + 1 *juv.* pld. (Kókay Sz., Kókay B.);
2000. *október* 28–31. Hortobágy, Ohati-halastó max. 7 pld.: *október* 28. 2 *ad.* + 2 *juv.* pld. (Tar J., Hadarics T., Ragats Zs., Udvardy F.); *október* 31. 4 *ad.* + 3 *juv.* pld. (Tar J.);
2000. *november* 1. – *december* 2. Polgár, Bivalyhalmi-halastó max. 3 pld.: *november* 1. 3 pld. (Tar J.); *november* 3. 3 pld. (Tar J.); *november* 28. 1 *ad.* pld. (Tar J.); *december* 2. 2 *ad.* pld. (Tar J.);
2000. *november* 2. Újszentmargita, Bödön-hát 2 *ad.* + 1 *juv.* pld. (Tar J.);
2000. *december* 16. Hortobágy, Zám-pusztá 1 *ad.* pld. (Kovács G.);
2000. *december* 16. Tiszacsege, Kis-Cserepes 6 pld. (Tar J.);
2000. *december* 18. Tiszacsege, Kecskés-pusztá 11 pld. (Tar J.);

Örvös lúd (*Branta bernicla*) (30/32)

1999. *december* 20. Sarud, Nánai-úti-dűlő 1 *ad.* (*ssp. bernicla*) pld. (Zalai T., Borbáth P.);
2000. *február* 22. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (XI. és VIII. tó) 2 *ad.* (*ssp. bernicla*) pld. (Zöld B., Seprényi A., Zeke T., Gyüre P., Emri T.);

84. Fiatal pehelyrécék (*Somateria mollissima*). Kaba, cukorgyári ülepítők, 2000. szeptember 30. (ifj. Oláh János) – Juvenile Eiders

85. Öreg nászruhás ázsiai pettyeslile (*Pluvialis fulva*). Fertő-újlak, Borsodi-dűlő, 2000. május 14. (Mogyorósi Sándor) – The first Hungarian record of Pacific Golden Plover

86. Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Kaba, cukorgyári ülepítők, 1999. augusztus 21. (ifj. Oláh János) – White-tailed Plover

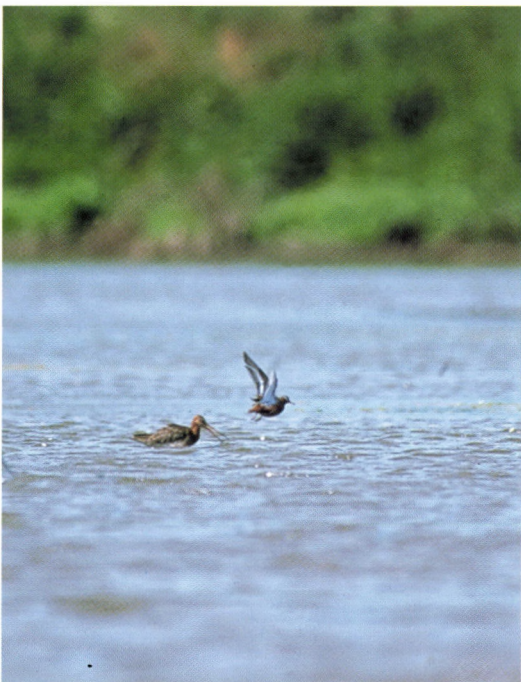

87. Öreg nászruhás fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Harta, Mikla-pusztá, 2000. május 14. (Boros Emil) – *Breeding plumaged White-tailed Plover*

88. Első teles laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*). Balmazújváros, Virágskúti-halastó (IV.), 1999. szeptember 11. (Zeke Tamás) – *First winter Grey Phalarope*

89. Öreg nászruhás tojó laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*). Kaba, cukorgyári ülepítők, 2000. május 21. (ifj. Oláh János) – *Adult female Grey Phalarope in breeding plumage*

90. Sötétebb színezetű fiatal széles farkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*). Hortobágy, Bivalyhalmi-halastó, 1999. október 3. (Tar Attila – Zeke Tamás). – *Juvenile Pomarine Skua*

Vörös ásóllúd (*Tadorna ferruginea*) (30/42)

1999. május 22. Kőrmösdpuszta, Kőrmösdpusztai-víztároló 1 ad. hím + 1 ad. tojó pld. (ifj. Oláh J., Vasas A., Zalai T.);
2000. június 21–24. Szeged, Szegedi-Fertő (II./6. tó) 1 ad. tojó pld. (Mészáros Cs., Nagy T., Kókai K. és mások);

Pehelyréce (*Somateria mollissima*) (2000: 4/13)

2000. március 11. Balatonberény, Balaton 4 pld. (Faragó I. Cs. és társai);
2000. április 29. – május 18. Ártánd, kavicsbányató 1 imm. (2y) hím pld. (Weszelinov O. és mások);
2000. május 20. Vác és Visegrád, Duna 1 ad. hím pld. (Pest Környéki Madarász Kör);
2000. szeptember 30. – október 1. Kaba, cukorgyári ülepítők 7 juv. pld. (Ványi R., ifj. Oláh J.; Végvári Zs.);

Kékcserű réce (*Oxyura leucocephala*) (n+6)

1988. március 5–27. Szeged, Szegedi-Fertő (II./3. tó) és Fehér-tó (IV. tó) 1 tojó pld. (Réti Szabó G., Nagy T., Tokody B. és mások) korábban D kategóriába elfogadott adat (MME NB, 1998c) A kategóriába való átminősítése;

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*) (n+38/40)

1999. április 25. Hortobágy, Mátá-puszta 1 ad. hím pld. (Emri T.);
2000. március 26. Hortobágy, Mátá-puszta 1 ad. hím pld. (Emri T., Zöld B., Tar A.);
2000. április 2. Nagyvíván, Nagyvíváni-puszta 1 ad. hím pld. (Kovács G.);
2000. április 23. Hortobágy, Zám-puszta (Kenderhátó-fok) 1 ad. hím pld. (Kovács G., Kovács G.);

Kis héja (*Accipiter brevipes*)

2000. május 1–3. Gyula, Szana-zug 1 ad. hím pld. (Forgách B.; Gubányi E.);
2000. május 5–6. Gyula, Szana-zug 1 ad. hím pld. (Forgách B.);
2000. május 10. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 ad. hím pld. (Forgách B.);
2000. május 11. Gyula, Szana-zug 1 ad. hím pld. (Forgách B.);
2000. május 14. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 pld. (Tóth I., Forgách B.);
2000. június 3. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 ad. hím pld. (Forgách B.);
2000. június 7. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 ad. hím pld. (Forgách B.);
2000. június 24. Sarkad, Sarkadremetei-erdő 1 ad. hím frissen kivédlett tollai (Tóth I., Forgách B.);

Fehérkarmú vércse (*Falco naumanni*) (n+10/12)

1990. július 23. Hortobágy, Hármás-puszta 1 ad. hím pld. (Zöld B., Tar A.);
2000. április 22. Csanádalberti, Montág-puszta 1 ad. hím pld. (Mészáros Cs., Kókai K., Cseh J.);

Ázsiai pettyeslile (*Phuvalis fulva*) (1)

2000. május 14–15. Fertőújlak, Borsodi-dűlő 1 ad. (nászruhas) hím pld. (H. Spinler, Mogyorósi S., Pellingner A., Szimuly Gy., Hadarics T. és mások) (Pellingner & Mogyorósi, 2001);

Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) (7)

1999. augusztus 20–21. Kaba, cukorgyári ülepítők 1 ad. pld. (Balázs I., ifj. Oláh J., Vasas A., Ecsedi Z., Szilágyi A. és mások) (kép: *Tüzek* 4: 138. 134. kép, *Birding World* 13: 20);
2000. május 14. Harta, Mikla-puszta 1 ad. (nászruhas) pld. (J. Wilson, Boros E. és társaik);
2000. július 20. Fertőújlak, Borsodi-dűlő 1 ad. (nászruhas) pld. (Molnár B., Mogyorósi S., Pellingner A., Laczkó D., Neuwirth N. és társaik);

Sarki partfutó (*Calidris canutus*) (2000: min. 11/17)

2000. augusztus 25. – szeptember 11. Szeged, Fehér-tó max. 4 pld.: augusztus 25. 1 juv. pld. (Mészáros Cs.); augusztus 26. 3 juv. pld. (Kókai K.); augusztus 28. 1 ad. + 3 juv. pld. (Nagy T.); szeptember 1. 1 juv. pld. (Mészáros Cs.); szeptember 10. 3 juv. pld. (Kókai K., Cseh J.; Domján A.); szeptember 11. 1 ad. (téli tollazatú) + 3 juv. (Mészáros Cs.);
2000. szeptember 1–3. Szeged, Szegedi-Fertő 1 juv. pld. (Mészáros Cs.; Kókai K., Pópitay J.);
2000. szeptember 2–4. Kőrmösdpuszta, Kőrmösdpusztai-víztároló 1 juv. pld. (Zalai T., Vasas A., Czirle Cs., Tógye J.);
2000. szeptember 9. Geszt, Begécsi-víztároló 2 pld. (Vasas A.);
2000. szeptember 16. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1 pld. (Emri T., Gyüre P.);
2000. szeptember 16. Kisújszállás, Csisvági-halastó 2 juv. pld. (Monoki Á., Zalai T.);
2000. szeptember 17–26. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó max. 2 pld.: szeptember 17. 1 juv. pld. (ifj. Oláh J., Tar J.); szeptember 19. 2 juv. pld. (Végvári Zs.); szeptember 24. 1 juv. pld. (ifj. Oláh J., Tar J., Ecsedi Z., Zalai T.); szeptember 26. 1 pld. (Végvári Zs.);
2000. szeptember 25. Fonyód-Alsóbélatelep, Balaton 1 (téli tollazatú) pld. (Legányi M., Vasuta G.);
2000. szeptember 26–28. Nádudvar, Őzes 1 juv. pld. (Kovács G.; Végvári Zs.);
2000. szeptember 26. – október 8. Kőrmösdpuszta, Kőrmösdpusztai-víztároló 1 juv. pld. (Vasas A.; Zalai T., Borbáth P.);
2000. október 6. Szeged, Fehér-tó 1 juv. pld. (Mészáros Cs.);

Nagy sárszalonka (*Gallinago media*) (2000: 8/9)

2000. április 22. Szabadkígyós, Makkosháti-legelő 1 pld. (Marik P.);
2000. május 3. Gyula, Tavasz-rét 1 pld. (Marik P.);
2000. május 6. Hortobágy, Ökörföld 1 pld. (Végvári Zs.);
2000. május 21. Gyula, Tavasz-rét 1 pld. (Marik P.);
2000. június 1. Gyula, Pej-rét 1 pld. (Marik P.);
2000. augusztus 22. Szeged, Fehér-tó 1 pld. (Mészáros Cs.);
2000. október 2. Balmazújváros, Kis-szeg 2 pld. (ifj. Oláh J., Tar J., Ecsedi Z.);
2000. október 3. Balmazújváros, Magdolna 1 pld. (Végvári Zs.);

Kis goda (*Limosa lapponica*) (2000: 7)

2000. március 26. Dunatetőten, Böddi-szék 1 pld. (Oroszi Z., Fidirich R.);
 2000. április 3. Hajdúszoboszló, Hajdúszoboszlói-halastó 1 pld. (ifj. Oláh J., Szilágyi A., Vasas A., Zalai T.);
 2000. április 30. – május 6. Jászjákóhalma, Borsóhalmi-vésztároló 1 pld. (ifj. Oláh J., Zalai T., Kóky Sz. és társaik; Zalai T.);
 2000. szeptember 6. Hortobágy, Csécsi-halastó 1 juv. pld. (Kovács G.);
 2000. szeptember 10. Szeged, Szegedi-Fertő 1 juv. pld. (Kókai K., Cseh J.);
 2000. szeptember 11. Szeged, Fehér-tó 1 juv. pld. (Mészáros Cs.);
 2000. szeptember 28. Keszthely, Balaton 1 juv. pld. (Németh L.);

Terekcankó (*Xenus cinereus*) (33)

2000. május 13. Körmösdpuszta, Körmösdpusztai-víztároló 1 ad. pld. (Demeter L., Vasas A.);
 2000. május 17. Abádszalók, Meleghtanyai-ülepítők 2 ad. (nászruhá) pld. (Zalai T., Germán P.);
 2000. június 28. Kaba, cukorgyári ülepítők 1 pld. (Futó R.);

Lapocsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*) (16)

1999. szeptember 10–11. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó (IV. tó) 1 imm. (1y) pld. (Ecsedi Z., ifj. Oláh J. és mások) (kép: *Túzok* 4: 142. 144. kép);
 2000. május 20–23. Kaba, cukorgyári ülepítők 1 ad. (nászruhá) tojó pld. (Emri T., Seprényi A., Tar A. és mások);

Szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*) (n+12/14)

1999. szeptember 20–29. Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak 1 juv. pld. (Faragó I. Cs., Cser Sz., Horváth A. és társaik) (kép: *Túzok* 4: 142. 147. kép);
 1999. szeptember 24–25. Balatonyörök, Balaton 2 juv. pld. (Báthory I.; ifj. Oláh J. és társaik);
 1999. szeptember 29. – október 14. Polgár, Bivalyhalmi-halastó 2 juv. pld. (Tar J., ifj. Oláh J.; Schmidt A., Schmidt E., Kővári I. és mások) (kép: *Túzok* 4: 142. 148. kép, *Túzok* 4: 147. 149–151. kép);
 1999. november 7. Szántód, Balaton 1 juv. pld. (ifj. Oláh J., Vasas A., Zalai T.);
 2000. október 27. Vác, Duna (1678 fkm) 1 ad. (világos színváltozatú nászruhá) pld. (Selmeczi Kovács Á.);

Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*) (n+26/28)

2000. július 30. Nádudvar, Özes 1 ad. (sötét színváltozatú) pld. (Magyar G., Kovács G., Végvári Zs., Kovács G. és társaik);
 2000. augusztus 6. Dinnyés, Dinnyési-halastavak 1 imm. pld. (Kóta A., Berényi Zs.);

Nyílfarkú halfarkas (*Stercorarius longicaudus*) (n+4)

1999. október 28. Biharugra, Biharugrai-halastavak (Ludas-tó) 1 imm. (2y) pld. (Zalai T., ifj. Oláh J., Vasas A. és mások) (kép: *Túzok* 4: 147. 152. kép);

Halászsirály (*Larus ichthyaetus*) (62/68)

1999. július 3. – október 10. Hortobágy, Hortobágyi-halastó 1 ad. (nászruhá, majd téli tollazatú) pld. (Gyüre P., Zöld B., Zeke T.; Végvári Zs.; Magyar G., Kovács G.);
 1999. október 6–17. Polgár, Bivalyhalmi-halastó 1 ad. (téli tollazatú) pld. (Tar J.; Magyar G., Kovács G. és mások);
 2000. június 3. Körmösdpuszta, Körmösdpusztai-víztároló 1 ad. (nászruhá) pld. (Demeter L.);
 2000. július 19. – november 20. Szeged, Fehér-tó (XIV. és V. tó) és Szegedi-Fertő 1 ad. (nászruhá) pld. (Mészáros Cs., Kókai K.);

Vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) (5)

2000. június 30. – július 21. Jászjákóhalma, Borsóhalmi-vésztároló 1 imm. (2y) pld. (Zalai T. és társaik);

Dolmányos sirály (*Larus marinus*) (41/48)

1978. június vége Budapest, Duna 1 imm. (4y) pld. (Árkosi J., Kóczián A., Tóth I. és mások);

Csüllő (*Rissa tridactyla*) (n+37/39)

1999. december 2. Tömörkény, Csaj-tó 1 juv. pld. (Bánfi P.);

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) (n+75/103)

1999. július 10. Hortobágy, Hortobágyi-halastó (VIII. tó) 1 ad. pld. (Gyüre P., Zeke T., Zöld B., Emri T. és mások);
 2000. április 14–21. Körmösdpuszta, Körmösdpusztai-víztároló max. 2 pld.: április 14. 1 ad. (nászruhá) pld. (Demeter L., Vasas A.); április 15–16. 2 ad. (nászruhá) pld. (Demeter L.; ifj. Oláh J.); április 18. 1 pld. (Vasas A.); április 19. 2 ad. (nászruhá) pld. (Weszelinov O.); április 21. 1 ad. pld. (Vasas A., Zalai T., Tógye J.);
 2000. augusztus 14. Nagyhegyes, Elepi-halastó 1 ad. (nászruhá) pld. (Zöld B.);
 2000. augusztus 15. Szeged, Fehér-tó (I. tó) 1 juv. pld. (Mészáros Cs.);

Sarki csér (*Sterna paradisaea*) (7)

2000. április 12. Abádszalók, Tisza-tó (Abádszalóki-öböl) 1 ad. (nászruhá) pld. (Zalai T.; Emri T.);
 2000. június 24. Fertőújlak, Borsodi-dűlő 1 ad. (nászruhá) pld. (Mogyorósi S.);

Kis csér (*Sterna albifrons*) (2000: 5/14)

2000. május 5. Szeged, Szegedi-Fertő 2 ad. pld. (Barkóczy Cs., Nagy T., Fodor A.);
 2000. május 27. Balmazújváros, Virágoskúti-halastó 1 pld. (Ecsedi Z., ifj. Oláh J.);

2000. július 10–17. Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak max. 9 pld.: július 10. 3 ad. pld. (Faragó Á., Gál Sz.); július 12. 9 ad. pld. (Faragó Á., Gál Sz.); július 17. 2 ad. pld. (Faragó Imre Cs. és társai);
 2000. július 19–21. Dinnyés, Dinnyési-Fertő 1 ad. (nászruhá) pld. (Fekete S., Szél L.; Lendvai Cs.);
 2000. szeptember 25. Fonyód-Alsóbélatelep, Balaton 1 pld. (Vasuta G.);

Törpekuvika (*Glaucidium passerinum*) (6)

2000. december 31. Jósvaló, Kecskő-patak 1 pld. (Kovács A., Kelemen É., Rózsa S., Rózsa H., Smotzer A.);

Pusztai hantmadár (*Oenanthe isabellina*) (1)

2000. május 26–27. Zákányszék, Lódiri-szék 1 imm. (2y) pld. (Nagy T., Barkóczi Cs., Molnár Gy., ifj. Oláh J. és mások) (kép: *Túzok* 6: 36–37. 32–33. kép) (Barkóczi et al., 2001);

Berki poszáta (*Cettia cetti*) (2)

1999. október 23–24. Keszthely-Fenekpuszta, Balaton-part 1 imm. (1y) pld. (Magai F., Palkó S. és mások) (kép: *Túzok* 4: 149. 159. kép);

Királyfűzike (*Phylloscopus proregulus*) (3)

2000. október 5. Barabás, Kaszonyi-hegy 1 pld. (Szilágyi A. és társai) (kép: *Birding World* 13: 404., *Túzok* 6: 1. szám hátlap B, D);

2000. október 21. Szolnok, Tallinnváros 1 pld. (Gödér R., Rimóczi Á., ifj. Oláh J., Zalai T., Ecsedi Z.);

Vándorfűzike (*Phylloscopus inornatus*) (3)

1999. október 1. Ócsa 1 ad. tojó pld. (Karcza Zs., Privigyei Cs., Varró L., Fidlóczky A., Fidlóczky Zs.) (kép: *Túzok* 4: 149. 160. kép, *Túzok* 6: 1. szám hátlap C, *Túzok* 6: 35–35. 30–31. kép) (Karcza, 2001);

Vastagsőrű fűzike (*Phylloscopus schwarzi*) (1)

2000. október 7–8. Barabás, Kaszonyi-hegy 1 pld. (Szilágyi A. és társai) (kép: *Birding World* 13: 407, *Túzok* 6: 1. szám hátlap E–F) (Szilágyi, 2001);

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*) (2000: 8/10)

2000. január 9. Gerecse 1 pld. (Csonka P. és társai);

2000. február 1. – március 4. Nagyharsány, Szársomlyó 1 pld. (Ónodi M. és társai);

2000. március 6. Belpátfalva, Bél-kő 1 pld. (Katona Cs.);

2000. március vége Nagyharsány, Szársomlyó 1 (nászruhá) + 1 (téli tollazatú) pld. (Wágner L., Dudás Gy.);

2000. április 3. Szentendre, Dömörkapu 1 pld. (Molnár I. L.);

2000. november 2. – 2001. február 4. Nagyharsány, Szársomlyó 1 pld. (Ónodi M.);

2000. november 12. Belpátfalva, Bél-kő 2 ad. (téli tollazatú) pld. (Katona Cs.);

2000. december 22–25. Eger, Berva-völgy 1 ad. pld. (Borbáth P., Zalai T.; ifj. Oláh J. és társai);

Karmazsinpírók (*Carpodacus erythrinus*) (19/20)

1999. május 30. Debrecen 1 imm. (2y) hím (ifj. Oláh J., Bruszik Á.);

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*)

2000. január 26. Püspökszilágy, Arany-patak 1 ad. (téli tollazatú) hím pld. (Rottenhoffer I.);

Kucsmás sármány (*Emberiza melanocephala*) (2)

2000. május 12. Pély, Kelemen-dűlő 1 ad. hím pld. (Fatér I. és mások);

C kategória

Kanadai lúd (*Branta canadensis*) (4)

2000. november 25. Szabadszállás, Zab-szék 1 ad. pld. (Kókay B.; Pigniczki Cs. és társai);

Halcsonfarkú réce (*Oxyura jamaicensis*) (4/5)

1999. október 3. Zalavár, Kis-Balaton (I. ütem) 1 imm. hím pld. (Faragó I. Cs., Horváth A., Cser Sz.);

D kategória

Kínai üstökögém (*Ardeola bacchus*) (1)

2000. augusztus 14–22. Balmajúváros, Virágoskúti-halastó (III. tó) 1 ad. (nászruhá) tojó pld. (Tar J. és mások) (kép: *Birding World* 13: 466–467. Plate 1–2, 4) (Ecsedi et al., 2000);

Kanadai lúd (*Branta canadensis*) (C: 4, D: 1)

2000. augusztus 23. Erdőfü 1 ad. pld. (Csőr S., Deme T., Kovács Gy., Schneidler V.);

Dögkeselyű (*Neophron percnopterus*) (A: 7/13, D: 1)

2000. június 6–15. Hajós, Duna-völgyi-főcsatorna 1 ad. pld. (Stefán L., Szalczér A., Szalczér B.);

E kategória

Indiai lúd (*Anser indicus*) (7/8)

1999. december 16. Abádszalók, Tisza-tó (Abádszalóki-öböl) 1 ad. pld. (Zalai T.);

1999. december 28–30. Zalavár, Kis-Balaton (I. ütem) 1 ad. pld. (Cser Sz., Faragó I. Cs., Gál Sz.);

Nimfapapagáj (*Nymphicus hollandicus*)

2000. augusztus 2. Lakitelek 1 pld. (Magyar G., M. O'Brian).

91. Fialtal szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*). Hortobágy, Bivalyhalmi-halastó, 1999. október 3. (Tár Attila – Zeke Tamás) – Juvenile Pomarine Skua

92. Immatur ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*). Dinnyés, Dinnyési-halastavak, 2000. augusztus 6. (Kóta András) – Immature Arctic Skua

93. Dolmányos sirály (*Larus marinus*). Budapest, Duna, 1978. június vége (Kakosi József – Magyar Gábor) – Great Black-backed Gull

94. Pusztai hantmadár (*Oenanthe isabellina*). Zákányszék, Lódris-zék, 2000. május 26. (iff. Oláh János) – The first Hungarian record of Isabelline Wheatear

95. Királyfűzike (*Phylloscopus proregulus*). Szolnok, Tallinnváros, Vosztok-lt., 2000. október 21. (iff. Oláh János) – 3rd Pallas's Warbler for Hungary

96. Királyfűzike (*Phylloscopus proregulus*). Szolnok, Tallinnváros, Vosztok-lt., 2000. október 21. (iff. Oláh János) – 3rd Pallas's Warbler for Hungary

97. Királyfűzike (*Phylloscopus proregulus*). Barabás, Kaszonyi-hegy, 2000. október 5. (ifj. Oláh János) – 2nd Pallas's Warbler for Hungary

98. Királyfűzike (*Phylloscopus proregulus*). Barabás, Kaszonyi-hegy, 2000. október 5. (ifj. Oláh János) – 2nd Pallas's Warbler for Hungary

Fészkelések

Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*)

2000. június 3–13. Újkér, Kövecses 1 pár + 4 pull/juv. pld. (Hadarics T., Mogyorósi S.) (Hadarics, 2001).

El nem fogadott, illetve visszavont adatok – *Records not accepted or withdrawn*

Üstökös kárókatona (*Phalacrocorax aristotelis*) 1999. szeptember 7. Nagykanizsa, Miklósfai-halastavak; **rövidcsőrű lúd** (*Anser brachyrhynchus*) 1986. április 11. Hortobágy, Nyíró-lapos 2; 1986. május 1. Egyek, Fekete-rét; 1999. november Tokaj, Tisza; **örvös réce** (*Aythya collaris*) 2000. február 24. Keszthely-Fenékpuszta, Balaton; **kékcőrű réce** (*Oxyura leucocephala*) 1996. április 29. Zalavár, Kis-Balaton (I. ütem); **fakó réthéja** (*Circus macrourus*) 2000. február 6–26. Tokaj; 2000. április 1–6. Nagyiván, Nagyiváni-pusztá; **vörös-farkú egerészölyv** (*Buteo buteo vulpinus* típusú) 2000. március 7. Szeged, Szegedi-Fertő; **fekete sas** (*Aquila clanga*) 2000. november 2. Seregélyes; **pusztai sas** (*Aquila nipalensis*) 1995. május 24. Hortobágy, Nyíró-lapos (a megfigyelő az adatot visszavonta); **héjasas** (*Hieraetus fasciatus*) 1986. július 17. Balmazújváros, Magdolna-pusztá; 1999. szeptember 30. Szeged, Szegedi-Fertő; **Eleonóra-sólyom** (*Falco eleonora*) 1989. július 18. Hortobágy, Cserepes-pusztá; **ázsiai pettyeslile** (*Pluvialis fulva*) 1999. szeptember 21. Hortobágy, Zám-pusztá; **cankógoda faj** (*Limnodromus* sp.) 2000. április 28. Fertőújlak 2; **pettyes billegetőcankó** (*Actitis macularia*) 2000. december 23. Budapest, Óbudai-sziget; **ékfarkú halfarkas** (*Stercorarius parasiticus*) 2000. szeptember 23. Dunakeszi, Duna (mint **halfarkas faj** – *Stercorarius* sp. – elfogadva, 1 pld., megfigyelők: Sebők L., Tóth M., Seres D.); **halászsirály** (*Larus ichthyaetus*) 2000. augusztus 12. Budapest, Margit-sziget; 2000. szeptember 23. Nagykálló, Harangodi-vízátroló; **szibériai földirigó** (*Zoothera sibirica*) 2000. február 16. Zalaegerszeg; **vörösfejű gébics** (*Lanius senator*) 1999. június 14. Ludányhalászi.

Summary: The 2000 Annual Report of the Hungarian Checklist and Rarities Committee

This is the thirteenth report of the Hungarian Checklist and Rarities Committee. For this report 97 records were considered of which 77.3% were accepted (67 records of 29 different species in category A, two records of two species in category C, three records of three species in category D and three records of two species in category E). Out of the records from the year 2000, 78% were accepted (34 records out of 50 were accepted in category A, one record in category C, three records in category D and one record in category E). The annual meeting of the Committee was held on August 10–11, 2001 in Borda-tanya near Fülöpszállás. The report also contains all records that need to be reported only without description.

Definitions for categories follow the recommendations of the Texel and Heligoland guidelines of the AERC. The two figures (divided by a slash) after species names indicate the number of occurrences and individuals up to and including 2000. When only one figure is shown this relates to both occurrences and individuals. For those species where exact numbers of records were not computed prior to 1988, only the number of records accepted since 1988 (“n + the number of records accepted since 1988”) are given in brackets.

Since the report is in Hungarian, the following guidelines are given for acronyms and Hungarian

words frequently used in the report. Dates are written according to the Hungarian sequence i.e. year, month, day. The date is followed by the place of occurrence, usually the name of the town of municipality followed by the name of the actual locality. Names or numbers of the particular pond of a fish-pond system are given after the name of the pond system in brackets. Number of individuals is given before the acronym *pld.* (i.e. “individual”) with notes on plumage, sex, or other circumstances of the record. *Hím* means male, *tojó* means female, *2y* means second year immature bird, *nyugalmi ruhás* means “winter (basic) plumage”, *nászruhás* refers to “adult summer (alternate) plumage”. *Megfogva* means “the bird was netted and ringed”. The names of observers are in brackets. *És társai(k)* means “et al.” and it usually indicates that the bird was reported by more than four observers. Reference to publication or photo, where available, is given after the record. Rejected records are listed at the end of the report.

Highlights of 2000 were the first record of **Pacific Golden Plover** (*Pluvialis fulva*) (Pellinger & Mogyorósi, 2001), the first record of **Isabelline Wheatear** (*Oenanthe isabellina*) (Barkóczi et al., 2001) and the first record of **Radde's Warbler** (*Phylloscopus schwarzi*) (Szilágyi, 2001) in Category A; and the first Hungarian record of **Chinese Pond Heron** (*Ardeola bacchus*) in Category D (second record in Western Palearctic) (Ecsedi et al., 2000)

Further noteworthy records for the year were: 4th record of **Canada Goose** (*Branta canadensis*),

99. Vastagsőrű füzike (*Phylloscopus schwarzi*). Barabás, Kaszonyi-hegy, 2000. október 8. (Ifj. Oláh János) – First Hungarian record of Radde's Warbler

10th record since 1988 of **Lesser Kestrel** (*Falco naumanni*), 6–7th record of **White-tailed Plover** (*Chettusia leucura*), 16th record of **Grey Phalarope** (*Phalaropus fulicarius*), 5th record of **Slender-billed Gull** (*Larus genei*), 6–7th record of **Arctic Tern** (*Sterna paradisaea*), 4th record of **Pygmy Owl** (*Glaucidium passerinum*), 2nd and 3rd record of **Pallas's Warbler** (*Phylloscopus proregulus*) and 2nd record of **Black-headed Bunting** (*Emberiza melanocephala*).

At the time of finishing the report a total of 295 species were known to have occurred in Hungary in 2000.

Breeding records of rare and occasional breeding bird species have also been verified systematically from 1998 on (see details in Schmidt, 1998). As opposed to previous years, breeding of the **Levant Sparrowhawk** (*Accipiter brevipes*) was not detected in 2000 in Hungary, just the male was observed near Sarkad (Forgách B. *et al.*). The **Great Grey Shrike** (*Lanius excubitor*) bred in Hungary for the first time (Hadarics, 2001).

Irodalom

Bankovics A. (1989): A Nomenclaturai Állandó Bizottság jelentése, 1988. *Madártani Tájékoztató* 1989. július–december: 48–49.
Bankovics A. (1990): Újabb fajok Magyarország avifaunájában. *Aquila* 96–97: 127–137.

Bankovics A. (1992): A Nomenclatura Bizottság jelentése az 1990-es évről. *Madártani Tájékoztató* 1992. július–december: 46–48.
Bankovics A. (1993): Az MME Nomenclatura Bizottságának jelentése az 1991. évről. *Madártani Tájékoztató* 1993. július–december: 46–48.
Barkóczi Cs., Molnár Gy. & Nagy T. (2001): A pusztai hantmadár (*Oenanthe isabellina*) első megfigyelése Magyarországon. *Tűzok* 6: 36–39.
Ecsedi, Z., Oláh, J. & Tar, J. (2000): The Chinese Pond Heron in Hungary. *Birding World* 13: 466–467.
Hadarics T. (2001): A nagy őrgébics (*Lanius excubitor*) első bizonyított fészkelése Magyarországon. *Tűzok* 6: *in press*.
Karcza Zs. (2001): A vándorfüzike (*Phylloscopus inornatus*) harmadik hazai előfordulása. *Tűzok* 6: 34–35.
Keve A. (1960): *Magyarország madarainak névjegyzéke*. Madártani Intézet, Budapest.
Keve A. (1984): *Magyarország madarainak névjegyzéke*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
Magyar G. (1994): Hogyan dokumentáljuk ritka madarak előfordulását? *Partimadár* 4(2): 52–55.
Magyar G. (1995): Az MME Nomenclator Bizottság 1994. évi jelentése ritka madárfajok magyarországi előfordulásáról. *Aquila* 102: 199–208.
Magyar G. (1996): Magyarország madárfajainak jegyzéke. *Partimadár* 5: 87–91.
Magyar G. (1997): Az MME Nomenclator Bizottság 1995. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 2: 1–10.
Magyar G. & Hadarics T. (1995): Az MME Nomenclator Bizottság 1993. évi jelentése ritka madárfajok magyarországi előfordulásáról. *Aquila* 102: 193–198.
Magyar G., Hadarics T., Wáliczky Z., Schmidt A., Nagy T. & Bankovics A. (1998): *Nomenclator avium Hungariae. Magyarország madarainak névjegyzéke*. Madártani Intézet – MME – Winter Fair, Budapest – Szeged.
MME NB (1998a): Az MME Nomenclator Bizottság 1996. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 3: 41–52.
MME NB (1998b): Az MME Nomenclator Bizottság jelentése a Magyarországon ritka madárfajok 1988 előtti előfordulásáról. *Aquila* 103–104: 101–114.
MME NB (1998c): Az MME Nomenclator Bizottság 1997. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 3: 137–154.
MME NB (1999): Az MME Nomenclator Bizottság 1998. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 4: 105–117.
MME NB (2000): Az MME Nomenclator Bizottság 1999. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Tűzok* 5: *in press*.
Pellinger A. & Mogyorósi S. (2001): Az ázsiai pettyeshile (*Pluvialis fulva*) első magyarországi megfigyelése. *Tűzok* 6: 144–145.
Schmidt A. (1998): Az MME Nomenclator Bizottság legfrissebb döntései. *Tűzok* 3: 33–34.
Szilágyi A. (2001): Vastagsőrű füzike (*Phylloscopus schwarzi*) – a magyar madárfauna új tagja. *Tűzok* 6: 73–75.
Wáliczky Z. (1993): Az MME Nomenclatura Bizottságának jelentése az 1992. évről. *Madártani Tájékoztató* 1993. július–december: 49–56.

A vörös vércse (*Falco tinnunculus*) és a kék vércse (*Falco vespertinus*) telepítésének gyakorlata a Vásárhelyi-pusztán

KOTYMÁN LÁSZLÓ

1. Bevezetés

A Dél-Alföldön az utóbbi 15 évben a kipusztulás szélére sodródott a vetési varjú (*Corvus frugilegus*), majd ennek következtében a kék vércse is elhagyta fészkelőhelyeit (Kotymán, 1997; Lovászi, 1995; Tóth, 1995; Tóth & Marik, 1999). A fennmaradt párok dolmányos varjú (*Corvus c. cornix*) és szarka (*Pica pica*) fészkekben költenek. Az MME Csongrád megyei Helyi Csoportja a kilencvenes évek eleje óta dr. Molnár Gyula kezdeményezésére és módszere alapján végez költőládás telepítést különböző eredményekkel a Cserebökényi-pusztán, a Montág-pusztán és a Baksi-pusztán (Molnár, 2000).

A Hódmezővásárhelyi Munkacsoport e példa nyomán, de a módszereket tekintve attól némileg

100. Fészkelőjét féltő hím kék vércse (*Falco vespertinus*). 1997. nyara (Baranyai Antal) – Male Red-footed Falcon in threat-display at the nest

eltérően, 1995 óta végzi a vörös vércse, a kék vércse és az erdei fülesbagoly (*Asio otus*) telepítését Hódmezővásárhely környékén.

A telepítési program beindítása előtt meghatároztuk az elérendő célokat, illetve a megvalósítás módszerét. Sajnos kevés tapasztalati lehetőségünk adódott, mert Hódmezővásárhely környékén szétszórta és egyre csökkenő számban alig néhány pár kék vércse költött.

A telepítési program célja:

- természetközeli élőhelyeken a vörös vércse és az erdei fülesbagoly költőállományának stabilizálása, majd növelése,
- többféle módszer alkalmazásával (szoliter, kis telep, laza nagy telep, sűrű nagy telep) az egyes fajok igényének felmérése,
- a telepítési helyeket megvizsgáljuk, azaz több területen egyszerre, hasonló számban rakunk ki ládát, majd az eredményt produkáló helyszínen, de csak ott, gyorsan növeljük számukat,
- távlati célként jelöltük meg a kék vércse megtelepítését,
- általános, másutt is hasznosítható tapasztalatok gyűjtése.

Több kérdés foglalkoztatott bennünket:

- Hol legyen a telepítés helyszíne? A szétszórta, gyenge élőhelyviszonyok közé települt, szoliter módon vagy mikrotelepben fészkelőket erősítsük meg, vagy inkább a jó minőségű, de üres, kék vércse által nem lakott élőhelyeket célozzuk meg?
- Megtelepíthető-e kék vércse ott, ahol addig nem költött?
- Létrehozható-e életképes kékvércse-kolónia vetésivarjú-telep hiányában?

101. Fészkekellenőrzés sűrű, nagy telepen. 1997 nyara (Baranyai Antal) – Checking nest-boxes in a large, dense colony

2. Anyag és módszer

2. 1. A telepítés gyakorlata

A programot kutatási jelleggel 10 évre terveztük. Alapállapot-felmérést végeztünk 1994-ben Hódmezővásárhely környékén. Két momentumot vizsgáltunk: hol és mennyi költő pár maradt, illetve hol vannak még kedvező élőhelyviszonyok.

Hódmezővásárhely, Mártély és Székkutas környékén 1994-ben összesen 11 pár, 1995–96-ban 6 pár, 1997–98-ban 4 pár kék vércse költött, 1999 volt az első év, amikor a korábbi fészkelőhelyeken már egyáltalán nem találtunk fészkelő párt.

Az 1994. évi felmérés szerint a párok döntő többsége gyenge élőhelyviszonyok mellett, többnyire szoliter módon, alkalmilag költött. Ezért a program helyszínének kiválasztásánál arra törekedtünk, hogy legalább közepes minőségű élőhely legyen, függetlenül attól, hogy ott fészkel-e kék vércse.

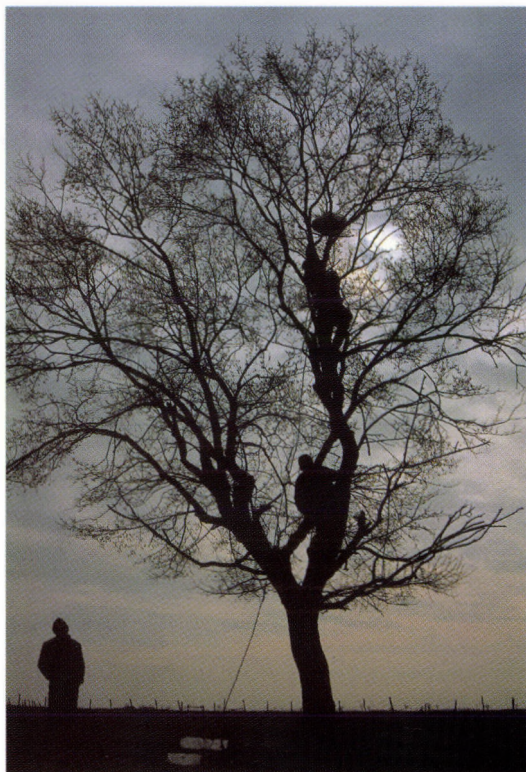
A három területet jelöltünk ki, ezek közül egyben fészkel egyes években mikrotelepen, máskor magányosan kék vércse, egy élőhelyen nem fészkel kék vércse, de a legjobbnak tűnő állapo-

tot mutatta, egy élőhelyen szintén nem költött kék vércse, és átlagos élőhelyviszonyok voltak rá jellemzők.

A három helyszínre az első évben nagyjából hasonló számú költőládát raktunk ki sűrű telepen. Minden költőládát egy-egy költési szezonban 4–6 alkalommal ellenőriztünk. Az első három évben fát mászva végeztük a munkát, azóta nyolcméteres, kihúzható, könnyű alumíniumlétrát használunk. A telepítési helyszínek megközelíthetősége fontos szempont volt, hiszen terepjáró hiányában kellett odajutnunk. Sarkalatos pont volt a fészkelőalkalmatossággal szemben támasztott elvárásaink megfogalmazása, azaz a fészkeláda legyen:

- *alkalmas a vércsék számára, elfogadják azt,*
- *időtálló, javítás nélkül hosszú ideig használható,*
- *könnyű, kis súlyú, fára felszerelése egyszerű,*
- *legyártása gyors és olcsó,*
- *nagy tömegben telepíthető.*

Mindezen szempontok figyelembevételével az esztétikumról le kellett mondanunk, és a legegyszerűbb megoldást választottuk. Keskenyeb-

102. Költőláda kihelyezése magánosan álló fára. 1995. március (Baranyai Antal) – Placing out a nest-box on a solitary tree

bik oldala mentén félbe vágott, alján perforált 20 literes műanyag kanna mellett döntöttünk. Felrakás előtt, a helyszínen felfordított 3–5 cm vastag gyepkockát döngöltünk bele, így némileg hasonlított a varjúfélék fészkeihez. Ezt a műveletet minden tavasszal, még a fészekfoglalások előtt, márciusban el kell végezni. Azokat a ládákat is frissen gyepteggláztuk, amelyeket előző évben nem használtak a madarak. Ugyanis a foglaláskor intenzíven kikaparják, kifürdik a fészekcsészét. Az előző évi szárazabb és omlékonyabb gyepkockát gyakran nyom nélkül teljesen kikaparják a fészekből, ugyanakkor a friss, nedves gyepkockát nem tudják teljesen eltávolítani. Nehéz volt meghatározni a költőládák nagyságát. Ha túl kis méretű, nem férnek el a fiókák, vagy röpképességük elérése előtt kipotyognak a fészekből, ha túl nagy nehezebb a fára felrakni. A nagy területen kevésbé tudja a fiókákat esőtől védeni az

anyamadár. Négyzet, vagy ahhoz közeli téglalap 35–40 cm oldalhosszúságú alapfelület 8–10 cm oldalmagassággal vált be. Lényeges a láda perforálása. Aljára 5–8 darab 0,5–1,0 cm átmérőjű lyukat fűrtünk. A perforálás nem lehet túl sűrű, mert a fészekfoglaláskor a földet könnyebben kifürdi a madár. Ugyanakkor nem lehet túl ritka sem, mert akkor nem folyik le az esővíz. Mindezek ellenére előfordult, hogy csapadékos években fészekaljok semmisültek meg, hasonlóan a szarka- és a dolmányosvarjú-fészekben költők fészekaljához.

A felerősítés alumíniumdróttal történt a fakorona középső harmadában. Túl magasra nem volt célszerű rakni, hiszen folyamatosan ellenőrizni kívántuk őket. A Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatóság fedett költőládákat gyártatott le, amelyeket 2000-től rakunk ki a vásárhelyi-pusztai telepre. Ezek az alkalmatosságok hasonló alapterületűek a műanyag ládához, azonban fedettek, így a fészekalj nem ázhat el. Bár nehezebben tarthatók tisztán, nagyobb fészekalnál a fiókák csapzottá válnak és a tojások is könnyebben szétgurulhatnak, de a madarak szívesen elfoglalják. A továbbiakban a fedett ládák arányát szeretnénk némileg növelni, bízva abban, hogy az időjárási viszonyok eddigi meghatározó szerepét csökkentve a költségek eredményességét sikerül javítani. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a fedett ládák vonzzák a nemkívánatos ragadozókat, a nyestet (*Martes foina*) és a csókat (*Corvus monedula*).

2. 2. A telepítés helyszínei, jellemzésük

A két helyszínt, ahol a telepítés nem hozott átütő sikert, csak röviden mutatom be az összevethetőség miatt, illetve az értékelő részben ismét kitérek ezekre is. Részletesen a harmadik területről, a Vásárhelyi-pusztáról szövegek, ahol sikeres volt a telepítés.

Rárós-Kéktó

Kiterjedése 300 hektár. Vízállásos, zombékoló ecsetpázsitos rét, keskeny tölgy-kőris erdő, közelben monokultúrás szántók, bővizű öntözőcsator-

na. Legeltetés a gyepterület 50%-án (20 ló, 70 szarvasmarha), kaszálás 60%-án történt a telepítés évében. A puszta közepére 7 darab költőládát helyeztünk ki sűrű telepben egykori tanyahely fáira (erdeifenyő, mezei juhar, fehér akác).

Csomorkányi-puszta

Tulajdonképpen a Vásárhelyi-puszta része, annak déli oldalán helyezkedik el. Kiterjedése kb. 400 hektár. A telepítésre használt fiatal erdősáv (magas kőris, amerikai kőris, mezei juhar, ezüstfa) a puszta határán helyezkedik el. Legelő és főleg kaszálók, monokultúrás szántók jellemzik a tájat. Legeltetés 40 szarvasmarhával 300 juhval történt a telepítés évében, 1995-ben. A puszta és a mezőgazdasági terület határán, dűlőt menti erdősávban 14 darab költőláda lett kihelyezve sűrű telepben.

Vásárhelyi-puszta

A legeredményesebben működő telepítési helyszín volt. A cikk további részében az itt folytatott telepítési munkát szeretném részletesen bemutatni. A megközelítően 8000 hektáros pusztafolt Hódmezővásárhely, Székkutas, Kardoskút, Békésámson és Orosháza községhatárában terül el, nagyobb része a Körös–Maros Nemzeti Park törzsterülete, Kardoskúti Fehér-tó területi egység néven. A telepítés helyszíne a Vásárhelyi-puszta közepének mintegy 500 hektáros részlete, amit elsősorban legelők és ecsetpázsitos kaszálórétek, szikes laposok, mocsarak, közbeékelődő szántók borítanak, sűrű belvízelvezető csatornahálózat jellemez. Április végétől késő őszig 800 szarvasmarhát és 600–800 juhot legeltetnek. Május végétől, június elejétől kaszálnak. Az egykor tanyás puszta mostanra ismét lakatlanná válik. A tanyaudvarokon visszamaradtak magános fák (magas kőris, lepényfa, fehér akác, japánakác, ezüstfa), sőt szigetszerűen kisebb facsoportok (magas kőris, fehér akác) is. A fák 4–9 méter, átlagosan 7–8 méter magasak, többnyire csúcsháradtak, gyenge növekedési erélyt mutatnak. A telepítést megelőzően, 1993–94-ben felmértük a fészkelő ragadozómadár-állományt. Mindössze 4–6 pár vörös

vércse, 1–2 pár erdei fülesbagoly foglalt dalmányosvarjú- és szarkafészkeket. Kék vércse kizárólag vonulási időben és kis számban fordult elő. Költését korábbi beszámolók (Sterbetz, 1959, 1975) sem említik. Vetési varjú csak vonulóként és áttelelőként jelentkezett.

103. Frissen kirepült kék vércse (*Falco vespertinus*) fióka. 1998. július (Baranyai Antal) – A newly fledged Red-footed Falcon chick

2. 3. Telepítés módszere a Vásárhelyi-pusztán

A ládák kihelyezése négyféleképpen történt:

- sűrű nagy telepben, évente emelve a darabszámot, 14–84 darab láda, magaskőris-facsoportra, egymástól 0,3–25 méterre, nagyjából hasonló magasságban,
- laza nagy telepben 25–28 darab láda, kiritkult facsoportokban (fehér akác, ezüstfa, lepényfa, mirabolán, magas kőris, japánakác, mezei szil) 10–200 méterre egymástól,
- kis telepben maximum 6–10 darab láda (évente változóan 2, 2, 4, 5 láda egy-egy csoportba) néhány fás (fehér akác, lepényfa, magas kőris) egykori tanyaudvarokra, egymástól 10–20 méterre,
- szoliter módon magános fákra (mezei szil, fekete eper, magas kőris, fehér akác) évente változó számban 2, 4, 5, 6 ládával, egymástól 300–500 méterre.

Az összes ládát két kilométeres körön belül, valamennyi esetben a fakorona középső harmadába 4–6 méterre, ritkán ennél magasabbra raktuk ki.

104. Háromhetes vörös vércse (*Falco tinnunculus*) fiókák költőládjában. 1998. június (Baranyai Antal) – Three-week old Kestrel chicks in a nest-box

1. táblázat. A mesterséges telepek fészkelő ragadozómadár-állománya a Vásárhelyi-pusztán

A: összes fészkelő pár (B+C) B: költőládjában fészkelő pár C: varjúféle fészket foglalo pár

év	költőláda (darab)	vörös vércse (pár)			kék vércse (pár)			erdei fülesbagoly (pár)		
		A	B	C	A	B	C	A	B	C
1995	15	12	9	3	0	0	0	2	0	2
1996	28	17	15	2	11	6	5	0	0	0
1997	68	34	30	4	11	10	1	9	7	2
1998	71	32	30	2	24	21	3	3	3	0
1999	86	37	36	1	33	27	6	11	5	6
2000	91	28	27	1	35	34	1	3	3	0
2001	121	50	49	1	34	30	4	9	8	1

2. táblázat. Költőfajok, ugyanabban a ládjában több költés esetén

első költőfaj	második költőfaj	harmadik költőfaj	eset gyakorisága
tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	vörös vércse	–	2
tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	kék vércse	–	1
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	vörös vércse	–	12
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	kék vércse	–	14
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	erdei fülesbagoly	kék vércse	1
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	kék vércse	–	1
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	erdei fülesbagoly	–	1
erdei fülesbagoly (<i>Asio otus</i>)	vörös vércse	–	3
erdei fülesbagoly (<i>Asio otus</i>)	vörös vércse	vörös vércse	1
erdei fülesbagoly (<i>Asio otus</i>)	kék vércse	–	8
örvös galamb (<i>Columba palumbus</i>)	vörös vércse	–	2
örvös galamb (<i>Columba palumbus</i>)	kék vércse	–	2
csóka (<i>Corvus monedula</i>)	vörös vércse	–	1
csóka (<i>Corvus monedula</i>)	kék vércse	–	2
dolmányos varjú (<i>Corvus corone cornix</i>)	kék vércse	–	2

3. Értékelés

3. 1. A Vásárhelyi-pusztán folytatott telepítés értékelése

I. A költőládák foglalása tanulási folyamat következtében növekszik. Kezdetben a megindult költések költőládákra vetített aránya nem érte el a 60%-ot, míg 1999-ben már megközelítette a 100%-ot. Azonban ez csak számított adat, hiszen egyes ládáknak egymás után két, illetve három költés is követte egymást. Azaz valójában kevesebb ládát foglaltak. Megjegyzem, hogy ezt a viselkedést természetes fészkek foglalásakor is bizonyítottuk. A megelőző költések rendszerint eredménytelenek voltak, ezért maradt még ideje elfoglalni a fészkeládát második, illetve harmadik költőpárnak. Ugyanabban a ládában két költést 51 alkalommal, három költést 2 alkalommal észleltünk. Előfordult, hogy egy időben két gazdája is volt ugyanannak a fészkeknek. Az egyik ládában 1999. június 6-án 3 darab erdeifülesbagoly-tojást és mellette 1 darab kékvércse-tojást találtunk. Legközelebb június 20-án ellenőriztük a ládát, amikor már 4 darab erdeifülesbagoly-tojást és 3 darab kékvércse-tojást találtunk. Sajnos a költés(ek) a heves júniusi zivatarokban tönkrementek. Ugyanabban a fészkeládában májusban még 5 tojásos vörösvércse-fészkeljat leltünk, amely hasonló okból semmisült meg.

II. A vörös vércsék esetében legmagasabb a ládát a természetes fészkekkel szemben választó párok aránya. 2001-ben a telepen mindössze 1 pár vörös vércse volt, amely nem ládát, de nem is természetes fészket foglalt. Egy közeli elhagyott tanya eresze alá, házi galambok számára kihelyezett bádogvödörben költött és repítette 5 fiókáját. A kék vércsénél is egyre emelkedik a ládában költők száma, mostanra már ez a fészkelési mód a meghatározó. A korábban költőládát foglaló vörös vércse nyilvánvalóan előnyben van a kék vércsével szemben. Utóbbinak nem ritkán, már csak a varjúfélék többnyire rossz állagú fészke jut. Bőségesen rendelkezésre álló költőláda esetén is feltűnő volt, hogy a kék vércsék

megérkezésük után csak néhány héttel, többnyire május végén foglalták el azokat. Figyelemmel kell kísérni a betelepedés dinamikáját, hogy a költőládák száma elegendő legyen. Az sem jó, ha túl sok van, mert ekkor a nem kívánatos predátorok (dolmányos varjú, csóka, nyest) nagy számban beköltözhetnek. Az erdei fülesbagolyok alkalmazkodnak legnehezebben, a program első két évében egyáltalán nem foglaltak ládát, a fedett ládába is csak a második évben költött be egy pár.

III. Minden várakozásunkat felülmúlta a telespes fészkelést választó vörösvércse-párok száma, ami elősegítette a kék vércsék betelepődését is. Még nem tudjuk, hogy hol áll meg ez a tendencia, 2001-ben már 48 pár költött a mesterséges telepen és csak 2 pár szoliter módon. A nagyszámú vörös vércse telespes fészkelése kétségtelenül vonzó hatású lehetett a rokon fajra. Élővé tette a telepet, pótolta a vetési varjút.

IV. A négyféle telepítési mód közül a sűrű, nagy telep váltotta be leginkább a várakozásokat, ide telepedtek be legszívesebben a ragadozók, bár a vizsgálati eredmények megítélésénél figyelembe kell venni, hogy a szoliter, laza nagy telep, kis telep, sűrű nagy telep egymáshoz közel, maximum 2 kilométerre helyezkednek el, így tulajdonképpen egy nagy laza telepnek foghatók fel. Mindhárom faj, de leginkább a kék vércse a sűrű nagy telepet részesíti előnyben, ugyanakkor a szoliter fészkelési módot a vörös vércse kilencszer erősebben preferálja, mint a kék vércse. Ugyancsak lényeges, bár kevésbé markáns eltérést tükröz a kis telep, illetve a laza telep választása is (3. táblázat). Figyelemre méltó a vörös vércse fészkelőhely-választása. A nagy sűrű telephez és a szoliter fészkeléshez egyaránt ragaszkodik. Az eredmények meghatározzák a telep további fejlesztésének irányát. A fajonként eltérő preferencia miatt valamennyi telepítési formát továbbra is fenn kell tartani.

V. Az esős május és június hónapokban – ilyen volt az 1998., 1999., 2001. év – nőtt a sikertelen költések és a pótköltések száma, ez különösen a

3. táblázat. Költsétek telepítési módokénti százalékos megoszlása, hét év átlagában

telepítési mód	költőláda	vörösvércse-költés	kékvércse-költés	erdeifülesbagoly-költés
	%	%	%	%
szoliter	7	9	1	3
kis telep	11	11	5	11
laza nagy telep	28	18	28	25
sűrű nagy telep	54	62	66	61
összes	100	100	100	100

4. táblázat. Eredményes költsétek aránya az összes költés százalékában

faj	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	%	%	%	%	%	%	%
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	67	38	72	68	58	82	67
kék vércse (<i>Falco vesperinus</i>)	–	0	91	52	38	69	33
erdei fülesbagoly (<i>Asio otus</i>)	–	–	56	75	25	100	67

május végén, június elején költésbe kezdő kék vércsét érinti, a vörös vércsét, amelynek ekkorra gyakran fiókás fészekalja van, már kevésbé. Ugyanakkor a száraz, aszályos 2000. évben egyáltalán nem észleltünk pótköltést. A kék vércsék nyilvánvalóan a száraz kontinentális klímát részesítik előnyben.

VI. A mesterséges telepen költő állomány megerősödésével érzékelhető volt kisugárzása. A Vásárhelyi-pusztta távolabbi pontjain is kialakultak kisebb kékvércse-telepek, megjelentek szoliter párok. A mesterséges telepen és szétszórta természetes fészkekben költő állomány a pusztta teljes területén (8000 hektár) 1995-ben 2 pár, 1996-ban 14 pár, 1997-ben 12 pár, 1998-ban 27 pár, 1999-ben 35 pár, 2000-ben 44 pár, az idén 41 pár volt.

VII. Csak tömeges számú legelő állat (legkevesebb 150–200 számosállat) 1–2 kilométeres közelében stabilizálódott újonnan megjelent pár vagy kisebb telep. A telepítési helyszín kiválasztásánál ez az egyik legfontosabb szempont. A legelő állatok jelenléte nem csak a koprofág rovarokat, hanem a táplálékszerzésre alkalmas rövid fűmagasságot is biztosítja. Természetes fészkelésnél a telep kialakulását elsősorban a vetésivarjú-kolónia jelenléte határozza meg, a táplálkozó terület optimális volta kevésbé lényeges (Haraszthy *et al.*, 1994). A Vásárhelyi-pusztán vetésivarjú-telep hiányában a kékvércse-

telep kialakulásának egyértelműen legfontosabb szempontja a tömeges legelő használat jelenléte volt.

VIII. Pusztaközepegi ligetesedő facsoportok, erdőfoltok, laza lombosítú (esetleg csúcsháradt) fajok, így például a magas kőris, mezei szil, fehér akác, lepényfa a legalkalmasabbak a költőláda kihelyezésére. Ezeket szívesen foglalnak fészket a vércsék, jó a berepülési és a széttekintési lehetőségük. A sűrű lombosítú fajokot, például a mezei juhart, a vadkörtét, kevésbé kedvelik. A kiszáradt fákon sem foglalnak szívesen fészket.

IX. Tartottunk tőle, hogy az egymás alá vagy nem egy magasságban elhelyezett ládáknak nem lesz foglalás. A tapasztalatok csak részben igazolták feltevésünket, több alkalommal előfordult ilyen elhelyezésű ládáknak is sikeres költés. A sűrű telepben kísérletet végeztünk, mekkora az a legkisebb távolság, ami két lakott fészek között lehet. Több esetben előfordult eredményes költés egymástól 30–50 cm-re lévő ládáknak úgy, hogy az egyik fedett, másik nyitott típusú volt.

X. Lehet, hogy csak több évig tartó, hiábavalóan tűnő telepítési munka hozza meg az eredményt. A Csomorkányi-pusztán 6 évet kellett várunk, amikor az első kék vércse betelepített. A kezdeti sikertelenség ellenére érdemes rendszeresen minden tavasszal rendbe hozni a költőláda-

kat, ami leggyakrabban a gyepkocka pótlását jelenti. Gyepkockamentes nyitott ládákat nem foglalják sem a vércsék, sem az erdei fülesbagoly. Ha foglalás van a telepen, akkor a nem lakott ládák gyepkockáját is fel kell újítani, hiszen azt akár nyár közepén is elfoglalhatja fészkelő madár.

XI. Predátorok. 2001-ben észleltünk először a sűrű telepen feltehetően nyest által elpusztított vércsefiókákat. A laza telepen 1997 óta tapasztaltuk csóka fészekfosztogatását, a friss tojásokat törték fel. Érdekes módon a sűrű telepen inkább csak az elhagyott fészkek bezápujt tojásainak feltörését tapasztaltuk, annak ellenére, hogy júniustól 50-60 példány csóka tanyázott a telepen.

XII. Populációdinamika. A vörös vércsék betelepülése viharos gyorsasággal, feltehetően közeli területekről történt. Ennek tudható be az induló 5 pár három év alatti 34 párra növekedése. Számuk gyarapodását kedvezően befolyásolta a mezei pocok (*Microtus arvalis*)-bőség. A kék vércsék állománya fokozatosan emelkedett, és csak 2000-re haladta meg a vörös vércsék számát. Az erdei fülesbaglyok dinamikáját egyértelműen a mezeipocok-gradáció határozta meg, jó években akár háromszorosára, négyszeresére nőtt a párok száma, a gradáció összeomlásával kevés pár és csak kis fészkelőket nevelt.

XIII. A ragadozókon kívül más madárfajok is fészkeltek a költőládákban. Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) 8, örvös galamb (*Columba palumbus*) 7, csóka (fedett ládában) 8, dolmányos varjú 2 esetben.

XIV. Tojásszám, költési sikeresség. Összehasonlítva más dél-alföldi populációval (Tóth, 1995), lényeges eltérés nem tapasztalható. Érdekes módon a vörös vércsék kisebb költőlétszám esetén több fiókát nevelnek.

Rárós-Kéktó

Eredmények: csaknem minden évben költött egy pár vörös vércse és egy pár erdei fülesbagoly. Nagyobb telep kialakításának nem látjuk értelmét

105. Kék vércse (*Falco vespertinus*) fiókák tőkésréce-tojásokkal. 2000. július (Baranyai Antal) – Red-footed Falcon chicks with Mallard eggs

106. Vörös vércse (*Falco tinnunculus*) fészkek zsákmányállatmaradványokkal [kecskebéka (*Rana esculenta*), mezei pacsirta (*Alauda arvensis*)]. 2000. július (Baranyai Antal) – A Kestrel nest with remnants of prey (Bullfrog *Rana esculenta* (!), Skylark *Alauda arvensis*)

a kisszámú betelepülő miatt. Az utóbbi években töredékére csökkent a legelő állatok száma (40 szarvasmarha, 20 ló). Több egymást követő belvizes évben alig volt legeltetés és kaszálás. Feltehetően a táplálékellátottság nem megfelelő, így a vércsék számára eddig kevésbé volt vonzó hely.

Csomorkányi-puszta

Eredmények: majdnem minden évben költött 1-3 pár vörös vércse, 1-2 pár erdei fülesbagoly és 2001-ben először 1 pár kék vércse. A program indításakor ehhez a telephez fűztük a legnagyobb reményt, hiszen a közelben 2-3 pár kék vércse szarka- és dolmányosvarjú-fészkekben költött. A legelő állatlétszám jelentős hullámzást

5. táblázat. Tojásszám költőládákban, 1995–2001*

faj	1 tojás (eset)	2 tojás (eset)	3 tojás (eset)	4 tojás (eset)	5 tojás (eset)	6 tojás (eset)	7 tojás (eset)	10 tojás (eset)
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	2	0	8	34	79	59	9	0
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	0	8	31	79	6	0	0	0
erdei fülesbagoly (<i>Asio otus</i>)	0	2	5	6	5	6	3	1

* csak teljes fészkekajak

6. táblázat. Fészkenkénti átlagos tojásszám (tojás/fészek)

faj	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	5,89	4,67	5,04	5,21	5,09	4,95	5,09
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	–	4,00	3,64	3,67	3,67	3,76	3,59

7. táblázat. Költési sikeresség költőládákban, 1995–2001*

faj	1 fióka (eset)	2 fióka (eset)	3 fióka (eset)	4 fióka (eset)	5 fióka (eset)	6 fióka (eset)
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	6	13	21	27	40	9
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	14	19	20	7	0	0
erdei fülesbagoly (<i>Asio otus</i>)	1	2	3	5	3	0

* csak teljes fészkekajak

8. táblázat. Fészkenkénti átlagos fiókaszám (fióka/fészek)

faj	1996	1997	1998	1999	2000	2001
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	4,20	4,19	3,90	3,38	4,50	3,93
kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	–	2,77	2,50	1,40	2,10	2,18

mutat az elmúlt hét évben. Nőtt a szarvasmarha-állomány, ugyanakkor átmeneti emelkedés után, csökkent a juhlétszám. A Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatóság hozzájárulásával és támogatásával a Csomorkányi-pusztán egy eddig csak kaszálással hasznosított, a telep közvetlen közelében lévő gyepterületet mintegy 200 hektáron legelővé alakítottunk vissza. Jelenleg 200 szarvasmarha és 300 juh legeli. A közelben költő, a korábbi években 0–3 páros kékvércse-állomány máris 6 párra nőtt. A telep további fejlesztése indokolt. A következő években 30 darabra szeretnénk növelni a költőládák számát.

Köszönetnyilvánítás

Köszönet illeti mindazokat a tagtársakat és kollégákat, akik hozzájárultak a program sikeréhez. Név szerint Baranyai Antal, Barna György, Baricsa János, Barta Tibor, Donkó Tamás, Lencse Ferenc,

Lovászi Péter, Sirkó Zoltán, Tóth Gábor, Török Sándor, Veres István volt segítségemre. Külön köszönet illeti Baranyai Antalt a fotóanyagért, illetve a Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatóságot a szállítóeszköz és a fedett költőládák biztosításáért. A programot támogatta a KKA „h” kerete és a KAC „h” kerete.

Summary: The practice of using nest-boxes to introduce Kestrels (*Falco tinnunculus*) and Red-footed Falcons (*Falco vespertinus*) at the Vásárhelyi Grasslands

A large population of Red-footed Falcons bred in south-east Hungary as recently as ten years ago. Since the mid-90s, however, the species has gotten to the brink of extinction due to the selective control of Rooks and the decline in the number of grazing livestock. The artificial re-introduction of Red-footed Falcons, Kestrels and Long-eared

107. Fiatal kék vércse (*Falco vespertinus*). Heves, 2001. szeptember 21. (íjf. Oláh János) – Juvenile Red-footed Falcon

Owls using nest-boxes has been conducted in Csongrád county since the early 90s with mixed results. This article reports on such an artificial introduction programme and its practical execution that was started in 1995 near Hódmezővásárhely. Highest success was found at a site where nest-boxes were placed out in four types of spatial pattern (large dense colony, large loose colony, small colony of nest-boxes and solitary nest-boxes). The preference of individual species differed, thus, each of the four placement types were used in subsequent years. Kestrels occupied nest-boxes in the first year, whereas Red-footed Falcons first nested in 1996, and Long-eared Owls first nested in 1997. In the last seven years the number of breeding pairs increased from 0 to 35 for Red-footed Falcons, it increased ten-fold for Kestrels and four- to five-fold for Long-eared Owls. This study proves that Red-footed Falcons can be successfully introduced with nest-boxes in areas where it has not bred before, even

without colonies of Rooks. The most important reason for choosing the site was the presence of a large number of grazing livestock.

Irodalom

- Haraszthy, L., Rékási, J. & Bagyura, J. (1994): Food of the Red-footed Falcon (*Falco vespertinus*) in the breeding period. *Aquila* 101: 93–110.
- Kotymán L. (1997): A kék vércse és a vetési varjú Csongrád megyei állományfelmérése 1997-ben. *Himantopus* 1997. január–december: 14–15.
- Anonym (1995): Kék vércse állományfelmérés Csongrád megyében. *Himantopus* 1995. ősz: 24.
- Molnár Gy. (2000): A kék vércse, a vörös vércse és az erdei fülesbagoly mesterséges telepítésének eredményei a Dél-Alföldön. *Himantopus* 2000. január–december: 11–14.
- Sterbetz I. (1959): A hódmezővásárhelyi szikések madárvilága. *Aquila* 65: 189–208.
- Sterbetz I. (1975): A kardoskúti természetvédelmi terület madárvilága 1952–1973 időközében. *Aquila* 80–81: 91–120.
- Tóth I. (1995): A Békés megyei ragadozómadár-állomány helyzete és változása 1990–1995: 42–46.
- Tóth I., Marik P. (1999): Kék vércse felmérés. *Madártásvlat* 6(4): 4–5.

Kotymán lászló
H-6800 Hódmezővásárhely,
Rákóczi út 80.

Milyen Madár Ez?

Milyen Madár Ez? 2001/2. megfejtése. A 2001/2. számban megjelent számonkénti rejtvényre érkezett megfejtők 57%-ának sikerült helyesen megfejteni a feladványt. A képen látható madár egy öreg parlagi sas (*Aquila heliaca*). A képet ifj. Oláh János készítette 2001 májusában Szádelő közelében. A legtöbb helytelen megfejtő a barátkeselyűre és a szirti sasra gondolt, de volt, aki fakó keselyűre szavazott. Az éves (2002) Tűzok-előfizetést Ripka Gergely nyerte Budapestről.

A megfejtendő képet nézve egyből megállapíthatjuk, hogy az egy repülő ragadozómadarat ábrázol. A széles szárnyak és az elsőrendű evezők mély bemetszése, azaz a szárny „ujjazottsága” a keselyűkön és a sasokon kívül kizárja a többi ragadozót. A képen látható madáron a keselyűkre jellemző tollgallér nem figyelhető meg. Látható még azonban, hogy a hátsó szárnyél egyenes és nem S alakú, mint a fakó keselyűnek, valamint a fark szögletes, ami pedig a saskeselyűt zárja ki. Annak ellenére is, hogy a madár majdnem élben repül a barátkeselyű esetében a szárnyak széle-

108. Számonkénti Milyen Madár Ez? 2001/3. – *Quizbird 2001/3*

sebbnek kellene lennie, különösen, ha a farkhoz viszonyítjuk az arányokat. Továbbá a barátkeselyű másodrendű evezői és a fark tollai hegyesen végződnének, míg a képen látható parlagi sasnak ezek lekerekítettek. A szirti, a parlagi és az ibériai sason kívül egyik fajnak sincs ilyen kiterjedt sárgásbarnás világos folt a fején és a nyakán. A sötét színezet egy öreg madarat sejtet, mert a teste ugyan árnyékban van, de a fiataloknál legalább a rendes fényben levő szárnyél világosat

109. 2001/2. megfejtés: parlagi sas (*Aquila heliaca*), öreg. Szlovákia, Szádelő, 2001. május 4. (ifj. Oláh János) – 2001/2 solution: Imperial Eagle

mutatna. A belső szárnyélen nem látható semmilyen fehér mintázat, ami az ibériai sást kizárja. A szirti és a parlagi elkülönítésénél a szárnytartás nagyon fontos bélyeg. A képen látható parlagi sas egyenesen tartja a szárnyát, sőt a kézevezőket enyhén lógatja, míg a szirti sas V alakban tartaná. Emellett a farok rövid és a fej sárgás színezetű, míg a szirtinek hosszabb farka és vörhenyesebb színezetű feje lenne. Összességében tehát, a szárnytartás, a farokhossz és a fejmintázat alapján egyértelműen láthatjuk, hogy egy parlagi sas a megfejtés.

ifj. Oláh János

Milyen Madár Ez? 2001 4/2. megfejtése. A 2001/2. számban megjelent évfolyamonkénti rejtvényre összesen 10 helyes megfejtés érkezett, és a továbbiakban közülük kerül majd ki „A világ rigói” című könyv nyertese. Még két megfejtendő kép vár a versenyzőkre, melyből az egyik alább már látható is (2001 4/3). A képen látható madár egy fiatal rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*). A képet ifj. Oláh János készítette 2000 novemberében a Duna-deltában. A helytelen megfejtéseket beküldők kivétel nélkül a borzas gödényre tippeltek.

A képre pillantva egyből megállapítható, hogy valamelyik gödényfaj látható. A Nyugat-Palearktiszban három faj fordul elő: rózsás gödény, borzas gödény és vörhenyes gödény. Ezek öreg példányai majdnem teljesen fehérek, így megállapít-

110. 2001 4/2. Megfejtés: rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*), fiatal. Románia, Duna-delta, 2000. november (ifj. Oláh János) – 2001 4/2 solution: White Pelican

hatjuk, hogy a kép egy fiatal gödényt ábrázol. A képen látható madár lába sárga, színezete sötét barnásszürke, felső csőrakávéja sötét, a belső másodrendű evezők alulról kontrasztos sötétbarnák. Ezek alapján egyértelműen meghatározható, hogy egy fiatal rózsás gödény a megfejtés. A borzas gödény fiataljai egyszínű szürkék és a belső másodrendű evezőik alulról sohasem kontrasztos sötétbarnák, valamint lábuk sötét színű. A vörhenyes gödény fiatal egyedeinek a lába hússzínű, a felső csőrakáva pedig ugyanolyan világos, mint az alsó. Összességében tehát a láb, a csőr és a szárny alsó felének színezete és mintázata a rózsás gödényre utalnak.

ifj. Oláh János

111. Évfolyamonkénti Milyen Madár Ez? 2001 4/3. – Quizbird 2001 4/3

Mekszikópusztai elárasztások

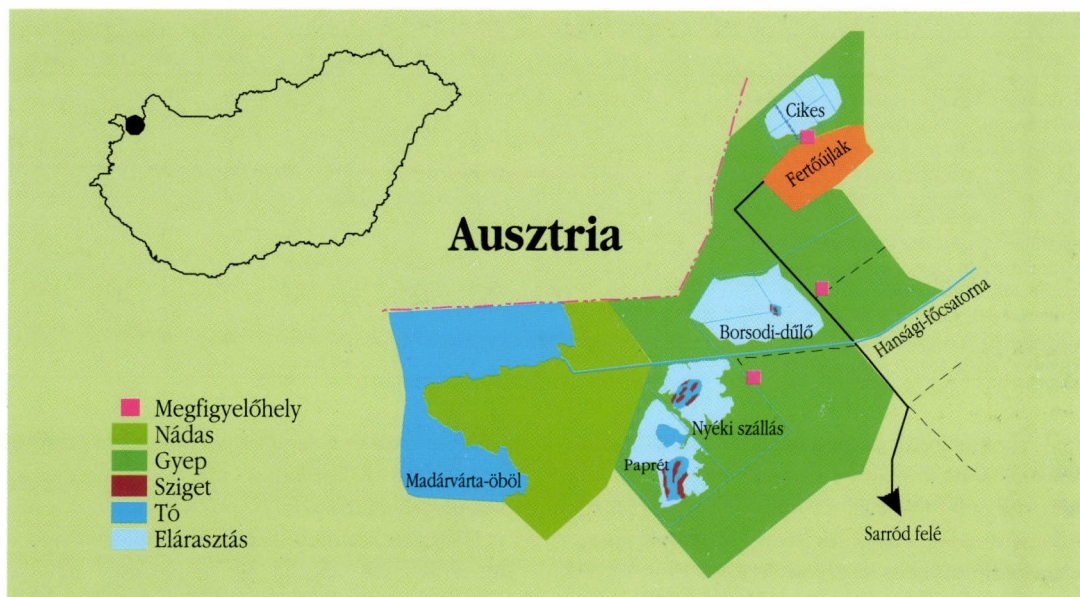
PELLINGER ATTILA

AFertő vidékének legjellemzőbb sajátossága, hogy földrajzi értelemben kis területen megtalálható a Kárpát-medence szinte valamennyi főbb élőhelytípusa. A téli félévben nem számít kivételes alkalomnak, amikor Mekszikópuszta közelében egy – igaz nem túlságosan nagy kiterjedésű – vaksziken állva egyetlen pillantással, távcső nélkül is láthatunk nagy kiterjedésű nádasokat, melegkedvelő, meszes talajon álló cseres-kocsánytalan tölgyessel fedett alacsony dombvidéket, savanyú alapkőzeten álló nagy kiterjedésű (bár telepített) fenyesekkel borított középhegységet (Soproni-hegység) és a látóhatáron az Alpok keleti nyúlványainak 2000 méter-

nél is magasabb hóborította csúcsait (Schneeberg). A tó medrét kettészeli a trianoni országhatár, amelynek mind a magyar, mind az osztrák oldalán nemzeti park található, máig az első és egyetlen ilyen területként hazánk és egy szomszédos ország határán. Jóllehet a két ország eltérő jogrendje és közigazgatása miatt a két Igazgatóság együttműködése számos kérdésben csak a természetvédelmi célkitűzések egyeztetésére korlátozódik, Magyarország küszöbönálló Európai Unióhoz való csatlakozása után az egyelőre két külön nemzeti park várhatóan sokkal inkább „egy nemzetközi park”-ként működik majd.

112. A Pap-rét és a Nyéki-szállás nyár végén, háttérben a Fertő. 2000. augusztus (Pellinger Attila) – *The Pap-rét and the Nyéki-szállás in late summer with the Lake Fertő in the background*

1. ábra. A mekszikópusztai elárasztások térképe – Map

Előzmények és élőhely-rekonstrukció

A Fertő eredendően szikes tó, a jelenlegi tómeder délkeleti részén határozott partvonal nélkül. E helyen a vízrendezéseket megelőzően szikes mocsarak voltak, amelyek élesen meghúzható határvonal nélkül „mentek át” a Hanság tőzeges lápvilágába.

Az átmenet bizonytalansága abból adódott, hogy a tó szeszélyesen ingadozó vízszintje miatt kiterjedése erősen változott, időnként ki is száradt. A XVIII. század derekától kezdve egyre erőteljesebb törekvések jelentkeztek a Fertő részleges, sőt teljes lecsapolására, valamint a Hanság kiszáritására. A tervek egy része megvalósult, eredményük közismert: a Hanságból gyakorlatilag eltűntek az állandó, nyílt vízfelületek, a Fertő vízszintjének csökkentését pedig a meder gyors elnádásodása követte.

A Sarródtól északra fekvő mocsárvidék helyén ma jórészt intenzíven művelt agrárterületeket találunk, csak a legmélyebben fekvő, gazdaságosan nem művelhető part menti területek kerültek el a szántóföldi művelésbe vonást, ezek mintegy fél évszázadon át extenzív legelőként kerültek hasznosításra. A Trianonban meghúzott határ a tómeder

nagyobbik felét és a Fertőzug (Seewinkel) kavicsterasznán fekvő szikes tavakat Ausztriának juttatta. E területek jelenlegi állapota és tulajdonviszonyai rávilágítanak arra, hogy milyen lenne a Fertő-vidék mai képe, ha a II. világháborút követően „szerencsére” nem szorul a vasfüggöny és az országhatár közé. Úgy 40 éven át a természet védelmét aknazár és szögesdrót biztosította.

A mai elárasztások területének víztelenítésében a számtalan, a Hansági-főcsatorna felé gravitáló kisebb csatorna mellett a Pomogy (Pamhagen) és Hegykő között megépült Körgát a kulcsfontosságú műtárgy. Ennek hiányában az e helyt uralkodó gyakori és erős észak-északnyugati szelek a tó vizét kihajtanák az alacsonyan fekvő területekre, állandó, de időszakosan változó magasságú vízborítást biztosítva. A Körgát megépítésével a mély területeken lehetővé vált az extenzív állattartás. A múlt század 80-as éveinek első feléig (amíg a legelő szarvasmarha-állomány erősen vissza nem esett), ez a gazdálkodás, a legeltetés és kaszálás a nádas előretörését megakadályozta. Viszont a Körgát miatt a tavaszi hóolvadást követően a változó mértékű vízborítás gyorsan megszűnt, a fészkelési idő kezdetén többnyire már teljesen eltűnt.

9. táblázat. Az elárasztások fontosabb fészkelő madárfajainak állományai, 1990–2000

faj	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
vörösnyakú vöcsök (<i>Podiceps grisegena</i>)	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
feketenyakú vöcsök (<i>Podiceps nigricollis</i>)	2	0	0	0	2	0	15	0	0	0	0
kendermagos réce (<i>Anas strepera</i>)	2	0	3	3	2	0	0	1	0	0	0
cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
gólyatölcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	1	0	0	6	4	1	4	0	0	10	1
gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	14	25	25	20	15	5	2	0	0	15	4
széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	8	0	0	0	0	0	0	3	0	5	0
szerecsensírlány (<i>Larus melanocephalus</i>)	5	2	4	5	8	3	14	0	0	8	5
dankasírlány (<i>Larus ridibundus</i>)	400	2400	2000	1500	1950	1050	1500	0	0	150	300
küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	27	22	6	20	16	0	8	0	0	10	5
fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	2	0	0	0	0	0	44	0	0	0	0
sárgalábú sírlány (<i>Larus cachinnans</i>)	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0

A szokásosnál csapadékosabb téli és tavaszi időjárás következtében egyes években időnként újra megjelentek a lecsapolással eltűnt fészkelő fajok (Kárpáti, 1984). Az ilyen időszakok fészkelési eredményei és az átvonuló fajok nagy egyedszáma alapján merült fel az élőhely-rekonstrukciók létrehozásának lehetősége, amely dr. Kárpáti László elképzelései alapján és irányításával indult meg 1989-ben (Kárpáti, 1989, 1993). Először a Hansági-főcsatorna jobb parti területeinek (Nyéki-szállás és Pap-rét) elárasztásához szükséges műtárgyak épültek meg. Ezek, az egykori lecsapolóárkokon épült zsilipek biztosítják a tó szennyezetlen szikes vizének az elárasztásra juttatását, feltöltve a két – a legmélyebben fekvő területrészek kimélyítésével létesített – tavat is. Elvileg már ekkor lehetőség volt a bal parti területek elöntésére is, de ennek megvalósítása az akkori birtokviszonyok miatt kismértékben ugyan, de érintette a sárródi termelőszővetkezet területeit is, így a Nemzeti Park Igazgatósága a jogviták elkerülése érdekében többnyire nem élt ezzel a lehetőséggel.

Az elárasztásokon kialakuló fészkelési lehetőségek rögtön visszahozták azokat a fajokat – gulipán, gólyatölcs, sírlányfajok, esetenként széki lile stb. –, amelyek korábban kiszorultak innen. Emellett az elárasztott terület az átvonuló madárfajok egyik legfontosabb gyülekezőhelyévé vált.

A sekély – 0–80 cm közötti, átlagosan kb. 20 cm-es – vízborítás következtében igen hamar megindult a nádas előretörése. Ezt kezdetben a nyári kiszáradt állapotban végzett kaszálással,

kisebb mértékben legeltetéssel (magyar szürke-marha) sikerült kordában tartani, de mértéke az évek előrehaladtával egyre erősödött. A nyári száraz hónapokban nem száradt ki eléggé a terület a költési időszak végéig, így az erősödő elnádásodás miatt szükséges kaszálás érdekében a megmaradt vizet a zsilipek megnyitásával kellett

113. A fiókákat vezető nyári ludak (*Anser anser*) bizalmasan viselkednek. Fertőújlak, Borsodi-dűlő, 2000. május (Pellinger Attila) – *The Greylags with gosling can be very tame*

elvezetni. Ez nem segítette elő a szikes jelleg várt erősödését.

Bebizonyosodott, hogy csak a jobb és bal parti területek alternatív elárasztása biztosíthatja folyamatosan a vízimadarak számára a kedvező fészkelési és táplálkozási lehetőségeket, valamint a szikes jelleg fenntartása érdekében végzett területkezelések egyidejű elvégzését az elárasztásra nem kerülő területeken. Mindezek figyelembevételével épültek meg azok a műtárgyak, amelyek a bal parton (Borsodi-dűlő és Cikes) a jobb parti területekhez teljes mértékben hasonló fészkelő- és táplálkozóhelyeket biztosítanak. Meg kellett oldani emellett azt is, hogy az országhatár melletti, szintén mélyen fekvő ausztriai védett területekre csak úgy kerülhessen víz, ha azt az osztrák fél is igényli. Itt 1999-ben került sor az első elárasztásra.

Az elárasztások „Mekszikópusztai élőhely-rekonstrukció” néven váltak ismertté. Ez a név a közeli Fertőújlak településre utal, amelynek eredeti neve 1972-ig Mekszikópuszta volt.

Védettség

Az elárasztások területe fokozottan védett, és a Magyar Állam tulajdonát képezi. A korábban elmondottak miatt a bal parti területek biztonságos áraszthatósága érdekében megvásárlásra kerültek a mekszikópusztai műút mellett fekvő egykori termelőszövetkezeti földek, amelyeket a nemzeti park visszagyepesített, ezzel megszűnt a korábbi érdekellentét.

A nemzeti park teljes területe, így az elárasztásoké is bioszférarezervátum, a Szárhalmi-erdő kivételével ramsari terület és jelenleg folyik felvételése a világörökség-listára.

Madarak

A mekszikópusztai elárasztások fészkelő madárfajainak állományai nem nagyságrendjük miatt értékesek, hiszen valamennyi természetvédelmi szempontból jelentős fajnak vannak hazánkban – többnyire az Alföldön – a fertőinél jelentősebb költőhelyei, azonban dunántúli összehasonlítás-

ban összességükben már más a helyzet (9. táblázat). Figyelembe kell venni továbbá azt is, hogy az élőhely-rekonstrukciót megelőzően ezek a madarak általában nem fészkeltek a Fertő hazai részén, sőt egyes fajoknak korábban egyáltalán nem volt ismert költése a Fertőn.

Az elárasztások emellett jelentős táplálkozóhelyei a nádasban fészkelő gémféléknek és a nyári lúdnak, illetve vonulási időszakban igen nagy számú átvonuló faj számára biztosítanak nyugodt pihenő-, táplálkozó- és vedlőhelyet.

Búvárok csak egészen kivételesen fordulnak elő a területen, az északi (*Gavia stellata*) és a sarki búvárnak (*Gavia arctica*) egyaránt egy-egy megfigyelése ismert.

A vízborítás csak egyes években alkalmas a vöcsökök fészkelésére. 1996-ban, amikor a Kőrgát Ausztriában átszakadt, és így hosszú heteken át nagy mennyiségű víz ömlött a Fertőből a mély fekvésű Borsodi-dűlőre és Cikesre, kedvező vízviszonyok mellett alakult ki a feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*) telepe, és ekkor fészkel először két pár vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseogenus*) is. A vöcsökök vonulási időszakban is csak szórványosan jelennek meg, jellemzően a Fertő öblözeteiben láthatóak, egyetlen kivétel a kis vöcsök (*Tachybaptus ruficollis*), amely minden évszakban előfordul és alkalmilag fészkel is az élőhely-rekonstrukciós területen.

A Fertőn fészkelésre alkalmas fák híján nem költő kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) rendszerint csak egyesével, vagy néhány példányból álló kis csapatban, rendszertelenül mutatkozik, bár 1996 áprilisában heteken át időzött 100–250 példány a Nyéki-szálláson.

A rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*) három alkalommal fordult elő az elárasztásokon, 1997-ben és 2001-ben csak néhány napig, 1995. április végén és május elején azonban két hétig időzött itt egy-egy madár.

A tó nádasaitban nagy gémtelpepek vannak, amelyekben a nagy kócsag (*Egretta alba*) a domináns faj, költőállománya mintegy 700 pár. A nagy kolóniák Ausztriában találhatóak, de a közvetlenül az országhatár melletti telepekből a madarak egy

része az elárasztásokra jár táplálkozni. Az 1996-os gátszakadás előidézte nagy víz idején a fiókák kirepülését követően kiemelkedően nagy tömegben voltak itt megfigyelhetők a kócsagok (maximum 2600 példány). A kis kócsag (*Egretta garzetta*) csak alkalmi fészkelő a gémtelpeken, de rendszeres tavaszi átvonuló, nyár elején 10–20 példányt lehet számlálni az elárasztásokon, 1996-ban mennyisége kiemelkedően magas, 60 példány volt. A vörös gem (*Ardea purpurea*) állománya az utóbbi húsz évben erősen visszaesett. Kisebb, 40 párból álló telepe van a magyar tórérszen is, de a vörös gémekek többnyire elkerülik az elárasztások nyílt vízfelületeit. Szürke gémekek (*Ardea cinerea*) egész évben láthatók itt, nem csak az elárasztásokon, hanem – különösen a téli félévben – a környező mezőgazdasági területe-

ken, ahonnét este csapatosan húznak be a tóra és az elárasztásokra. Néhány pár fészkel a gémtelpeken, de többségük a Hanságban és a Duna ártéri erdeiben költő állományokból származik.

A Fertőn nem fészkelő üstökögém (*Ardeola ralloides*) kis egyedszámban – 1–6 példány – rendszeres átvonuló a tavaszi időszakban. Mekszikópusztáról egy hitelesített előfordulása van a pásztorgémnek (*Bubulcus ibis*) is (Hadarics, 1999b).

A kanalásgémekek (*Platalea leucorodia*) szintén szívesen járnak ki az élőhely-rekonstrukciós területre táplálkozni a közeli fészkelőtelepről, a fiókák kirepülése után nemritkán a teljes állomány – 70–160 példány – itt tartózkodik a kiszáradó sekély vízen. A batla (*Plegadis falcinellus*) rendszeres, de kis egyedszámú – 1–3 példány – tavaszi átvonuló.

A bütykös hattyú (*Cygnus olor*) eddig még nem

114. Őszi libagyülekezés. Fertőújlak, Borsodi-dűlő, 2000. november (Pellinger Attila) – Geese in autumn

költött az elárasztásokon vagy azok közvetlen környezetében. Viszonylag gyakran látható, az itt időzők egyedszáma lassan, de nem feltűnően emelkedik.

A vadludak közül a rövidcsőrű lúd kivételével valamennyi Európában előforduló fajt megfigyeltük már itt. A hazai törész nádasban fészkelő nyári lúd (*Anser anser*) szinte teljes állománya, 100–110 fiókát vezető pár látható itt április–májusban. Július végén, augusztus elején 1000–4000 példány gyülekezik Mekszikópuszta térségében, majd eltűnnek innen és szeptembertől érkeznek vissza, ekkor már egyre nagyobb számban jönnek a cseh és lengyel költőállomány madarai is. A Fertőn átvonulók szívesen időznek az elárasztásokon, számuk többször meghaladta itt a tízezer példányt (enyhe teleken valamennyi át is tel). Októbertől egyre több vetési lúd (*Anser fabalis*) és nagy lilik (*Anser albifrons*) látható a nyári ludakkal, előbbi többnyire lényegesen nagyobb, míg utóbbi kisebb egyedszámban azoknál. A kis lilik (*Anser erythropus*) megfigyeléseinek száma az utóbbi években emelkedő tendenciát mutat, legnagyobb csapatát (5 példány) is a legutóbbi télen figyeltük meg. Több alkalommal előfordultak a bizonytalan eredetű indiai (*Anser indicus*) és kanadai ludak (*Branta canadensis*) (Hadarics & Neuwirth, 1998), egy ízben pedig egy öreg sarki lúd (*Anser caerulescens*) is (Hadarics *et al.*, 1998). Az apácalúd (*Branta leucopsis*) egyesével vagy kisebb csapatban (max. 4 példány) rendszeresen, minden télen megjelenik. Néhány alkalommal, mindig egyesével figyeltük meg az örvös ludat (*Branta bernicla*). Feltűnően növekszik a vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*) megfigyelések száma (Pellinger, 1993a, 1993b), illetve az utóbbi három évben az egy időben jelenlevő egyedek száma is.

Rendszeresen – egyesével és csapatban is – láthatók a bütykös (*Tadorna tadorna*) és a vörös ásóludak (*Tadorna ferruginea*), előbbi több alkalommal fészkel is a Fertő osztrák oldalán, illetve az elárasztásoktól néhány kilométerre, a petőházi cukorgyár ülepítőtavain (Hadarics, 1996; Mogyorósi, 1997).

115. A Borsodi-dűlő, háttérben a Fertő és a Soproni-hegység. 2001. március (Pellinger Attila) – *The Borsodi-dűlő with the Lake Fertő and the Sopron Hills in the background*

A récék közül az úszórécék tömegesek, legnagyobb egyedszámban átvonuló faj a csörgő réce (*Anas crecca*), mennyisége rendszeresen meghaladja a tízezer példányt. Országos viszonylatban kiemelkedően magas egyedszámban vonul át az itt egyébként csak néhány párban költő üstökösreце (*Netta rufina*), mennyisége a vonulás csúcspontján évek óta meghaladja az ezer példányt. Bukórécék és bukók lényegesen kisebb számban láthatók az elárasztásokon. Leggyakoribb a barátaréce (*Aythya ferina*), de egyedszáma ritkán éri el a száz példányt, kivételesen ennél sokkal több is előfordul. Az egyes években fészkelő cigányréce (*Aythya nyroca*) egy időben megfigyelhető egyedszáma ritkán haladja meg a tíz példányt.

Az élőhely jellegének megfelelően a barna réti-héja (*Circus aeruginosus*) a Fertő vidékének jel-

legzetes ragadozómadara, a nádas szegélyétől több km-es távolságra is állandóan láthatók, és gyakran járnak ki táplálkozni az elárasztásokra. Télen a kékes rétihéja (*Circus cyaneus*) szinte tömeges. Bár vonulási időben rendszeresen látható, a hamvas rétihéját (*Circus pygargus*), fészkelve még nem találtuk meg. Telente 3–10 rétisas (*Haliaeetus albicilla*) kíséri a vadlúdcsapatokat, a téli hónapokban általában a sérült, megsőretezett vadludakkal táplálkoznak. A közelben kihelyezett műfészkekre rendszeresen rájárnak, de költés vagy költési kísérlet eddig még nem volt. Halásznit ritkán látjuk a rétisasokat, valószínűleg a tó átlátszatlan vizében nehéz halat zsákmányolni. Lehetséges, hogy emiatt alkalomszerű, sőt ritka a halászsas (*Pandion haliaetus*) itteni előfordulása is. Érdekesség, hogy hosszú évek óta minden télen megjelenik egy fekete sas (*Aquila clanga*), feltehetően mindig ugyanaz a madár. A téli félévben folyamatosan és tartósan megfigyelhetők itt vándorsólymok (*Falco peregrinus*) (1–3 példány), öregek és fiatal egyedek egyaránt. Táplálékuk főleg csörgő réce, pajzsoscankó és seregély. Több kis sólyom (*Falco columbarius*) is kitélhet a Fertő-parton. Rendszeretlenül, de minden évben látható itt kerecsen (*Falco cherrug*) is. Sok további fajról vannak szórványos megfigyelések, azonban elmondható, hogy a „jobb” ragadozófajok megfigyelésére érdemes inkább más területeket felkeresni.

A Fertő-vidéken a daru (*Grus grus*) hortobágyi tömegeinek csak egy kicsiny töredéke vonul át és csak kivételesen látni százat meghaladó vagy akár csak megközelítő egyedszámú csapatokat.

A partimadarak közül a csigaforgatótól (*Hematopus ostralegus*) a székicsérig (*Glareola pratincola*) szinte minden hazánkban előkerült fajt megfigyeltük már. A sivatagi lile (*Charadrius leschenaultii*) (Hadarics & Pellingner, 1993a) és az ázsiai pettyeslile (*Pluvialis fulva*) (Pellingner & Mogyorósi, 2001) első magyarországi előfordulását itt bizonyítottuk. A lilék nagyobb számban nyár végén, kora ősszel gyülekeznek az elárasztott terület kiszáradó fenekén. A leggyakoribb faj a kis lile (*Charadrius dubius*), egyedszáma a 200 pél-

dányt is meghaladhatja ebben az időszakban. A többi lilefaj egyedszáma ezt nem éri el, és erősen függ a vízborítás alakulásától, bár ez szinte valamennyi partimadárfajról elmondható. A Fertőzugban fészkelő széki lile (*Charadrius alexandrinus*) csak az igen magas vízállást követő tavaszon költ alkalmanként az elárasztások növényzettől mentes aljzatán. Az említett ritka fajokon kívül egy ízben figyeltük meg itt a fehér farkú lilebíbicet (*Chettusia leucura*).

A gulipán (*Recurvirostra avosetta*) költő állománya erősen ingadozik (9. táblázat), úgy tűnik fészkelésére inkább csak azokban az években lehet biztosan számítani, amikor a Fertőzug szikes tavai már korán kiszáradnak. A gólyatöcs (*Himantopus himantopus*) költése ettől kevésbé függ, érdekesség, hogy az ausztriai részen az állomány fő fészkelőhelye az országhatár mellett fekvő, a Borsodi-dűlő elárasztásakor víz alá kerülő rét.

Az itt közönséges fészkelő bíbic (*Vanellus vanellus*) tömeges átvonuló, akár csak a pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*), melynek egyedszáma a vonulás csúcsideszakában akár az 5000 példányt is meghaladhatja.

A partfutók (*Calidris spp.*) átvonuló mennyisége, egymáshoz viszonyított arányuk megfelel a másutt megszokottnak. A sarki partfutó (*Calidris canutus*) átvonulása nyár végén és kora ősszel jellemző, a többnyire fiatal egyedek néhányadmagukkal láthatóak; tavaszi, nászruhas egyedek megjelenése szórványos. A fenyérfutó (*Calidris alba*) sokkal ritkább, rendszeretlenül, kora őszi időszakban, többnyire egyesével mutatkozik, de előfordult már 13 példányból álló csapata is. A kifejezetten ritka fajok közül a vándorpartfutónak (*Calidris melanotos*) több megfigyelése is van, 1999 őszén a Nyéki-szálláson partimadár-gyűűzés során két madár is kézre került. A sárjáró (*Limicola falcinellus*) rendszeresen látható nyár végén egyesével, esetleg 2-3 példány együtt.

A sárszalonka (*Gallinago gallinago*) szórványos fészkelő és gyakori átvonuló. Egyetlen megfigyelése ismert a nagy sárszalonkának (*Gallinago media*), bár bizonyosan többször is

116. Hím üstökös récék (*Netta rufina*). Fertőujlak, Hansági-főcsatorna, 1996. február (Antli István) – Male Red-crested Pochards

megfigyelhető lenne, ha a vízborította gyepeken keresnénk, de a többi madárfaj zavarása miatt ezt nem tesszük. A kis sárszalonna (*Lymnocyptes minimus*) az előző fajhoz hasonlóan igen rejtetten vonul, de az előzőnél nagyobb egyedszámban (a nagy sárszalónkához hasonló okok miatt nem ismerjük az átvonulók mennyiségét, de egyes években akár tömeges is lehet).

A nagy goda (*Limosa limosa*) az utóbbi években eltűnt mint fészkelő. Ennek pontos okát nem ismerjük. Összefüggésben állhat a nedves gyepeknek az utóbbi aszályos években tapasztalt gyors tavaszi kiszáradásával, de összefüggés állhat fenn a rókaállomány gyors növekedésével is. Kora tavasszal és nyár végén legfeljebb 300 példány látható itt. Az elmúlt 6–8 évben viszonylag rendszeres volt a kis goda (*Limosa lapponica*) itteni előfordulása (1–4 példány) (Hadarics, 1999a).

A nagy póling (*Numenius arquata*) itt nem fészkel, nyár végén, kora ősszel a kiszáradó tófenéken szeretnek éjszakázni (200–300 példány). A kis póling (*Numenius phaeopus*) maxi-

mális egyedszáma rendszerint hús alatt marad, évről évre ugyanazokat a gyepeket látogatják. A nagy pólingokkal együtt húznak be éjszakázni.

A cankók közül a tavi cankó (*Tringa stagnatilis*) rendszeres előfordulása (1–6 példány) és a terekcankó (*Xenus cinereus*) utóbbi években történt három észlelése érdemel említést.

Nyár végén, kora ősszel rendszeres a kőforgató (*Arenaria interpres*) és a vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*), általában egy időben 1–7 példányuk látható. Tavasszal a nászruhás példányok már jóval ritkábbak. A kőforgatónak szokatlanul erős átvonulása volt 1995 májusának végén, a legtöbbet, 23 példányt május 23-án látták a Papréten (Hadarics T., *pers comm.*).

Az ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*) ősszel, frontok idején, de nem minden évben fordul elő.

Az elárasztások szigetein rendszeresen fészkel a dankasirály (*Larus ridibundus*) és a szerencsesirály (*Larus melanocephalus*), egyes években a sárgalábú sirály (*Larus cachinnans*) is (9. táb-

lázat) (Hadarics *et al.*, 1991, 1993a). Ez utóbbinak ősszel néha meghökkenően nagy csapatai (max. 2000 példány) húznak be a tóra és az elárasztásokra.

Tavasszal kb. 300 példányos maximummal szokott tetőzni a kis sirály (*Larus minutus*) vonulása, de kis számban szinte egész nyáron és ősszel láthatók. Csüllöt (*Rissa tridactyla*) két alkalommal figyeltünk itt meg, 1996 novemberében és 1998 áprilisában. Egyszer, 1998. május végén és június elején fordult itt elő a vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) (Hadarics, 1999c).

Valamennyi, hazánkban előforduló csért megfigyeltük itt az elmúlt tíz évben egy vagy több alkalommal, különösen érdekes a sarki csér (*Sterna paradisaea*) 1993 és 2000 közötti négy előfordulása (Pellinger, 1993c; Hadarics, 2000). Néhány megfigyelése van a kenti csérnek (*Sterna sandvicensis*). A küszvágó csér (*Sterna hirundo*) majdnem minden évben fészkel itt. Mintegy száz évvel ezelőtti adatok vannak a kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) és a kis csér (*Sterna albifrons*) fészkelésére a térségben, ez utóbbi hosszú idő után 2001-ben fészkelte újra a közeli Fertőzugban. Mindhárom szerkőfaj rendszeres tavaszi átvonuló, de egyik sem fészkel rendszeresen. A fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*) még soha nem költött a Fertő hazai oldalán, a fattyúszerkőnek (*Chlidonias hybridus*) is csak egyszer volt számottevő telepe a Cikesben (9. táblázat). A kormos szerkő (*Chlidonias niger*) 2-300 példányos maximummal a leggyakoribb átvonuló. Kora őszi folyamatosan látható néhány példány (Pellinger, 1995).

A vízimadarak monitoringját ma több magyarosztrák projekt keretében végezzük (vadlúdszinkron, partimadár-számlálás, gémtelpek felmérése), ezek korántsem terjednek ki mindenre, de először adnak átfogó képet a magyar rész és az egész tó madárállományairól (Pellinger, 2000).

Az énekesmadarak közül csak néhány fajt emelek ki, amelyek hazai első előfordulását ezen a területen bizonyítottuk először, vagy igen ritkák. Ilyen a citrombillegető (*Motacilla citreola*), amely a Fertő túlpartján, a fertőrákosi parton került

bizonyításra először (Hadarics, 1990), majd 1992-ben és 1993-ban is a Nyéki-szálláson láttuk, sőt az előbbi meg is gyűrűztük (Hadarics & Pellinger, 1993b). Innen került bizonyításra a kékbegy „vörös csillagos” alfaja (*Luscinia svecica svecica*) ugyancsak 1993-ban (Hadarics *et al.*, 1993b). 1999-ben madárgyűrűzés során került meg egy rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*) (Szimuly & Mogyorósi, 2000).

A kormos varjú (*Corvus corone corone*) elterjedési területének megfelelően a nyugati határszélen, így Mekszikópuszta környékén is rendszeresen előfordul, fészkel és a dolmányos varjúval (*Corvus corone cornix*) alkotott hibridjei is megfigyelhetők, különösen a télen összeverődő nagyobb, 50–150 példányos csapatokban.

Habár a Fertőzugból számos előfordulása van, itt mindössze két alkalommal került szem elé a téli kenderike (*Carduelis flavirostris*). Hasonlóan csak két megfigyelése ismert a hósármánynak (*Plectrophenax nivalis*).

Mindezek mellett időnként ellenőrizetlen és többnyire ellenőrizhetetlen beszámolók röppennek fel külföldről – főleg németek – által megfigyelt ritka madarokról. A nagyszámú külföldi hobbimadarász között természetesen jó fajismeretű, éles szemű megfigyelők is akadnak szép számmal, akiknek jómagam is sok érdekes megfigyelést köszönhetek.

Látogathatóság

Mivel a terület fokozottan védett, nem látogatható. A rekonstrukció külső határának egy része egyben a fokozottan védett területnek is határa, ezért a fokozott védetség ellenére a nemzeti park által célra épített megfigyelőtornyokból a területek jól áttekinthetőek, a fészkelő és átvonuló madarak megfigyelhetőek. A Nyéki-szállás keleti oldalán álló – a Hansági-főcsatorna déli gátján gyalogosan megközelíthető – megfigyelőtornyból a Borsodi-dűlő egy része, és a Nyéki-szállás, a Fertőújlakra vezető országút keleti oldalán álló megfigyelőtornyból a Borsodi-dűlő, a Fertőújlak falu szélén álló toronyból a Cikes jól megfigyelhető. E három, a térképen is ábrázolt megfigyelőtorny szabadon

látogatható, a többi magasleshez csak engedéllyel és vezetővel lehet eljutni. A belépési korlátozókat mindenütt táblák jelzik, e korlátozások betartását a nemzeti park személyzete szigorúan ellenőrzi.

Szállás, vezetés, információk

A nemzeti park területére, élővilágára vonatkozó kiadványok az Igazgatóság sarródi központi épületében (Kócsagvár) megvásárolhatók, ugyanitt előzetes egyeztetés, illetve bejelentés alapján szakvezetés és szállás is igényelhető.

Jelentkezés: Fersch Attila osztályvezető
9435 Sarród, Rév, Kócsagvár
Tel.: (99) 537-620

Summary: Habitat reconstruction area at Mekszikópusztá

After the water regulation at Lake Fertő and the Hanság region, biota have gone through fundamental changes; among other habitats, shallow alkaline marshlands were destroyed. The National Park considers the reconstruction of these marshlands one of its main missions, and has been conducting the reconstruction for ten years. The re-flooded area became an important habitat for waterbirds, both migratory and breeding. For example, Pied Avocets and Black-necked Stilts, and occasionally Kentish Plovers and Ferruginous Ducks are breeding again in the area. The area is the most important gathering site for breeding Pochards in Hungary. It also has a special significance as a stopover site for wild geese and ducks, as well as for waders. Not only did we prove the first occurrence of several species and subspecies (such as Greater Sand Plover, Pacific Golden Plover and Red-spotted Bluethroat) in Hungary here, we also have information on the occurrences of a large number of species that are rare in Hungary or Central Europe. Admission to some parts of the area is free (observation towers shown on the map also can be visited without permits).

Irodalom

- Hadarics T. (1990): A citrombillegető (*Motacilla citreola*) (Pallas, 1776) első előfordulása Magyarországon. *Aquila* 96–97: 151–153.
- Hadarics T. (1996): Bütykös ásolúd (*Tadorna tadorna*) fészkelése Magyarországon. *Tűzok* 1: 124–127.
- Hadarics T. (1999a): A kis goda (*Limosa lapponica*) vonulása Magyarországon. *Szélkiáltó* 11: 6–16.
- Hadarics T. (1999b): Pásztorgém (*Bubulcus ibis*) előfordulása a Fertő mellett. *Tűzok* 4: 11–14.
- Hadarics T. (1999c): A vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) újabb előfordulása Magyarországon. *Tűzok* 4: 17–20.
- Hadarics T. (2000): A sarki csér (*Sterna paradisea*) újabb előfordulása Magyarországon. *Tűzok* 5: *in press*.
- Hadarics T. & Neuwirth N. (1998): Kanadai lúd (*Branta canadensis*) megfigyelése a Fertő mellett. *Tűzok* 3: 57–60.
- Hadarics T. & Pellinger A. (1993a): A sivatagi lile (*Charadrius leschenaultii*) első megfigyelése Magyarországon. *Aquila* 100: 274–276.
- Hadarics T. & Pellinger A. (1993b): A citrombillegető (*Motacilla citreola*) újabb előfordulása. *Aquila* 100: 279–282.
- Hadarics T., Mogyorósi S. & Pellinger A. (1991): Az ezüstsirály (*Larus argentatus*) újabb fészkelése Magyarországon. *Madártani Tájékoztató* 1991. július–december: 30–31.
- Hadarics T., Mogyorósi S. & Pellinger A. (1993a): A sárgalábú sirály (*Larus cahinnans*) újabb költése a Fertő tónál. *Madártani Tájékoztató* 1993. január–június: 24–25.
- Hadarics T., Mogyorósi S. & Pellinger A. (1993b): Vöröscsillagos kékbegy (*Luscinia svecica svecica*) első bizonyított előfordulása Magyarországon. *Madártani Tájékoztató* 1993. január–június: 26–27.
- Hadarics T., Antli I. & Pellinger A. (1998): Sarki lúd (*Anser caerulescens*) előfordulása a Fertő környékén. *Tűzok* 3: 60–63.
- Kárpáti L. (1984): Madártani hírek Sopron környékéről – 1983. *Madártani Tájékoztató* 1984. április–június: 93–96.
- Kárpáti L. (1989): A hazai Fertő-rész mint „madárparadicsom” szomorú realitásai és vizsgálati lehetőségei. *Soproni Egyetem Természeti Védelmi Különszám* 5: 40–45.
- Kárpáti L. (1993): Élőhely-rekonstrukció a Fertő-menti szikésken. *Madártani Tájékoztató* 1993. január–június: 11–15.
- Mogyorósi S. (1997): Bütykös ásolúd (*Tadorna tadorna*) újabb fészkelése Magyarországon. *Tűzok* 2: 112.
- Pellinger A. (1993a): A Fertő vadludairól. *Szélkiáltó* 7: 10–14.
- Pellinger A. (1993b): Ritka vadludak előfordulásai a Fertőn az 1991–92-es vonulási időszakban. *Madártani Tájékoztató* 1993. január–június: 32.
- Pellinger A. (1993c): Sarki csér (*Sterna paradisea*) a Fertő-tavon. *Aquila* 100: 277.
- Pellinger A. (1995): Szerkők (*Chlidonias sp.*) vonulásdinamikája a Fertőn. *Szélkiáltó* 10: 18–20.
- Pellinger A. (2000): A mekszikópusztai élőhely-rekonstrukciók hatása a fészkelő és vonuló madárrálmányokera. Kutatási jelentés. Sarród, 2000.
- Pellinger A. & Mogyorósi S. (2001): Az ázsiai pettyeslile (*Pluvialis fulva*) első magyarországi megfigyelése. *Tűzok* 6: 144–145.
- Szimuly Gy. & Mogyorósi S. (2000): Rozsdás nádiposzáta (*Acrocephalus agricola*) előfordulása a Fertő mellett. *Tűzok* 5: *in press*.

Pellinger Attila
Fertő-Hanság Nemzeti Park
H-9435 Sarród, Rév, Kócsagvár

Objektív előtt: a rozsdás sármány (*Emberiza caesia*)

A monotipikus rozsdás sármány csak a Nyugat-Palearktiszi kelet-mediterrán tájain fészkel. Elterjedési területe főleg Görögországra, Törökországra és Ciprusra koncentrálódik. Ezen országok mellett csak Albániában, Szíriában, Libanonban, Izraelben és Jordániában költ. Kötődik a köves, kopár, gyér fűvel és szürös bozóttal borított domb-ságokhoz. Rendszerint a tengerpartok közelében és szigeteken telepszik meg. Csak kivételesen hatol 1300 méter fölé. Fészket kövek vagy fűcsomók takarásában, többnyire száraz fűből és szőrből a földre építi áprilisban, de pótköltések

egészen júniusig elhúzódhatnak. 4-5, ritkán 6 tojást rak, amelyből a fiókák 12-14 nap után kelnek ki. A fiókákat – amelyek 12-13 nap után elhagyják a fészket – a földről felszedett apró rovarokkal és növényi részekkel eteti. A család a fiatalok kirepülése után rövid ideig még együtt marad, majd júliusban már elkezdik az őszi vonulást. Augusztus végével az utolsó példányok is elindulnak az Északkelet-Afrikában és az Arab-félsziget délnyugati részén található telelőhelyeik felé. Ekkor Szudántól délre, egészen a 11. szélességi fokig és Eritrea félsivatagi zónájáig benépesíti a

117. Nászruhás hím rozsdás sármány (*Emberiza caesia*). Izrael, Eilat, 1993. március (Cursorius/Leo J. R. Boon) – Adult male Cretzschmar's Bunting

118. Nászruhás tojó rozsdás sármány (*Emberiza caesia*). Izrael, Eilat, 1993. március (*Cursorius/Leo J. R. Boon*) – Adult female Cretzschmar's Bunting

száraz szavannákat, mezőgazdasági területeket és kerteket. Már február végén megkezdődik tavaszi vonulásuk a költőhelyek felé, amelyeket március végén és április elején érnek el. Eltévedt példányok eljutottak már néhányszor Nyugat- és Észak-Európa országaiba: Angliába, Franciaországba, Hollandiába, Németországba, Svédországba, Finnországba és a szomszédos Ausztriába is. Hazánkban még nem figyelték meg, de előfordulása várható, ezért kiemelt figyelmet kell fordítani minden „kertisármány-szerű” madár határozására, főleg áprilisban és az augusztustól októberig terjedő időszakban.

A rozsdás sármányt görögországi és törökországi nyaralásaink alkalmával, vagy Izraelben, különösen március közepén és végén Eilatban figyelhetjük meg legkönnyebben. Vonuláskor általában

nagyon szelídek, gyakran csapatosan táplálkoznak a parkok füves részein, ahol a mellékelt fotók is készültek. A madár általános megjelenésében nagyon hasonló a kerti sármányhoz. A hímek feje azonban jellegzetes ólomszürke, torka, kantárja és bajuszszávja pedig rozsdavörös. A szemgyűrűje – a kerti sármány sárgás szemgyűrűjével szemben – fehér. Alsótete és faroktöve szintén élénk rozsdavörös. A tojó a hímhez hasonló színezetű, de tompább árnyalatú, a feje és melle finoman sávozott. Az első téli tollazatú példányok határozása a legbonyolultabb. Négy fontos bélyeget kell azonosítani: a szemgyűrű és torok fehér színét, a faroktő rozsdásbarna árnyalatát és a harmadrendű evezők külső szegélyének erős rozsdavöröses árnyalatát. Hangja nagyon hasonló a kerti sármányéhoz.

Ecsedi Zoltán és ifj. Oláh János

Az ázsiai pettyeslile (*Pluvialis fulva*) első magyarországi megfigyelése

PELLINGER ATTILA ÉS MOGYORÓSI SÁNDOR

Egy öreg nászruhás – valószínűleg hím – ázsiai pettyeslilét figyeltünk meg 2000. május 14–15-én a Fertőújlak melletti élőhely-rekonstrukciós terület Borsodi-dűlő nevű részén. Az adatot a Nomenclator Bizottság hitelesítette, így ez a faj első bizonyított előfordulása Magyarországon.

A megfigyelés körülményei

Mindkét napon jó látási viszonyok voltak, valamennyi faji bélyeget sikerült megfigyelni a madáron, amely szinte állandóan egy alig szobányi, 2–3 cm-nyi vízborítású területen tartózkodott. A liléknél megszokottnál többet mozgott és minden közelébe kerülő partimadarat megtámadott és elzavart. Több megfigyelési pontról láttuk, ezek mintegy 150–400 m távolságban voltak a madártól. A megfigyeléshez 20–60-szoros nagyítású teleszkópokat használtunk. A madarat Helmut Spinler találta, tudomásunk szerint rajtunk kívül megfigyelték még: Hadarics T., Molnár B., Laczik D., Szimuly Gy., Riezing N., Ecsedi Z., Tar J., Vasas A., Szilágyi A., Zalai T., J. Laber. Valamennyi megfigyelő egyetértett a faj meghatározásával.

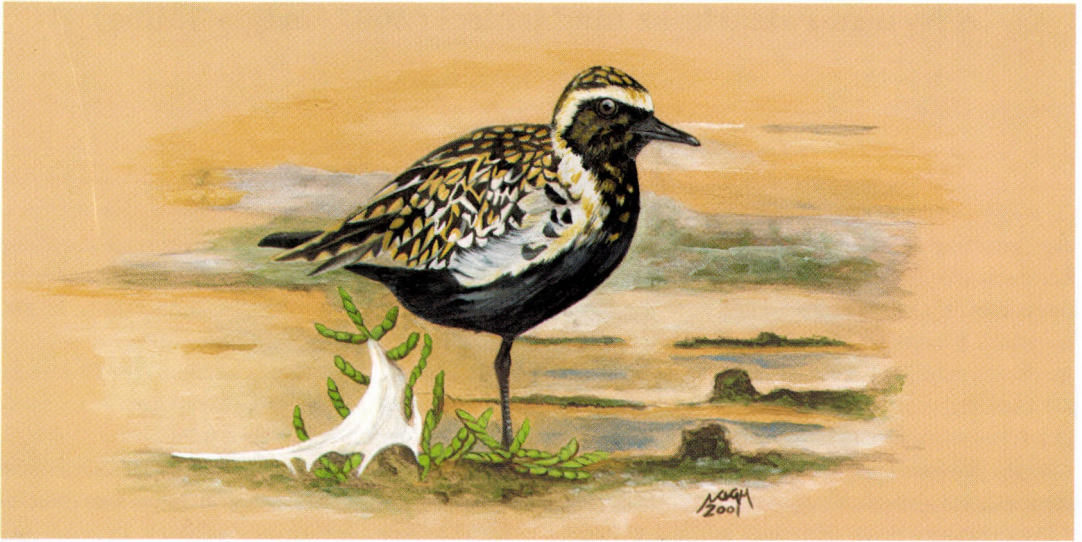
119. Öreg nászruhás ázsiai pettyeslile (*Pluvialis fulva*). Fertőújlak, Borsodi-dűlő, 2000. május 14. (Mogyorósi Sándor) – *Breeding plumaged Pacific Golden Plover*

A madár részletes leírása

Viselkedés: Folyamatosan a vízzel borított területen mozgott, minden partimadarat megtámadott és elűzött, testtartása a bicicére emlékeztetett, nyújtott nyakkal, kiegyenesedve állt, illetve lépkedett.

Testarányok: Mérete a piroslábú cankóéhoz hasonló, több fajt megfigyeltünk a közvetlen közelében, ezekhez jól lehetett viszonyítani. Lába hosszú, mert a csüdízület feletti rész arányában majdnem kétszer olyan hosszú, mint az aranylilénél. Nyaka hosszúnak látszik, ez adódhat a testtartásból is. A szárnycsúcs kb. 0,5 cm-rel túler a farok végén.

Színezet: A has és a begy fekete színezete majdnem eléri az összecsukott szárny vonalát, lehúzódik az alsó farokfedőkre, a has oldalán nem határozott vonallal válik el a testoldal világos színezetétől, hanem ott kisebb foltokkal megy át abba. A nagy és a középső szárnyfedők fekete-fehér mintázatúak voltak, feltűnő kontrasztban a hát aranybarna-fekete színezetével. A hátnak a barnásan mintázott része egészen az összecsukott szárny hegyéig terjedt, azaz a harmadrendű evezők is ilyen mintázatúak voltak, s alóluk a kézevezők nem, vagy csak olyan kicsit nyúltak ki, hogy az ilyen nagy távolságból nem látszott. A szárnybélés szürke színét több alkalommal több megfigyelő – ám nem mindenki – látta, mert repülni csak egy-két alkalommal, akkor is csak kis távolságra repült. Két alkalommal mindkét szárnyát kinyújtotta az ég felé. A homlokára magasan felhúzódott a fehér színezet. Az arc, nyak és begy fekete színezetét széles, élesen határolt fehér sáv választotta el a fejtető, nyakszirt és hát „aranylilés” mintázatától (ez utóbbi a tarkónál egészen elkeskenyedett). A fehér sáv a szárnyhajlat után már nem vált el élesen a fekete hasfolttól, bizonyos testhelyzetekben úgy látszott, mintha a fekete szín a szárny alá is behúzódna. Viszont amikor a madár a szárnyát kinyújtotta az ég felé, lát-

120. Öreg nászruhás ázsiai pettyeslile (*Pluvialis fulva*) (Nagy Gyula festménye) – Breeding plumaged Pacific Golden Plover

szott, hogy az egyszínű szürke szárnybélés és a fekete testoldal között egy jól elkülönülő fehér sáv húzódik végig. Az alsó farokfedők teljesen feketék voltak. Ebből arra következtettünk, hogy a madár hím példány volt, Golley & Stoddart (1991) szerint ugyanis az alsó farokfedők tájékának fekete vagy fehér színezete, illetve különböző mértékű fekete-fehér tarkasága az amerikai és az ázsiai pettyeslilénél is előfordul, s e bélyeg sokkal inkább használható mindkét fajnál az ivarok határozására, mint a két faj egymástól való megkülönböztetésére. Csőre és lába fekete színű.

Hangját nem hallottuk.

A madárról a távolság miatt csak igen gyenge minőségű bizonyító fényképfelvételek készültek.

A faj elterjedése és európai előfordulása

A faj költőterülete az észak-szibériai tundrán húzódik a Jamal-félszigettől a Csukcs-félszigeten át egészen Nugat-Alaszkáig (Dunn *et al.*, 1987). Európa majd minden országában előfordult már (Lewington *et al.*, 1991), főleg a júliusban és augusztusban, illetve az őszi időszakban. Érdekesként említhető, hogy Finnországban 79 hitelesített adata van (Lindroos, *in litt.*). 1997-ben egy pár fészkel a Norvégiához tartozó Svalbardon (Mjøs, *in litt.*).

Summary: The first observation of Pacific Golden Plover (*Pluvialis fulva*) in Hungary

One adult, probably a male Pacific Golden Plover was observed in breeding plumage in the Borsodi-dűlő part of the habitat-reconstruction area near Fertőújlak on 14–15th May, 2000. The observation was verified by the Hungarian Checklist and Rarities Committee, thus, this is the first proven record of the species in Hungary. The article contains the conditions of the observation and a detailed description of the bird observed, and also briefly reviews the distribution and the occurrences of the species in Europe.

Irodalom

- Dunn, J. L., Morlan, J. & Wilds, C. P. (1987): Field identification of forms of Lesser Golden-Plover. In: *International Bird Identification. Proceedings of the 4th International Identification Meeting Eilat 1st–8th November 1986*. International Birdwatching Center, Eilat. p. 28–33.
- Golley, M. & Stoddart, A. (1991): Identification of American and Pacific Golden Plovers. *Birding World* 4: 195–204.
- Lewington, I., Alström, P. & Colston, P. (1991): *A field guide to the rare birds of Britain and Europe*. Domino Books, St. Helier.

Pellinger Attila & Mogyorósi Sándor
Fertő-Hanság Nemzeti Park
H-9435 Sarród, Rév, Kócsagvár

A Nyugat-Palearktisz madárhírei (2001. május-július)

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: KÓKAY SZABOLCS

Az ausztriai Fertőzugban (Seewinkel) egyre kerülnek elő az olyan fajok, melyeknek itthon is nagyon örülnénk, és valószínűleg át is látogatnak hozzánk. Következzenek hát a mostani időszak madarai: május 11-én egy öreg rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*), május 9-én egy öreg kis lilik (*Anser erythropus*), május 6-án egy sarki csér (*Sterna paradisaea*), április 19-én pedig egy citrombillegető (*Motacilla citreola*).

Az észak-norvégiai Finnmark tartomány három új fajjal gazdagította az ország faunáját: május 24–29. között egy fehérszárnyú pacsirtát (*Melanocorypha leucoptera*) láttak, június 1-jén egy kanadai lile (*Charadrius semipalmatus*), négy nappal később pedig egy fekete sas (*Aquila clanga*) került elő.

Május 4-én egy rossz állapotban lévő, a szubtrópusi alfajhoz tartozó mediterrán vészmadarat (*Calonectris dimedea borealis*) találtak Spanyolországban, a szárazföld belsejében (La Rioja körzet, Észak-Spanyolország).

Július 20-án figyelték meg az első dolmányos albatroszt (*Diomedea melanophris*) Hollandiában. Kilenc nappal később egyet Norvégiában is megfigyeltek.

A kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) nem tartozik a ritka madarak közé Európában. Két adata azonban közlésre érdemes. Svájcban idén költött először vadon (2 pár Fanelnél). Szardínia szigetről szinte teljesen kipusztították, 1994-től 1998-ig minden évben 1000 példányt lőttek le. Meg is lett az eredménye: idén egyetlen kolóniában, összesen 4 pár maradt.

Első alkalommal szólalt meg a Nyugat-Palearktiszban az amerikai bölömbika (*Botaurus lentiginosus*)! Május 16-ától egy hónapon keresztül hallottak egy példányt Dániában (ez az országban a második adata).

A középkócsag (*Egretta intermedia*) harmadik

régióon belüli, illetve első európai megfigyelése május 30-án, Olaszországban, egy Róma közeli halastavon történt. Legalább június 24-ig itt tartózkodott a madár.

Május 3-án egy kétes eredetű marabu (*Lepoptilos crumeniferus*) tartózkodott a spanyolországi Coto Doñana Nemzeti Parkban.

A tarvarjú (*Geronticus eremita*) idei költési eredményeiről következzen néhány sor: Bireciknél (Törökország) 42 öreg példány 19 fiókát nevelt. Marokkóban, a fő kolóniában (Tifnit) 65 pár költött.

A bőbitás darázsölyv (*Pernis ptilorhynchus*) megfigyeléseinek száma évről évre növekszik Izraelben. Április 24. és május 21. között minimum 21 példányt jegyeztek föl.

Ausztriában, a visszatelepítési program keretében eddig már hét saskeselyű (*Gypaetus barbatus*) fióka repült ki. Németországban, a balti-tengeri Rügen szigetén egy gyűrű nélküli fiatal példányt láttak. Ugyanilyen eséllyel Magyarországon is fölbukkanhat egy ilyen kóborló egyed!

A fakó keselyű (*Gyps fulvus*) utolsó hazai adata 1995-ből származik. Június 30-án Bécs fölött egy magasan áthúzó, 34 madárból áll csapatot láttak! Egy 18 példányos csapat döbentette meg a holland madarászokat. A madarakat július 3-án fedezték föl, és 9-éig Hollandiában tartózkodtak. Egy közülük színes gyűrűt viselt, melyet 1999-ben raktak rá Spanyolországban.

A Sziciliát Olaszországtól elválasztó Messinai-szorosban ragadozószámlálás folyik évek óta. Április és május folyamán összesen 115 fakó rétihéja (*Circus macrourus*) kelt át a szoroson. Ez európai rekordnak számít. Ugyanitt két barátkeselyűt (*Aegypius monachus*) is észleltek, mely 1950 óta először fordult elő Olaszországban.

Ismét volt Eleonóra-sölygő (*Falco eleonorae*) Helgolandon (május 24.).

1972 óta először költött Dániában a vándorsólyom (*Falco peregrinus*).

Első alkalommal költött a daru (*Grus grus*) Hollandiában. A pár egyetlen fiókát nevelt.

Valószínűleg egyetlen pártásdaru (*Anthropoides virgo*) látogatta végig Skandináviát. Május 20–23. között Svédországban, 24–26. között és június 14-én Finnországban került elő. A Duna-deltában is megfigyeltek egy példányt június elején.

Európa kontinentális részén először költött a futómadár (*Cursorius cursor*). Spanyolország déli részén, egy minden eddiginél nagyobb beáramlás után hat madarat találtak egy, a madarak biztonsága miatt titokban tartott területen. Egy frissen kikelt fióka volt a madarakkal.

Svédországban az idei évben harmadik székcseréfként előkerült a keleti székcicsér (*Glareola maldivarum*) is. A Falsterbo-félszigeten tartózkodott egy madár július 2-ától legalább augusztus 30-áig. Erősen védlett, azonban a DNS-analízishez begyűjtött tollakról kiderült, hogy azokat bibecek és seregélyek hullatták el!

Hollandia hatodik fehér farkú lilebíbicének keresése eredményezte az ország hetedik sivatagi liléjét (*Charadrius leschenaultii*).

Következzenek a fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*) adatai. Csehországban új faj volt (Tovarov, június 2.), Észtországban az első, illetve második megfigyelése (május 18., június 19.), Lengyelországban a negyedik megfigyelése (Gdański-öböl, május 14.), Ausztriában harmadik (az osztrák–német határnál május 12–18. között), Lészvosz szigetén szintén harmadik (május 7.), Hollandiában pedig a hatodik (június 23.). Romániában 6 pár fészkelését állapították meg teljes bizonyossággal.

A rozsdástorkú partfutó (*Calidris ruficollis*) az egyik legritkábban előforduló szibériai partfutófaj (főként nehéz azonosíthatósága miatt). Az idei nyár eredményesnek bizonyult: június 21–22-én Finnországban (4. adat), július 8-ától 12-éig pedig Norvégiában (2. adat) figyelték meg.

A bulgáriai Atanasovska-tónál két cankópartfutót (*Tryngites subruficollis*) figyelték meg május 8-án (eddig mindössze egy adata volt). Szintén

121. Türk hantmadár (*Oenanthe finschii*). Nemrut-kráter, Törökország, 2000. június (Szilágyi Attila) – *Finsch's Wheatear*

májusban két dürgő hím példányt láttak Hollandiában.

A vékonycsőrű pólingnak (*Numenius tenuirostris*) (a faj ritkasága miatt) nem csak az adott időszakon belüli adatait vesszük számba. 1995 októberében Lengyelország délnyugati részén, a Lublin melletti Siemien-halastavakon került elő. Ez a faj hatodik lengyel adata. 1996 vagy 1997 novemberében egy frissen elpusztult, valószínűleg fiatal példányt találtak Hollandiában, a német határtól 400 méterre!

A Pó-deltában került elő Olaszország harmadik fecskesirálya (*Larus sabini*). A fiatal madarat először július 4-én figyelték meg, majd augusztus 18-áig többször újra előkerült (valószínűleg ugyanaz a példány). A madár mindkét alkalommal kis sirályok között mozgott.

Ne csak rossz hírt olvassunk Szardíniáról: Cagliari mellett egy 4500 páros vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) telepet találtak. Májusban feltűnően sok megfigyelése volt a fajnak Svájcban: május 10-én 5+1 példányt észleltek, 11-én pedig 13-at láttak a Neuchâtel-i-tavon (északnyugaton, a francia határnál).

Az amerikai sirató gerle (*Zenaida macroura*) svédországi első példányát június 3–11. között figyelték meg Södermanland megyében (Stockholm mellett).

Idén is visszatért a keleti kakukk (*Cuculus saturatus*) Finnországba (az orosz határhoz közel, Lieksa mellett). Május 17. és július 4. között többször megfigyelték, sőt meg is gyűrték.

Ismét „tüllött” a célon néhány vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*) (csak nekünk nem jutott belőlük). Május folyamán Dániában, Németországban, Norvégiában, Svédországban és Finnországban, júniusban pedig Svédországban került elő 1-1 madár.

Ausztria utolsó csonttollúit (*Bombycilla garrulus*) május 1-jén látták Bécsben. Spanyolországban pedig mindössze második alkalommal fordult elő a faj (május 17-én a Pireneusokban).

Az utóbbi években több megfigyelése származik Bulgáriából a türk hantmadárnak (*Oenanthe finschii*). Még költését is feljegyezték. Idén azonban korrigálták a megfigyeléseket. Valószínűleg az apáca- és déli hantmadár (*Oenanthe pleschan-*

ka × *hispanica*) hibridje csapta be a megfigyeltet.

A kék kövirigó (*Monticola solitarius*) Európában tipikusan mediterrán elterjedésű faj. Ennek ellenére idén költött Svájcban, a Rhône völgyében (nem is első alkalommal!).

A bajszos poszáta (*Sylvia cantillans*) rendszeresen fölbukkan tőlünk északabbra. Április 30-án Lengyelországban, május 19-én pedig Norvégiában került meg. Ideje lenne a rajtunk átmenő példányok közül legalább egyet megfigyelni.

Ha a szuharbújó (*Cisticola juncidis*) eljutott Dániába (július 16–17-én észleltek egy éneklő madarat), akkor nálunk, mint a költőterületével szomszédos országban, joggal várhatnánk megjelenését.

Körülbelül 30 pásztormadár (*Strunus roseus*) megfigyelés volt júniusban Angliában. Május és június folyamán kisebb inváziója volt Ausztriában, Olaszországban pedig évek óta az idei volt az első nagy invázió (május 22. után jelentek meg). Ezenkívül Dél-Franciaországban figyelték meg 10-es, 20-as csapatait május és június folyamán, valamint magányos madarakat Svédországban és Hollandiában.

122. Kanadai lile (*Charadrius semipalmatus*). Nova Scotia, Kanada, 1994. augusztus (ifj. Oláh János) – Semipalmated plover

Érdekes madármegfigyelések, 2001. május–július

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: HADARICS TIBOR

E rovat számára kérjük beküldeni folyamatosan, vagy legkésőbb a lent megadott határidőig azon madárfajok adatait, amelyek magyar nevét *dólt betűvel* szedték a *Magyarország madarainak jegyzéke* című összeállításban (Tüzek 1: 42–48). Természetesen helyt adunk gyakori fajok szokatlan helyen, a szokásostól eltérő időben vagy mennyiségben való megfigyeléseinek is. A lap évi négy számában mindig a megjelenést megelőző időszak adatait közöljük, az alábbiak szerint (zárójelben az adatok beküldési határideje):

1. szám: november–januári adatok (február 10.)

2. szám: február–áprilisi adatok (május 10.)

3. szám: május–júliusi adatok (augusztus 10.)

4. szám: augusztus–októberi adatok (november 10.)

Felhívjuk a figyelmet, hogy a határidők lejártá után is lehet még adatokat beküldeni, mivel az anyag végleges lezárására csak később kerül sor, s így akár az utolsó pillanatban érkezett adatok is bekerülhetnek a lapba. Saját munkánk megkönnyítése érdekében azonban kérünk mindenkit, hogy lehetőleg tartsa be a határidőket.

Az adatok beküldésekor kérjük megjelölni a pontos dátumot (től–ig); a megfigyelés pontos helyét (településhatár és közelebbi hely); a példányszámokat; ha megállapítható, a kort és az ivart; valamint a megfigyelő(k) nevét (kettőnél több megfigyelő esetén kérjük aláhúzással vagy valamilyen más módon megjelölni azt, hogy kinek a nevét szerepeltessük az adat mellett *Kovács P. és társai* formában, mert minden megfigyelő nevének kiírására terjedelmi okok miatt nincs lehetőségünk). Az adatokat dr. Hadarics Tibor címére (H-9400 Sopron, Ív utca 14. II./4., e-mail: sitke@axelero.hu) kérjük beküldeni. Ha a megfigyelt madárról fénykép is készült, azt íj. Oláh János címére (H-4032 Debrecen, Tarján utca 6.) kérjük eljuttatni. A fényképek sérülésmentes visszajuttatásáról gondoskodunk. Diát, színes vagy fekete-fehér papírpépet egyaránt be lehet küldeni.

Az adatok hitelességéért kizárólag a megfigyelők felelnek. *A csillaggal (*) jelzett adatokat a Nomenclator Bizottság még nem hitelesítette, így azokat a Bizottság állásfoglalásáig fenntartással kell fogadni, idézésük kerülendő, ezért ezen adatoknál a megfigyelő nevét sem közöljük.*

Nyomatékosan kérünk mindenkit, hogy a hitelesítendő fajokról a megadott időpontokig a Nomenclator Bizottság számára is küldje el a részletes leírát.

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps grisegena*): 05.01-jén a Biharugrai-halastavakon 1 (Palercsik J. – Vasas A.); 05.02-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Vasas A.); 05.05-én a hortobágyi Gyökérkúti-halastavon (Szilágyi A. és társai) és a nádudvari Ózesen (Végyvári Zs. és társai) 3-3, a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 ad. (Ciconia Klub); 05.06-án a nádudvari Ózesen 2 (Oláh J.); 05.07-én a hortobágyi Gyökérkúti-halastavon 1 ad. (Konyhás S.); 05.08-án a nádudvari Ózesen 3 ad. (Konyhás S.); 05.09-én a Gyökérkúti-halastavon 3 ad. (Konyhás S.); 05.11-én a nádudvari Ózesen 2 (Végyvári Zs.), a Gyökérkúti-halastavon 7 (Kovács A. – Simay G.); 05.12-én a nádudvari Ózesen 1 (Végyvári Zs.); 05.14-én a tiszasülyi Tamásháti-halastavon 1 (Szilágyi A. – Zalai T.); 05.16-án a Gyökérkúti-halastavon

3 ad. (Konyhás S.); 05.17-én Görbeháza mellett (Nagy-Kapros) 3 (Simay G.); 05.18-án a balmazújvárosi Magdolnában 2 (Végyvári Zs.), Drégelypalánk határában (Csadó) 1 (Horváth G. – Selmeczi Kovács Á.); 05.19-én a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon 1 (Tokody B.), a nádudvari Ózesen 1 ad. (Konyhás S.); 05.20-án az Apaj melletti új halastavakon 1 ad. (Kókay Sz. és társai); 05.21-én a Szegedi-Fertőn 1 ad. (Kókai K.); 05.22-én a hortobágyi Gyökérkúti-halastavon 1 ad. (Konyhás S.); 05.24-én Görbeháza mellett (Nagy-Kapros) 8 (Málnás K. és társai); 05.30-án a Biharugrai-halastavakon 1 (Czirle Cs. – Weszelinov O.); 06.19-én ugyanott 2 (Vasas A. és társai); 06.24-én a debreceni Fancsikai-tavakon 1 pár + 1 pull. (Debreceni J. – Weszelinov O.); 07.01-jén a Szegedi-Fertőn 1 ad. (Domján A. – Tokody B.; Kókai K.); 07.10-én a Csongrád melletti Bokrosi-víztárolón 1 ad. (Pigniczki Cs. – Jaszenovics T.); 07.17-én a hortobágyi Gyökérkúti-halastavon 1 juv. (Konyhás S.); 07.22-én a Hortobágyi-halastavon 1 pld. került szem elé (Weszelinov O. és társai).

füles vöcsök (*Podiceps auritus*): A hortobágyi Gyökérkúti-halastavon 05.05-én (Emri T. és társai) és 05.11-én (Kovács A. és társai) láttak 1 ad. nászruhásh pld.-t.

Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*): A Hortobágyon öt telepen összesen 180–200 pár költött: három telep volt a Hortobágyi-halastavon, ahol összesen 70–80 pár fészkelte, egy a Kunkápolnási-mocsarak Kis-Darvas-fenék nevű részén, egy kisebb pedig a nádudvari Német-szigetben, utóbbi két telepen összesen 110–120 pár költött (Kovács G.); ennek megfelelően a faj a Hortobágyon rendszeresen megfigyelhető volt, legnagyobb számban a Hortobágyi-halastavon: 05.01. és 05.06. 10 (Végyvári Zs.), 05.07. 41 (Konyhás S.), 05.09. 30 (Konyhás S.), 05.14. 50, 05.16. 230 (Végyvári Zs.), 05.19. 80 (Tokody B.), 05.21. 20–25 (Sós E. – M. Duffy), 05.22. 35 (Végyvári Zs.), 05.27. 25 (Konyhás S.), 06.01. 20 + 40 (Végyvári Zs.), 06.02. 45–50 (Schmidt A. és társai), 06.03. 10 (Emri T. – Zöld B.), 07.12. 10–12 (Schmidt A. – M. Foster), 07.13. 60, 07.19. 30, 07.21. 20 pld. (Végyvári Zs.); a Hortobágy más halastavaiban is mutatkoztak időnként nagyobb számban a madarak: 05.07. Gyökérkúti-halastó 16, 05.09. ugyanott 12 (Konyhás S.), 05.11. ugyanott 14 (Kovács A. – Simay G.), 06.16. Gyökérkúti- és Derzsi-halastó kb. 15 (Kovács A. és társai), 07.12. Akadémiai-halastó 10–12 (Schmidt A. – M. Foster), 07.18. ugyanott 40 pld. (Konyhás S.). A délnyugati pusztákon lévő telepek környékén is nagy számban lehetett látni a kis kárókatonákat: 05.05. Kunkápolnási-mocsár 106 (Kovács G.), 05.11. Ózes 25 (Végyvári Zs.), 05.15. Német-sziget 36 (Kovács G.), 05.17. Ózes 10 (Végyvári Zs.), 05.19. ugyanott 60 (Konyhás S.), 05.22. Kunkápolnási-mocsár 180 (Kovács G.), 05.26. Ózes 40 (Konyhás S.), 05.28. ugyanott 10 (Végyvári Zs.), 06.09. Kunkápolnási-mocsár 120 pld. (Kovács G.). A Hortobágyon kívül 05.20-án Szegeden (a belváros felett) 3 (Székely Z. – Tokody B.); 05.24-én ugyanott 5 (Tokody B.); 06.09-én a geszti Begécsi-víztárolón 6 (Vasas A.); 06.09–10-én a Biharugrai-halastavon 1 (Tögye J.); 06.16-án a Kis-Balaton Zimány nevű részén 1, a Keleti-berekben 8 (Legányi M. – Vasuta G.), a Biharugrai-halastavon 8 (Tihanyi G. – Tögye J.), a geszti Begécsi-víztárolón 3

(Vasas A. és társai); 06.19-én a Biharugrai-halastavakon 4 (Vasas A. és társai); 06.23-án a Rétszilasi-halastavakon 1 ad. (Legányi M. – Vasuta G.); 07.01-jén a Szegeci-Fertőn 3 (Tokody B. – Domján A.); 07.03-án a Kis-Balaton II. ütemén 13 (Vámosi K. és társai); 07.07-én a Tisza-tó Valki-medencéjében 1 (Zalai T.); 07.10-én a Kis-Balaton II. ütemén (Zimány) 13 (Balázs P.); 07.27-én a Biharugrai-halastavakon 4 (Palercsik J. – Vasas A.); 07.28-án ugyanott 3 (Vasas A. és társai); 07.29-én a Szegeci-Fertőn 1 pld.-t láttak (Kókai K.). A Tiszaaljár melletti Alpári-réten 5 pár költött (Pigniczki Cs.), ott 07.28-án 40 madarat láttak (Legányi M. – Vasuta G.).

Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*): 05.11–12-én* 1 subad madarat láttak a fertőújlaki Nyéki-szálláson. 07.29-én* 1 imm. (3y) pld. bukkant fel a tömörkényi Csaj-tavon.

Nagy kócsag (*Egretta alba*): 2001-ben a Hortobágyon 12 telepen 1379 pár költött (Végvári Zs., Szilágyi A.).

Batla (*Plegadis falcinellus*): A Hortobágyon, a Kunkápolnásimocsár Kis-Darvas-fenek nevű részén 3-4 pár, a Hortobágyi-halastavon 1-2 pár fészkelte (Kovács G.), ennek megfelelően a legtöbb adat is a Hortobágyról származik: 05.06. Hortobágyi-halastó 1 (Végvári Zs.), Nádudvar, Őzes 3 (Oláh J.); 05.09. Nagyváni-pusztá 1 (Kovács G.); 05.16. Hortobágyi-halastó 2 (Tar J.); 05.25. Kunkápolnásimocsár 5 (Kovács G.); 06.14. Nagyváni-pusztá 1 (Kovács G.), 06.16. Fényesi-halastó 2 (Kovács A. és társai); 06.22. ugyanott 1 (Domján A. és társai); 06.24. Zám-pusztá 5 (Kovács G.), Fényesi-halastó 1 (Ecsedi Z. – Oláh J.; Tar J.); 06.25. Fényesi-halastó 2 (Szilágyi A. – Zalai T.); 07.01. ugyanott 1 (Emri T. – Gyüre P.); 07.04. ugyanott 2 (Zalai T.); 07.11. Zám-pusztá 1 (Tar J.); 07.12. Fényesi-halastó 1 (Schmidt A. – M. Foster); 07.13. Akadémiai-halastó 1 (Konyhás S.); 07.14. Fényesi-halastó 1 (Zalai T.); 07.15. Hortobágyi-halastó 4 (Kovács G.); 07.17. Polgári- és Hortobágyi-halastó 1-1 (Ecsedi Z. és társai); 07.18. Akadémiai-halastó és Kékes 2-2 (Konyhás S.); 07.21. Polgári- és Hortobágyi-halastó 1-1 pld. (Ecsedi Z. és társai). A Hortobágyon kívül 05.05-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Mogyorósi S. – Pellinger A.); 05.09-én az Abádszalók melletti Meleghtanyai-ülepítőkönn 1 (Zalai T.); 05.23-én a szegedi Fehér-tavon 1 (Tokody B. – Domján A.); 05.24-én a Körömszpusztai-víztárolón 1 (Vasas A.); 05.30-án a szegedi Fehér-tavon 1 (Domján A. – Tokody B.); 06.18-án a Szegeci-Fertőn 1 pld.-t láttak (Tokody B.).

Kanalasgém (*Platalea leucorodia*): A Hortobágyi-halastavon 300, a Kunkápolnásimocsárban 90 (Szilágyi A., Végvári Zs.), a nádudvari Német-szigetben pedig 40 pár költött 2001-ben (Kovács G.).

Fekete hattyú (*Cygnus atratus*): 07.27–28-án* 1 imm. pld.-t láttak a Tata melletti Réti-halastavakon, ugyanezt a – valószínűleg fogságból szökött – madarat 07.31-én* a naszályi Ferenccsaj-tavon látták észlelték.

Vetési lúd (*Anser fabalis*): 06.03-án 1 pld.-t észleltek a Tisza-tó Abádszalóki-öblében (Zalai T.).

Nagy lilik (*Anser albifrons*): 06.09-én 1 pld. került szem elé a Hortobágyi-halastavon (Emri T. – Gyüre P.).

Kanadai lúd × **nyári lúd** **hibrid** (*Branta canadensis* × *Anser anser*): A fertőújlaki élőhely-rekonstrukciós területen folyamatosan jelen volt 1 pld.: 05.01-jén*, 05.30-án* és 06.10-én* a Borsodi-dűlőben, 05.26-án* és 06.10-én* a Nyéki-szálláson látták.

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*): 05.06-án* a Biharugrai-halastavon 1 ad. tojó; 05.08–09-én* és 05.13-án* Apajon (Szűnyog- és Apaj-pusztá) 1 ad. hím pld.-t figyeltek meg.

Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): 05.01-jén a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 tojó (Hadarics T. – Váci M.); 05.02-án ugyanott 5 (Pellinger A.); 05.03-án ugyanott 4 (Pellinger A.); 05.05-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Emri T. – Gyüre P.), a tömörkényi Csaj-tavon 1 hím + 3tojó (Domján A. és társai), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3 (Pellinger A. – Mogyorósi S.); 05.05–06-án a nádudvari Őzesen 4 (Végvári Zs. és társai; Kovács G.; Oláh J.); 05.07-én Kardoskúton 1 tojó (Tokody B.); 05.12-én a kabai cukorgyár ülepítőin 1 gácsér (Oláh J.), a nádudvari Őzesen 1 pár (Végvári Zs.), a Polgári-halastavon 1 gácsér (Oláh J.); 05.13-án a Szegeci-Fertőn 6 (Nagy T. – Göblyös D.); 05.14-én a sárkeresztúri Sárkány-tavon 1 gácsér + 2 tojó (Hollósi Z.); 05.15-én a nádudvari Őzesen 5 (Kovács G.; Tar J.); 05.16-án a szegedi Fehér-tavon 2 gácsér (Tokody B. – Domján A.); 05.17-én a nádudvari Őzesen 5 (Végvári Zs.); 05.18-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.); 05.19-én a szabadszállási Zab-széken 7 (Nagy T.), a nádudvari Őzesen 1 ad. gácsér (Konyhás S.); 05.20-án a naszályi Ferenccsaj-tavon 1 ad. gácsér (Csonka P. – Kovács K.); 05.25-én a kabai cukorgyár ülepítőin 1 gácsér + 1 tojó (Tögye J. – Ványi R.); 05.26-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 5 (Váci M.), a sárkeresztúri Sárkány-tavon 2 gácsér + 1 tojó (Zalai K. – Oláh S.), a nádudvari Őzesen 4 ad. (Konyhás S.); 05.27-én a Biharugrai-halastavon 1 (Tögye J.); 05.30-án a fülöpszállási Kelemen-széken 1 tojó (Nagy T. és társai); 06.02-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A. – J. Laber), a geszti Begécsi-víztárolón 1 tojó (Tögye J.); 06.03-án (Konyhás S.; Nagy T. és társai) és 06.05-én (Zalai T.) a Hajdúszoboszlói-halastavon 1 ad. tojó; 06.05–08-ig a debreceni szennyvíztisztító ülepítőjén 1 tojó (Pásti Cs.); 06.24-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.); 06.26-án a Szegeci-Fertőn 1 (Tokody B. és társai); 07.02-án a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Mészáros Cs.); 07.13-án a sárkeresztúri Sárkány-tavon 1 ad. (Fekete S. – Szél L.); 07.14-én a szabadszállási Zab-széken 1 ad. (Pigniczki Cs.); 07.18-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Pellinger A.); 07.19–20-án (Hadarics T. – Pellinger A.) és 07.22–24-ig (Pellinger A.; Mogyorósi S.) ugyanott 2 ad. madarat észleltek.

Fütyülő réce (*Anas penelope*): Kaptunk néhány átnyarálasra utaló adatot: a fülöpszállási Kelemen-széken 06.08-án, 06.15-én és 06.29–30-án (Pigniczki Cs.), a Szegeci-Fertőn 06.10-én (Kókai K. – Cseh J.), 06.16–18-ig (Tokody B. – Domján A.) és 07.14-én (Kókai K.), a hortobágyi Gyökérkúti-halastavon 06.16-án (Kovács A. és társai), a gátéri Fehér-tavon 07.07-én (Pigniczki Cs. – Szigeti B.) láttak 1-1 gácsért.

Kendermagos réce (*Anas strepera*): 07.01-jén a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1530 pld.-t számláltak (Mogyorósi S.).

Kanalas réce × **kékszárnnyú réce** **hibrid** (*Anas clypeata* × *Anas discors*): A fertőújlaki Borsodi-dűlőben 05.26-án*, 05.30-án* és 06.03-án* láttak 1 ad. hím pld.-t.

Üstökösreçe (*Netta rufina*): 05.01-jén a Biharugrai-halastavakon 3 gácsér + 1 tojó (Palercsik J. – Vasas A.); 05.04-én a naszályi Ferenccsaj-tavon 2 ad. gácsér (Riezing N.); 05.05-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 pár (Vasas A. és társai), a hahóti tőzegbányatavaknál 1 gácsér (Ciconia Klub); 05.09–11-ig Hahót közelében (tőzegbányatavak) 1 pár (Ciconia Klub); 05.11-én a naszályi Ferenccsaj-tavon 3 ad. gácsér (Riezing N.); 05.13-án a Rétszilasi-halastavakon 2 gácsér (Magyar G. és társai); 05.14-én a tatai Réti-halastavon 1 gácsér + 1 tojó (Bátyk G.); 05.16-án a fer-

tőüljaki Borsodi-dűlőben 417 gácsér + 48 tojó (Riezing N.); 05.19-én ugyanott kb. 600 (Mogyorósi S. – Hadarics T.), a hahóti tőzegbányavaknál 1 pár (Ciconia Klub); 05.20-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 8 (Csonka P.); 05.26-án a fertőüljaki Borsodi-dűlőben 550 gácsér + 25 tojó (Hadarics T. – Pellinger A.); 05.30-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 8 pld.-t láttak (Csonka P.). 06.02-án a tömörkényi Csaj-tavon 1 tojó (Nagy T.); 06.07-én a fertőüljaki Borsodi-dűlőben 104 (Riezing N.); 06.09-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 ad. tojó (Riezing N.); 06.11-én ugyanott 7 gácsér (Bátky G. – Bátky K.); 06.12-én ugyanott 23 (Csonka P.); 06.14-én a fertőüljaki Borsodi-dűlőben 150 (Gulyás K. Cs. – Vasuta G.); 06.16-án Balatonhídvégnél a Kis-Balatonon 1 tojó (Legányi M. – Vasuta G.), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 36 (Csonka P.); 06.17-én a fertőüljaki Borsodi-dűlőben 1 ad. tojó + 5 pull. (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 06.19-én ugyanott 320 (Riezing N.); 06.24-én a Biharugrai-halastavakon 2 gácsér + 2 tojó (Tőgye J.); 06.26-án a Fertő Balhöz közeli részén (Körcsatorna) 1 ad. tojó + 2 pull. (Mogyorósi S.); 06.29-én a hortobágyi Ohati-halastavon 1 gácsér (Bátky K. és társai); 07.01-jén a fertőüljaki Borsodi-dűlőben 760 (Mogyorósi S.); 07.06-án Hidegség határában, a Fertő egyik belső taván (Hidegségi-tó) 2 tojó + 13 juv. (Mogyorósi S.); 07.08–09-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 13 (Csonka P.); 07.11-én ugyanott 16 (Csonka P.); 07.13-án a Dinnyési-halastavakon 5 tojó vagy juv. (Fekete S. – Szél L.); 07.14-én a Rétszilasi-halastavakon 1 pár (Magyar G. és társai); 07.18-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 6 (Riezing N.); 07.19-én Balf közelében, a Csárda-kapunál 1 juv. (Mogyorósi S.); 07.22-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 6 (Csonka P.); 07.24-én a fertőüljaki Borsodi-dűlőben 1 ad. tojó + 22 pull. (Mogyorósi S.); 07.27-én a Biharugrai-halastavakon 1 tojó (Palercsik J. – Vasas A.); 07.30-án a tatai Réti-halastavakon 3 tojó vagy juv. (Bátky G. – Bátky K.), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 8 pld.-t láttak (Csonka P.).

Cigányréce (*Aythya nyroca*): 07.04-én 132 pld.-t számláltak a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon (Tar J.).

Örvös bukó (*Mergus serrator*): 05.05–12-ig 1 ad. hím madár tartózkodott a geszti Begécsi-víztárolón (Vasas A. és társai).

Nagy bukó (*Mergus merganser*): 05.14-én és 19-én hím pld. Hernád, Vizsoly (Petrovics Zoltán).

Vörös kánya (*Milvus milvus*): A Dráva-melléken 1 pár sikeresen költött, három fiókát repítettek; az előző évben a Csepel-szigeten fészkelő párról 2001-ben nem kaptunk információt (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.). Május közepén a Mosoni-síkon találtak 1 fészkelő párt, de a költés sajnos sikertelen volt (Váczai M. és társai). 06.08-án Süttő közelében 1 ad. (Csonka P.); 06.09-én Gönyűnél 1 ad. (Riezing N.); 07.03-án Orosházánál 1 pld. került szem elé (Domján A.).

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*): 05.12-én* a hortobágyi Zám-pusztán 1 ad. tojó, 05.24-én* Csikópuszta közelében szintén 1 tojó pld. került szem elé.

Kis héja (*Accipiter brevipes*): 06.29-én* Cserkeszölő közelében észlelték 1 ad. hím pld.-t.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): A balmazújvárosi Darassa-pusztán évek óta fészkelő pár költése – a tavalyi és a tavalyelőtti évhez hasonlóan – 2001-ben is sikertelen volt (Tar J.). Sikeresen költött vízszint 2001-ben a Bihari-síkon (Berettyóújfalú közelében) és

Jászkarajenő térségében 1-1 pár (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.). A fészkelőhelyek környékén a költési időben természetesen rendszeresen meg lehetett figyelni a madarakat, az azokon kívüli megfigyelések a következők voltak: 05.01. Királyhegyes, Blaskovics-puszta és Nagykopáncsi-puszta 1-1 imm. (Mészáros Cs. és társai); 05.12. Hortobágy, Mátá-puszta 1 (Gyüre P. és társai); 05.15. Hajdúböszörmény, Bagota 1 ad. (Konyhás S.); 05.20. Dunatetőten, Böddi-szék 1 (Kókay Sz. és társai); 05.24. Tiszacsege, Cseresep-puszta 1 ad. (Konyhás S.); 05.27. Királyhegyes, Blaskovics-puszta 1 imm. (Mészáros Cs. és társai); 06.01. Gelsekarát 1 (Ciconia Klub); 06.10. Jászberény, Borsóhalmilegelő 1 ad. (Zalai T.); 06.16. Hortobágy, Kónya 2 (Simay A. és társai); 06.28. Pély, Mátyus 1 ad. (Borbáth P. – Zalai T.); 07.03. Kardoskút 2 (Domján A.); 07.06. Nagykopáncsi-puszta 1 imm. (Mészáros Cs.); 07.13. és 07.17. Nagyiváni-puszta 1 (Kovács G.); 07.28. Solt, Fűzhalom 2 juv. (Pigniczki Cs. – Boros E.); 07.30. Tiszanána, Magas-határ 1 (Zalai T. – Lesku B.).

Fekete sas (*Aquila clanga*): 05.16-án* 1 subad. (4y) madár bukkant fel a Hortobágyi-halastavon, melyet a nyár folyamán ott többször is megfigyeltek, így 05.19-én*, 05.27-én*, 06.06-án*, 07.11-én*, 07.14–15-én* és 07.19-én*.

Pusztai sas (*Aquila nipalensis*): A balmazújvárosi Darassa-pusztán 05.09-én* 1 subad. (4y) pld. bukkant fel, ugyanezt a madarat látták ott 05.11–12-én* is, de 05.12-én* egy másik imm. (3y) madár is csatlakozott hozzá, sőt elképzelhető, hogy a 05.21-én* szintén ott látott világosabb színezetű subad. (4y) pld. nem azonos az előző kettő egyikével sem; 05.31-én* és 06.05-én* 2 imm./subad., 06.06-án* 1 subad., 06.13-án* és 06.16-án* 2 subad.; 06.23-án* vagy 06.24-én*, június végén* és 07.13-án* viszont már csak 1 pld.-t láttak Darassapusztán. Az egyik pusztai sas 06.15-én* a hortobágyi Vókonyán is szem elé került.

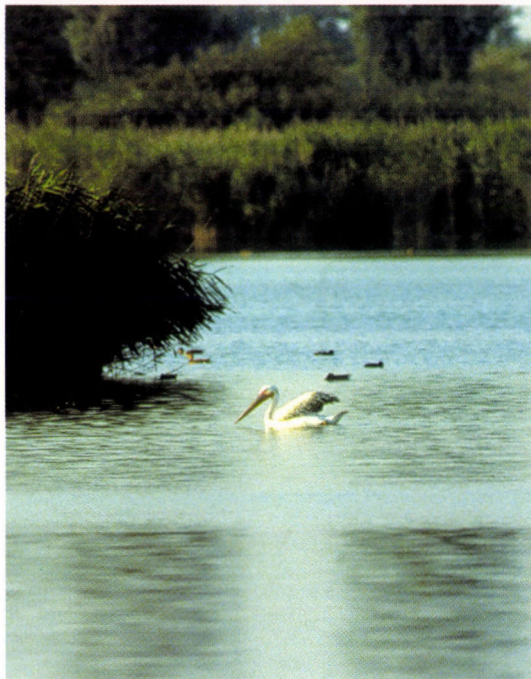
Szirti sas (*Aquila chrysaetos*): 2001-ben a Zempléni-hegységben 4 revír volt ismert (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.). 05.04-én a Püspökhatvani-víztárolónál 1 subad. (Rottenhoffer I.); 05.05-én Máriaaliget közelében 1 imm. (2y) (Váczai M. – Udvardy F.); 05.24-én Sopron mellett (Harkai-plató) 1 pld.-t láttak (Udvardy F.).

Halászsas (*Pandion haliaetus*): 05.01-jén Fertőüljak közelében (Körgát) 1 (Váczai M.); 05.04-én a Püspökhatvani-víztárolónál 1 (Rottenhoffer I.); 05.18-án a szombathelyi Újperinti-halastavaknál 1 (Kelemen T.); 05.30-án a naszályi Ferencmajori-halastavaknál 1 (Csonka P.); 07.04-én Alsőörsnél a Balaton felett 1 pld.-t láttak (Szemadám Gy.).

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): A Dunazug-hegységben és az Északi-középhegységben 2001-ben összesen hat revír vált ismertté, közülük egyben volt sikeres költés, ebből a fészkekből két fiatal hím madár repült ki (MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztály – Bagyura J.). 05.05-én a geszti Begécsi-víztárolónál 1 ad. hím (Vasas A. és társai); 05.05–06-án a nádudvari Ózesen 1 ad. (Végvári Zs. és társai; Oláh J.); 05.10-én ugyanott 1 (Kókay Sz. – H. Winer); 05.12-én a hortobágyi Ohati-halastónál 1 (Oláh J.); 05.19-én a Hortobágyi-halastónál 1 ad. (Emri T. – Gyüre P.); 06.01-jén Gelsekaráton 1 (Ciconia Klub); 06.07-én a hortobágyi Pente-zugban 1 imm. (Végvári Zs.); 06.14-én Budapest közelében (Istvántelek vasúti megálló) 1 imm. pld.-t láttak (Fodor A.). 06.17-én vagy 06.18-án 1 imm. madár repült be a budapesti Déli pályaudvar várócsarnokába, ahol megfogták és meg is gyűrűzték. 06.18-án a budapesti Szent

123. Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*). Fertőújlak, Nyéki-szállás, 2001. május 12. (Váczi Miklós) – White Pelican

124. Immatur rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*). Tömörkény, Csaj-tó, 2001. július 29. (ifj. Oláh János) – Immature White Pelican

125. Pusztai sas (*Aquila nipalensis*). Hortobágy, Darassa-pusztá, 2001. május (Tar Attila) – Steppe Eagle

126. Pusztai sas (*Aquila nipalensis*). Hortobágy, Darassa-pusztá, 2001. május (Tar Attila) – Steppe Eagle

127. Nászruhás öreg kis csér (*Sterna albifrons*). Sárkeresztúr, 2001. május 14. (Hollósi Zoltán) – *Breeding plumaged Little Tern*

128. Sárjárók (*Limicola falcinellus*). Kiskunság, Böddi-szék, 2001. május 20. (Kókay Szabolcs) – *Broad-billed Sandpipers*

129. Nászruhás hím citrombillegető (*Motacilla citreola*). Hahót, tőzgebányatavak, 2001. május 4. (Cser Szilárd) – *Breeding plumaged male Citrine Wagtail*

130. Nászruhás rozsdástorkű pityer (*Anthus cervinus*). Apaj, Újhalastavak, 2001. május 1. (Kókay Szabolcs) – *Breeding plumaged Red-throated Pipit*

István bazilikánál 1 (Ferenci B.); 07.01-jén Budapesten VIII. kerületében (Baross u.) 1 (Argai S.); 07.12–31-ig Pécsen („Magasház”) 1 ad. hím (Ónodi M.); 07.15-én a nádudvari Őzesen 1 imm. (Szilágyi A. – Zalai T.); 07.19-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 juv. (Hadarics T.); 07.21-én a szegedi Fehér-tónál 1 imm. (Kókai K.); 07.23-án a nádudvari Őzesen 1 juv. (Papp G. és társai); 07.25-én a szegedi Fehér-tavon 1 imm. pld.-t észleltek (Mészáros Cs. és társai).

Csukár (*Alectoris chukar*): 06.04–06-ig* Ágfalván, illetve annak közelében (Pótlék) figyeltek meg 1 ad., ismeretlen eredetű madarat.

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): 05.05-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Emri T. és társai); 05.05–06-án a hortobágyi Akadémiai-halastavon 1 (Szilágyi A. és társai; Gyüre P. és társai; Oláh J.); 05.10-én az apaji új halastavakon 1 (Pigniczki Cs.), a Kőrmöspusztai-víztárolón 1 (Vasas A. és társai); 05.12-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Tögye J. – Vasas A.), a hortobágyi Fényesi-halastavon 1, a Gyökérkúti-halastavon 5 (Emri T. és társai); 05.14-én a tiszasülyi Homori-halastavon 1 (Szilágyi A. – Zalai T.); 05.14–26-ig a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Csonka P. és társai); 05.15-én Balatonfűzfő mellett, a Nitrokémia Rt. ülepitőtavain 1 (Szele E.); 05.23-án és 05.25-én a Polgári-halastavon 1 (Tar J.); 05.27-én a geszti Begécsi-víztárolón 3 (Tögye J. – Vasas A.); 05.28-án ugyanott 4 (Tögye J. – Vasas A.); 05.31-én ugyanott 2 (Weszelinov O. – Tóth L.); 06.02-án ugyanott 4 (Tögye J.), a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 (Riezing N.; Musicz L.); 06.03-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Tögye J.); 06.07-én (Csonka P.) és 06.09-én (Riezing N.) a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1; 06.14-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Szabó R. és társai); 06.15–19-ig a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Tihanyi G. – Tögye J.; Vasas A. és társai); 06.22-én a Kis-Balaton II. ütemén (Pogányvári-sziget) 3 (Bécsy L. és társai); 07.01-jén a Hortobágyi-halastavon 2 (Spakovszky P.); 07.23-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.); 07.31-én Fenékpuszta közelében a Zala torkolatánál 1 pld.-t figyeltek meg (Szinetár Cs.).

Parti lile (*Charadrius hiaticula*): A faj vonulási időben kis számban szinte minden vizes élőhelyen megjelenik, ezért csak a 10 pld.-nál nagyobb csapatokra vonatkozó adatokat közöljük: 05.10. Szegedi-Fertő 18 (Domján A. – Tokody B.); 05.12. ugyanott 12 (Tokody B. és társai); 05.13. Szeged, Fehér-tó 12, Szegedi-Fertő 40 (Nagy T. – Göblyös D.); 05.16. Szeged, Fehér-tó 14 (Domján A. – Tokody B.); 05.17. Dunatetőtlen, Böddi-szék 13 (Pigniczki Cs.), Hajdúszoboszlói-halastó 28 (Oláh J. – Nagy T.); 05.19. Hajdúszoboszlói-halastó 20 (Emri T. – Gyüre P.); 05.20. Naszály, Ferencmajori-halastavak 21 (Csonka P.); 05.22. Hajdúszoboszlói-halastó 10 (Nagy T. és társai); 05.23. Szeged, Fehér-tó 22 (Domján A. – Tokody B.), Szegedi-Fertő 14 (Mészáros Cs.); 05.25. Hajdúszoboszlói-halastó 11 ad. (Konyhás S.); 05.26. Fertőújlak, Borsodi-dűlő 10 (Hadarics T. – Pellinger A.), Hajdúszoboszlói-halastó 10 (Emri T.), Szegedi-Fertő 13 (Domján A. és társai); 05.29. Fertőújlak, Borsodi-dűlő 10 (Pellinger A.); 05.30. ugyanott 12 (Hadarics T.); 06.01. ugyanott 16 (Pellinger A.); 06.08. ugyanott 12 (Hadarics T.); 07.29. Szeged, Fehér-tó 30 pld. (Kókai K. – Veprik R.).

Széki lile (*Charadrius alexandrinus*): A kiskunsági szikes tavakon (ideértve a dunatetőtleni Böddi-szék is) – ahol a hazai fészkelőállomány zöme költ – 2001-ben összesen mindössze 25 pár körül volt a fészkelőállomány (Pigniczki Cs.).

Fehérfarkú lilebíbic (*Chettusia leucura*): 05.05–06-án* a nádudvari Őzesen 1 ad. nászruhás pld.-t láttak. Az Apaj melletti új halastavakon 05.05-én* 4 ad., 05.07-én* 3 ad., 05.09-én* 4 ad., 05.12–14-

ig* pedig már csak 1 ad. pld. tartózkodott. 05.13-án* a Pusztaszter melletti Dong-érben is láttak 2 pld.-t. 05.25-én* a kabai cukorgyár ülepitőin 1 ad. madár került szem elé; s 07.23-án* ugyanott ismét felbukkant 1 pld.

Sarki partfutó (*Calidris canutus*): 05.26-án a szegedi Fehér-tavon 1 nászruhás (Domján A. és társai); 05.26-án és 06.03-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. nászruhás (Hadarics T.); 06.06-án a Hortobágyi-halastavon 2 nászruhás (Nagy T.); 06.17-én a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Palercsik J. – Vasas A.); 06.24-én a Szegedi-Fertőn 1 ad. vedlő (Kókai K.); 07.12-én ugyanott 1 nászruhás (Bánfi P.); 07.25-én a szegedi Fehér-tavon 1 juv. (Mészáros Cs.); 07.26-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 ad. nászruhás pld.-t figyeltek meg (Csonka P.).

Fenyérfutó (*Calidris alba*): 05.04-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 nászruhás (Riezing N.), a Szegedi-Fertőn 1 vedlő (Domján A. – Tokody B.), a balmagtűvárosi Virágoskúti-halastavon 1 nászruhás ad. + 1 nászruhába vedlő (Győrösy T. – Zöld B.); 05.05–06-án a hortobágyi Akadémiai-halastavon 2 (Szilágyi A. és társai; Emri T. és társai; Oláh J.); 05.11-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 nászruhás (Riezing N.); 05.16-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Riezing N.); 05.17-én a dunatetőtleni Böddi-széken 3 (Pigniczki Cs.); 05.18-án a Hajdúszoboszlói-halastavon 1 (Konyhás S.); 05.19-én a fertőújlaki Nyéki-szálláson 13 (Hadarics T. – Mogorósi S.); 05.20-án a dunatetőtleni Böddi-széken 7 (Kóky Sz. és társai); 05.21–22-én a Szegedi-Fertőn 1 vedlő (Kókai K.; Tokody B.); 05.23-án a szegedi Fehér-tavon 2 nászruhás (Domján A. – Tokody B.), a Szegedi-Fertőn 3 nászruhás (Mészáros Cs.); 05.26-án a szegedi Fehér-tavon és a Szegedi-Fertőn 2-2 (Tokody B. és társai); 05.27-én a Szegedi-Fertőn 3 (Domján A. – Tokody B.); 05.28-án a geszti Begécsi-víztárolón 2 pld.-t figyeltek meg (Tögye J. – Vasas A.). 07.02-án a szegedi Fehér-tavon 2 (Mészáros Cs.); 07.25-én a szabadszállási Zab-széken 1 ad. (Pigniczki Cs.), a szegedi Fehér-tavon 4 juv. (Domján A. – Tokody B.); 07.27-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 pld.-t láttak (R. Kroiss).

Sárjáró (*Limicola falcinellus*): 05.15-én a nyíregyházi Szelkő-tavon 1 (Hödör L.); 05.16-án a szegedi Fehér-tavon 2 nászruhás (Domján A. – Tokody B.); 05.17-én a Hajdúszoboszlói-halastavon 3 (Nagy T. és társai); 05.18-án ugyanott 1 (Konyhás S.); 05.19-én ugyanott 4 (Emri T. – Gyüre P.); 05.20-án a dunatetőtleni Böddi-széken 2 ad. (Sós E. – M. Duffy; Kóky Sz. és társai), a szegedi Fehér-tavon 1 (Nagy T.), a Hajdúszoboszlói-halastavon 6 (Zöld B.); 05.21–22-én ugyanott 5 (Oláh J.; Nagy T. és társai); 05.23-án a Polgári-halastavon 3 (Tar J.), a szegedi Fehér-tavon 2 nászruhás (Domján A. – Tokody B.); 05.24–25-én a Hajdúszoboszlói-halastavon 1 ad. (Zöld B. – Győrösy T.; Konyhás S.); 05.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Hadarics T. és társai); 05.26-án ugyanott 1 (Hadarics T.), a Hajdúszoboszlói-halastavon 2 (Emri T.), a Szegedi-Fertőn 3 nászruhás (Domján A. és társai); 06.09-én a szegedi Fehér-tavon 1 nászruhás (Domján A. – Tokody B.); 07.23-án a nádudvari Őzesen 5 (Tar A. és társai); 07.24-én a fülöpszállási Kelemen-széken 2 ad. pld.-t figyeltek meg (Pigniczki Cs.).

Nagy sárszalonna (*Gallinago media*): 05.31-én a szegedi Fehér-tavon 1 pld.-t észleltek (Nagy T. és társai).

Kis goda (*Limosa lapponica*): 05.11-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 1 ad. tojó (Riezing N.); 07.13-án a sárkeresztúri Sárkány-tavon 1 ad. pld.-t láttak (Fekete S. – Szél L.).

Kis póling (*Numenius phaeopus*): 05.01-jén a királyhegyesi Blaskovics-pusztán és a Nagykopáncsi-pusztán 1-1 (Mészáros Cs. és társai); 05.02–03-án Fertőújlakon (Nyéki-szállás) 25 (Pellinger A.); 05.04-én ugyanott 18 (Pellinger A.); 05.05-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 15 (Pellinger A. – Mogorósi S.), a tömörkényi Csaj-tavon 1 (Domján A. és társai); 05.07-én Kardoskúton 6 (Tokody B.); 05.13-án ugyanott 2 (Domján A. – Tokody B.); 05.15-én a Nagyiváni-pusztán 1 (Kovács G.); 05.26-án a fertőújlaki Nyéki-szálláson 1 (Hadarics T. – Pellinger A.); 06.09-én Apaj-pusztán 11 (Legányi M. – Vasuta G.); 06.22-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 2 (Tokody B. és társai); 06.25-én a Polgári-halastavon 1 (Tar J.); 06.30-án a sárkeresztúri Sárkány-tavon 1 (Legányi M. – Vasuta G.); 07.01-jén a Szegedi-Fertőn 2 (Domján A. – Tokody B.); 07.02-án Földes határában (Ásvány-pusztá) 8 (Győrösy T. – Zöld B.); 07.03-án Kardoskúton 350 (Domján A.), a Sarród melletti Lászlómajornál 1 (Vácsi M.); 07.04-én a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 (Szimuly Gy.); 07.06-án a Nagykopáncsi-pusztán (Mészáros Cs.) és a szabadszállási Zab-széken (Pigniczki Cs.) 1-1; 07.07-én a pusztaszeri Bűdös-széken 4 (Pigniczki Cs.); 07.08-án a Nagyiváni-pusztán 4 (Kovács G.), a Szegedi-Fertőn 3 (Kókai K. – Cseh J.); 07.10-én a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 (Csonka P.); 07.14-én a sárkeresztúri Sárkány-tavon 1 (Magyar G. és társai), a szabadszállási Zab-széken 2 (Pigniczki Cs.); 07.15-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 15 (Pellinger A.), a fülöpszállási Kelemen-széken 1 (Pigniczki Cs.), a nádudvari Őzesen 4 (Szilágyi A. – Zalai T.); 07.16-án a szabadszállási Bűdös-széken 4 (Pigniczki Cs.); 07.18-án a hortobágyi Akadémiai-halastavon 1 (Konyhás S.), a nádudvari Őzesen 5 (Végvári Zs.); 07.21-én a Hortobágyi-halastavon 2 (Ecsedi Z. és társai); 07.22–23-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.); 07.23-án a nádudvari Őzesen 6 (Zöld B. és társai); 07.24-én a fülöpszállási Kelemen-széken 1 (Pigniczki Cs.); 07.25-én a szabadszállási Zab-széken 2 (Pigniczki Cs.), a szegedi Fehér-tavon 2 (Mészáros Cs.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 4 (Hadarics T.); 07.28-án Abony határában (Fűzes-ér) 1 (Legányi M. – Vasuta G.); 07.29-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Pellinger A.); 07.30-án a pusztaszeri Bűdös-széken 2 pld.-t észleltek (Pigniczki Cs.).

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 05.01-jén a geszti Begécsi-víztárolón 2 (Palercsik J. – Vasas A.); 05.02-án a Szegedi-Fertőn 2 nászruhás (Domján A.); 05.04-én a Polgári-halastavon 1 (Oláh J. és társai); 05.05-én a nádudvari Őzesen 2 (Végvári Zs. és társai); 05.06–07-én ugyanott 1 (Oláh J.; Kovács G.); 05.09-én Hevesvezekény közelében (Makkai-gyep) 1 (Zalai T.); 05.11-én a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 ad. (Riezing N.); 05.12-én a tatai Réti-halastavakon 2 nászruhás (Bátky K.), a Szegedi-Fertőn 1 nászruhás (Domján A. és társai); 05.13-án a dunatetőtleni Böddi-széken 1 ad. (Magyar G. és társai), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Laczk D.); 05.14-én a Körömszpusztai-víztárolón 1 (Tögye J. – Vasas A.); 05.19-én a Szarvas melletti Décsi-rizsföldeken 1 (Tokody B.); 05.20-án a szegedi Fehér-tavon 1 (Nagy T.), a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 ad. nászruhás (Csonka P.); 05.21-én a Szegedi-Fertőn 2 (Kókai K.); 05.22-én a Hajdúszoboszlói-halastavon 1 (Nagy T. és társai); 05.23-án a Szegedi-Fertőn 1 (Mészáros Cs.); 05.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 5 (Hadarics T. és társai); 05.28-án a fülöpházi Kondor-tavon 1 (Nagy T.), a Körömszpusztai-víztárolón 2 (Weszelinov O.); 05.30-án a naszályi Ferencmajori-halastavon 1 pld.-t láttak (Csonka P.). 06.01-jén a Körömszpusztai-víztárolón 2 (Weszelinov O.); 06.05-én a Hortobágyi-halastavon 3 (Nagy T. és társai), a Körömszpusztai-víztárolón 2 (Weszelinov O.); 06.07-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. (Riezing N.); 06.08-án ugyanott 1 ad. nászruhás + 1 (Hadarics T.), a szabadszállási Zab-széken 3 (Pigniczki Cs.), 06.09-

én a Szegedi-Fertőn 3 nászruhás (Domján A. – Tokody B.); 06.10-én a Biharugrai-halastavakon 1 (Tögye J.); 06.11–12-én a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 ad. nászruhás (Bátky G. – Bátky K.; Csonka P. – Szimuly Gy.); 06.14–15-én a Körömszpusztai-víztárolón 1 (Tögye J. – Vasas A.); 06.15-én a Polgári-halastavon 4 (Tar J.), a fülöpszállási Kelemen-széken 9 ad., a szabadszállási Zab-széken 12 ad. (Pigniczki Cs.); 06.17-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Pellinger A.); 06.18-án a Szegedi-Fertőn 2 (Tokody B.); 06.19–20-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Riezing N.); 06.22–23-án a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 ad. nászruhás (Szilágyi A. és társai); 06.23-án a sárkeresztúri Sárkány-tavon 1 ad. nászruhás (Legányi M. – Vasuta G.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Hadarics T. – Mogorósi S.); 06.24-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 2 (Ecsedi Z. – Oláh J.; Tar J.), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Pellinger A.); 06.25-én a Fényesi-halastavon 1 ad. (Szilágyi A. – Zalai T.); 06.26-án a geszti Begécsi-víztárolón 6 (Oláh J. – Tihanyi G.); 06.27-én ugyanott 8 (Oláh J. – Tihanyi G.; Tögye J.), a hortobágyi Fényesi-halastavon 2 (Zalai T.); 06.28-án a geszti Begécsi-víztárolón 4 (Oláh J. – Tihanyi G.); 06.29-én a fülöpszállási Kelemen-széken 8 ad., a szabadszállási Zab-széken 1 ad. (Pigniczki Cs.); 06.30-án a fülöpszállási Kelemen-széken 6 ad. pld.-t észleltek (Pigniczki Cs.). 07.01-jén a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3 (Mogorósi S.), a Szarvas melletti Décsi-rizsföldeken 2 (Oláh J.), a geszti Begécsi-víztárolón 3 (Vasas A.); 07.02-án a Szegedi-Fertőn 2 (Mészáros Cs.); 07.04-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Csonka P. – Riezing N.); 07.05-én a nádudvari Őzesen 11 (Szilágyi A. – Zalai T.); 07.07-én a gátéri Fehér-tavon 10 (Pigniczki Cs. – Szigeti B.), a pusztaszeri Bűdös-széken 1 (Pigniczki Cs.); 07.08-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 (Vasas A. és társai); 07.11-én a nádudvari Őzesen 20 (Végvári Zs.); 07.12–17-ig a szegedi Fehér-tavon 7 (Bánfi P.); 07.13-án a Dinnyési-Fertőn 1 (Fekete S. – Szél L.), Szeged-Kiskundorozsmánál 3 (Tokody B. – Domján A.); 07.13–14-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 ad. téli tollazatú (Ciconia Klub); 07.14-én a Rétszilasi-halastavakon 1 (Magyar G. és társai); 07.15-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3 (Pellinger A.), a fülöpszállási Kelemen-széken 22 (Pigniczki Cs.), a nádudvari Őzesen 32 (Szilágyi A. – Zalai T.); 07.18-án az Őzesen 30 (Végvári Zs.); 07.19-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. + 1 juv. (Hadarics T.), a nádudvari Őzesen 27 (Kovács G.); 07.21-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 ad. nászruhás (Ciconia Klub), a szegedi Fehér-tavon 3 (Kókai K.); 07.22-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Pellinger A.); 07.23-án a nádudvari Őzesen kb. 30 (Tar A. és társai); 07.24-én a fülöpszállási Kelemen-széken 6 (Pigniczki Cs.), a nádudvari Őzesen 22 (Végvári Zs.); 07.25-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 juv. (Hadarics T.), a fülöpszállási Kelemen-széken 25, a szabadszállási Zab-széken 7 (Pigniczki Cs.), a nádudvari Fehér-tavon 9 (Domján A. és társai), a kabai cukorgyár ülepítőin 2 (Tögye J. és társai); 07.27-én a Körömszpusztai-víztárolón 1 (Vasas A.); 07.28-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Mogorósi S.), a szabadszállási Zab-széken 1 juv. (Pigniczki Cs. – Boros E.), a szegedi Fehér-tavon 3 (Kókai K.), a geszti Begécsi-víztárolón 3 (Vasas A. és társai); 07.29-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A.), a dunatetőtleni Böddi-széken 4 ad. téli tollazatú, a fülöpszállási Kelemen-széken 6 (Pigniczki Cs. – Boros E.), a Szegedi-Fertőn 2 ad. + 2 juv. (Kókai K.); 07.30-án a pusztaszeri Bűdös-széken 2 (Pigniczki Cs.); 07.31-én a nádudvari Őzesen 30 pld.-t figyeltek meg (Kovács G.).

Terekcankó (*Xenus cinereus*): A Szegedi-Fertőn 05.13-án* 2 ad., 05.14-én* 1; a Hajdúszoboszlói-halastavon 05.17-én* és 05.19–20-án* 2 nászruhás ad.; a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 05.26-án* szintén 2 nászruhás ad. pld.-t figyeltek meg.

131. Vedlő tojó vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*). Hortobágy, Borzas, 2001. július (Tar Attila) – Moulting female Red-necked Phalarope

132. Öreg nászruhás fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Hortobágy, Őzes, 2001. május 5. (Szilágyi Attila) – Adult White-tailed Plover in breeding plumage

Kőforgató (*Arenaria interpres*): A nádudvari Őzesen 05.06-án és 05.08-án 1 (Konyhás S.); a hortobágyi Csécsi-halastavon 05.09-én 1 (Kovács G.); a kabai cukorgyár ülepítőin 05.14-én 1 (Nagy T. és társai); a szegedi Fehér-tavon 05.16-án 1 nászruhás hím (Domján A. – Tokody B.); a nádudvari Őzesen 05.17-én 1 (Végyvári Zs.); az apaji halastavakon 05.18-án 4 (Nagy T.); a geszti Begécsi-víztorlón 05.18-án 2 (Tögye J. – Vasas A.); a Hajdúszoboszlói-halastavon 05.19-én 1 nászruhás (Tokody B.; Emri T. – Gyüre P.); a Polgári-halastavon 05.23-án és 05.25-én 1 (Tar J.); a szegedi Fehér-tavon 05.23-án 1 nászruhás tojó (Domján A. – Tokody B.); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 05.25-én és 05.30-án 2 nászruhás (Hadarics T. és társai); a szegedi Fehér-tavon 05.26-án 1 nászruhás hím (Domján A. – Tokody B.); a szabadszállási Zab-széken 05.28-án 1 (Nagy T.); a Mórahalom melletti Madarász-tónál 06.01-jén 1 hím (Nagy T.); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 06.02-án 2 (Pellinger A. – J. Laber), 06.03-án (Hadarics T.) és 06.05–08-ig 1 nászruhás hím pld.-t láttak (Váczai M.; Pellinger A.; Riezing N.; Hadarics T.). A naszályi Ferencmajori-halastavakon 07.19-én 1 nászruhás ad. (Csonka P.); a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 07.25-én (Hadarics T.) és 07.29–30-án szintén 1 nászruhás ad. madarat észleltek (Pellinger A.).

Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*): 05.10-én a Szegedi-Fertőn 1 vedlő tojó (Domján A. – Tokody B.); 05.13-án a szegedi Fehér-tavon 1 ad. tojó (Nagy T. – Göblyös D.); 05.19-én a nádudvari Őzesen 1 ad. tojó (Konyhás S.); 05.27–28-án (Tokody B. – Domján A.) és 06.01-jén (Nagy T.) a Szegedi-Fertőn 1 nászruhás hím; 06.01–02-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 3 ad. tojó (Pellinger A.); 06.07-én a szegedi Fehér-tavon 1 nászruhás

134. Öreg nászruhás fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Hortobágy, Őzes, 2001. május 5. (Szilágyi Attila) – Adult White-tailed Plover in breeding plumage

tojó (Tokody B. – Domján A.); 06.08-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. tojó (Goda I.); 07.23–24-én a nádudvari Őzesen 2 ad. (Tar A. és társai; Végyvári Zs.); 07.26-án a kabai cukorgyár ülepítőin 2 ad. pld.-t láttak (Kóta A. és társai).

Lapocsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*): 05.04-én* 1 át színözödő imm. (2y) madarat észleltek a naszályi Ferencmajori-halastavakon.

Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*): 06.06-án* az Apaj melletti új halastavaknál 1 világos színváltozatú ad. madarat figyeltek meg.

Halászsírály (*Larus ichthyaetus*): Május közepétől július közepéig két imm. – egy első nyári (2y) és egy második nyári (3y) tollazatú – madár tartózkodott a Hortobágyon és térségében: 05.15-én* az Akadémiai-halastavon 1 imm. (2y); 05.17-én* a Csécsi-halastavon 1 imm.; 05.22-én* a Hortobágyi-halastavon 1 imm.; 05.28-án* a Csécsi-halastavon 1 imm. (2y); 06.03-án* a Hortobágyi-halastavon 1 imm. (3y); 06.15-én* a Polgári-halastavon 1 imm. (3y); 06.16-án* a Tiszató Abádszalóki-öblében 1 imm. (2y); 07.02-án* a Fényesi-halastavon 1 imm. (2y); 07.14-én* a Tiszató Abádszalóki-öblében 1 imm. (2y); 07.17-én* és 07.21-én* a Polgári-halastavon 1 imm. (2y) pld.-t láttak. A szegedi Fehér-tavon 07.21-én*, 07.25-én* és 07.28-án* 1 ad. nászruhás madarat figyeltek meg.

Heringsírály (*Larus fuscus*): 05.05-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 ad. *spp. fuscus* (Szilágyi A. és társai), a Gyöckérkúti-halastavon 2 (Emri T. – Gyüre P.); 05.11-én a hortobágyi Gyöckérkúti-

133. Öreg fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Kaba, cukorgyári ülepítők, 2001. július 22. (Tar Attila) – Adult White-tailed Plover

halastavon 3 ad. *ssp. fuscus* (Kovács A. – Simay G.); 05.12-én ugyanott 1 (Gyüre P. és társai); 05.13-án a hortobágyi Akadémiai-halastavon és a debreceni szeméttelen 1-ad. *ssp. fuscus* (Géczi G. – Koczka A.); 05.18-án a geszti Begécsi-víztárolón 1 imm. (2y) (Tögye J. – Vasas A.); 05.19-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. *ssp. fuscus* (Hadarics T. – Mogyorósi S.); 05.23-án a Hortobágyi-halastavon 1 ad. *ssp. fuscus* (Nagy T. és társai); 06.05-én ugyanott 3 ad./subad. *ssp. fuscus* (Nagy T. és társai); 06.06-án ugyanott 1 ad. *ssp. fuscus* (Nagy T. és társai); 06.21-én* Berettyóújfalu határában (Baglyas) 1 ad. *ssp. graellsii*; 07.01-jén* a szegedi Fehér-tavon 1 imm. (3y) *ssp. graellsii*; 07.02-án ugyanott 1 ad. (Mészáros Cs.); 07.14-én a szabad-szállási Zab-széken 1 ad. *ssp. fuscus* (Pigniczki Cs.); 07.15-én* a geszti Begécsi-víztárolón 1 ad. *ssp. graellsii*; 07.17-én a szegedi Fehér-tavon 1 ad. (Kókai K.); 07.21-én a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 juv. (Ciconia Klub); 07.25-én a szabad-szállási Zab-széken 1 ad. *ssp. fuscus* (Pigniczki Cs.); 07.30-án* a pusztaszeri Büdös-széken 1 ad. *ssp. graellsii/intermedius/heuglini* pld.-t figyeltek meg.

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*): 05.23-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 (Pellinger A. – Mogyorósi S.); 05.29-én a Hortobágyi-halastavon 1 (Kovács G.); 07.15-én a nádudvari Őzesen 2 (Szilágyi A. – Zalai T.); 07.16-án ugyanott 3 ad. (Végvári Zs.); 07.18-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 2 (Goda I.); 07.25-én a szabad-szállási Zab-széken 1 ad. pld.-t figyeltek meg (Pigniczki Cs.).

Lócsér (*Sterna caspia*): 05.12-én a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 (Tar A. és társai), a Palkonya melletti halastavakon 1 (Kis Borbás L. – Köchtreiber K.); 05.20-án a dunatétleni Böddi-széken 2 ad. (Sücs E. – M. Duffy); 05.22-én a Hortobágyi-halastavon 2 ad. (Konyhás S.); 05.23-án ugyanott 1 ad. (Nagy T. és társai); 06.05–06-án ugyanott 1 ad. (Nagy T. és társai); 06.08-án a fülöpszállási Kelemen-széken 5 ad. (Pigniczki Cs.); 06.12-én a Tisza-tó Abádszalóki-öblében 3 (Zalai T.); 06.12-én és 06.16-án a naszályi Ferencmajori-halastavakon 2 ad. (Csonka P.); 06.25-én a Polgári-halastavon 2 (Tar J.); 06.26-án ugyanott 1 (Tar J.); 07.28-án a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. pld.-t láttak (Mogyorósi S. – Váczi M.).

Kenti csér (*Sterna sandvicensis*): 07.13-án* 1 juv. pld.-t láttak a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon.

Sarki csér (*Sterna paradisaea*): 05.29-én* az Apaj melletti új halastavakon 1 ad.; 06.24-én* a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 ad. nászruhás; 06.25-én* ugyancsak a Fényesi-halastavon 1 ad. pld.-t figyeltek meg.

Kis csér (*Sterna albifrons*): 05.14-én a sárkeresztúri Sárkány-tónál 1 (Hollósi Z.); 05.19-én a Dráván Vizvárnál 2 ad., Zákánynál 3 ad. (Vasuta G. és társai); 06.07–08-án a Polgári-halastavon 1 ad. (Tar J.); 07.01-jén a hortobágyi Fényesi-halastavon 1 ad. (Szilágyi A. – Zalai T.); 07.03-án a Polgári-halastavon 1 ad. (Tar J.); 07.09-én a Bokoditavon 1 (Riezing N.); 07.13-án a nagykanizsai Miklósfai-halastavakon 1 ad. (Ciconia Klub); 07.14-én ugyanott 1 ad. + 1 juv. (Ciconia Klub); 07.18-án ugyanott 5 ad. (Ciconia Klub); 07.21-én ugyanott 1 ad. (Ciconia Klub); 07.23-án Nagyfűged határában, az M3-as autópálya egyik anyagnyerőgödrenél 1 ad. pld.-t láttak (Borbáth P. – Zalai T.).

Füleskuvik (*Otus scops*): 05.06-án a váchartyáni kastélyparkban 1 (Rottenhoffer I.); 05.09-én Kömlőn (Kocsordos) 2 (Zalai T.); 05.11–12-én Ispánkon 1 (Kelemen T.); 05.18-án a pécsi Árnas utcában 5 (Ónodi M.); 05.21-én Kömlőn (Kocsordos) 2 (Borbáth P.

135. Öreg nászruhás fehér farkú lilebíbic (*Chettusia leucura*). Hortobágy, Őzes, 2001. május 5. (Ványi Róbert) – Adult White-tailed Plover in breeding plumage

– Zalai T.); 06.12-én a budapesti Naplás-tónál 2 (Berényi Zs. – Vasuta G.); 06.25-én és 07.20-án a pécsi Árnas utcában 4–4 pld.-t észleltek (Ónodi M.). Június elején Szatymazon találtak egy költőpárt (Kármán B.). 2001. nyarán Csömör kertes övezetében állandóan szőlt 2 pld. (Fodor A.).

Uráli bagoly (*Strix uralensis*): 2001-ben kb. 30 pár költött a Zempléni-hegységben (Petrovics Z.); 2001-ben a Zempléni-hg.-ben 33 költés, 30 odúban, 2 faüregben, 1 gallyfészekben.

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 2001-ben Jászárokszállás és Jászberény határában 1-1 pár fészelt (Zalai T.). 06.04-én Tarnaszentmiklós határában (Szederes J.) 1 (Zalai T.); 06.07-én a Mezőtárkány melletti Szőr-hátón 1 ad. (Ambrus B.); 06.10-én a jászárokszállási Ágói-rét-dűlőben és a jászberényi Borsóhalmi-legelőn 1-1 (Zalai T.); 06.11-én Jászárokszállás határában (Ágói-rét-dűlő) 3 (Zalai T.); 06.13-án Tiszánána mellett (Magas-határ) 2 (Borbáth P. – Zalai T.); 06.22-én Kétütök közelében 1 (Kókay Sz. és társai); 06.28-án a tarnaszentmiklói Hamvajárási-dűlőben 2 (Lovas I.); 07.05-én a kiskörei Tanyahely-dűlőben 1 (Lovas I. és társai); 07.28-án Mezőgyán határában (Szalontai-legelő) 1 pld.-t láttak (Tóth I. – Forgách B.).

Szikipacsirta (*Calandrella brachydactyla*): Újfehértó közelében 05.01-jén 1 hímét (Demeter L. és társai), 05.08-án 8 éneklő hímét (Végvári Zs.), 05.13-án 3 hímét (Oláh J.), 05.15-én 1 hímét észleltek (Konyhás S.).

Rozsdástorkú pityer (*Anthus cervinus*): 05.01-jén a királyhegyesi Blaskovics-pusztán (Mészáros Cs. és társai) és a makó-rákosi Montág-pusztán (Mészáros Cs.) 1-1, a Nagykopáncsi-pusztán 10 nászruhás (Mészáros Cs. és társai), a nádudvari Szelencés-pusztán 4 (Végvári Zs.); 05.06-án a hortobágyi Karácsony-fokon 1 (Szilágyi A. és társai), a nádudvari Őzesen 11 (Oláh J.); 05.07-én az apaji új halastavaknál 1 nászruhás (Legányi M. – Vasuta G.), a Hortobágyi-halastónál 1 ad. (Konyhás S.), Kardoskúton 3 (Tokody B.); 05.08-án a nádudvari Őzesen 8 ad., a Szelencés-pusztán 4 ad. (Konyhás S.); 05.10-én a hortobágyi Nyári-járáson 1 (Végvári Zs.); 05.11-én Nagyr határában (Montág-pusztá) 1 (Mészáros Cs.); 05.13-án a dunatetőlen Böddi-székenél 5 (Magyar G. és társai); 05.17-én a hortobágyi Pente-zugban 1 pld.-t észleltek (Végvári Zs.).

Kucsmás billegető (*Motacilla flava feldegg*): 05.01-jén a királyhegyesi Blaskovics-pusztán 2 hímét (mindkettőt párban) (Mészáros Cs. és társai), a Zalaegerszeg melletti, ún. pózvai bányatavaknál 1 hímét (Ciconia Klub); 05.13-án Kardoskúton 1 hímét (Domján A. – Tokody B.); 05.19-én a fertőújlaki Borsodi-dűlőben 1 ad. hímét láttak (Hadarics T. – Mogyorósi S.).

Citrombillegető (*Motacilla citreola*): 05.04-én* 1 ad. hím madarat figyeltek meg a Hahót melletti tőzégbányatavaknál.

Csontottollú (*Bombycilla garrulus*): 05.01-jén Bükkszentmárton határában (Kápolnaszállás) 8 (Katona Cs.); 05.01-jén 5 pld. Komlósa–Pusztaváron, a Zempléni (Petrovics Zoltán); 05.02-án Tatán 4 (Musicz L.), a budapesti Népligetben 2 (Fodor A.); 05.05-én a tatai Öreg-tónál 7 pld.-t láttak (Csonka P.).

Fenyőrigó (*Turdus pilaris*): 05.25-én egy fészkelő párt találtak Tiszacsege határában (Kecskés) (Tar J.); 06.07-én pedig a Nagyhegyes melletti Vajdalahosi-erdőben láttak 2 ad. + 2 juv. pld.-t (Konyhás S. és társai).

Csikosfejű nádi poszáta (*Acrocephalus paludicola*): A Hortobágy délnyugati részén (Kunmadarasi- és Nagyiváni-pusztá, Ecse-zug, Borzas, Zám) 670-680 éneklő hímét (Kovács G.), a Hortobágy délkeleti részein (Pente-zug, Szelencés- és Angyalháza-pusztá) 25-30 éneklő hímét vetek számba (Végvári Zs.).

Halvány geze (*Hippolais pallida*): Szegeden, a Tisza hullámenterében 05.13-án 1 (Kasza F.), 06.13-án 2 éneklő hím (Pigniczki Cs.), 06.16-án 1 éneklő hím (Domján A. – Tokody B.), 06.17-én 2 (Kasza F.), 06.24-én 1 (Kasza F.), 06.26-án 1 madár került szem elé (Tokody B. és társai).

Kis légykapó (*Ficedula parva*): 05.12-én 1 hímét láttak a bükkí Hór-völgyben (Legányi M. – Vasuta G.).

Kormos varjú (*Corvus corone corone*): 05.02-án Fertőhomok közelében 1 (Mogyorósi S.); 05.21-én a sarródi Lászlómajornál 1 (Váczi M.); 06.06-án az ágfalvi Arbesz-réten 1 pár (Udvardy F. és társai); 07.12-én a sarródi Lászlómajor mellett 1 pld. került szem elé (Hadarics T. – Ragats Zs.).

Pásztormadár (*Sturnus roseus*): 05.22-én Dévaványa és Kecskemét között 9 (Boros E. és társai); 05.23-án Berettyóújfaluban 2 (Tőgye J.); 05.24-én a Körmösdpusztai-víztárolónál 40 (Vasas A.), Hajdúszoboszlón 50 (Konyhás S.), Görbeháza határában (Nagy-

Kapros) 2 ad. (Málnás K. és társai), a tiszacsegei Cserepes-pusztán 50 (Konyhás S.), a hortobágyi Derzsi-halastónál 15 (Nagy T. és társai), Mihályhalmán kb. 70 (Fatér I.), a Nagyiváni-pusztán 133 (Kovács G.), a Gyomaendrőd melletti Nagy-laposon 4 (Fatér I.), a Szarvas melletti Rózsás-majornál min. 18 (Széll A.), Jászboldogházán 6 (Szadai Z.), a Püspökhatvani-víztárolónál 14 (Rottenhofer I.); 05.25-én Bodrogkeresztúron 190, Tállyán 24 (Oláh J. – Petrovics Z.), Tokajban 40-50 (W. Wettstein – Sáfrányi J.), a debreceni Nagyerdőben 15 (Konyhás S.), Elep határában (Vajda-lapos) 85 (Tar J.), a hortobágyi Nagy-Kácsánál 15 + 26 (Végvári Zs.), Tiszánánán 10 (Bagyura J. és társai), Gemencen (Sió, Góga) 2 (Blaskovits Z.), a Regöly melletti Pacsmagi-halastavaknál 16 (Molnár Z. és társai); 05.26-án a Zempléni-hegységben (Disznó-kő) 7, Bodrogkeresztúron min. 270, Tokajban 15 (Oláh J.), Hajdúböszörmény és Hajdúvid között 3 (Polyák F.), Hajdúszoboszlón 30 (Konyhás S.), Poroszlón 15 (Domokai F.), Tarnaszentmiklóson 30 (Zalai T.), a Szegedi-Fertőn 17 (Domján A. és társai); 05.27-én Jászboldogházán kb. 40 (Szadai Z.); 05.28-án Balatonalmádiban 1 hím + 1 tojó (Novák L. és társai), Nagyivánban 10 (Kovács G.); 05.29-én Gulácson 10-15 (W. Wettstein); 05.30-án a balmazújvárosi szőlőskertekben 10 (Végvári Zs.); 06.02-án Csanytelek határában (Tisza-gát) 1 hím + 1 tojó (Nagy T.); 06.03-án a Hajdúszoboszlói-halastónál 35 (Emri T. – Zöld B.); 06.08-án a balmazújvárosi Magdolna-pusztán 1 (Tar J.); 06.13-án a Körmösdpusztai-víztárolón 5 ad. (Tihanyi G. és társai); 06.14-én Berekböszörmény határában (Korhány) 9 pld.-t figyeltek meg (Tőgye J., Vasas A.).

Bajszos sármány (*Emberiza cia*): 2001-ben a Gerecsében 31 révít tartó hímét ismertek (Csonka P.); a Nagyharsány melletti Szársomlyón 8 pár fészkelését állapították meg (Ónodi M.). 05.26–27-én a Jósvaló melletti Nagy-oldalban 1 párt láttak; 07.01-jén pedig a nagymarosi Szent Mihály-hegyen került szem elé 2 éneklő hím (Kern R.).

Kerti sármány (*Emberiza hortulana*): A Csolnok melletti Magoshegyen 05.12-én* és 05.30-án*, Baj határában (Baji-szőlőhegy) pedig 06.07-én* láttak 1-1 hím pld.-t.

A következő személyeknek köszönjük az adatok beküldését: Ambrus Béla, Balázs Péter, Bánfi Péter, Bátky Gellért, Cser Szilárd, Csonka Péter, Domján András, Emri Tamás, Faragó Ádám, Faragó Imre Csaba, Fodor András, Forgách Balázs, Gál Szabolcs, Hadarics Tibor, Hollósi Zoltán, Horváth András, Hódör István, Kasza Ferenc, Kern Roland, Kis Borbás Lajos, Kókai Károly, Kókay Szabolcs, Konyhás Sándor, Kóta András, Kovács Gábor, Lovas István, Mészáros Csaba, Mogyorósi Sándor, Nagy Tamás, Oláh János, Ónodi Miklós, Pásti Csaba, Pellingér Attila, Pigniczki Csaba, Riezing Norbert, Sali István, Schmidt András, Selmeczi Kovács Ádám, Simay Attila, Sós Endre, Szadai Zoltán, Szalai Kornél, Szél László, Szele Ernő, Szemadám György, Szinetár Csaba, Talabér Gergey, Tar János, Tőgye János, Váczi Miklós, Vasas András, Vasuta Gábor, Végvári Zsolt, Weszelinov Ottó, Zalai Tamás, Zöld Barna Mihály.

Néhány adat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület internetes levelezőlistáiról, a Pest Környéki Madarász Kör *Fűzike* című lapjának aktuális, 43. és 44. számaiból, valamint az Egyesülethez beküldött szinkronjelentőlapokról származik.

Összeállította: Dr. Hadarics Tibor,
H-9400 Sopron, Ív utca 14. II/4.

Tartalomjegyzék

Az MME Nomenclator Bizottság 2000. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. MME NOMENCLATOR BIZOTTSÁG	105
A vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>) és a kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>) telepítésének gyakorlata a Vásárhelyi-pusztán. KOTYMÁN LÁSZLÓ	120
Milyen Madár Ez?	130
Mekszikópusztai elárasztások. PELLINGER ATTILA	132
Objektív előtt: a rozsdás sármány (<i>Emberiza caesia</i>). ECSEDI ZOLTÁN ÉS IFJ. OLÁH JÁNOS	142
Az ázsiai pettyeslile (<i>Pluvialis fulva</i>) első magyarországi megfigyelése. PELLINGER ATTILA ÉS MOGYORÓSI SÁNDOR	144
A Nyugat-Palearktis madárhírei (2001. május–július)	146
Érdekes madármegfigyelések, 2001. május–július	149

Contents

The 2000 Annual Report of the Hungarian Checklist and Rarities Committee	105
The practice of using nest-boxes to introduce Kestrels (<i>Falco tinnunculus</i>) and Red-footed Falcons (<i>Falco vespertinus</i>) at the Vásárhelyi Grasslands. LÁSZLÓ KOTYMÁN	120
Quizbird	130
Habitat reconstruction area at Mekszikópuszta. ATTILA PELLINGER	132
In Focus: Cretzschmar's Bunting (<i>Emberiza caesia</i>). ZOLTÁN ECSEDI & JÁNOS OLÁH JR	142
The first observation of Pacific Golden Plover (<i>Pluvialis fulva</i>) in Hungary. ATTILA PELLINGER & SÁNDOR MOGYORÓSI	144
Western Palearctic Bird News (May–July 2001)	146
Recent observations, May–July 2001	149

A	B
C	D
	E
F	G

A Fialat szürke cankók (*Tringa nebularia*). Hortobágy, 2001. augusztus. *Juvenile Greenshanks*. KOVÁCS GERGELY

B Fialat tavi cankó (*Tringa stagnatilis*). *Juvenile Marsh Sandpiper*. DR. KALOTÁS ZSOLT

C Nászruhás tavi cankó (*Tringa stagnatilis*). *Breeding plumaged Marsh Sandpiper*. KÁRMÁN BALÁZS

D Nászruhás mocsári cankó (*Tringa melanoleuca*). Ecuador, Cotopaxi, 1999. február. *Breeding plumaged Greater Yellowlegs*. IFJ. OLÁH JÁNOS

E Első teles sárgalábú cankó (*Tringa flavipes*). Venezuela, Llanos, 2001. február 3. *First winter Lesser Yellowlegs*. IFJ. OLÁH JÁNOS

F Nászruhás sárgalábú cankó (*Tringa flavipes*). Amerikai Egyesült Államok, 1995. május 15.

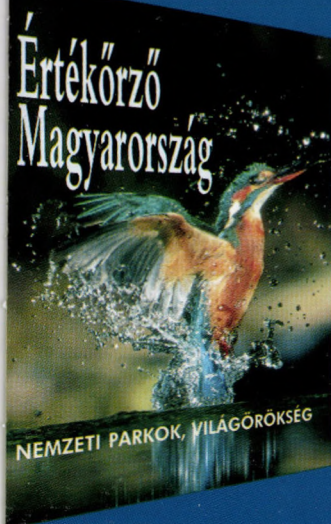
Breeding plumaged Lesser Yellowlegs. COLIN BRADSHAW

G Fialat mocsári cankó (*Tringa melanoleuca*). Amerikai Egyesült Államok, 1991. szeptember 18.

Juvenile Greater Yellowlegs. COLIN BRADSHAW

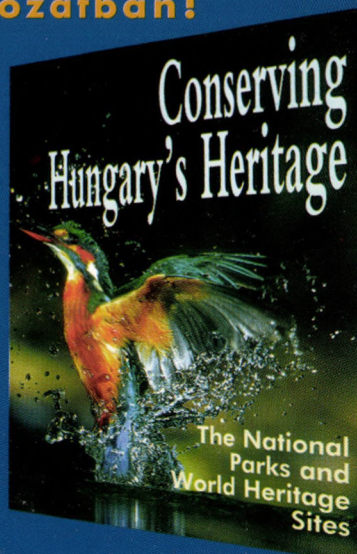
ÉRTÉKŐRZŐ MAGYARORSZÁG

Különlegesen látványos, tartalmas album
magyar és angol nyelvű változatban!

180 oldalon
268 színes fotó,
20 térkép

**HAZÁNK NEMZETI
PARKJAIRÓL
ÉS A VILÁGÖRÖKSÉGBE
FELVETT,
ILLETVE JELÖLT
ÉRTÉKEIRŐL.**

Kedvezményes kiadói ár: **3360** forint + postaköltség

VÖRÖS KÖNYV

Magyarország növénytársulásairól

KÉT KÖTETBEN, NYOLCSZÁZ OLDALON, CSAK NEM NYOLCVAN
GONDOSAN VÁLOGATOTT SZÍNES FÉNYKÉPPEL

NEM CSAK SZAKEMBEREKNEK!

FORRÁSMUNKA ÉRTÉKŰ, PÁRATLAN ÖSSZEFOGLALÓ
HAZÁNK NÖVÉNYTAKARÓJÁRÓL,
A VÉDENDŐ NÖVÉNYTÁRSULÁSOKRÓL, A BENNÜNK ÉLŐ
ÁLLATFAJOK, -CSOPORTOK ÉS -KÖZÖSSÉGEK MEGJELENÍTÉSÉVEL,
A NÖVÉNY - ÁLLAT KAPCSOLATOK LEÍRÁSÁVAL, A NÖVÉNYTÁR-
SULÁSOK ÁLLATTANI ADATAIVAL ÉS JELLEMZÉSÉVEL.
A BIOLÓGIAI, AZ ERDŐ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI, A KÖRNYEZETTANI,
A TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI FELSZÓKTATÁSBAN
TANKÖNYVKÉNT IS HASZNOSÍTHATÓ!

Kedvezményes kiadói ár: **2600** forint + postaköltség

TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó,

051 Budapest, Arany János u. 25. Telefon: 269-3765; 269-5404, Fax: 269-3761
E-mail: tbuvar@matavnet.hu Internet: web.matavnet.hu/tbuvar

